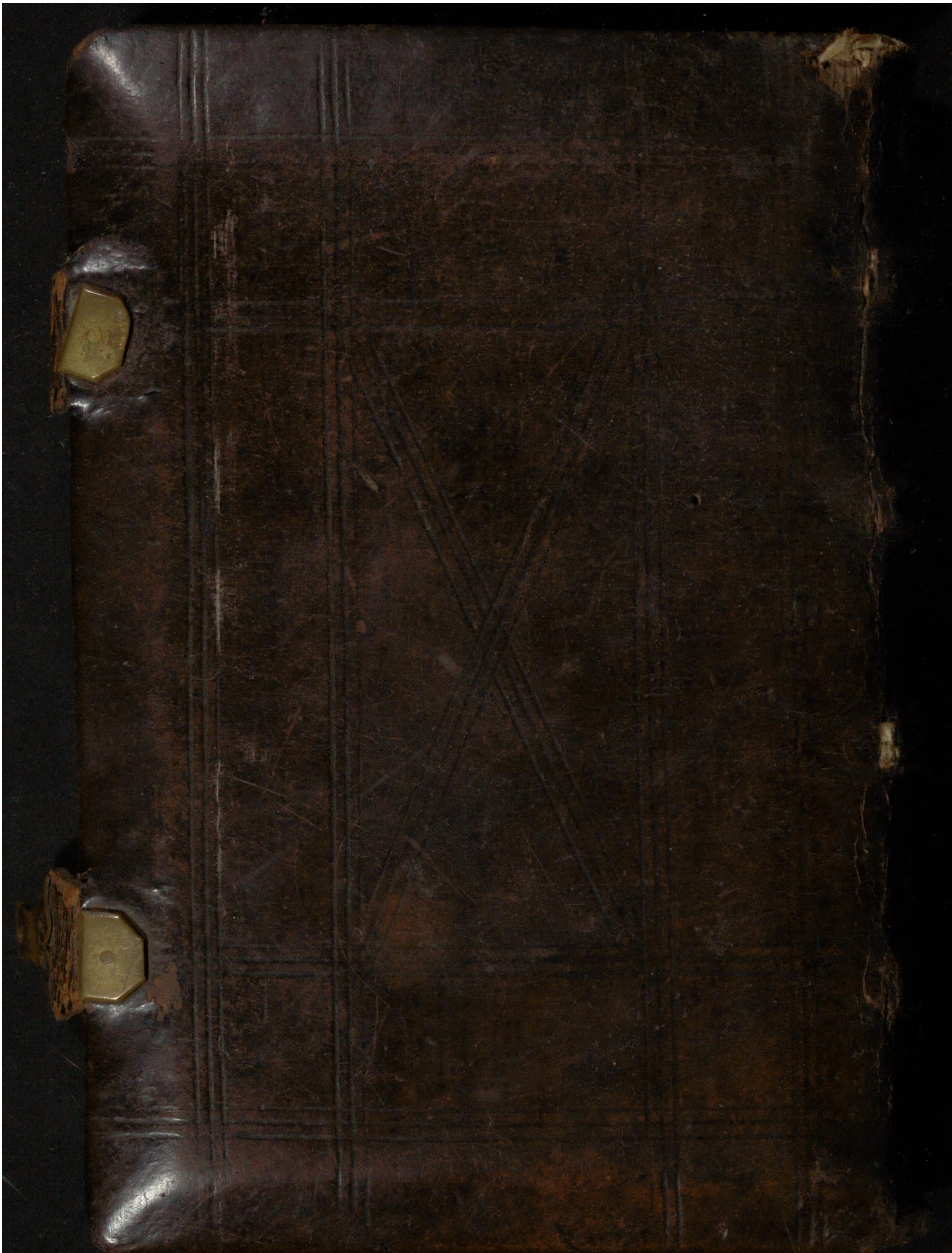

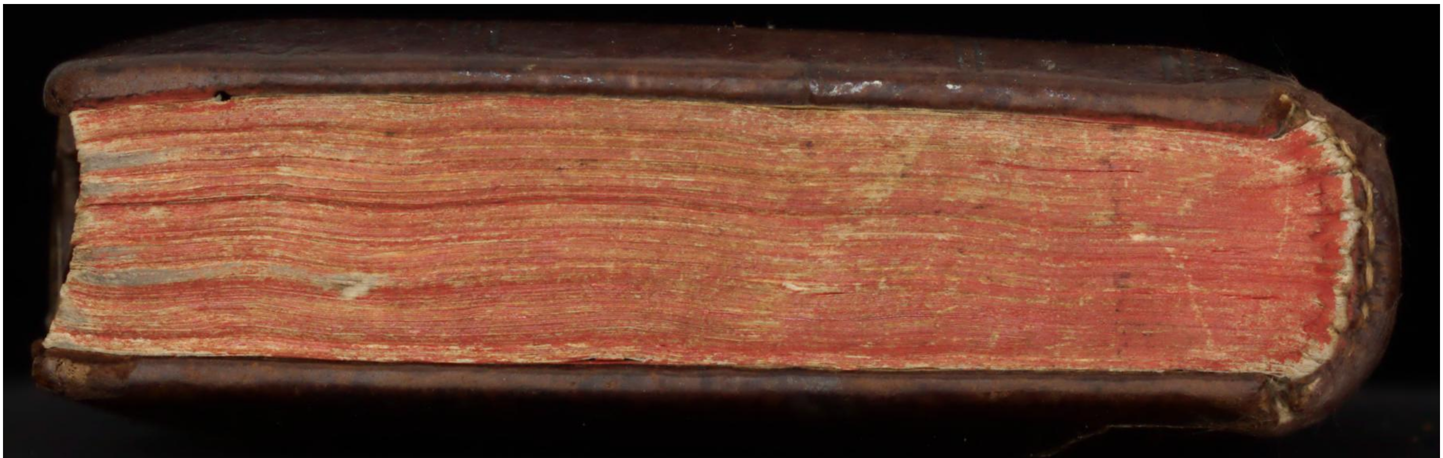
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

dn̄i nr̄i ihū xp̄i cū ſpū ſc̄o ſīr
treſ. amen. Sc̄us
franciſcus. cū vel' Decus mor
Ora pro nob' b̄te
virū mirabilē in ſignis
et prodigijs languores cū demo
nijs quoſlibet pellentē. Dat
aurēſius auiū predicās ſilueſ
triū verbis intendentē. o vita
laudabilē qua fidem ſic mag
nificat. ſed et multos viuifi
cat mortuos defunctus. franciſ
ce nos celeſtiū fac conſortes ci
uiū quibz es cōiunctus. Orō ut s̄.
De feſtiuitatibz que infra octāū
b̄ti franciſci veniūt nichil tūc agit
ſed poſt octā celebrant. Infra octāū
vero cotidie legūt nouē lcōnes de
legenda ipſi'. et viij reſponſoria cantant
oīa alia fiant ſicut in die. Excepto
q̄ per octā añ Sc̄e franciſce dici ad
bn̄. et añ Salue ſc̄e p̄r vel plage
turba d' ad mag̃. De d̄nica que
occurrit infra octāū vel in oct
fit cōmem' in vtriſqz vs et mat
et vltima lcōne. Per oct' ad b
ancte franciſce ꝓpere veni
pater accelera ad ppl'm q' pre
mit' et teritur ſub onere pale
a luto latere. et ſepulto egiptio
ſub zabulo nos libera carnis
extincto vicio. alue ſc̄e
pater patrie lux forma mino
rū. virtutis ſpeculū recti via

regula mor. ca... is ab ...
dux nos ad regna polor ...
lange turba paupa...
prem. clama paup...
bre ſuſpiriū. p̄r franciſc...
pe et prode xp̄o ſtigmat...
ris pedū manuū ut no...
dat orphanis tanti p...
riū. elor candor...
duit. nouū ſydus emic...
ter franciſcus claruit. ...
raph apparuit. ſignā...
ractere. in volis plant...
dū form... cruc... gere...
de ore opere.
cleſiar itaqz triu...
mato iā ope. cū i...
virginis erat morare...
us. illius ſuffragant...
tis que preciū protul...
ſalutis viā p̄fectio...
promeri... inf...
uinitus ſp̄i euange...
tatis. ſtatim cū ... d...
ter miſſarū ſolēp...
euangeliū illud. in ...
puus ad predicandū...
euangelica norma ...
preſcribit. ne videlic...
rent aurū vel arge...
in zonis pecuniā ...
deferrent in via. ne...
berent tunicas nec ...
ta nec virgā.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

~~114~~ 170 g 17

heynighen mostke

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

~~114~~

470.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

17° g 17
gw. 8163
CA 1442

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

Daventr. Paffroed

uel Jacob de Breda?

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

Incipiunt capitula libri primi ꝓfectuum religioſorum.

De quatuoꝛ in quibus incipientes debēt eſſe cauti ſi pꝛoficere volunt. capitulū. i.
De differētia inter timorē ſuſpicionez. temerariū iudicium ⁊ iuſtū. capitulū. ij.
De quatuoꝛ temptationibꝫ. carnis. mundi diaboli et dei. ca. iij.
De tribus generibꝫ religioſorū. ca. iiij.
De triplici ſtatu religioſorū. incipientiū. ꝓficientiū. ⁊ perfectorū. ca. v.
De refoꝛmatione rationis. ca. vi.
De refoꝛmatione volūtatis. ca. vij.
De refoꝛmatione memorie. ca. viij.
Quō naturales vires aie ⁊ motus affectiōis defoꝛmate ſunt in vicia. ca. ix.
De triplici ſuperbia. ca. x.
Qn̄ bona nr̄a vel mala debemus oſtēdere vel occultare. ca. xi.
De quadruplici defectu. ca. xij.
Deſcriptio viciorū. ca. xiij.
De affectu inuidie. ca. xiiij.
De affectu ire. ca. xv.
De affectu triſticie. ca. xvi.
De affectu gaudij. ca. xvij.
De affectu auaricie. ca. xviij.

Koninklijke Bibliotheek te 's Hage

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

De appetitu victualium · ca · xix ·
De affectu dilectionis · ca · xx ·
De ſpe timore ⁊ pudore · ca · xxi ·
De ſingulorū viciorū natura ⁊ deſcriptione ca · xxij ·
De tribus que expellunt vicia · ca · xxiij ·
De remedijs generalibus ꝯtra vicia · xxiiij ·
De remedijs ſpecialibus ſingulorū viciorū · capitulo · xxv ·
De remedijs ſupbie · ca · xxvi ·
De inuidia · ca · xxvij ·
De remedijs inuidie · xxviij ·
De ira · ca · xxix ·
De remedijs ire · ca · xxx ·
De acidia · xxxi ·
De remedijs acidie · ca · xxxij ·
De auaricia · ca · xxxiij ·
De remedijs auaricie · ca · xxxiiij ·
De gula · xxxv ·
De remedijs gule · ca · xxxvi ·
De luxuria · ca · xxxvij
De remedijs contra luxuriam · xxxviij ·

Sequitur prologus librī profectuum religioſorum ·

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

Collationes meas quas pro exhortatiōe ad nouicios noſtros · vel ad alios religioſos aliquādo facere ſolebā · ſimlꝰ pro aliq̄ pte collegi et i vnā cōtinuā materiā quaſi ꝑfectus ſpūalis formulā ordinaui tribꝰ de cauſis · Vna · vt eiſdem nouicijs nr̄is quibus priorē formulā ſcripſerā de exterioris hoīs cōpoſitione tā intra domū q̄m extra · etiā de interioris hoīs reformatiōe aliqualē noticiā oſtēderē ad ꝑfectū · que reformatio ꝯſiſtit in viciorū expugnatiōe et virtutū aſſuefactione · vt ⁊ mores ⁊ oēs affectꝰ ⁊ ſenſus interioēs ꝑut ē poſſibile deo ꝯformentꝰ ¶ Altera cauſa ē · vt ea q̄ religioſis ꝑdicare ſolebā · ſimul collecta ꝓmptius ſiqñ idiguerim ſub ꝯpendio inuenirē · Propter qđ etiā ꝑ plures ꝑticulas iſtā diuiſi formulā · ⁊ ꝑ capl'a ſingulas ꝑticulas diſtinxi · vt facilius iuenirē q̄ quererē · ¶ Tercia · vt iterim dū iſta ſcriberē vel legerem tēpus nō inutilitꝰ expenderem · memoriā ſpūalibꝰ cogitatioibus occuparē · itellectū ad videndū clariꝰ iterna ſpūalis ſtudij ſecreta dilatarē · affectū ad v̄tutis ꝑfectū et deuotionis feruorē accēderē · corpꝰ ab euagationis diſcurſu reſtrīgerē · negligētias ⁊ pcc̄ā

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

mea hui⁹ moi labore purgarē. et vt ea q̄ me
ditādo iueni ſcripto ligarē ne obliuio abolēt
Et qꝛ nō potui in ocio ⁊ q̇ete iſta collig̉e. ſ;
vagādo ꝑ diuerſas terras vix ꝉ raro ꝓpt̉ mul
tas occupacōes habui optunitatē ſcribendi
modicū. ideo multa nō ibi poſui vt volui. qꝛ
diſtract⁹ anim⁹ ad plura n̄ valꝫ ſubito ſe ad
vnū plene collig̉e. q̄ etiā cū iā aliq̄ntulū ſe ce
pit ꝯgregaē ſtatim cogit̉ iterū ad alia foras
egredi. ⁊ ſe r̉licto. ea q̄ vix vidē icepat ob
liuiſci ſicut q̄ deforis veniēs iternā cellā igre
dit̉. ſi diuti⁹ ibi morat̉ icipit clari⁹ vidē q̄ p̉
us nō vidit. ſi āt citi⁹ exeat iterū ad ea viden
da cecat̉ Quicq̄d igit̉ ibi rep̄hēſibile videat̉
ignoſcat̉ iperitie mee. excuſet̉ p̄ſūptio. cuꝫ
hoc n̄ tm̄ ꝓ aliȷ̄s ſ; etiā ꝓ me pricipalit̉. ⁊ ꝓ
nouis ⁊ rudib⁹ i via dei meiqꝫ ſimilibus intē
derim inchoare. ¶ Jtē prologus.

In p̉ori formula nouiciorū quā q̄b⁹dā noui
ciȷ̄s nr̄is ſcripſi de exterioris hois ꝯpoſitiōe. a
liquā formā ꝓpoſui ſcd̓m quā ſe regerēt tā i
domo q̄ʒ extra Nūc de iterioris hois .i. mētis
reformatiōe ad quā oīs vera r̉ligio ordinari dꝫ.
aliq̄ eiſdē ſicut ꝓmiſi tradē diſpono v̄bis ido
neis ⁊ materia iordinata Et ē rō q̄re corꝑal'
exercitacō p̄cedit ſpūalē. qꝛ hō ab itimis ⁊ ſū
mis cadēs ꝑ pccm̄ i hec exteriora ⁊ viſibilia di

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

lapſus ē q̄ iā nō itelligit niſi corꝑalia· Jdeo
ibi p̄mo nitit̄ rſurgē vbi iacuit· ⁊ paulati e
rigē ſe ad ſpūalia ⁊ diuia ad q̄ ꝯdit⁹ fuit· J
deo q̄ȝdiu religioſus nōdū icepit itelligē ⁊ ſa
ꝑe q̄ ſūt ſpūſ dī ꝫ i exteriorib⁊ adhuc putat
totū ꝯſtaē qđ ad verā rligionē ꝑtinȝ· nouici⁹
ē etiā ſi plurib⁹ ānis ſtetit i bitu religiōis · im
mo iuxta apoſ· aīalis dr̄ q̄ nō dū ꝑcipit ea q̄
ſūt ſpūs dei Stulticia eni ē illi ⁊ ñ p̄t itelligē
q2 ſpūalit̄ examiat̄· Ex hoc ꝑpēde duos ēe
nouiciat⁹ i religioē Vn⁹ terminat⁹ · qñ ꝯple
to tꝑe ꝓbacōis ꝓmittit obiam ⁊ ſtabilitatē i
ordie ꝑ v̄ba Alt̄ durat q̄uſq3 rligioſ⁹ ſtatū
viuēdi i ꝯſuetudieȝ ꝯuertit· qđ tūc ſit cū tā
v̄bis q̄ȝ factis ꝓmittit ſe ſtabilē in ordie per
māſurū· Quādiu ei fluctuat mēte ⁊ nōdum
ſtabilit̄ appꝛehēdit viā ſtudij ſpūalis · ⁊ mō
vult hoc ⁊ mō illđ neſciēs q̄d poti⁹ eligat iā
piēs ē ⁊ nōdū ꝓficiēs · Stet tñ ꝯſtāt̄ in bona
volūtate ⁊ attēdat q̄re venerit ⁊ ad q̄d ⁊ op⁹
iūgat volūtati ⁊ cito icipiet vidē viā q̄ ꝑgat
ad deū· De· iiij· cautel̄ nouiciorū· ca· p̄·

Quatuoꝛ āt ſūt i q̄b⁊ nouici ⁊ icipiētes cau
ti debēt ēe ſi volūt proficē Primū vt ab
illa volūtate q̄ ad religionē venerūt ⁊ a p̄mo
nouiciat⁹ feruoē ñ tepeſcāt. ſic cuidā i apoc̄·
iꝓperat̄ Habeo aduerſū te q̄ caritatē p̄mā
Apo· 2.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

reliqſti. q̄ ꝓpt penitētiā age ꝛ p̄ma opa fac Ca
ritatē p̄mā relinquunt. q̄ cū p̄mo ſint feruen
tes ꝛ deuoti ad oia. poſtea tepidi effecti ꝛ de
ſides tradūt ſe leuitatibꝰ ꝛ vicia q̄ expugna
re venerāt ꝑmittūt ſibi dn̄ari ſeruiētes deo ꝑ
ſuo libitu. n̄ pro eiꝰ bn̄placito volūtatis Vn̄
dn̄s filijs iſrl̄ p̄cepit. Memētote diei huiꝰ i q̄
egreſſi eſtis de egipto Dies q̄ de egipto egre
dimur ē bona volūtas q̄ educimur de ſeculo.
huiꝰ ſēp memiſſe debeꝰ. vt a feruoē illiꝰ nū
q̄ȝ retrocedamus. Vn̄ q̄dā volēs religionē in
gredi de ſeculo. q̄ſiuit a q̊dā ſcō prē quō vi
uē debēt At ille dixit ei. Vide q̄lis p̄mo die
fueris ꝛ ſic ſēp viue. Hoc ē cōſidera ſtatū vo
lūtatis tue i p̄ma die q̄ religionē itrare diſpo
ſuiſti. q̄m humilis tūc fueris. q̄ȝ patꝰ tūc obe
dire ad oia tā aſpera q̄ȝ deſpecta. q̄ȝ patiēs
ad correptioēs ꝛ penurias ꝛ labores. q̄ȝ vē
cūdꝰ ꝛ timoratꝰ. q̄ȝ ſolliciatus vt emēdares
vitā tuā. ꝛ dies q̊s i ſeculo ꝑdidiſti recupe
rares q̄ȝ parū curās rumoēs ſeculi q̄rere vel re
ferre. nec detractōibꝰ itētus. nec aliq̄bꝰ curi
oſitatibꝰ occupatꝰ. ꝛ quō fugiſti ꝛ abiecī
ſti oēs carnales affectꝰ ꝛ effectꝰ ꝛ te totuȝ
obtuliſti dn̄o holocauſtū viuū. vt nihil dein
ceps in te viuat de vita peccati. ſȝ tota macte
tur ꝛ imolet dn̄o obedie ferro ꝑ ſacerdotis mi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

miſteriū .i. p̄lati tui. Secūdū hanc formam
ſēp poſtmodū ſtude viuē ne alit̄ i ſcola rli
giois dediſcē et retrocedē magis q̄ꝫ profice
re videaris Sicut illi q̄ vadūt ad ſtudiū lrā
rū. et tēpꝰ vane ↄſumētes redeūt domū expē
ſas ſolū ↄputāt ↄſūptas . qꝛ q̄d profecerint
nō appet. ſic et nos qn̄ tēpꝰ i religione expē
ſū ↄputamꝰ. et profectꝰ v̾tutū exiguus ē.
cū forte i nouiciatu deuotiores et feruētioreſ
fuerimꝰ q̄ꝫ poſt plures ānos. Hoc ei ē vēcū
dū et valde nociuū. Ad heb. v. Cū debētis
mgr̄i ēe v̾tutū ꝓpt̄ tēpus quo diu i religione
fuiſtis. rurſū idigetis vt voſ doceami q̄ ſūt e
lementa exordij ſermonū dei .i. ncēe habetis
doceri ſicut rudes nouicij quō iāpiēdū ēet ſer
uire deo. et facti eſtis q̄ lacte opꝰ habetis nō
ſolido cibo .i. tales eſtis q̄ mollibꝰ blādimen
tis pueriliū cōſolationū et carnaliū foueri idi
geatis. et fortia exercitia v̾tutū pati non va
leatis i duris reprehenſionibꝰ et ↄtūelijſ. i ne
ceſſitatibꝰ in ꝑſecutionibꝰ pro xp̄o. Oīs eni
q̄ lactis ē ꝑticeps expˢ ē ſermonis iuſticie.
Paruulꝰ em̄ ē tā meritis q̄ꝫ v̾tute ¶ Secun
dū ē a quo incipiēſ debet ēe cautꝰ ne moueat̄
malis exēplis tepidorū ad imitādū ea. ſicut
q̄dā iſirmi ſpū videtes alios apd ſe deſideſ in
ſeruicio dei ociosos ꝛ v̾boſos elatoſ ꝛ rebelleſ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

ābiciosos ⁊ alijs mois viciosos . dicūt apud
ſemetipſos Si alijs hoc licet q̄re nō ⁊ mihi.
Et ꝑ mioēs ad malū . exēplū ſumūt de his q̄ᵒ
deteriores videt . ⁊ gaudēt ſe ſocios inueniſſe
viciorꝫ ne ſoli poſſint erubeſcē . qꝛ ſi pār alijſ
volūt ⁊ ſibi in ſilibus pa Cōtra hoc deuotus
dei ſeruꝰ apud ſe rn̄dere dꝫ Ego veni pure ꝑ
deo nō pro aliq̊ alio . ⁊ ideo nolo aliquē ſeq̄
ad hoc vt a deo retrocedā . qꝛ ſi tātos hic di
ſcolos ſciuiſſē nūq̄ꝫ eorū ſocietatē elegiſſem
Vn̄ ſoloꝛ illoꝛ imitari debeo q̄ ad hoc iformāt
me ꝓpt q̊d rligionē itraui . i . vt apphendā de
um . ⁊ ſatiſfaciā ei de pcc̄īs meis ⁊ promēar
glaꝫ ſēpiternā . Pictor ⁊ artifex notabile o
pꝰ volēs facē q̄rit nō alia q̄ꝫ meliora exēpla
ria q̄ p̄t hrē . Et viator nō q̄rit viā ab igno
rātibꝰ ſꝫ a ſciētibꝰ eā Job . Noli imitari malū
ſꝫ bonū . Terciū ē . ꝙ cauē dꝫ ne iudicet te
mere fc̄a aliorū . maxīe vbi neſcit q̄ de cā vel i
tētione fiāt Sicut eni nō videmꝰ aliorū cogi
tacōes . ita nec itētiones eorū q̄re hoc vel hoc
fiat Vn̄ q̄cq̄d aliquo mō p̄t excuſari ſēꝑ ad
meliorē ꝑtē iterp̄tem̄ ſi volumꝰ trāquillū cor
nobiſcū hrē ⁊ cū alijs ⁊ alios nō turbare . et
deū nō offēdere . qꝛ ſepe iudicaꝰ malū ēe q̊d i
ſe nō ē malū . et peccamꝰ ꝑ temeritatē vſurpā
do nobiſ iudicia dei de occultis cordiū . Mgrī

nrī vice dei aliqñ id pñt iudicare p ɔiectūras
circūſtātes alios nō expedit p nos ēe iudicā
dos donec plene eruditi i oib⁹ p donū diſcreti
onis ſpūū. ⁊ vere ſpūales effecti oia diiudi
cem⁹ et nos a nemie iudicemī. ſicut clare videt
q̄ cecū vid3 nec tñ a ceco videt cū cec⁹ nō vide
at ſeipm Ad Ro. xiiij. Tu q̄s es q̄ iudicas a
lienū ſeruū. Suo dño ſtat ā cadit. Sepe ei
meret temerarij iudices aliorū. vt ā i ſilibus
ā grauiorib⁹ exceſſib⁹ cadē pmittāt vt diſcāt
ex ſua infirmitate ɔpati aliene. Luce vi. No
lite iudicare vt nō iudicemini ⁊c.

De drā inter timorē ſuſpicionē. temerariū iudiciū et iuſtū. ca. ij.

EST eni drā inter timorē et ſuſpicionē te
merariū iudiciū et iuſtū Timor ē ſcdm
iſtā acceptionē qñ nichil mali ſuſpicor de ali
quo. timeo tñ quod malū quod nōdū euenit
poſſit euenire niſi caueat Sicut cū obfirmāt
ſeri⁹ monaſteria. et iuuenes prohibent ab in
cautis familiaritatibus. nō q2 maluz iā velle
facere pſumāt. ſed timet mali occaſio ſi nō p
caueat. Suſpicio ē qñ ſine racionabili pſūp
tione reputo aliquod factū eſſe malum. vel
aliquē male velle faceret nō ē ita Hoc viciū ē
et ſepe peccatū. Iudiciū temerariū ē qñ credo
aliqd factū mala intētiōe. qd potuit et alia

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

fieri intẽtione cũ actio ſit in ſe indifferẽs Et
hoc viciũ ẽ. qꝛ cordis intẽtio iudicatꝰ q̃ ſoli de
o ẽ manifeſta. Je. xvij. Ego dñs ſcrutãs
cor et probãs renes Juſtũ iudiciũ ẽ qñ inex
cuſabilibꝰ coniecturis aliq̃d diſcernitꝰ eẽ ma
lũ. vel qñ ipſe actꝰ ẽ in ſe malꝰ et illicitꝰ. vt
cũ video aliquẽ hoiem occidẽ iniuſte. vel ta
lesꝰ conatꝰ ad pccm̃ q̃ ſẽp ſũt illiciti ꝛ icõgrui
¶ Quartũ in quo cauti ẽe debẽt nouicij ẽ vt
nõ frãgãtꝰ aduerſitate vel tẽptatione. ȝ cogi
tẽt qꝛ ad hoc venerũt vt oia q̃ eis in hac vita
poſſint accidẽ ſuſtineãt ꝓpt deũ. ſicut q̃ itrat
bellũ ſcit qđ nõ quietẽ et delicias. ȝ laborẽ et
vulnera oportꝫ eũ exſpectaẽ. Act. xiiij. O
portet nos ꝑ multas tribulationes intrare in
regnũ dei. Luce vltio. Oportebat xp̃m pati
et ita intrare in gloriam ſuam.

¶ De quattuor tẽptationibus. Cap. iij.

Temptatio ãt q̃druplex ẽ q̃ſi q̃tuor vẽ
ti a q̃tuor plagis flantes q̃ mouẽt tẽpe
ſtates i hoc mari huiꝰ ſeculi. et nauẽ cordis
q̃ſſãt et iactãt fluctibꝰ A carne a mũdo a di
abolo et a deo procedũt tẽptacões Primo a
carne temptamur quando naturalibus vicio
rum motibus ad peccandum ſollicitamur.
vt cũ luxuria vel gula nos temptat. Item a
carne temptamur. quando delicata caro nrã

horrēdo labores retrahit nos ne i ſtudijs ſpi
ritualib⁹ ⁊ v̾tutū conatibus ſicut expedit ex
erceamur. Et ſic dupliciť ipugnat nos caro
dū āt appetit mala aut retardat ad bona. Li
cet āt ira ⁊ iuidia ⁊ ianis gl'a nō videāť eē in
carne ſ; in ſpū. tñ a carnis corruptione trahiť
corruptio ſpūaliū affectōnū. Et licet dicať
ꝙ demones huiuſmodi vicia ſuggerant homi
nibus. tñ nos habemus temptationū materi
am intra nos. vt etiā ſi nō adeſſēt demones.
ipſa tñ ꝯcupiſcētia nrā pareret pccm̄ ſi ei cō
ſentiret. In nobis ē om̄e q̊ peccam⁹ Cogita
tiones eni et mētis affectiones ⁊ volūtates
⁊ mēbra corꝑis nri. illa ſūt quib⁹ meremur
⁊ demeremur. Iſta dedit nobis creator qua
ſi quedam inſtrumenta virtutum quibus bo
na oꝑa faceremus. et manſiones nobis in ce
lo edificarem⁹. et ipſi creatori noſtro per ea
quaſi armis muniti hoſtem noſtrum diabolū
ipugnaremus Ipſe vero diabol⁹ ꝯtra nos ier
mis eſt. ⁊ ſolis aſtutis ſuggeſtioib⁹ nos ipu
gnat ſuadēdo vt peccemus nō cogēdo. Beni
gnus eni conditor noſter nō dedit hoſti nrō
poſſe nos vi ad pccm̄ ipellē. qꝛ nimis fortis
eēt ꝯtra nos fragiles. ⁊ vix poſſem⁹ ſine pcō
ſubſiſtē. ſ; tm̄ ꝑmittit eū nobis mala ſuadē
In nrō autē arbitrio ē ſi velimus ei cōſentire

Insup̄ p̄muniuit nos potens inimicicias ipla
cabiles int̄ ſerpentē ꝛ hominē · vt quicq̄d ſua
deret nobis non recip̄eremus quaſi vtile · ſciē
tes ꝙ nūq̄m dabit nobis fidele conſilium tā
crudelis inimicus noſter · cui nihil ſufficit de
nobis citra eternā damnationē nr̄am · Cū er
go ſuadet nobis peccatū quodāmodo exigit
a nobis vt preſtemus ei arma nr̄a quib⁹ nos
occidat · vel vt ipſa arma ſi ei preſtemus ebe
tet ꝛ retundat · vt in nobis minus apta fiant
et vtilia ꝛ minus acuta ꝛ efficacia ad ipſū ꝑ
ea impugnandū · Verbi gratia Cū immittit
in nobis cogitationes ꝑuerſas · ꝛ ſuadet vt
malū faciam⁹ vel loquamur · nōne quaſi ap
te videt̄ homini dicere · inermis ſū cōtra te · nō
habeo vnde te ledere poſſū · niſi tu preſtes mi
chi arma tua vt te vulnerem ꝛ occidā; Pre
ſta ergo mihi cor tuū ad prauas affectiōes
vel cogitationes malas · linguā ad loquēdū
iniqua · ꝛ manus ꝛ alia mēbra ad actiones
ꝛ opera praua · q̄bus letale vulnus in anima
accipias · et gratiā dni dei tui perdas · ꝛ glo
rie celeſtis merito ſpolieris Ad Ro · vi · Ne
q3 exhibeatis mēbra veſtra arma iniquitatis
peccato · ſed exhibete vos deo tanq̄m ex mor
tuis viuentes · ꝛ mēbra veſtra arma iuſticie
deo Stultus vero eſt qui ei conſentit ad hec

damna ſua · ⁊ ſibimet imputet potius q̄m in
imico ſuadēti · qui more hoſtis hoſtiliter ſecū
agit ¶ Mūdus etiā dupliciter tēptat nos ·
ſiue offerendo nobis ea quibus ad ſe alliciat
ſcȝ honores · diuitias · voluptates · curioſita
tes · adulationes ⁊ huiuſmodi · ſiue quibus
nos terreat · vt perſecutiones · cōtumelias ·
⁊ ſimilia · Vtroqȝ mō multos retrahit a deo
quos aut amore ſui aut malo timore retinet
in peccato · ¶ Diabolus vero licet in oībus
temptationibus intentor ſoleat eſſe · tamen
ſpecialiter duabus temptationibus infeſtat
nos · ⁊ maxime magis probatos in ſeruitio
dei · cū aut fidem verā conatur nobis auferre
et ſpū blaſphemie ſubuertere Et huiuſmodi
cogitationibꝰ nos infeſtat quas naturaliter
abhorremus · vt deſperationem vel noſtri oc
cīſionē ⁊ ſimilibus · licet qn̄qȝ et aliȷs ex cau
ſis iſta ꝓueniant · Aut cū mala ſub ſpecie bo
ni perſuadet · quo improuidos quos aliter nō
poteſt decipere callide ſupplantet ⁊ a bono de
ȷciat · Et hoc eſt quod in pſalmo dicit̄ demo
niū meridianū · vel iuxta apl'm angelus ſa
thane qui trāſformatur in angelū lucis · qꝛ
cū ſit princeps tenebrarū ⁊ auctor maloruȝ ·
vt aſtute noceat ſimulat ſe bona docere ⁊ qua
ſi lucem oſtendere · vt ad tenebras peccati ꝑ

ducat. ¶ Deus aũt nunq̃m temptat in ma
lo. quia nõ letat᷑ in ꝑditione nr̃a qui omnes
homines vult ſaluos fieri. Sed tamen dicit᷑
q̃nq; temptare aliquos cũ aut flagellat eos
in preſenti ad ꝑfectũ eorũ ⁊ aliorũ ſicut iob
et tobiam. aut cũ probat eos aliquib⁹ ardu
is virtutũ exercitijs ſicut temptauit abrahã
iubens eũ immolare vnigenitũ ſuũ herede di
uine repromiſſionis. vt oſtenderet᷑ m̃gna de
uotio obedientie abrahã ⁊ fidei ad deũ. quia
nec ſic heſitauit de eius promiſſione quin im
pleret etiã de occaſo quod pollicitus erat ei
Earũ temptationuʒ oportet noſ quaſdã
maxime reſiſtendo ſuperare. vt ſpũalia
vicia ſcʒ iram. accidiam. ſupbiam. ⁊ inuidi
am. Quaſdam vero fugiendo melius euadi
mus q̃m pugnãdo. vt luxuriaʒ. gulam. aua
riciã. licet etiã pugna cõtra eas ſit neceſſaria
Sed tamen non eſt tutũ diu cohabitare ſer
penti. nam multo tutior eſt caſtitas longe a
mulierũ frequentia ſemota q̃m in medio ea
rum. Facilius etiã abſtinemus a delicatis ci
bis ⁊ potu vel ab eorum ſupfluitate quãdo
non videmus nec habemus q̃m cum eis abũ
damus. Et qui omnia reliquit ꝓpter xp̄m.
⁊ volũtariã pauptatẽ elegit. minus infeſta
tur a curis auaricie. q̃m qui retinet diuitias

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

ſeculi ſeper anxius quō eas augeat ⁊ ſeruet
Spūalia autē vicia et ſi qn̄q3 ex fuga vide
antur quaſi remiſſius ⁊ rarius infeſtare dum
deeſt occaſio impugnādi· tn̄ poſtea orta oc
caſione durius furere ſolēt· ſicut leo diu cate
natus amplius fremit cū fuerit emiſſus·
¶ Temptationes vero cōtra fidem ⁊ de ſpiri
tu blaſphemie ⁊ ſimiles · nec fugere poſſumꝰ
nec repugnādo vincere· quia quāto plus in
dignamur nobiſmetipſis ⁊ diſputamus cū
eis · tāto magis refricatꝰ earū rabies ⁊ accēdi
tur· Sed nec curāde ſunt nec timende· tātū
non cōſentiatꝰ eis · ⁊ patienter earum infeſta
tio quaſi quoddā diabolicū ſuſurriū ſuppor
tetꝰ · qd aliter ꝯpeſci nō p̄t· Non ſolēt bonis
periculoſe eſſe tales temptationes · ſed ſunt
ſepe·preſagia future amplioris gratie ⁊ ꝯſola
tionis ⁊ viciorū purgatrices ⁊ magni meriti
opatrices· ¶ Diuine vero caſtigationes hu
militer et patiēter tolerande ſūt· ⁊ iuſſionibꝫ
eius deuote obtemperandū eſt· vt ⁊ fortes ſi
mus in fide· ⁊ a mandatis eius nunq̄m decli
nemus · ¶ Poſſent etiā plures temptationū
ſpecies inueniri a ſtudioſis · ſed ad preſens
iſta ſuffiđant· Sūt tamē quidā qui ſibimet
texūt laqueos temptationū priuſq3 tempta
tor accedat· ⁊ quodāmodo procurāt ſibi vn̄

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

temptent. Et he ſūt in tantum valide. vt q̄
ſponte cogitationes prauas verſant in corde
que poſtmodū in delectationē verſe ꝛ robo
rate difficulter expelluntur. Itē illi qui fami
liaritates incautas feminarū admittūt. qua
rum affectus ita ip̄rimit' cordi vt vix poſte
a euellat'. ꝛ ita de ſimilibus. Vt primo ſibi
met aſſumūt aliqui materiā vn̄ poſtea occaſi
onaliter orit' eis turbatio ꝛ temptatio p̄iculo
ſa. Quidā vero nō h̄ntes cauſaʒ tribulatiōis
ex ſola ſuſpicione vana ſommiant ſibimet tē
ptationis procellā. ꝛ hoc fit aliqn̄ inter imp̄
fecte bonos inter quos fit turbatio ꝛ ɔtencō
nō de radice malicie. ſed ex ſola vana ſuſpicī
one dum vterqꝫ nullius odij ſibi conſcius ē
alteri. nec intendit euʒ in aliquo ledere. ſed
ſuſpicat' alterū erga ſe inuidia ſtimulatū ice
dere ꝛ ei inſidiari. cū tamē hoc i nullo recolat
ſe erga eum meruiſſe Ille vero econtra nihil
ſibi conſcius de his ɔquerit' ꝙ iſte ſibi iniuri
etur ſine cauſa. et incipit etiaʒ ipſe facta alte
rius ponderare quaſi aduerſarij ſui. ꝛ ſic vter
qꝫ inflammat' odio cōtra alterū et intendit le
dere qui tantum ſuſpicatus ſit. et hoc vane.
ꝙ alter voluerit eum ledere ſine cauſa. Et ita
qn̄qꝫ grauis turbatio orit' de modica ſcitilla
diabolo eam ad magnum ignem rancoris ꝛ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

odij conflante Qui ideo impfecte boni dicũ
tur · quia in eo ſunt aliquatenus boni ꝙ non
intendunt proximo ſuo malũ facere · et in eo
a bonitate deficiunt ꝙ nimis proni ſunt de a
lio malum ſuſpicari ſine cauſa ſufficienti · ⁊ i
eo efficiũtur minime boni ꝙ ex quacũqꝫ cau
ſa ad odium contra fratrem ⁊ proximuꝫ pro
uocantur ·

De tribus generibus religioſorũ · ca · iiij ·

TRia ſunt autem genera religioſorum ·
Primi boni · ſecundi meliores · tercij o
ptimi Hi ſignant᷑ per tres familias leuitarũ ·
gerſonitas meraritas chaathitaꝰ · qui pre ce
teris filijs iſrahel deputati erant ad cultũ ſanc
tuarij · ſicut religioſi pre ceteris fidelibus i ec
cleſia ſpecialiuꝰ videntur diuino cultui man
cipati · differentes tamen habentes donatio
nes ſecundum gratiam que data eſt eſt eis
et ſecundum q̄d quilibet ſtuduerit proficere
ad virtutes · Nam ſecundum quod q̄ſqꝫ ſe
humiliat aut habilitat ad gratiã per ſtudiũ
virtutum · iuxta hoc infunditur ei ſpiritꝰ grẽ
in preſenti · et gloria in futuro dabitur ei ·
Si ſummos in virtutibus fueris imitatus cũ
ſũmis i gloria collocaberis ſi medios cũ eiſdẽ
locaberis · ſi infimos etiã cũ infimis poneris ·

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

Om̄es alta deſideramus premia · ſed pauci ꝑ
ſeueranter ſtudent ad alta virtutū exercitia
Gregorius · Ad magna premia ꝑuenire nō
poteſt quis niſi pēr magnos labores ¶ Nota
ꝙ non dicit ꝑ graues labores ſed ꝑ magnos
id ē ad virtutes mḡnas promouētes vel ma
gne vtilitatis · etſi nō ſemper magne auſte
ritatis Guſtata namqꝫ vtilitas ⁊ ſuauitas
virtutis lenit pondus laboris · Primi religio
ſi deſignati ſūt ꝑ gerſonitas · qui in profecti
one caſtrorū portabāt cortinas ⁊ tectum ta
bernaculi et vela et queqꝫ tactu mollia · ⁊ i
erectōne caſtrorū ad occidentē poſt taberna
culum caſtrametabantur · Tabernaculum
eſt vita ieſu xp̄i et morum eius cōuerſatio ·
quā nemo plene in hac vita valet imitando
portare · cū ipſe nō ad mēſurā acceperit ſpiri
tū ſanctitatis ⁊ ſapientie · ſed oēꝫ plenitudi
nē · de qua nos oēs accepimus · ſed ꝑticulari
ter ſecūdū mēſurā donationis xp̄i · alius qui
dem ſic · alius vero ſic · dū vnus imitat̄ eū in
hoc dono · alius in illo · donec omēs in patria
occurramus in virū ꝑfectū et mēſurā etatis
plenitudinis xp̄i · vbi quiſqꝫ letabitur in ce
leſti manſione ſecūdū meritum ſuū et ſtudi
um · quo hic vitā ieſu xp̄i fuerit imitatus ·
Primi igit̄ religioſi refugiūt ardua et auſte

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

ra ſtudia ſāctitatis · ſed leuia exercitia aſſu
mūt et laxā vitā ſeruāt quo ad corpis cōmo
da quātū licet ſalua ſalute quibꝫ ſufficit qꝺ
tātūmodo caueāt a pccis mortalibus Et ta
les ꝓcliues magis ſūt ad lapſū pcci. qꝛ ſicut
dicit btūs gregorius · illi ſoli in illicita nō ca
dūt qui ſe etiā a licitis reſtringūt Arta ē via
que ducit ad vitā ꝛ alta · et qui incaute ꝛ mi
nus trepide ꝑ eaꝫ incedit · cito pedem in preci
piciū ponit Solēt tn̄ vt religioſi videantur a
liqn̄ ſibiipſis magnā vim facere · ꝛ diligētiā
hrē in exterioribus obſeruantijs ꝛ traditioi
bus hūanis ꝛ honeſtatibꝫ forinſecis inclina
tionibus ꝛ pulſationibus · in āplis cucullis
ꝛ manicis · ꝛ huiuſmodi quibꝫ ſpeciem reli
gioſitatis exterius repreſentāt · Vnde gerſo
nite qui interp̄tantur aduene extrema taber
naculi portabāt · ſcilicet tectū cortinas ꝛ fu
niculos · quia noui in religione pro magno
habēt p̄dictas obſeruātias ſtudioſe obſer
uare q̄m diu meliora virtutū ſtudia nō cog
noſcunt · Hec autem ſecundū domini ſenten
tiā loquētis ad phariſeos de minutis talibꝰ
cerimonialibꝫ obſeruātijs oꝑtuit facere · ſed
illa meliora nō omittere · In erectione taber
naculi iſti gerſonite ad occidentalē plagaꝫ
poſt tabernaculū caſtrametabant̄ · qꝛ q̄ hic

extrema in exerciciis virtutū ſeruare cōtenti
ſūt · in futuro cū poſtremis ꝛ q̄ſi in occaſu ſo
lis in huiliori glorie ſplēdorē locabūt̄ · ¶ Se
cundi religioſi deſignati ſūt ꝑ meraritas qui
interpretant̄ amari · ꝛ portabāt tabulas ta
bernaculi et columnas ꝛ vectes · et illa max
ime q̄ dura erāt ꝛ media inter cortinas ꝛ ſan
ctuariū · Hi ſūt q̄ durā vitā in corꝑali exer
citatione ſeruāt affligentes corꝑa ſua ieiuni
is vigiliis ꝛ aliis laboribꝰ corꝑalibus · ꝛ pu
tāt hoc ſummū in religionis obſeruantia ēe ·
et interioris dulcedis ignari · de veris virtutū
ſtudiis q̄ in ſpū et mente ſūt parum curant ·
Hi quia in ſe ſicā ſūt · et aliis in iudicando ſe
ueri ēe ſolēt · bene amari ſeu amaricātes dicī
pn̄t Et qꝛ mediū hic int̄ extremū et optimū
in ſtudio virtutū ſtatū habuerūt · in erectiō
ne ſanctuarii nō poſt ipſū ſ; ex latere ad aq̄
lonē locū māſionis ſortiūt̄ · vbi minor calor
ſolis ꝛ lux quā in auſtrali ꝑte ſentit̄ · vt q̄n
tū defuit eis de ꝑfectō virtutū ſtudio · tātū
illic deſit eis in fulgore glorie et diuine fruiti
onis ardore · ¶ Tercii religioſi qui et optimi
deſignari pn̄t ꝑ caathitas · qui portabāt ip
ſū ſanctuariū · id ē arcam et altare et mēſam
ꝓpoſitionis cū vaſis ſuis · inuoluta tn̄ ꝛ coo
pta · Hi ſūt qui ſtudēt interiorē hoīem ſuum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

in quo xp̄s inhabitat ꝑ fidem ꝯponere ꝛ ad
veras v̓tutes ſe exercere · ꝛ vicia carnis ꝛ ſpi
ritus extirpare · irā inuidiā auariciā accidiā
ſupbiā gulā luxuriā viriliter expugnare · et
his cōtrarias virtutes cordi iſerere · humilita
tē caritatē māſuetudinē deuotionē largitatē
ſobrietatē caſtitatē · Iſte eni virtutes ſūt ve
rū ſanctuariū · ꝛ qui habet eas ſanctus eſt ·
Vnde caathite interpretant̄ patiētes vel ꝯpo
nētes · quia ꝑ patientiā q̄ teſte iacobo opus
ꝑfectū habet ꝯponūt ſe et ordināt ad deum
ꝛ ad ꝓximū in virtutibus · Sicut dicit̄ pri
oribus duabus familijs iuſſit dn̄s dari plau
ſtra · hi vero qui ſeruiunt in ſanctuario onera
ꝓprijs portabāt humeris · quia tam i huma
nis ordinationibus q̄m in caſtigatione corpo
ris permittitur aliqua remiſſio vel etiam inter
miſſio · immo iubetur vt in talibus ſit raciona
bile obſequium noſtrū pro loco ꝛ tempore ·
ne corpus deficiat ſub onere laboris . ſed i vir
tutum ſtudijs nulla remiſſio datur · quia nū
q̄m indulget̄ nobis vt ſimus inuirtuoſi elati
immites inuidi accidioſi auari guloſi vel non
caſti · Et hec onera proprijs debemus porta
re humeris · id eſt non cōſidere de alienis vir
tutibus · niſi et nos pro poſſe ſtudeamus ·
vt eas in nobiſmetipſis habeamus · ſicut

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

quidā qui deſiderāt ideo eſſe cum pacificis nō
vt exēplo eorū laborēt fieri patientes. ſʒ vt
ab eis ad impatientiā nō ꝓuocent̄. Quid ꝓ
deſt ſanctorū cōtuberniū habere ſi nolumus
eos in ſtudio ſanctitatis imitari. Onera caa
thitarū ſecūdū materiā dura erant. ſed preci
oſa et ſancta ⁊ interiora ſitu. quia ſtudia ſpi
ritualiū virtutū laborioſa ſunt imꝑfectis ad
huc. ſed nobilia honeſtatis dignitate. ⁊ ſcā
quia ſanctificant. et interiora quia in ſpiritu
mētis id eſt in iteriori hoīe Velata tamē por
tabāt ea. quia dū hic ꝑ fidem ambulamꝰ et
non ꝑ ſpeciē nondū videmus v̄tutū decorem
pure ſicut eſt. In exteriorū operū exercitijs
neceſſe eſt nos ea inuoluere. tam pro noſtro
exercitio q̄m pro exēplo aliorū qui mentem
nrām nō vident niſi ꝑ veſtigia exteriorū ope
rū ⁊ morū. De hac tn̄ familia deſcenderūt ſa
cerdotes ꝑ amram. qui vigilās grē interꝓtat̄
qui ſanctuariū reuelatū videre ⁊ ꝯtrectaē ex
officio debebāt. et leuitis portādū diſponere
ſingulis ꝓut eis ꝯgruebat Ipſi vero ſacerdo
tes nō portabāt. ſed in erectione eius āte ta
bernaculū ad orientē excubababant. Sicut ꝑ
caathitas virtuoſi. ita ꝑ ſacerdotes cōtēplati
ui figurantur. Soli virtuoſi ad ꝯtēplationiꝰ
grām proficiunt. qui pro remuneratione ſtu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

dij ſpūalis vnctionē ſancti ſpūs intus percī
piunt. vt illuminati celeſtia ſecreta videant
que alijs ſunt velata. Tales iam nō laborāt
in ſtudio virtutum quod ꝑ laborem poꝛtan
di ſignificatur. quia per ſuauitatē interne ſa
pientie verſus eſt eis laboꝛ in delectationem
ex amore ꝯditoris. Ipſi vero diſponūt one
ra ſingulorū deportātiū. quia intus intelligē
do cognoſcūt rationes quarūlibet obſeruan
tiarū in vita religioſā. que quia rudes ⁊ imꝑ
fecti nōdum valēt capere inuoluūt ea corꝑa
libus actionibus ⁊ exterioribus exercitijs.
⁊ tradūt cuiqꝫ obſeruāda que ſtatui eius vi
derint cōuenire. Vide igitͬ de qua familia ve
lis eſſe. vel cuius ſpūs ſis. et ſecundum hoc
ſuſcipe onus tibi deputatuꝫ. id ē ſerua regu
las ⁊ viā qua ad perfectōnem illius ſtatuſ
valeas ꝑuenire. Impoſſibile namqꝫ eſt quē
q̄m aliquā artē plene addiſcere qui regulaſ
eius non vult attendere vel tenerē. nec ſpūa
lis fieri poterit qui non vult ſpū ambulare.

De triplici ſtatū religioſorū. ca. v.

Beatus Bernardus in epl'a ad frēs de
mōte dei deſcribit tres ſtatus religioſo
rū. ſcꝫ incipiētiū. ꝓficientiū ⁊ ꝑfectorum.
Primū vocat animaleꝫ quaſi rudem. q̄ nōdū

percipit que ſunt ſpūs dei. ⁊ circa corporis cō
poſitionē adhuc maxīe occupari neceſſariū
habet vt illud domet et caſtiget. ne rebellet
ſpūi ſicut prius in pccō qn̄ caro ſpūi dn̄aba
tur. Secundū vocat rationalē. vbi ratio que
dignior ps hoīꝰ eſt. et p quā diſcernitur a cete
ris animalibus irrationabilibus quaſi nobili
or omibus creaturis mūdi ⁊ dn̄s omniū. ſub
iugata carne ⁊ in ſeruitutē ſpūs redacta. ſe
ipſam ſtudet agnoſcere purgare et reforma
re in priſtinā dignitatē et pulcbritudinem.
quā p peccati feditatē amiſerat. Terciuʒ vo
cat ſpūalem vbi ſpūs ad imaginē dī conditus
grā ſpūꝰ ſci adiutus ſupra ſe aſcēdit et inten
dit in eū cuiꝰ ē imago. vt ei imprimatur et con
formetur p cognitionē intellectus. p affectū
amoris et fruitionis iocūditatē. Per primū
puenitur ad ſecūdū. p ſecūdū ad terciū. Exē
plū ezechiel. xli. Et platea erat in rotūduʒ
aſcēdens ſurſū p cocleaʒ. et in cenaculum tē
pli deferebat p girū Idcirco latius erat tēplū
in ſupioribꝰ. et ſic de inferioribꝰ ad ſupiora
aſcēdebatur p mediū ¶ Racionalis autē ſpūs
eſt imago ſūme trinitatis. et ſicut deus ē tri
nus et vnus. ita anima cū ſit vna habet tres
potentias quibus capax eſt dei. ſcʒ rationem
memoriā et volūtatem. Per rationem potēs

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

eſt capere ſapientiam dei · per memoriam po
tens eſt capere virtutem eternitatis dei · vt in
eternum nunq̄m poſſit ſeparari ab eo · per vo
luntatem potens eſt capere bonitatem dei Ne
igitur ocioſa ſit in anima tāta ſimilitudo ad
deuȝ per quam capax eius eſt · toto niſu ſtu
deat eum apprehendere · vt eum tenendo bea
tificetur · quia ↄ̄tra deum nichil poteſt anime
ſufficere · et eo habito non eſt quod vltra re
quirat · cuȝ habeat omne quo ad eternam fe
licitatem indiget · quo nichil melius eſſe po
teſt · et in quo nullus defectus eſt omnis bo
ni · Cum ergo ſumma dignitas anime ſit ꝙ
eſt capax ſummi boni · et ſumma vtilitas eꝰ
ſit deum in ſe habere · et cum ipſo omē bonū ·
nec dignius aliq̄d querit nec vtilius inueit ·
ac per hoc omnibus viribus ſuis et omni dili
gentia et toto deſiderio nititur euȝ querere et
omnia facere que promouent eam ad inuoca
tionem eius · et omnia vitare et fugere que e
longant eam a deo · etiam ſi bona putentur ·
Quia ſicut ille ſtulus eſſet qui haberet ortu
lum qui eſſet fertilis balſami · ſed neglecto
eo plantaret ibi mentam et cmīnum · que li
cet bona ſint tñ i ↄpatione balſami ſūt viliſſi
ma · in īfinitū ſtultioꝛ ē ille q̄ cū poſſit ſūmū

bonū cōprehendere · eo neglecto occupat ſe
circa caduca et vilia · ſordida et amara · Hoc
autē intelligo de ſecularibus qui mundana
preponūt celeſtibus et trāſitoria eternis bōis
Similiter ille ſtultus eſt qui cū habeat viā
compēdioſam duarum vel triū dietarum ad
locū quo tendit · dimiſſa ea querit viam diſ
pendioſā et difficiliorē ac periculoſiorē itinē
trium annorū et amplius · Sic etiam religi
oſi quidam minus ſapienter videntˀ incedere ·
qui poſſent in paucis annis ad magnā dei no
ticiam et familiarē amiciciā per cōpendioſuz
ſtudium virtutis et deuotionis et puritatis
pertingere · relicto eo occupant ſe alijsˀ minꝰ
fructuoſis et valde diſpēdioſis ad id quo tē
dūt · ſcʒ ad dei cognitionem et noticiam veri
tatis · et ad ſtudiū perfectionis nō intēdūt
cum dn̄s ipſe promittat · Spūs veritatis do
cebit vos omēm veritatē · Si eni ſciret aliq̄s
plura artificia · q̄rū vnū p̄ alijs eſſʒ tā nobile
et q̄ſtuoſū · vt ꝑ illd̄ i breui poſſʒ ditari ⁊ ſub
limari vſqʒ ad nomē m̄gnorū q̄ ſūt in terra i
prudēsˀ ēet nimisˀ ſi neglecto eo exercēt aliud
viliꝰ et ignobiliꝰ et tāti laborisˀ vt illd̄ nobi
le ꝑ qd̄ poſſit vix tenuē victū et potū acq̄rē
ita ē de homine maxime religioſo magna im
prudentia ſi relicto directo ſtudio virtutuz

in quo ē maximū meritū et maxima perfec
tio ſanctitatis et ſapientie. maxima etiā dele
ctacō et ſecuritas occupat ſe circa alia min9
vtilia et curioſa. et turbat᷑ circa plurima qn̄
vnū ſolum bonū et ſummū eſt petendum et
requirendum quod valet ad omnia. Ipſa e
tiam corporalis exercitatio ad modicum v
tilis eſt. pietas autem ad omnia vtilis. pro
miſſionē habens vite q̄ nunc ē et future. Pie
tas hec cultus dei ē quo ſtudemus agnoſcere
deum et amare et habere et ipſi placere Cor
poralis autē exercitatio vtilis ē. ſed ad mo
dicum. quia nō ꝓpter ſe ſed ꝓpter pietatē ap
petenda ē. q̄ ꝑ eā obtinet᷑ ſi ordinate exerce
atur. Sicut artifex per inſtrumētum artis
ſue operatur. ita virtus per corporalia exer
citia adipiſcitur et in habitum vertit᷑. et q̄n
to plus appetit inſtrumēta aptiora et dū ipē
ea habuerit ſi bene eis vtit᷑. tāto citius et me
lius ꝑficiāt opus quod deſiderat cōſummare.
Omnia autem que ad religionis obſeruanti
am exterius videmus. ad interioris hominis
reformationē ſpiritus ſancti inſpiratione or
dinata ſunt. Quod qui nondum intelligit.
ipſa inſtrumēta pro arte reputat Interior re
formatio in ſpiritu mētis conſiſtit. quia et in
terior homo et imago dei ē mēs rationalis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

Exterior hō ē corp⁹ q̇d ex defectu corrupcō
nis q̄ ex pccō prouenit langueſcit morit̄ ⁊ in
cinerat̄ · ⁊ de die in diem anima in bonis r̄no
uatur · et proficiāt in ſimilitudinez eius ad cu
ius imaginem creata eſt · ¶ Ratio reforma
tionis hec eſt Anima tres habet potentias ſi
cut dictum eſt · rationē memoriā ⁊ volūtatē
Ratio data erat ei vt deū agnoſceret · volun
tas vt eū amaret · memoria vt in eo quieſce
ret · Sed ꝑ peccatū ratio ceca facta eſt · volū
tas curua et feda · memoria inſtabilis ⁊ va
ga · Ratio ſepius recipit falſum pro vero · vo
luntas eligit deterius pro bono · memoria oc
cupat ſe illis quibus ſemper inquietatur · qꝛ
vnū et ſūmū bonū debuit ī q̊ oia bona poterat
hrē · Conuerſa vero ad deū icipit q̄rere q̇d ꝑ
didit · et videꝰ ſe deformatā ab eo q̇d fcā fue
rat a deo · laborat vt ad p̄ſtinū ſtatū repet̄
⁊ ad decorez quē amiſerat reformet̄ · qꝛ non
eſt ei acceſſus ad deū ꝓpt diſſimilitudinē i ſe
factā · Sz qꝛ nō poteſt repente ad ſūmū per
uenie ſtudet paulatim accedere de infimo ad
mediū · de medio ad ſūmū ·

¶ De reformatione rōnis · ca · vi ·

Iniciū ergo reformatiois rōnis ē fidē ca
tholicā firmit̄ credē Nā qꝛ ratio noſtra
lippa facta eſt et intellectus obſcuratus per

peccatū q̄ nō poſſumus veritatē ꝑ nos inue
nire deus cōdeſcēdit nobis ne in errore eēm9
deditq3 nobis noticiā veritatis in ſcripturis
q̄bꝫ voluit nos credere vbi oīa que nobis ad
ſalutē ſūt necīa ſufficient et veraciter inueniē
mus · vt in eis ſenſū noſtrū nō ſequamur · ſ3
regulis fidei ſenſū noſtrū humiliter ſubijcia9
ſi nō volumus deuiare · Eccleſiaſtes vltimo ·
Que ꝑ mgrōrū ſeu doctorū fidei conſiliū da
ta ſunt a paſtore vno ſc3 deo · his amplius fi
li mi ne requiras · ¶ Profectus rationis eſt
ex illuiatione diuiā rōnes fidei aliq̄ten9 itelli
gē · Quia etſi fides ſine rōne ſit ita q̄ eā ꝑ ſe
nō valet ꝯphēdere · illuiata tn̄ diuinit9 rō vi
det nihil rōnabilib9 eē q̄3 fides ē xp̄iana · cui
oīs natura atteſtat̄ et oīs mūdi ſapia famulat̄
Perfectio rōnis i hac vita ē ꝑ mētis exceſſū
ſupra ſe rapi · et nō ꝑ enigmata corpearū ſili
tudinū nec ꝑ rōcinationū argumēta ſ3 puriſ
ſima mētis itelligētia deū i ꝯtēplacōe videre ·

De reformacōe volūtatis · ca · vij ·

Inicium reformacōis volūtatis ē ex bone volū
tatis aſſēſu vicijs reſiſtē et opib9 v̄tutū fide
lit̄ iſtaē ꝑpt̄ deū Quia ei curua ⁊ diſtorta fuit
auerſa a deo necē h3 vt ꝯuerſa cogat ſe cōcor
dare cū deo et mot9 rebelles ꝑ ſtudiū boi ope
ris ad rectitudinē reflectere diuiē volūtatis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

¶ Profectus eius ē oēs affectioēs eius ha
bere ordinatas et in virtutes formatas ſine re
bellione vel coactione. vt iam non libeat niſi
quod ē ſecundum voluntatem dei. ¶ Perfe
ctio voluntatis ē vnum cum deo ēe in ſpiritu
per amorem. vt iam non poſſit velle niſi deū
et eius ſuauitatis dulcedine inebriari.

De reformatione memorie. ca. viij.

Iniciū reformationis memorie ē mētem
ab euagatione ſua ad memoriā dei cū
labore reducere. orando legēdo recolēdo ꝟ ſal
tem ſuperficialiter cogitādo ¶ Profectus
memorie eſt bonis meditationibꝫ et oratioi
bus ſine importuna euagatione poſſe intētū
ēe. et in latitudine cordis ſui ſecum deambu
laē ¶ Perfectio eius eſt ita in deum ēe ab
ſortū per mētis exceſſum. vt etiam ſuiipſius
et omnium q̄ ſunt obliuiſcatur homo. et in
ſolo deo abſqꝫ omni ſtrepitu volubilium co
gitationum et imaginationum ſuauiter qui
eſcat. ¶ Iſti ſunt fines humane perfectiō
nis et profectus et inicia ad q̄ omē ſpiritua
le ſtudium debet ordinari. Si quis iſta via
nō ambulat ē ſicut qui neſcit quo vadit va
gus et errabundus ad incertum finem tēdēs

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

Inicia cuiuſlibet iſtarum triū potentiarū ſūt
omnibus cōmunia qui ſunt in ſtatu ſalutis.
nec ſine eis eſt ſal⁹. Perfectio cui⁹libet bo
rum triū eſt ſolummodo pfectorū qñ ſunt in
ſūma perfectione. id eſt ſi in raptu ꝯtempla
tionis. Medius ſtatus eoruꝫ eſt perfecte ꝓ
ficientium. et ſingulariter reſpiciát ſtatū pro
batorū religioſorū. qui inter ſtatum bonorū
ſeculariū ⁊ ſtatū pfectorum ſanctorum q̃ſi
mediū adhuc tenent iter. Non quia ſemper
in eodem ſtatu pmanere valeant. quod eti
am ſanctiſſimis vix eſt poſſibile. ſed tantuꝫ
media differētia illorū trium ſtatuum ſic di
ſtinguitur ab inchoatiōe et pfectione eorū
de quorum profectibus aliquāto latius eſt
conſiderandū. Et primo de reformatione vo
luntatis. quia virtus ⁊ vicium et meritum
dependent in ea. ⁊ affectiones que tam ad
vicia q̃m ad virtutes declināt. poſtea de me
moria et ratione vel intellectu. Voluntas ē
in anima quaſi iperās. ratio vero docens. me
moria quaſi miniſtrans vtriqꝫ. illi quid iube
at. iſti vnde doceat.

Quomodo naturale⁹ vires anime ⁊ mot⁹
affectionum deformate ſunt. ca. ix.

NVnc ergo breuiter intelligere oportet.
quō naturales vires anime et motu⁹ af

fectionũ in viciã deformate sũt. ⁊ ad q̃d da
te sunt homini. poſtea aliqua remedia ſingu
lorum ſubiungenda sũt ⁊ virtutũ ordo. Vo
luntas nulli debuit eſſe ſubiecta niſi deo. nec
tamẽ hoc coacte ſed ſponte. vt poſſit ei ad
meritũ reputari. ⁊ ita poterat peccare. non
ad hoc vt peccaret cũ poſſet. ſ; vt ex hoc lau
dabilis fieret et digna premio apud deũ Vel
ſi ſpõte peccaret ꝙ eſſet digna ↄfuſione ⁊ ſup
plicijs cũ ſciret ꝙ nõ deberet peccare ⁊ poſſet
vitare. Itẽ cũ facta ẽet anima ꝙ capax ẽet
ſũme beatitudis in qua haberet ſũmã gloriã
⁊ ſũmmã dilectionem et delectationem ĩ de
o qui eſt ſumma et vera beatitudo. datus fu
it aĩe duplex appetitus naturaliter ad hoc
vt iſta deſideraret et ſtuderet obtinere. et cuꝫ
obtinuiſſet tãto iocundius poſſideret quãto
ardentiuſ concupiſceret. Datuſ fuit ei appe
titus glorie talis. vt nulla ſufficeret ei preter
ſummã gloriã. ⁊ appetitus delectationis ta
lis vt nõ ſatiaret eã aliq̃ niſi ſũma delectacõ
ne. et vtraqꝫ eſt ĩ ſolo deo. ⁊ ita nihil ſufficit
anime preter deũ. Et iſte appetitus vocatur
concupiſcibilitas. Itẽ ex hac orta eſt alia
vis in anima. quia cum tantum concupiſce
ret bonum ſummum docente vi rationali per
quod beatificanda erat. naturaliter horrebat

et deteſtabatᷣ ꝛ repellebat ōne quod ad hāc
obtinēdā ꝯtrariebatur ei. ꝛ item quicq̄d ad
eā obtinendā ꝓdeſſet ꝛ cōſeruandā fortiter
apprehendit et tenuit. Et hec vis vocatur ira
ſcibilitas. iuxta ire ſimilitudinē q̄ fortiter in
dignatᷣ ꝯtrarijs et fortiter tenet quod cupit.
Per vim rationalē cognoſcit bonū ꝛ melius
ꝛ optimū. Per cōcupiſcibilez appetit bonū
ꝛ melius bonū amplius. et optimū bonū ma
xime. Per vim iraſcibilez tenuit et inheſit bo
no et que ad hoc prodeſſe poterāt feruide ap
prehendit. et que ei obeſſe poterant indignā
ter repellit ꝛ fugat. Sed cum homo diabolo
ſuadenti ſponte ad peccatū conſenſit contra
dei ꝓhibitionē. tunc oēs vires anime et potē
tie que date ei fuerāt ad ſummū bonū agno
ſcendū appetendū et fruēdū deordinate ſūt
ꝛ q̄ſi ſubuerſe. nō autē ſubtracte ſed fedate
ꝛ ꝑuerſo modo ſe habentes. ſicut organum
muſicum quod qn̄ integrum et bn̄ ordinatū
ē dulcē reddit melodyā. qn̄ vero ꝯfractū fu
erit ꝛ deordinatū horrendū ſtridorē ꝓ cātu e
mittit. Quia eni homo amore viſibiliū ab in
uiſibiliū amore cecīdit. ſola iam viſibilia ex
pcci pena ꝯgnoſcit. ſola ea diligit. ſolis eis
inhēt. ꝛ inuiſibilia q̄ſi nō ſint poſtpoit imo et
neſcit. ita ꝙ pauci induci pn̄t ad credēdū ſi

ſit aliquid extra eã que videmus ⁊ corpore
ſentimus . Et ita ratio ceca eſt in anima . qđ
nec cognoſcit ſeipſam cũ ipſa ſit ex his que
oculis carnis videri nõ poſſunt . ⁊ ſic non ſo
lũ ceca eſt . ſed etiã ſtulta . quia cecus credit
multa que nõ videt . ⁊ in hoc etiã ẽ infidelis .
Inde factũ eſt vt nõ appetat niſi terrena et
vilia ⁊ feda . ⁊ illis per amorem inhereat . ⁊
pro magno reputet ſi ea potuerit adipiſci .
Appetitus honoris datus ei fuerat vt altiſſi
mum honorem deſideraret . ſciꝫ deo placere et
amicus dei eſſe ⁊ filius ⁊ heres . ⁊ deo ſimila
ri et ei conregnare . non ex equalitate potẽtie
ſed ex imitatione bõitatis . ⁊ vnus cum deo
fieri ſpũs et equalis angelis . ⁊ nulli ſubeſſe
niſi ſoli ſũmo dño omniuꝫ . Item vt ſe tante
dignitatis agnoſceret eo ꝙ imaginem dei in
ſe haberet . vt nulli inferiori ſe dignaret̃ ſub
ijcere . ſoli omniũ dño ſubiectus ⁊ obediens
et ex amore adherens . et reliqua ſub deo ꝓ
cuiuſcũqꝫ dignitate eſtimans . vtens miſte
rio creature pro ſua vtilitate ⁊ dni voluntate
Hec erat ſancta ſupbia omne indecen̉ deſpi
cere et ſolũ bona appetere ⁊ diligere Ecõ uer
ſo modo appetit hõibus placere . gloriam ex
hõibus querere que fallax eſt ⁊ vana . et ali
quid magni exiſtimãs ſe homo cũ nihil ſit ⁊

ſeipſū ſeducat cū ſit miſer ⁊ vacuus omis bo
ni · ⁊ alios in compatiōe ſui ſpernit ⁊ ſubijce
re cupit ſibi qui forte meliores ſunt · et glori
atᷣ i diuitijs que ſūt terra ⁊ lutū · iactat ſe de
vanis et malis ſicut fatui qui gloriantur qn̄
inuoluti ſunt luto · Et ſic homies mutauerunt
gloriā ſuā in ſimilitudinem vituli comedētiꝰ
fenū · quia ois caro fenū · et omnis gloria eꝰ
quaſi flos feni · exaruit fenū ⁊ flos eius deci
dit Ita ſancta ſupbia degenerata ē i viciosā

De triplici ſupbia · ca · x ·

Est autem triplex ſupbia · Prima ſibi
metipſi nimis placere et maiorē reputa
re ſe q̄ʒ ſit in veritate · ⁊ hoc ē iniciū omis pec
cati · Secunda eſt appetere et ſtudere alijs
placē · ⁊ maior velle ab eis credi q̄ʒ ſit iuſtū
hec eſt inanis gloria · Tercia eſt ambire ⁊ a
lios p̄ire · ⁊ ſub ſe velle eos ēe · Hic decepta
eſt ſuperbia et vult alios ſecum decipi dum
cupit ſe maiorē putari q̄ʒ ſit · ſicut magꝰ de
cipit garſionem vt putet ſe in equo ſedere ·
et ſedet tāq̄ʒ ſtultus ſup faſciculū palee In
hoc aūt ↄtrariatᷣ deo · quia cū omia ſubiecta
ſūt ei ipſa vult eſſe ſui iuris · ⁊ ſpoliat deum
debito honore ſuo id ē vniuerſali dominio q̄n
tū ē in ſe · ⁊ igrata eſt ei de beneficijs q̄ acce
pit de q̄bꝰ ꝓpriā gloriā querit · nō dei · a quo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

habetur omne bonū · ¶ De ramis autē ſuper
bie qui de ipſa pullulāt pretereo · quia alibi
frequentius rep̄iunt' ſi quis querat precipue i
ſūma viciorū ¶ Periculoſior autē ſepe illa eſt
que extollitur de bonis gratie q̄z de bonis na
ture vel fortune · Bona grē ſūt virtutes ſcie
tia et opera de genere bonorū · vt predicare ie
iunare · Bona nature ſūt que natura ↄtulit ·
vt nobilitas pulchritudo fortitudo ingeniū ·
Bona fortune ſunt dignitates diuitie hono
res ⁊c̄ · que ex quadā fortuna plus q̄n̄q3 dā
tur illis qui natura ⁊ virtutib⁹ inferiores ſūt
alijs · tamen nō ſine aliqua dei prouidentia.
licet ſepe cedit eis ad malū ex merito ſuo ·
Supbia etiā ita excecat mentez · vt cū plus
habet' ſepe minus agnoſcat' · Hoc vicium p̄
cipue impedit nos · ne maiora bona a deo ac
cipiamus · cū ipſe ſit largiſſimus ⁊ deſiderat
multū cōmunicare nobis de bonis ſuis · quia
valde diligit nos · dū aut indignos nos red
dit ſupbie reatus grē dei · aut ſi pl⁹ daret no
bis extolleremur · aut ing̃ti efficeremur · aut
non digne in grā opareremur · ⁊ ſic grauioris
peccati rei efficeremur · Vnde ſepe magis eſt
clementie p̄centis dni negare ampliora grati
e dona q̄m iraſcentis · Deus ſuperbis reſiſtit
quaſi ſue potētie rebellib9 · hūilib9 autez dat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

grām · in q̄bus ꝑ tumorē elationis nō defluit
grā quā eis infundit · Suꝑbia etiā ꝑdit i no
bis merita bonorū operū · q̄ ꝓ hūano fauore
fecerimus Et ſepe ſuꝑbia ſumit palliū humi
litatis emule ſue · vt ſub nomine eius gloriā
callide acquirat · vt quia captatio glorie non
habet gloriā ſaltē fugiēdo eā aſſequat᷑ · que
ſicut vmbra ſequit᷑ fugientē · ⁊ fugit iſequē
tem

Quando bona noſtra vel mala oſtēdere de
beamus vel occultare · ca · xi ·

Nota q̄ bona debemus qn̄q; hoībus oſtē
dere ⁊ aliqn̄ occultare · ſimilit᷑ mala nrā
aliqn̄ aperire · aliqn̄ celare Bona nrā ad que
tenemur ex precepto dei vel eccie. vel ad que
ex manifeſto voto aſtringimur debemus oī
bus oſtendere · vt fidem caritatē iuſticiam ve
ritatē caſtitatē obedientiā ⁊ ↄtemptū mūda
norū · Que ſi hoīes in nobis nō viderent cum
ſciant nos ad ea teneri · ſcandalizarent᷑ ⁊ re
putarēt nos preuaricatoēs voti nrī · De huiꝰ
modi dicit᷑ · Luceat lux vrā coraȝ hoībus · vt
videāt opera veſtra bona et glorificent prēm
veſtrū qui in celis ē · Aliquando vero noſtra
bona occultare debemus que ſpecialiter acce
pimꝰ · vt grām interne deuotionis · vel q̄ pn̄t
nobis ſingularē laudeȝ parare · vt ſingularis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

abſtinentia et vigilie et orationes et elemo
ſine ad que nō tenemur. De quibꝰ dn̄s docꝫ
i ſermone habito in mōte. Similit̄ mala nr̄a
qn̄qꝫ abſcōdere debemus ne quis ſcandalize
tur de nobis. vel ſumat exēplū imitandi i ſi
milibus. Vn̄ dupliciter peccāt qui apte pec
cāt. quia et deū offendūt. et ꝓximo fodiūt
foueā quā incidat per malum exemplū. Si
aūt ſine culpa nr̄a vel ſpecie mala aliquis ex
ſua malicia ſuſpicat̄ mala de nobis ⁊ nō vult
recipere excuſationē nr̄am tūc habeamus pa
tientiā. ſicut xp̄s tacuit de multis in paſſiōe
ſua ex inuidia accuſatus. Dixit enī. Si vo
bis dixero nō credetis mihi. Aliqn̄ mala nr̄a
apire nude debemus. ſciꝫ in cōfeſſione priua
ta de priuatis. et in manifeſta de maifeſtis
vt in viſitationibus ⁊ redargutionibꝰ Im
pefectōnes qꝫ nr̄as nō debemus erubeſcere cō
fiteri et defectus virtutū. ne quis exiſtimet
nos ſupra id quod videt in nobis. Si autēꝫ
in bono ope vana gloria pulſat nos nō acq̄e
ſcamus ei. nec tn̄ bonum opus dimittamus
maxime ſi ſit vtile ⁊ neceſſariū. Sepe etiam
putamus nos laudari ꝓ aliquo facto vel di
cto. qd̄ forte alij nō aduertunt. qꝛ ſicut nos
nō oia penſamꝰ que circa eos fiūt. ita nec ip
ſi omnia attendunt que nos facimus. Aliqn̄

vero deſpiciūt nos pocius q̄m laudāt· maxie
ſi in aliquo dep̄hendūt nos appetere laudem
pro his que fecimus · et ſi forte adulent̄ nob
in facie ſicut eſt cōſuetudo in leuibus homini
bus ad placitū cuiq; loqui· Vnde contra ta
les ſagittas vane glorie nō tam indigemus
fortit̄ pugnare q̄m prudenter eas manu cōſi
lij abigere· ſicut muſcas leues flabello remo
uemus ¶ Appetitus etiā cōmodi vel delec
tationis datus fuit homini vt deſideraret ſum
mā delectationē q̄ eſt in deo · ꝛ ſummam be
atitudinē et quietē et impaſſibilitatē· ꝛ vt de
lectaret̄ i habitis vt felicior eſſꝫ · quia onero
ſe ſunt delicie ſine delectatione· et quanto de
lectatio auidior eſt· tāto delicie iocundioēs
ſunt· Nunc autem appetitus ille deliciarum
ſp̄ualium ex pcō̄ mutatus eſt in carnales
delicias · vt appetat ea in quibꝰ ſenſualitas
delectatur· que ē ꝯcupiſcētia carnis · concu
piſcentia oculorum· et ſup̄bia vite· Cōcu
piſcentia carnis diffundit ſe in luxuriam et
molliciē veſtiū· et quietē carnis et ſomnolen
tiā q̄ oia ſpectāt ad ſenſū tactus · itē ad gu
lā q̄ eſt delectatio guſtus · itē ad aliorū ſēſu
um delectationes vt audire carnalit̄ delectā
tia et odorare· Cōcupiſcētia oculorū vero q̄
rit videre pulchra et habē precioſa· et ita ge

neratᷣ auaricia ex omnibꝰ his. Ex ſuperbia vite generatᷣ auaricia. quia ad hoc querit di tari vt amplius honoretᷣ. Ex cõcupiſcentia carnis generatᷣ auaricia. quia ad hoc vult di tari vt voluptuoſius epuletᷣ ⁊ luxurietur. ac ꝯmodius viuat abſq; ſollicitudine defectꝰ. Prima ioh. ij. Omne qđ eſt in mũdo ꝯcupi ſcentia carnis eſt. ⁊ ꝯcupiſcentia oculorũ ⁊ ſuperbia vite. Ex ꝯcupiſcẽtia oculorũ etiã generatᷣ vt videat pulchra ⁊ habeat ad libi tũ in quibus delectetᷣ. vt aurũ argentum gẽ masꝰ veſtes agros terrasꝰ familiasꝰ ſpectacula ⁊ ſimilia. Dederat tñ hoi corpus deus ꝓpt ſpi ritũ rationabilẽ. ⁊ ꝯceſſerat ei delectari etiaz in ſenſibilibꝰ. ſed ordinate moderate ⁊ hone ſte. vt per ſenſuum delectationẽ ſurſũ moue retᷣ. ⁊ ꝓmoueretᷣ ad ſpũalium cogitationuz delectationẽ ⁊ fruitionẽ. vt appeteret coitũ honeſte et ſine viciosa libidine ꝯgruo tꝑe ad generandũ filios qui eterne beatitudinis ꝑti cipes eſſent. vt appeteret cibũ et potũ pro ſu ſtentatione nature. et alia quibꝰ indigebat Sz diſſipato ordine cõdite nature a deo pẽr peccatũ oia mõ ꝑuerſã ſũt ⁊ ad ſenſuales de lectationes dilapſã. q̃s cũ timet ꝑdere triſta tur et iraſcitᷣ. q̃s cũ non habet ꝓ libitu tedio affiatᷣ. et illos quos credit ſibi fore ipedimẽ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

to ne adipiſcat̃ que cupit · vel ꝑ quos timet
ſe amittere q̄ diligit odit · et illis quos videt
habere que cupit inuidet · quod q̄m diu aliꝰ
habet oportet eũ carere · Et ſic oritur inuidia
cui annexum eſt odium viciosum · Ita etiã
oritur ira · ſic etiam oritur accidia habens ex
vno latere annexam triſticiam · ex altero tor
porem diſſolutionis et pigricie · Omnia vero
vicia et peccata ex vno fonte oriuntur id eſt
ſuperbia · ⁊ ex duobus riuulis deriuantur ·
ſcʒ malo amore et malo timoꝛe · et triplex fo
mentum accendit ea. ſcʒ ꝯcupiſcentia carnis
concupiſcentia oculorum et ſuperbia vite ·
Iſta ſunt quaſi materia ⁊ occaſio homini ad
temptationẽ que mundus ꝓponit nobis · ſci
licet honores diuitie et voluptates ·

De quadruplici defectu · ca · xiij ·

In nobis aũt quadruplex defectus eſt
vnde ad malũ ꝓni ſumus · ignorantia ·
ꝯcupiſcentia · malicia · et infirmitas · Igno
rantia excecat ne verum agnoſcamus · et er
remus in iudicio boni et mali · Concupiſcen
tia emollit ad appetendum et diligenduʒ vi
ſibilia et delectabilia carni · Malicia exaſpe
rat ⁊ amaricat cor ad iram · triſticiã · inuidiã
et odiuʒ Infirmitas debilitat ad reſiſtẽduʒ
malo et adherẽdũ bono · Hec q̃tuor inicdimꝰ

ex pena primi peccati · et eã originaliter con
trahim⁹ ex peccato ex quo naſcimur filij ire
¶ Ex his ꝓcedunt ſeptẽ vicia capitalia · de
quibus quaſi de maioribus ramis cetera vicia
pullulant · ¶ Hec ſunt ſeptẽ capita draconis ĩ
apocalipſi · et ſeptem demonia ĩ marco de ma
ria magdalena per xp̄m eiecta · itẽ ſeptẽ gẽ
tes q̄ terrã ꝓmiſſiõis occupauerãt ne filij iſrł
in ea pacifice habitarẽt · quia arcent nos hec
vicia ab introitu regni celeſtis · niſi ea ſtude
amus expugnare et ſubiugare · ¶ Docet autẽ
vetus traditio apud grecos · ſicut et clemẽs
teſtat᷑ · qđ iſte gẽtes primo expulerãt filioꝝ
ſem de terra illa · de cuius ſtirpe deſcẽderat a
braham et iſrahel · ¶ Vñ cũ dñs precepit filijs
iſrahel gẽtes chananeorũ expugnare et terrã
eorũ poſſidere · vident᷑ ſecundũ hoc nõ alienã
terram violẽter vſurpaſſe · ſed dño vniuerſo
rum obediſſe · vt terram ſuam recuperarent ·
expulſis his qui eam iniuſte detinebãt · ¶ Hec
autẽ in figura facta ſunt noſtri · vt vires aĩ
me et affectiões que a creatore facte ſũt · et
ad bonũ vſum homini inſite · vt eterna et vti
lia ꝑ eas quereret · ſed ex pccõ in viciũ muta
te ſũt · ſtudeam⁹ reformare et in virtutes mu
tare expulſis corruptionibus viciorum ·

¶ Deſcriptio viciorũ · ca · xiij ·

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

SVperbia eſt amoꝛ ꝓprie excellentie · q̄
hō alta cupit · ſeipſū altū reputat ⁊ ab
alijs vult reputari · et alios precellere · Inui
dia eſt odium aliene ꝓſperitatis . qua homo
dolet alium ſibi equari vel preferri · et cupit
ei malum · et de bonis eius dolet · Ira eſt indi
gnātis animi turbulēta ↄmotio · qua quodā̄
modo furit ⁊ eſtuat qn̄ aliqd̄ occurrit ei qd̄
eſt ↄtrariuȝ voluntati ſue · Accidia eſt tediū
boni ex animi torpoꝛe · dū aut irracionabili
ter triſticia mētem aggrauat · aut diſſolutio
coꝛdis ad vana aliqua magis iclinat · Aua
ricia eſt cupiditas plus q̄m neceſſariū ſit ha
bendi tpalia · Gula eſt inoꝛdinatus vel imo
deratus alimenti appetitus · Luxuria eſt illi
citus ardoꝛ libidinis · vel illicita expletio libi
dinoſe delectationis in actu · ſiue in moroſa
cogitatione · Et licet hec omnia vicia ⁊ pcc̄a
ſint · hoc ē ex culpa hominis ⁊ pena peccati ·
quia deus nihil mali fecit ſed oīa ſūt valde
bona · Expugnatio ergo omniū viciorūȝ nō
eſt aliud niſi reformatio naturalium affecti
onum et motuū ad ſtatū a conditore diſpo
ſituȝ · vt ſupra aliquātulū dictū eſt de appe
titu ſublimitatis · qui dat⁹ eſt homini vt ap
petat celeſtia et diuina · et ſpernat terrena ⁊
vilia quaſi indigniora ſe . hoc modo dilapſus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

eſt ad infimã vt appetat terrenos honoēs ꝛ
vanos ꝛ falſos .

De affectu inuidie . ca . xiiij .

Inuidie affectus naturaliter homini inſitus eſt nō vt inuideat ꝓximo de bono quod habē poteſt . nec vt cupiat alicui malū aut faciat . ſed vt odiat vicia ꝛ peccata in ſe et in alijs . Inuideat diabolo ꝗ tot anīas aufert deo . ꝛ alij adiutores eiꝰ . imo vicarij eius ſcȝ hereticī et ſubuerſores animarū . qui ſpoliant animas eterna beatitudine . ꝛ quātū in ipſis eſt ſpoliāt ipſū celum maiori gaudio quod ibi eſſet ſi plures illuc venirēt . cuȝ ſinguli qui ibi ſunt multam leticiam faciant omnibus ciuibꝰ celi . ſalua tamen eterne predeſtinationis ratione . que nullū ibi defectuȝ ſuſpicari permittit . Iſti ſunt hoſtes noſtri . et odio habendi in quantū tales ſunt q̄ nos perdere eternaliter querūt . non illi qui ſperātur adhuc ↄciues noſtri futuri in gloria celeſti . etiam ſi adhuc videantur inimicí .

De affectu ire . ca . xv .

Ire affectus datus eſt hoī vt iraſcat᷑ vicijs ꝛ malis ſuggeſtioibus . ꝛ ex indignatione nō patiat᷑ ſe trahi in cōſenſū peccati . ꝛ reprimat malos motus in ſe ꝛ in alijs vbi oportune poteſt ꝛ vlciſcatur dei iīurias

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

et tranſgreſſiones iuſticie· et tunc dicitur ze
lus iuſticie· ſic legitur xp̄s iratus fuiſſe pluri
es pharizeis et alijs non recte agentibus· ꝛ
alij ſancti viri· Nunc ira in viciū deformata
eſt· et contra rationē in furoēm verſa· et qua
ſi in inſaniā· vt moē freneticí irracionabiliter
moueatꝰ homo cōtra hominē· contra amicum
et ꝓximum· contra ſeipſum· aliqn̄ etiā cōtra
ſanctos et contra deum· ꝛ contra inſenſibilia
et irrationabilia que nec male nec bene ſciūt
agere niſi ſicut natura impellit ea. etiā vbi co
gnoſcimus nos iniuſte moueri· non poſſuꝰ
quandoqꝫ impetum iracundie cohibere·

De affectu triſticie· ca· xvi·

Similiter affectus triſticie datus eſt ho
mini vt doleat de peccatis ſuis et alieis
et vt meſtꝰ ſit de dilatione patrie· et timeat
iferni ſupplicia· doleat de imperfectione ſua
et cōpatiatꝰ aliene afflictioni· vt per maturi
tatē vtilis luctus excludat leuitatē vane le
ticie que eſt nutrix diſſolutionis· Sꝫ hec bo
na et ſecūdū deū triſticia peruerſa facta mu
tata eſt in triſticiam ſeculi que mortem ope
ratur· in deſperationem diffidentiam ꝛ in irra
tionabilem merorem·

De affectu gaudij· ca· xvij·

Affectus gaudij datus fuit homini · vt gauderet in deo et in ſpe eternorū bonorum et intuitu beneficiorū dei · et cōgauderet proxio in bonis eius · et delectaretur i laude dei et in bonis operibus · et faſtidiret omnia vana et inutilia · et iocundaretur in operibꝰ diuinis · et ex hoc efficeretur alacer et agiliſ ad ſeruitutem dei · Sed mō pueꝛſuſ ē ꝑ diſſolutionē et vanitatē vt homo gaudeat de inſanis et falſis · et de affluentia tempoꝛalium rerū et honorū et voluptatum · i riſu et deriſu et fabulis et turpibus ludis · et faſtidit omia que dei ſunt et inſipida ſunt ei · et tedet eū intereſſe diuinis ꝛ pigritatur ad ſtudia deuotionis ꝛ virtutis · et euagatᷣ coꝛde circa inutilia ꝛ vana ꝛ inmunda · ꝛ grauiores laboꝛes coꝛpis libenter ſuſtineret in alijs occupatioibus et negocijs · q̄m vt inſiſteret ſpūalibuſ et diuiniſ · vnde accelerat ab eis abſolui quāto citius poteſt · et negligenter facit illud q̄d facit niſi foꝛte lucrum vel laudem inde ſperet conſequi vel aliud cōmodum tēꝑale · Ex iordinata autē triſticia gigniᷣ tedium boni · dū nil libet facere vel dicere boni vel cogitare vel loqui · Similiter ex diſſolutione tediū boni naſciᷣ · dum tantū intenti ſumus vanis leuitatibus ꝙ tedet nos ſpūalibus ſtudijſ intē

derē · et quaſi anxiatur cum debemus auelli ab ocio et iocis ſcurrilibus ⁊ ſerioſis exercitii is occupari · Vñ quaſi ligati et tracti ad ſti pitem remitēti animo cogimur eſſe in diuis · et hoc eſt accidie viciū tedium boni · In hoc multi religioſi laborant · ⁊ pauci ſupant

De affectu auaricie · ca · xviij ·

Affectus etiam auaricie datus fuit homi ni vt eſſet cupidus magni meriti apd deum · ⁊ magnarum virtutū ⁊ multoruz bo norū operū · et vt multas animas lucraretur deo · docendo orando bonū exemplum dando ⁊ iuuando ad pfectum ſalutis · et vt nō eēt homo contentus bono quod iam haberet niſi laboraret vt multiplicater augeret ei ⁊ grā ⁊ opera virtutū · Sed nunc delapſa eſt ad cu piditatem temꝑalium rerū pecunie poſſeſſio nū et quarumlibet rerū etiā vilium que colli git · quaſi homo ſemper debeat viuere ⁊ mun dus perire · vt congreget quantum valeret · ne pereunte mundo nō inueniat vnde viuat · ſicut noe imminente diluuio comportauit e ſcas quas haberet quando ōnia diluuio peri iſſent · Et quanto homo morti appropinqt tanto ſtudioſius congregat et cuſtodit · vt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

ex hoc oſtēdat̃ q̄m ſit irrationabilis auaricā
a · eo magis colligere quo minus indiget · ſi
cut qui multū viaticā fert p̱ breui via · ⁊ qui
ſumptuoſam domū ↄſtruit p̱ vnius noctis
hoſpitio · Ideo āt deus voluit nos ſemp̱ incer
tos ēe de hora mortis · vt pauca de t̄palibꝰ co
gitemꝰ · ſꝫ oi hora timēmus multa p̱dere de et̃
nis · ad q̄ ſemp̱ ſine intermiſſione ꝑperare de
bemus ·

De appetitu victualium · ca · xix ·

Appetitus victualiū datus ē nobis pro
corpe vt ſuſtētemus naturā ⁊ poſſimꝰ
durare in ſeruitio dei ⁊ multū mereri · Et mo
deratus ⁊ parcus victus vniformis diutiꝰ cō
ſeruat naturā dum nō opprimit vires eius · ſꝫ
reficit ⁊ ſanitatē ↄſeruat vniformis dieta · qꝛ
natura ↄtēperat ſe ei et non turbat̃ ſemp̱ ex
nouis ⁊ ignotis eſcis · Vn̄ quidā claustra
les diutiſſime viuūt ſani · Sꝫ appetitus ille
naturalis mō effuſus eſt in voluptates ⁊ in
ſup̱fluitates · vt nō ſimus ↄtēti vnde ſuſtēte
tur natura · ſed vnde palatū oblectet̃ · ⁊ cū
talibus aſſueti fuerimus · ⁊ natura ſe eis cō
tēperauerit cū aliq̄n tenuiori victu deberemꝰ
eſſe ↄtenti · natura remurmurat ꝑpter diſſuetu
dinē · vnde ſtatim putamꝰ nos adeo debiles

⁊ infirmos ꝙ victu paupe nō poſſim⁹ viue
re. ⁊ quaſi ſub diſcretiōis velamine delicata
importune ⁊ inuerecūde incipimus querere.
nolentes experiri quod natura ſicut ꝑ cōſue
tudinē ad delicata dilapſa ē. ita ꝑ contrariā
aſſuefactionem poſſit reduci ad ꝯpetens mo
deramē victus ꝑtioris ſicut videmus in max
ima parte mūdi. q̄ꝫ ꝑce viuūt gētiles. iudei
paupes xp̄iani. quorū q̄dā depaupati mō
tā ſani ſūt ſicut olim in delicijs fuerant. De
ſpūalibus autē delicijs ⁊ guſtu interne dul
cedis q̄ ſine ꝯpatione oēs mūdi deliciaꝝ ſupe
rāt ſicut mel fimū. vix ē iā mētio vel efficax
deſideriū aut ſtudium. etiā inter illos qui ſi
bi alti videt̄ in religione. imo deſpicit̄ deride
tur. ⁊ q̄ſi ſtulticia et abbominatio iā habet̄.
et ab alijs religioſis pſecutionē hui⁹moi pa
tiūtur. et demoniaci reputātur. et heretici di
cunt̄. Quā vero deſpicabiles xp̄o qui deuo
tionis grām ſic deſpiciūt et pſēquunt̄. ab a
poſtolo diſcāt qui aialeꝭ eos appellat q̄ nō
intelligūt ea que ſūt ſpūs dei. quia et ſtulti
cia ē illis Nō tn̄ laudo vel approbo deceptoēꝭ
et deceptoꝭ. qui ſpiritū ſuū vel alienū ꝑ ſpū
dei ſequunt̄ et ſeducūtur. ſed ꝓbādi ſūt ſpi
ritus ⁊ ſic iudicādi.

De affectu dilectionis. ca. xx.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

Affectus dilectionis etiã datus fuit hoi
ut diligeret deũ ſuper omnia. ⁊ ſe ⁊ ꝓ
ximum ſuũ ꝓpter deũ ⁊ ſecundũ deum. et om
nia opera dei diligeret ꝓpter factorẽ. quodli
bet iuxta ſuam dignitatẽ. ⁊ uteretꝰ miniſte
rio creature ad dei uoluntatẽ ⁊ ſuam eternaʒ
ſalutẽ. et horum omniũ delectationẽ et uſum
referret ad creatoris dilectionem et cogniti
onẽ donec ad ipſũ ꝑueniẽt in quo ſibi uiuũt
omnia ſecundũ eternã rationem. Sʒ ille af
fectus quaſi extinctus eſt et dilapſus ad a
morẽ carnis et turpis delectationis. ut iam
non diligat niſi pro ſua tꝑali utilitate ⁊ car
nali delectatione ⁊ turpi uoluptate. Licet u
ſus carnalis concubitus datus fuerit homini
et mandatum ad prolis ꝓpagationem deo e
ducante. et eternã beatitudinẽ cum deo ⁊ an
gelis poſſeſſure. ſed modo non ꝓles ſed dele
ctatio in hoc opere queritꝰ. uel pro heredita
tis terrene ſucceſſione uel honorꝯ augmento
ut plures amici habeantur in terra. unde do
lent qñ paruuli decedunt. qui multo tutius
moriuntꝰ poſt baptiſmum anteq̃m ꝑ morta
le peccatũ ꝑdant uitam eternam q̃m poſtea
in etate adulta ꝓpter dubium quales futuri
ſint. ⁊ ꝓpter multiplices laqueos peccati q̃s
ualde pauci euadunt.

De ſpe. ca. xxi.

SPes data eſt homini quā confidat de bonitate dei. vt ſperet a deo gratiā cōſe qui in preſenti. et gloriā in futuro. peccatorū veniā ſi peniteat. et tpalem ſuſtētationez ſicut ſibi expedit. et liberationē a malo. et cōſeruationē in bono. Sed ſpes mō ɔfuſa eſt vt aut minus ſperent homies q̄m debent. aut plus q̄m iuſtū ē. Tātum cōfidunt quidā de bonitate dei. ꝙ etiā ſaluet eos in peccatis contra iuſticiaz et veritatē ſuā. et immūdos collocet in celo cū angelis mundiſſimis. Et rurſū tantū diffidunt de deo ꝙ ſi conuertant non velit eis dare pſeuerantiā in ſpū. vel ſuſtētationē pro corpe. quaſi deus ꝓpicius ſit inimicis ſuis dum in peccato manēt. et impropicius amicis ſuis iuſtis et penitētibus et conuertentibus ad xp̄m. vt pccōres paſcat liberaliter et ſaluet. ɔuerſos deſerat et fame perire ſinat. Nō affliget dn̄s fame aiam meā

De timore.

TImor etiā datus fuit hoi vt timeret deum. et timeret ab eo ſeparari et euz offendere. et puniri ab ipſo et damnari Nō timet tm̄ tpalez aduerſitatē et incōmodū corpis et detrimētū honoris. Futura et eterna mala nō timet q̄ſi nūq̄ futura ſint. et quaſi

tantūmodo mine ſint ſine effectu. quod dici
tur de futuro iudicio et eternis ſupplicijs. Et
q̄ facilius euadet ea q̄m dicat. Timet etiam
hominem magis vel beſtiam vel rem inſenſi
bilē. q̄m deū omnipotentē quē offendit.

De pudorē.

Pudor etiā dat⁹ ē homini. vt pudeat in
digna agere vel egiſſe generi ſuo. hoc
eſt peccaſſe ꝛ ſeruū peccati factū eſſe et man
cipiū diaboli ꝛ omnis turpitudis vel inhone
ſtatis et ſegniciei et vilitatis. Nō autez pu
det nos ſeruitutis dei cui omia ſeruiūt vel vo
lūtarie vel neceſſitate. Pudet nos imitari de
um in humilitate patiētia pauptate religio
ne obediētia et deſpectione ꝛ ꝯtumelijs ~~ꝛ cō
tumelijs~~ ꝛ confuſione. cum non ſit deo dig
nus qui eū erubeſcit corā hoībus ꝯfiteri vel eti
am imitari. cū gloria magna ſit ſeruo ſequi
dn̄m ſuū. Eodē mō ſciendū de omnibus
que a deo ſuſcepimus. de intellectu mētis de
ingenio ꝛ de corꝑe et mēbris eius. ꝛ de ſub
ſtātia tꝑali ꝛ honore ꝛ ptāte. ꝛ de tꝑe quo
viuimus. ꝛ de oībus que in mūdo ſeruiūt ho
mini Omnia hec data ſunt nobis vt inde ſer
uiamus creatori noſtro et nobis vitam me
reamur eternā. ꝛ ꝓximos nobiſcū trahamꝰ
ad vitā. Sed econtra nos omnia que ad vſū

vite vel meritū glorie accepimus . ad vſum
cōuertimus culpe . ideo cūcta nobis ad vſū
vertent' vltionis ſiue ꝑ penā ſiue per peniten
tiā . Per penam videlicet . vt cū caro tēptat
nos vel affectus carnalis ⁊ appetitus inor
dinati affligūt nos . vel ſubſtātia exterior
aufert' nobis . vel aeris intemperies vel terre
ſterilitas . vel corpis infirmitas nos excruci
ant . vel aliter affligimur . vt per que pecca
uimus per hec et puniamur . Et ſi voluntari
e pro deo toleramus purgamur a peccatis .
per que meremur et coronamur . pro patien
tia et bona voluntate qua pro deo toleram⁹
Si autē inuite . nihilominus oportet nos pu
niri vel hic vel in futuro . et ꝑ impatientiam
augemus culpā . et ꝑ ꝯſequens etiā meritū
pene .

De ſingulorū viciorū natura ⁊ deſcripti one capitulum . xxij .

Nunc de ſingulorū viciorū natura vel de
ſcriptione aliq̄ cōſideremus . ⁊ de reme
diis quibus curāt' Cum virtus aliud non ſit
q̄m viciorum perfecta curatio . vel carentia
vicij ſcd̄m q̄d iſtā materiā rſpiciat . q2 ſi vici
um inordiatus ē mot⁹ l' affect⁹ natural' corru
ptus . eius ꝯtrariū ē virtus id ē affectus vel

d iij

appetitus oꝛdinatus ad id et ſecūdū id qđ
a bono conditore datus fuit · vt ante patuit
i exēplis · Superbia triplex ē vt ſupra dictū
ē · cū aut homo plus placeat ſibi q̄m debeat
et maioꝛē ſe exiſtimat q̄ȝ ſit in veritate · aut
cum alijs placere deſiderat et ſtudet amoē ꝓ
prie glorie · volēs magnus reputari et hono
rari et laudari · cū ſoli deo honoꝛ et gloria ꝓ
prie debeatˀ · qui ſolus eſſentialiter bonꝰ ē · et
a quo habetˀ omne bonū · Vñ quicq̄d glorie
nobis vſurpamꝰ deo furamur · imo decipimꝰ
nos attribuētes nobis qđ nō ē noſtrū · ſicut
mētrix mētitˀ ſe honeſtā et formoſam cum
nō ſit · Hec inanis gloria ē · quia vacua veri
tate et vtilitate ſalutis · Tercia ē cū vult ali
iſ ꝑminere ſingularitate glorie vel dominio ·
ꝑlatione et iꝑio · et deſpiát ceteroſ et depri
mit · Decipitˀ autem quadrupliciter · vel pu
tās ſe hrē quod non habet · vel plus habere
q̄ȝ habet · aut ſingulariter pre ceteris habere
aut ex ſe vel pro meritis ſuis habere ·

¶ De tribus que expellunt vicia · ca · xxiij

Tria ſūt autē q̄ vicia in nobis expellūt
et virtutes operātˀ · grā dei · induſtria ꝓ
pria · et nccitas · Grā dei īfundit v̄tutes · in
duſtria coopatˀ grē ex libero arbitrio · et ne

ceſſitatē ꝯuertit in v̄tutē· Sine nccitate ſepe
ꝫ ſine grā nūq̄m p̄t ēe virtus .ꝛ ſine liberi ar
bitrij̄ cōſenſu· Quib⁹dā infundit grā virtu
tes cū modico vel nullo labore induſtrie pro
prie· licet nō ſine cōſenſu volūtatis · cū ſine
ꝯſenſu volūtatis nullū ſit merituꝫ· ſicut illis
quos p̄ueīt de⁹ in benedictionib⁹ dulcedinis
ſue· Prouer· viij· Qui de luce id ē diluculo
ſapientis etatis · capacis itelligētie vigilaue
rit ad illā nō laborabit Aſſiſtentē eni foribꝰ
ſuis iuemet illā· id ē grām ſapiētie et v̄tutis
Sic apl'os ꝛ alios qn̄qꝫ maxie in primitia
eccia legim⁹ repēte ſpū ſancto repletos · ad
virtutes ꝛ dona et diuerſa cariſmata ſpūs ſā
cti· Grā excitat volūtatē et inſtruit et robo
rat· et induſtria agit ad ꝑfectuꝫ virtutis ·
Neceſſitas autē alia eſt cui ſe homo volūtari
e ſubijcit· vt qui obligat ſe voto ad obediē
tiā caſtitatē pauptatem et ſimilia· vel vt va
dāt ad infideles predicare· ſi illis poſtea eue
nit aliq̄d agere vel pati quod libenter euade
rēt· vident̄ neceſſitate cogi· que tamen volū
taria eſt· q2 ad hoc ſpōte ſe obtulerūt quia
potius pati volūt q̄z a ꝓpoſito reſilire· Alia ē
coacta quā homo inuitus tolerat· nec tn̄ p̄t
effugē vt pauptas ſeculi· infirmitas corpis
deſpectio ꝑſecutio tēptatioēs aliq̄· vel alie

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

tribulatiões diuerſe · q̃s licet primo hō inuo
lūtarie toleret et cū murmure · tñ poſtea cuꝫ
videt eas eſſe ineuitabiles · incipit quoqꝫ volū
tatē flectē et facere de nccītate vtutē · et tunc
incipit mereri · et coopatᷓ illa nccitas ad ma
gnū pfectū vtutū ad q̃s vix aliter pueniēt
Et hoc eſt qḋ dicitᷓ de quibꝰdā Cōpelle itra
re · Et illḋ quod orat eccia deū · Et ad te no
ſtras etiā rebelles ↄpelle ppicius volūtates ·
hoc ē · fac de inuolūtarijs volūtarios ad ea q̄
ſcis nobis expedire etiā p aduerſa · cū nolu
mus te i pſperis ſeq̄ · ¶ Induſtria in tribꝰ
ↄſiſtit · in prouida ↄſideratione · in labore co
natus · et i pſeuerāti diligētia · Per iſta tria
adiuuāte grā vicia ſubiugātᷓ et virtutes obti
nentᷓ Sꝫ grā quoſdā ita pueniit · vt aut mul
ta facilitate imo cū multa ſuauitate faciāt bo
nū et declinēt a malo · aut ita accēdit volūta
tē · vt cū magno feruore queqꝫ faciēda pm
pte aggrediātᷓ q̃zuis dura ac difficilia Quoſ
dā vero ita ſibi quodāmodo relinq̄t · vt q̃c
quid boni agē debēt neceſſe habēt ſe ſtimulꝭ
et calcaribꝰ pūgē q̃ſi pigrū aial · vt grauior
ſit eis difficultas ſupandi torporē cordis q̃ꝫ
laborē actionis ſuſtinēdi · Iſti etſi nō habēt
deſideriū feruēs ad currēdū poſt dñm · hñt
tñ deſideriū deſiderij orātes ſe trahi cū ſpōſa

quaſi q̃ agilitatē currēdi nō hñt · iuxta illd
Cōcupiuit aīa mea deſiderare iuſtificatioēs
tuas in omni tpe · Volūtatē bonā habuit · ſꝫ
pigrā et tepidā nō feruētē · Primū felicius ē
ſecūdū laborioſius · Quid āt horū maioris
ſit meriti · puto neminē pfecte eſtimare poſ
ſe · niſi eū qui ſtatuū ponderator ē ſcꝫ deum ·
Quia ſecūdi ſi fidelit luctādo vincūt ſeipſos
vt p ↄſuetudinē ſui potētes ſiāt · magne vir
tutis ē · Primi maiori indigent cautela ne ſe
ducant · quia diuitie facilit acquiſite prodi
galius ſolēt effundi · q̄m q̃ paulatim et cum
difficultate elaborāt · Secūdi anteq̄m pfe
cte vincant difficultatis temptacōnē ſepe q̃
ſi laſſati vel territi ex labō̄e deſperāt de victo
ria et de pueutione ad finē quo tendūt · ↄ re
mittūt ſtudiū pfectionis · et ad alias occu
pationes ſe ↄuertūt q̄ſi diffidētes de deo · qꝫ
velit eos introducē in terrā promiſſionis p
quā ſignificat pfectio puritatis Sicut filij
iſrahel i deſerto tedio laboris et difficultatis
de ſupandis hoſtib9 detraxerūt terre pmiſſio
nis · et mortui ſūt i deſerto pter paucíſſiōs ·
hoc ē pt caleph et ioſue q̃ deſignāt eos q̃ caute
ↄ virilit p tēptatioēs ptrāſeūt vſꝫ i finē pſeue
rādo Ideo it tot de ſclo q̄i de egipto egreſſos
tā paucā puenīūt ad ↄſūmatā pfectōēꝫ q2 ā

ſeducti callidis deceptionibꝰ inimici· aut te
dio laboris ꝛ difficultatis fracti viā pfecti
onis deſerūt· vel aggredi nō pſumūt·

De generalibꝰ remedijs ↄtra vicia· ca· xxiiij

Quedā etiā ſūt generalia remedia ↄtra
vicia expugnanda et ad virtutes obti
nendas· qdā ſpecialia· aliq̄ ſingularia· vt
ↄtra luxuriā fugē feias viros ꝛ ſimilia Que
dā autē ſūt q̄ cito ꝛ pfecte ducūt hoiem ad
ſanitatem mētis· quedā tardius ꝛ ipfectiꝰ
Efficaciora remedia ↄtra oia vicia ſūt iſta·
Primū pauptas vt in oibus penuriā patia
ris· nō ſolū in his q̄ deſideras· qꝛ illa ē omni
um etiā ditiſſimorū q̄ plus cupiūt q̄m hn̄t ſꝫ
etiā i his q̄bus neccio indiges in victu· veſti
tu· hoſpicio· miſtris ꝛ ſimilibꝰ· Secun
dū ē deſpectio hominū· vt ſis ↄtemptus ꝛ vi
lipēdaris ꝛ nō cureris ꝛ in nullo ſingulariter
honoreris· ſꝫ potius ↄfundaris exprobreris
ꝛ vitupereris· ꝛ hoc etiā ſepe ab amicis· do
nec tumor elationis penitus in te ↄprimatᷣ·
Nōne vides q̄nta mēdici tolerāt a diuitibꝰ ꝛ
q̄m patiēt qđ nō facerēt ſi haberēt diuitias ꝛ
honores· Terciū ē ſtrēnuū magiſteriū·
vt cogaris facere quod inuitiſſime faceres·
et dimittere quod libenter faceres· et nihil ha
bere niſi qđ tibi datᷣ· nihil agere niſi qđ tibi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

iubet᷑ · nec loqui nec eſſe niſi ad nutū alteri⁹
⁊ nihil diſſimulet᷑ quicquid negligis quin
aſpere reprehendaris ⁊ puniaris · donec cur
uitas ꝓprie voluntatis plene in te ad formaꝫ
rectitudinis reflectatur · ¶ Quartuꝫ eſt e
longatio a conſortio ſeculariū · Quia ſicut a
qua turbata ſi ponatur ſeorſū a frequentia
tranſeuntiū purificatur magi⁹ · ita mens reli
gioſi a ſeculo ſequeſtrata minus afficit᷑ circa
terrena · et celeſtia magis deſiderare nititur ⁊
purius itelligere et facilius inherere de eis co
gitādo ¶ Quintū eſt frequēs oratio · qꝛ o
ratio eleuat mentē ſupra ſe ad deum · et impe
trat ab ipſo curationē languoris viciorū ⁊ ſa
nitatē virtutū ¶ Sextū eſt quelibet affli
ctio vel tribulatio aduerſitatis · vt labor in
firmitas perſecutio temptationes infamia ⁊
ſimilia · Quia ſicut lima purgat et ſplendē
facit metallū · ita tribulatio et anguſtia et
afflictio abradit rubiginē viciorū · Vn̄ gre
gori⁹ · Qui deſiderat plene vicia vincere · ſtu
deat humiliter purgationis ſue flagella tole
rare · Si autē primo ē amara ad ſuſtinendū
aduerſitas per conſuetudinem cōtinuam fit
de die in diem tolerabilior · quouſqꝫ iam nō
curetur vel etiam diligat᷑ ꝓpter ꝑfectum ſa
nitatis qui inde prouenire ſentit᷑ Exemplū

de cauterio quod p̄mio acerbū eſt · ſed emor
tua carne iā nō dolet · ⁊ ſuꝑfluos humoēs e
ducāt · Vñ orat ꝓpha · Proba me dñe et tem
pta me · vre renes meos et cor meū · ¶ Se
ptimū ē ꝯtinua mortis et operū retributiōis
meditatio · q̄ facit vicia timē et virtutibus in
ſiſtere · Sicut āt arte medicine cōtraria con
trarijs curātᷣ · ita vicia ꝯtrarijs exercitiorum
remedijs ſanantᷣ · vt ſuꝑbia humiliatione ·
gula ſobrietate · impatiētia aduerſitate · et
ſic de ceteris ·

¶ De remedijs ſpecialibus ſingulorū vici
orū · ca · xxv ·

Nunc ergo de ſpecialibus remedijs ſin
gulorū viciorū videndū ē · q̄ ſi non oīa
poſſumꝰ ſcire vel deſcribere · pauca tamē plu
ribus ꝯſideremus · ſicut pauperꝰ q̄ nō poſſūt
multas medicinarū diuerſitates ⁊ efficaces
hrē · ꝯficiūt ſibi de vilibus herbis vnguēta q̄
bus liniāt dolores ſuos ·

¶ De remedijs ſuꝑbie · ca · xxvi ·

Primū ſuꝑbie remediū eſt ꝯſideratio ꝓ
prie vilitatis tā in corꝑe q̄ȝ in anima ·
tā illius q̄ nobis cū ceteris ꝯmunis ē q̄m illiꝰ
quā i nobis ſingulariter agnoſcimꝰ in occul
to vel in aꝑto ſiue ſit naturale ſiue accidētale
Cōſidera vilitates ⁊ infirmitates corꝑis q̄d

fuimus · quō ꝯcepti ſum⁹ · · quō in vtero nu
triti et nati · quid ſumus intrinſecus ſub cu
te · q̄ ſordes ebulliūt ꝑ apturas · q̄m faćile de
perit quicq̄d in nobis pulchrū ē ⁊ validum
apparet · ꝙ mors ſemꝑ ꝓpinquat · ⁊ qualeſ
poſt mortē erim⁹ · Itē ꝙ exteriores honoreſ
nō ſūt nrī naturaliter · Diuitie terra ſunt ⁊ de
terra tolluntꝰ · vt pecunie poſſeſſiones · et ho
nores nō impendūtꝰ homi ꝓ ſe ſed ꝓ queſtu
qui inde ſperatꝰ · Sicut vultures ⁊ canes ac
currunt ad cadauer q̄mdiu ſperāt inde ſacia
ri · ȝ cū totū corroſerint ꝙ niſi ſicca oſſa rema
nēt relinquūt cadauer · Itē bona mentis nrē
nō ſūt nrā ſed dona dei · ⁊ rationē inde reddi
turi ſum⁹ diſtricte · vt ſūt ſciētia ingenium
virtutes · Mala nrā pure mala ſunt ⁊ ex plu
ribus circūſtātijs grauia et grauib⁹ ſuppli
cijs digna · Bona nrā nō pure bona ſūt ſed
multipliciter imperfecta · vt pigricia · deſidi
a vana gloria hypocriſis tepiditas ⁊ vane
cogitationes ⁊ iperſeuerantia et cetera vicia
ſepe viciant bona opera noſtra que facimus ·
et maculant ſacrificium noſtrū tā actōnum
q̄m orationum · vt minus ſit deo acceptum ⁊
minus nobis meritorium · Item expoſiti ſu
mus pluribus periculis et eterne damnatio
ni · et infinitis ſupplicijs et pluribus vicijs

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

et peccatis onerati et miſerijs ſubiecti Vnde
ergo ſuꝑbit terra ⁊ cinis homo tam vilis ?

Secundum eſt exercere ſe in humilibus
operibus . vilibus ⁊ deſpectis officijs ⁊ ru
ſticanis laboribus . humili habitu incedere .
humiles mores ⁊ verba habere . locū nouiſſi
mū eligere . nihil iactātie et oſtentationis ꝓ
tendere . Hec et his ſimilia cū in ꝯſuetudinē
verſa fuerint . mentē ad humilitatē inclināt
Si autem vana gloria vel ſuꝑbia pulſat mē
tem pro huiuſmodi humiliatiōe . hoc eſt ex
nouitate vel raritate huius humiliationis .
iam per longū vſū iſta vanitas euaneſcet .
vt legitur in pſalmo . In deo faciemus virtu
tem . et ipſe ad nihilum deducet inimicos no
ſtros . Tercium eſt ꝙ ſuꝑiores ⁊ melio
res ſe debet attendere tam homines q̄m ipſuꝫ
deum iheſum xp̄m deum et hominē . vt eorū
comparatione ſibimet vileſcat homo qui ſe
aliquid eſſe putat . ſicut locuſta ad gigātē
calculus ad montē . gutta ad flumen . et hoc
tam in faciendo bona q̄m patiendo aduerſa .
Pannoſus gartio vileſcit inter purpuratos
ſic nos debiles in virtutibus reſpectu maio
rum et ſanctorum ſiue ante nos fuerunt ſiue
nobiſcum .

De inuidia . xxvij .

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

Inuidia triplex Prima · nõ gaudere de
bonis alterius · et non dolere de malis e
ius · ꝛ hoc eſt cõtra caritatẽ ꝓximi quẽ tene
mur diligere ſicut noſmetipſos · cũ nemo de
ꝓprio bono non gaudeat · vel de malo nõ do
leat · ¶ Secunda eſt dolere et torqueri in
bonis alterius · ꝛ gaudere et optare maluꝫ e
ius ex odio perſone · Nam qui dolet de pro
ſperitate temporali alicuius · vel gaudet de
aduerſitate eius quia videt ea expedire eidẽ
vel communi vtilitati aliorum non ex odio
perſone · non eſt inuidie deputandũ Sicut
iuſtꝰ iudex deſtruit malefactores · ne vel ip
ſi grauius damnẽtur ſi diutius in malis pro
ſperentur · vel per eos pax communis turbe
tur ¶ Tercia eſt inſuper promouere malũ
alterius verbis ꝛ factis · et bonum impedire
vel deprimere · Grauis inuidia eſt malum ꝓ
malo reddere · Grauius autem odire illum q̃
nihil nocuit tibi · Grauiſſimum autem maluꝫ
pro bono reſtituere · vel odio habere aliquẽ
quia bonꝰ eſt · ſicut iudei xp̄m · Item malũ
eſt aliquem ledere in rebus in honoribus vel
in corpe · Peſſimum autẽ imo diabolicum le
dere et nocere alicui in anima quo ad ſalutẽ
eternaꝫ · Item negare indigenti beneficium
peccatum eſt licet ſit inimicus · non impediẽ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

autē malū ei⁹ cū poſſet grauius Perfectorū eſt bonū inimicū etiā ꝓmouere ⁊ diligere ex affectu. Quidā putāt ſe innocētes ſi negāt illis quos nō diligūt ſalutationē ſuā. ſ3 ſi ex aminaret ſe quō eſurienti inimico cibū miſtrēt quē nō ſine ꝓprio damno daret ſi ſalutatiōē3 quā ſine dāno dare pñt negauerit. maxime ſi deſideret et acceptet. Ideo autē iuidia vel odiū deo ꝯtraria ſūt. quia ſingularit caritati q̄ deus ē oppoſita ſūt. ⁊ ꝯmune bonū quod dei largitas oībus eq̄liter creauit inuidet. et eos odit quos de⁹ creauit ⁊ redemit ⁊ diligit de quib⁹ ſpes eſt ꝙ ad vitā eternā ꝑueniēt

De remedijs inuidie. ca. xxviij.

Primū remediū ꝯtra inuidiā ē quod etiam ſūmū ē nihil amare ⁊ cupe eoru3 q̄ inuidus amat. id ē diuitias honores ⁊ vo lup tates. Tpalia enī quo pluries diuidūt eo ptes minores ſiūt. et qui ea appetit inuidet aliis ea hñtibꝫ dū necē ē aliū carere quod alter habet. Celeſtia aūt et diuīa quo plures pticipāt ea eo magis dilatant ⁊ abundant vt virtutes ⁊ ſapientia et dona ſpūs ſancti. et ſimilia que pticipatione nō minuunt Secūdū eſt cogitaē ꝙ ſi alius nō haberet illud vnde ei iuides tñ tu nō haberes quid ergo cu

pias alterius quod ſine dāmno tuo habet. in̄
ſi fruſtra de aliena felicitate torquearis ·
¶ Remediū contra odium eſt timere vin
dictam dei · qui non remittit homini peccata
ſua q̄mdiu ipſe tenet odium ad proximum
ſuum · ¶ Secundum eſt cogitare ꝙ quā
doq; oportet eum ꝓximo reconciliari ſi vult
ſaluari · vnde melius eſt hoc cito fieri q̄m tar
dius ne homo interim ſit in periculo damna
tionis · et perdat bona que interim operatur
Futuri enī domeſtici in domo pacis celeſtis
hic debent eterne pacis celeſtis fedus incho a
are · quia quanto hic feruentior dilectio tā
to illic iocūdior fruitio eterne pacis ¶ Ter
cium eſt vt ſtudeas illi qui magis eſt tibi cō
trariꝰ obſequētior eſſe et affabilior · Per hoc
eni lenis cor eius ſi eſt intelligens · vel ſalteꝫ
cor tuū · Noli vinci a malo · ſed vince i bono
malū · Quid prodeſt homini diu meminiſſe
iniuriarū · niſi vt amplius inquietet et affli
gat ſemetipſum · Sufficit diei malicia ſua ·
Tanta eni ſunt nobis moleſta · quantūcun
q; ſtudemus in nobis eſſe pacifici · ꝙ ſi ſup
hoc volumus ea nobis aggrauare per odij ⁊
rancoris conſeruationem · citius obruemur ·
q̄z oia reſiſtēdo vincamus · Potius iuxta a
poſtolū dare locū ire debemꝰ ⁊ cedere · et non

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

reſiſtere malo malū pro malo reddendo. Q. d.
ſi vellim⁹ oēs opprimē quos aduerſarios pa
timur iterū alij inſurgent. ꝛ nos prius ſuccū
bemus q̄m omnes eliminemus. Qui ſeipſuz
per patientiam vincit omnes aduerſarios ſu
perat. Jeremie primo. Bellabunt aduerſu
te ſed non preualebunt. Exemplum in ſanc
tis martiribus. Odium aliquando generat
ex ira diu retenta.

De ira. xxix

Ire triplex eſt qualitas. Prima ſubi
to et ex facili cauſa moueri. vt ex leui fa
cto vel verbo vel etiā ex vana ſuſpicione A
liquando etiā cōtra inſenſata commouemur
et iraſcimur brutis et lapidi et ligno vel cala
mo et huiuſmodi ſine ratione. Secūda
eſt vehementer inflāmari. Aliqn̄ enī ira tan
tū in corde accendit. quod etiaz facies inflā
matur et deformatur. Aliqn̄ etiā geſtus et
mores mobilitate quadā notabili agitant.
ex qua interior animi commotio demonſtra
tur. vt ſternutatio nariuz. pallor vel rubor
vult⁹. depreſſio palpebrarū. tremor labiorū
inquietudo totius corporis. Aliquando per
verba erumpit vel clamores. per cōuicia cō
tumelias. maledicta ꝛ minas. periuria et
blaſphemias. Aliquando q̄ſi febris concutit

corpus · vel quaſi freneſis mentē in furorem vertit · Aliqn̄ manus mouet ad ledendū aliū vel ſeipſū · ita vt ſibimet qn̄qꝫ manꝰ iniciat · vel ea que parauerat abijciat vel deſtruat · Aliqn̄ non ſinit admittere que ſibi vtilia ſūt. vt cibū vel aliud cōmodū · ꝛ multa huiꝰmodi ira opat̄ · ꝛ pacē cordis turbat ꝛ rationeꝫ obnubilat · ꝛ memoriā confundit · Et ſicut fumꝰ hoſpitē de domo expellit · ita ira ſpūm ſanctū qui ſup quietū quieſcere tātūmodo querit de cordiſ habitaculo excludit ¶ Tercia qualitas ire eſt diuturna cōmotio · que aliqn̄ rancorē fouet · Quidā habent de prima qualitate magis · ꝛ minus de ſecūda ꝛ tercia · quidā de ſecūda magis · quidā de tercia · Quidā abūdant in duabus ipſarū · quidaꝫ vero de oībus tribus · ꝛ hi peſſimi ſunt · Ira ↄtrariat̄ virtuti manſūetudis patiētie et mitigatis · et dehoneſtat diſciplinā morū ꝛ facit incōſideratū · quia nec deū timet nec hominē veret̄ · Ira etiā nō habet miſericordiam · nec humilitatē ꝑtendit · ꝛ excecat intellectū · et ſicut fumus oculis ſic ira cordi eſt ·

¶ De remedijs ire · xxx ·

Remedia ire ſunt Primū ꝓuida premeditatio illorum que pn̄t occurrere tam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

verborū q̄m factorū cōtrariorū. vt antē pug
nam ſe homo ad patientiā preparet. ꝛ hoſtē
q̄ſi in inſidijs paratus expectet. vt eo min⁹
ꝑturbent vementia quo fuerit ante preuiſa.
Qui eni debent in bello pugnare. āte pugnā
ſolēt artē pugnādi exercitādo addiſcere. vt
ictus aduerſarij ſciant ſcuto excipere. ne im
prouidi vulnerent̄ ꝛ ſupent̄. Nam q̄ tunc
primo vult armari qn̄ iā hoſtes irruūt ſuꝑ e
um. nec ſpaciū dabit̄ ei ad muniendum ſe.
nec etiā pre ſtupore ꝯſiliū inueniet quo eua
dat. ¶ Secundū eſt. os ꝯprimē tacendo
ꝛ accenſam flammā ire in corde ſuffocare. ne
ſi euaporare ꝑmittat̄ increſcat et alios incen
dat. ſicut de igne materiali ſepi⁹ experimur
Ad hoc eni duo oſtia deus lingue dedit. den
tes ꝛ labia. ne facile ꝓſiliat ad nocendū. ma
xime cū intus accēſa fuerit igne furoris Ec
cleſiaſtici. xxviij. Facito ori tuo cuſtodiā
Et pš. Pone dn̄e ori meo cuſtodiaz vt nō
delinquā ꝛc̄. ¶ Terciū eſt cōuertere ſe ad a
lia negocia quibus cor occupet̄. loquendo
vel alia tractādo. vt ſic obliuiſcat̄ ꝯmotioi⁹
ſue. ſicut qui vult extinguere ignem ſubtra
hit ſtipites ardentes. vt ſic diuiſis deficiat.
materia per partes ei ſubtracta. Prouerb.

xxvi · Cum defecerint ligna extinguetur
ignis · ¶ Quartum remedium eſt verecun
dia · qua homo modeſtus erubeſcit diſciplīe
ſue detrimentum incurrere ⁊ alios ſcandali
zare · ⁊ vim facit ſibimet reprimendo iram vel
etiam alios inordinatos motus · ne inhone
ſtatis ſue diſpendia patiatur · Hic etiam ti
mor reprimit iram · ſicut videmus in ſeruis q̄
a dominis ſuis ſepe dure caſtigantur · nec au
dent leuiter econtra murmurare · ne forte peio
ra eis inferant Si hoc poteſt timor human9
quantomagis timor dei ſi vere inſit menti · ⁊
maxime amor ipſius boni · Tam potens eſt
quiſq; malo reſiſtere · quātum amor boni in
cordis eius affectu cōualuerit · ¶ Quintū
eſt aſſuefacere ſe ſtatim cum ſentitur commo
tio admittere conſilia prudentie · perpenden
do q̄m nociua ſit iracundia que ledit conſciē
tiam · confundit famam · alios ſcandalizat ·
cor inquietat ſpiritum ſanctum effugat ·
tormenta meretur · econtra quod illud pro
quo iraſcimur iam ineuitabile eſt ſi factum
eſt vel fieri oportet · et ꝙ nichil proficimus
iraſcēdo niſi ꝙ malū duplicam9 Tāta eni in
hoc ſcl'o occurrūt aduerſa · qd' ſi etiā oēm di
ligētiā apponim9 q̄lit ea nobmet mitigem9

leuiter patiendo. tamen vix om̄ia portabi
mus. quanto magis ſi voluerimus ea nobis
exaggerare ꝑ impatiētiā et retinere in corde
ꝑ rancorē. nec expellere vt euaneſcant ſicut
fumus. ante obruemur ⁊ ſuffocabimur q̄m
poſſimus oīa reſiſtendo ſupare. ſicut illi q̄ cō
tinuū fluxū reumatis nō excreant ſuffocant.

rheuma sit flegma

Ad quid volumus verba cōtumelioſa aduer
ſū nos ꝓlata retinē que iā cū aura tranſierūt
que nihil nocuerūt nobis quātū fuit in eis.
nec in rebus nec in corpe nec grām dei in no
bis auferunt. nec honores apud homines. ſi
nos per impatientiā nō offendimus noſmet
ipſos. Immo potius magis grati ſum⁹ deo
⁊ hominibus ſi ꝯtumelias patimur. q̄m ſi mi
chil pateremur aduerſi. Sic eſtimemus ver
ba maledicorū ⁊ detractorū ſicut latratus ca
nū vel clamores anſerū. quos cōtra nos audi
mus ⁊ nō curamus. Qui alterū ꝯtumelioſē
vituperat. ſeipſū magis q̄ȝ illū dehoneſtat.
Ecce aliq̄n in itinere intemperies aeris affli
git nos. ⁊ cū euaſerimus letamur ⁊ triſtiā
e prioris obliuiſcimur. nec addicimus vt ite
rato cōtriſtemus nos de priori incōmodo qḋ
pterijt. ſic etiam debemus preteritarum obli
uiſci iniuriarū acſi nō fuerint et gaudere ꝙ
ſuſtinuimus. quia cum tribulatio pertrāſie

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

rit meritum eius adhuc manet. Cogitare e
tiam debem⁹ q̄ nemo in hac vita ſine aduer
ſitate viuit. et qui ſeculo ſeruiūt ſepius gra
uiora tolerant. Item quanta ſancti ſuſtinue
rūt. ⁊ q̄d maximi maxime. et ſup oēs ipſe
dn̄s noſter ihesus xp̄s Et ſi ipſe tāta paſſ⁹
eſt pro nobis nō eſt idignū ſi nos aliqua to
leramus ꝓ ipſo ⁊ ꝓ magna gloria noſtra. ⁊
pro merito pc̄c̄orū noſtrorū pro quibus vti
lius hic modica pati debemus q̄m in futuro
plurima ⁊ acerbiora. Hec et his ſimilia pru
denter et ſepe cogitando impetum iracundie
⁊ impatientie facilius ſuperamus.

De accidia. xxxi.

Accidie viciū tres habet ſpecies Prima
eſt quedaz amaritudo mentis. qua ni
chil letū vel ſalubre libet tedio paſcitur faſti
dit hominū conſortiū Hec eſt quam apoſto
lus ſeculi triſticiam appellat que mortem o
peratur. procliuiꝰ in deſperationem ⁊ diffidē
tiam. prona ad ſuſpiciones. que patientez
aliquādo inſtigat ad necem ſuiipſius luctu
irracōnabili oppreſſa Hec aliqn̄ naſcitur ex
p̄cedenti impatientia. aliquando ex retarda
to ⁊ impedito deſiderio cupite rei. aliquādo
ex p̄dominantibus melancolicis humoribus
et tunc medicorum eſt adhibere remedium

potius q̄m religioſorū vel theologorū ¶ Se
cūda eſt tepor quidā pigredinis qui ſomnū
amat. ⁊ omnia commoda corporis. horret
labores. fugit aſpera queqꝫ. vitat operatio
nem. ocīo delectatur Hec eſt ꝓprie pigricia
¶ Tercia eſt accīdia que ſolum faſtidit ea
q̄ dei ſunt. ⁊ ad omnia alia agilis eſt ⁊ ala
cris. Oratio eſt ei inſipida. ⁊ a laudibus di
ſe abſentat. vbi caute poteſt ⁊ audet. feſtiat
implere velociter orationes debitas. ⁊ ne ni
mis afficiatur tedio earū aſſumit interim alias
cogitationes vel occupationes quibus inten
dat donec perficiat horas vel orationes cōſue
tas. rumoribus paſcitur. ludis delectatur.
excogitat negocia quibus occupetur. Nichil
magis ē ei oneroſum q̄m deo intendere ⁊ his
que ſpectāt ad ſtudiū ⁊ ꝓfectum ſpiritua
lem. Cella ei carcer ē. euagari autem tā cor
pore q̄m mēte extra clauſtrū diligit ⁊ querit
multifaria occaſione. Omnis rigor diſcipli
ne ſpūalis grauis ē ei ⁊ murmurat econtra. cō
queritur de duricia prelatorum ⁊ ꝓ diſcipli
na zelantium. Hoc accīdie viciū ſignum eſt
ingratitudinis. quia tanta beneficia cōtulit
nobis dn̄s ⁊ cōfert quotidie qꝫ fidelē ſeruuz
eius deceret nunq̄m ab eius laude ceſſare. nū
q̄m eius obſequiū faſtidire. Itez ſpoliat nos

multis meritis ⁊ premijs in celo. Tātā enim
gloriā omni hora negligimus quāta bona in
terim facere poſſemus ſi ocioſe eā tranſigim⁹
⁊ nulla vel modica hora p̄terit. qua non aut
mereamur aut demereamur Cū in multis of
fendimus deū. ↄueniēs ē vt temp⁹ quod ad
huc reſtat nobis ad viuendū tanto melius
expendamus ⁊ redimamus tēpus quod ma
le amiſimus.

De remedijs acādie. ca. xxxij.

Remedia acādie ſunt. Primū ⁊ effica
cius cogē ſe ad ea ſp̄ualia ſtudia que
maxime faſtidit homo. ⁊ precipue ad orati
onem ⁊ celebrationez diuinorum. tādiu quo
uſq; per dei gratiaz vertat᷑ nobis in oblecta
tionē. Si autē differat᷑ talis gratia. nichilo
minus de labore luctaminis meritū accreſcit
⁊ virtus roboratur. ⁊ per conſuetudinez ma
gis ac magis tedium minuit᷑ Deus eni non
requirit a nobis quod nō dedit. ſcilicet gra
tiam deuotionis. ſed hoc vult vt queramus.
⁊ cum dederit reſeruemus. ⁊ gratias ei aga
mus. Poſſibile ē eni aliquē q̄nq; multo pl⁹
mereri in pugna laboris pro obtinēda deuo
tione etiā ſi non proficiat. q̄z ſi multe deuotio
nis foret ſine labore. qr de iſto poſſet forſitā

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

extolli ꝛ meritū diminui . de illo autē cor hu
miliatᷣ ꝛ meritū ɔſeruatᷣ . ¶ Contra triſti
ciam autem maxime valet frequens memo
ria benignitatis dei . ꝛ intuitus beneficiorum
eius contra cuius bonitatem pccā omniuꝫ no
ſtrū ſunt velut gutta ad mare . Itē ſit libenᷣ
cū bona ſocietate maxime vbi de deo ſepe lo
quunᷣ deuote . Item illud iacobi Triſtatur
aliquis in vobis . oret equo animo ꝛ pſallat
Sic eni cor hilareſcit . ꝛ ſpiritus triſticie ef
fugatᷣ Itē pſallente dauid . ſpūs malus a ſa
ul recedebat . Occupatio etiam ꝓdeſt triſti
bus . vt obliuiſcanᷣ triſticie ¶ Pigris vti
lis eſt laboris exercitatio ꝛ cōſuetudo incom
modi . cogente ſtrēnuo magiſterio ne poſſit
remiſſe agere pro tedio laboris niſi debilitas
ſit in cauſa . Itē contra tediū cordis valet va
rietas actionis . vt ab vno trāſeat ad aliud
opus bonū . ¶ Seruus dei in his quatuor
exercitijs debet verſari . vt deo intendat oran
do . pſallendo . meditādo . ſtudendo deuotioī .
aut de deo tractet legēdo . ſtudendo . ſecū cō
ferendo . diſcēdo docendo . aut ꝓ deo laboret
opando . ſeruiendo . corpus caſtigādo . ꝛ vir
tutibus ſtudendo . aut corpis refectioni mo
derate indulgēdo . q̄eſcēdo . dormiēdo . cibum
vel potum ſumiendo . ad hoc vt corpus poſſit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

ſpiritui ſeruire. Eccleſiaſtici. xxxiij. Panis
et diſciplina ⁊ opus ſeruo. Panis ad ſuſtẽ
tationem. diſciplina ad correctõnem. opus
ad exercitationem. Aſinus indiget pabulo
ne deficiat. onẽ ne laſciuiat ocioſus. virga
egꝫ qua impellatur ne pigre ambulet vel de
uiet. Grauis accidia eſt negligẽter perſolue
re ea ad que quis tenetur. grauior pretermit
tere omnino ex tedio. grauiſſima alios impe
dire et a bono retrahere. nec poſſe alioruꝫ bo
na ſtudia equo animo ſuſtinere.

De auaricia. cã. xxxiiij.

Auaricia tres habet ſpecies. Prima eſt
anxia cupido habendi vel acquirendi
tp̄alia. ſiue ſequatur effectus ſiue nõ. ⁊ ſic
poteſt auarus etiã eſſe paup̄ qui modicũ ha
bet. vel etiam nihil. Secũda tenacitas cõ
ſeruãdi habita. que non permittit ea eroga
ri in pias cauſas vel in vſus neceſſarios ꝯgrue
expendendi niſi cum animi dolore. Tercia
eſt augere diuitias ⁊ vndecunqꝫ acquirere
etiam de iniuſto ⁊ turpi queſtu. vt furto ra
pina fraude vſura ⁊ alijs inhoneſtis modis.
Quidam laborant in prima ſpecie. quidam
in ſecunda. quidã in tercia. quidã in duabꝫ

quidā in oībus. Hoc vicium videtur ſpeciā
liter extra naturā ēe. et ex ſola praua ꝯſuetu
dine vel corrupta volūtate īnolitū eſſe. Qd
ex hoc ꝓbat᷑. quia mūdus multo tpe caruit
hoc vicio. ⁊ alique gentes adhuc putāt᷑ ab
eo immunes eſſe vel fuiſſe ſicut gimnoſophi
ſte. Itē quia multi ſeculo pfecte renunciā
tes cū ab alijs vicijs ſepius impugnent᷑. ab
hoc nūqm deinceps pulſant᷑. niſi forte ꝓpria
miſera volūtate ſe ei ſubijciāt. Qui āt ſemel
eiꝰ laqueo ſe alligari ꝑmiſerit vix vnq̄ȝ de
cetero ab eius ꝯpede liber erit. Vnde videmꝰ
religioſos quoſdā poſt ꝑmā ſeculi abrenun
ciationē qua ab eiꝰ laqueis erepti fuerāt rur
ſū inuolui auaricie retibꝰ. et inſaciabiliter ſi
tire res alienas. qui prius ꝓprias ꝯtēpſerant
ꝓpter deum. Sic iudas omnibus ſuis renūci
auerat. poſtea fur factuꝰ et loculoꝰ colligēꝰ
dn̄m maieſtatis vendidit ⁊ laqueo ſe ſuſpē
dit.

De remedijs auaricie. ca. xxxiiij.

Remedia auaricie ſunt. Primū omnia
pro xpo relinquere. et ſub alteriꝰ regi
mine viuē. et ſi qua habuerit ei plene reſig
nare ⁊ in nullo ſui iuris ēe. ſicut in primitiua
eccleſia fideles ſub apoſtolis erāt. et in mōa

ſterijs bene ordiatis clauſtrales. hoc eſt ef
ficacius auaricie remedium. ſicut dn̄s docuit
Qui non renunciauerit om̄ibus que poſſidet
non poteſt meus eſſe diſcipulus. Item. Si
vis perfectus eſſe vade et vende omnia que
habes ⁊ da pauperibus. Secundum ē cōſi
derare omnes perplexitates diuitiarum et la
queos auaricie. ⁊ paupertatis libertatem et
vtilitatem. Diuitie enī periculoſe acquirun
tur. et cum labore et cum multa ſollicitudi
ne conſeruantur. quia multorū inuidie pa
tent furum raptorum potentum fraudulento
rū. Vbi multe ſunt opes. ibi et multi qui co
medunt eas. tam conſumentium q̄m ſubtra
hentium. A nullo ſecurus diues. nec ab ex
traneis nec a proximis. Hic eſt diues in me
dio cupidorum ſicut carnifex in medio canū
famelicorum. Diuitie diu colliguntur. cito
amittuntur. Multiplicate non minuunt. ſed
augent ſitim auaricie. ſicut potus idropico
Quid ergo queris vnde plus crucieris? Af
fligunt nondum habite. et iam habite et a
miſſe. Pauca ſufficiunt neceſſitati. Mors ci
to rapit ab eis. Penas eternas amatoribus
ſuis lucrantur. Ab his omnibus libera ē pau
pertas. Pſalmiſta. Rapinas nolite concu
piſcere. diuitie ſi affluāt nolite cor apponē.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

Fructus diuitiarū ē largitas elemoſinarum
ſine illa infructuoſe ſūt ⁊ periculoſe. Eccle
ſiaſtes. v. Diuitie ꝯſeruate in malum domi
ni ſui cedent. Semen accumulatū putreſcit
ſeminatū fructificat. ¶ Tercium remediū
ē confidentia de deo. qui non derelinquit ſpe
rantes in ſe iuxta promiſſum ipſius. Nolite
ſolliciti eſſe dicentes. Quid mādūcabimꝰ.
aut q̄d bibemus. aut quo operiemur? Hec
eni omnia gētes inquirunt. Scit ei pater ve
ſter celeſtis quia his omnibus indigetis.
Qui ei ſic fecit hominē vt alimētis indigeat
non patietur eum perire per neceſſariorū ſub
tractionē ſi eius cure ſe ꝯmittat. Math. vi.
Querite primū regnum dei ⁊ iuſticiam eiꝰ.
⁊ omnia neceſſaria corporis adijcietur vobꝭ
Nam qui libenter vult homini dare celeſtia ⁊
maxima. quomodo neget ei minima. id eſt
terreſtria? Si eni mali et crudeles homines
immo beſtie ⁊ bruta filios ſuos nutriūt. mul
tomagis optimus ⁊ verus dn̄s filios ſuos nō
deſeret. qui etiam benignus ē ſuper ingratos
⁊ malos. quantomagis ſuper bonos q̄ oēm
ſollicitudinē ſuam in eum proijciunt. Ps.
Non vidi iuſtum derelictum neqꝫ ſemen eiꝰ
querens panem. Vnum de tribus a deo ſpe
randum eſt auariciam proijcientibus pro

deo · quia aut procurabit hominē in neceſſari
is · aut cum parco victu ⁊ in penuria dabit
homini vires quas in abundātia poſſet habe
re · ⁊ hoc eſt iocundius · de modico eſſe ma
gis fortē Aut quod ſubtrahit corpi refundet
menti in conſolatione ſpirituali · vt libēter ca
reat corpali abundantia que ſpūalibus deli
cijs felicibus recōpenſatur · Inſup magnaʒ
gloriaʒ in celo meret patienter tolerata pro
xp̄o temporalis penuria ·

De gula · cap̄ · xxxv

GVle quatuor ſūt ſpecies · Prima an̄te
debitū tēpus vel ſepius q̄ʒ deceat come
dere p̄ter neceſſitatē more pecudū Secū
da cū nimia auiditate ⁊ impetu quodā vora
re ſicut lupi ⁊ canes famelici Tercia nimis
ſe implere potius q̄ʒ reficere · ⁊ pl9 ſumē q̄m
ſit neceſſe ex incōſideratione vel delectatione
Quarta nimis lauta vel exquiſita q̄rere ·
Hec nutrit auariciā · ſicut prior pigriciā vel
accidiā Qui delicata q̄rit cupit diuitias · vt
poſſit hrē q̄ appetit · Nimia vero ciborū reple
tio pigrū reddit quia vas plenū ponderoſū
efficit · Ebetat etiā intellectū · ⁊ affectū de
uotiōis obruit ⁊ refrigerat · ⁊ agilitas retar
dat ⁊ i ſomnū ducit ſupflua ciborū repletio

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

De remedijs gule. xxxvi.

REmedia gule. Contra primã speciem sufficit bona volũtas. vt nolit plus vel sepius comedere q̃m sit cõueniẽs. Infirmis autẽ nõ est lex posita. Iuuenes vero ꝛ laborãtes sicut exigit necessitas discrete reficiã pñt qñ cõsuetudo vel ecclesiastica institutio non repugnat. Cõtra secũdã vtilis ẽ disciplina verecũdie vt modeste se habeat ꝛ impetũ refrenet. Itẽ cõsideratio quia inordinata ꝛ nimis festinata refectiõ naturã grauat ꝛ min⁹ nutrit. ꝛ econuerso. Eadem etiam consideratio valet ꝯtra terciã speciẽ qua nimis sumit͛. ꝛ quia vere impedit a bono ope sicut supra dictũ ẽ. Efficacius tñ remediũ est cõtra terciam ꝛ quartã speciẽ nõ habere vnde possit gule satisfacere. Vnde quãto quis paupior fuerit. tanto minus in hac pte peccabit. Hec ẽ secundũ traditionẽ seniorum prima pugna quã deuincere nos oportet. ꝛ quãto min⁹ superata fuerit tãto validiora sunt cetera vicia ꝯtra nos. ꝛ nos debiliores cõtra ea. Per gule peccatũ mors intrauit in orbem. Vñ et xp̄m diabolus primitus ꝑ gulã temptauit q̃si per ianuã aliorũ viciorũ. Contra quã ꝓvt

ꝫtiã cõtra alias voluptates viciosaꝝ cõſiderarẽ
debemus · q̃m cito pertranſit · q̃m breuiter du
rat · ⁊ quãdo tranſacta fuerit ſic eſt quaſi nũ
q̃m fuerit · Vnde cũ delectamẽta mundi et
carnis appetis · pone in corde tuo ac ſi iã ha
bueris ⁊ ſaciatus ſis ⁊ hora p̄terierit · quia vo
luptas p̄terita eſt quaſi ſomniũ noctis trãſa
cte · immo cõtemptibilior · quia malã conſci
ꝫntiã facit ꝑpetrata voluptas · euitata vero
letam et ſecurã · E cõuerſo vero valet contra
omnes aduerſitatũ turbationes · vt ponas
in corde tuo iam durãte aduerſitate ꝙ ita de
beat eſſe · ⁊ aliter eſſe nõ poſſit · ⁊ ꝙ ita volũ
tas dei ſit quod ita eſt · ⁊ quaſi hoc diſpoſu
erit vt ad hoc deueniret et ita eueiret · Quod
eni ſponte quiſqȝ diſponit inde minꝰ turba
tur ſi euenerit · Cũ autẽ turbaris quod non
euenit quod optaueras vel ſperaueras · cogi
ta ꝙ multa alia non euenerunt que proſpe
ra fuiſſent ſi eueniſſent · et tamen non turba
ris ꝙ non euenerunt · quia de quibus cor ho
minis non diſponit ſibi gaudium ſi eueniãt
de his etiam non triſtatur ſi non eueniant ·
Verbi grã · Si ſperas craſtino habiturũ bo
num prandium letaris · ſed ſi forte ſpes tua
fruſtet̄ turbaris · qȝ leticia ſpei ſubtracta ẽ

Sed ſi nihil ſperas nō triſtaris ſi non euen-
rit · quia videris tibi nihil ꝑdidiſſe cū michil
habueris amittendū · Homo eni virtutis ſic
debet omnē ſpem ſuā et ſolaciū in deū ponē ·
vt nūq̄m ex toto figat animū in terrena ꝯſo
latione · et quaſi ſuſpenſū habeat deſideriuꝫ
ad oia exteriora nō fixū · ſicut qui glaciē ince
dit leniter ponit pedem temptādo ſi crepitet ·
vt retrahat pedem ne ſubmergat᷑ · Cū ergo
ꝑdis aliq̄d q̄d diligis · pone in animo tuo q̄
ſi nūq̄m habueris · ⁊ q̄ſi ſomnium fuerit q̄d
videris habuiſſe · quod tūc more ſuo euanue
rit ⁊ in nihilū redactū ſit · Hoc orat ꝓpheta
cū effectu inſpirari dicens · Velut ſomniuꝫ
ſurgentiū dn̄e in ciuitate tua imaginē ipſorū
ad nihilū rediges · hoc eſt · redige memoriā
iſtorū terrenorū in corde meo · quod eſt ciui
tas habitationis tue ad nihilū · vt nihil r̄pu
tem eſſe vel fuiſſe quod ꝑtranſiit ſicut ſomni
um de ſtratu ſurgentiū obliuioni traditū nō
curat᷑ · Somniū eſt hec vita malis ⁊ ſtultis
qui putāt ſe eſſe quod non ſunt · id ē felices
et habere quod nō habent · Et non ſunt vera
bona quia falſa ſunt que habent · Iſte conſi
derationes non ſunt fantaſtice dicende · ſꝫ ve
re et ſapientes · q̄ꝛ faciunt mentem tranquillā
et ſtabilem inter mundane proſperitatis et

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

aduerſitatis varietates. Cū ergo deſideras quod non habes cogita quaſi habueris ⁊ iā fraudatus inde fueris ⁊ modo pertranſierit. Cum iam habes quod diligis. noli nimiſ in niti ei per dilectionis affectum. ſed cogita ꝙ cito pertranſiet iſta leticia et nihil poſt ſe relinquit niſi veſtigia dolorum et debitū ſu pliciorū. Cum ergo amittis quod amaſti. eſtima quaſi nunq̄m habueris illud vere. ſꝫ tantū quaſi in ſomno videris vel in cogitati one imaginat⁹ ſis te talia habuiſſe. ſicut ima ginatur mihi ꝙ ſim rex francie. ⁊ magnam gloriaꝫ et pompam et deliciaſ ⁊ diuicias ha beam. et poſt modicum rex anglie debellet me et capiat ⁊ ſpoliet me regno ⁊ gloria. et inanis remaneam ab omnibus Si ergo per acta tali fantaſia grauiter vellem turbari ⁊ triſtari de illa regni fantaſtica amiſſione. vel ſi valde exhilarari voluiſſem ex delectatione huiuſmodi glorie fantaſtice habite. nonne ſtulta triſticia vel inanis gloria eſſet moueri de his que nunq̄m fuerunt vel erunt. Tales eni varias leticias ⁊ triſticias ſemper habere poſſemus imaginando nobiſcum ⁊ fingendo quaſlibet glorias et delectationeſ. et ecōuer ſo triſticias et dolores. ſicut ſolent quidam inſani et lunatici quibuſdam fantaſiis deluſi

ex cõfuſione cerebri etiam ſine apparēte cau
ſa exteriori modo ridere · modo flere ſecundū
imaginationes interius conceptas triſtes vel
letas · Ps̃ · Verūtamen vniuerſa vanitas o
mnis homo viuens · id eſt viuens ſecunduz
hominem · non ſecundum deum · Et quare?
Verūtamen in imagine pertranſit homo · ve
lut in quadam imaginaria deluſione exiſti
mans ſe aliquid eſſe cum michil ſit · et ita va
ne extollitur · ſed etiam fruſtra conturbat̃ ·
vanis timoribus et meroribus deiectus ·
Pſalmiſta · Theſaurizat ⁊ ignorat cui con
gregabit ea. quia neſcit an ipſe eis fruitur?
ſit · an alius cui forte non debentur · Contra
hoc ſibimet ꝓpheta conſiliuz inuenerat dicēs
Et nunc que eſt expectatio mea · nonne do
minus? Et ſubſtantia mea apud te eſt. vbi
iterum perdere non formido · Et iterum pone
in animo tuo · de futura aduerſitate non tur
bari · quia contingentia ita ſe habent ꝙ pn̄t
euenire vel non euenire · Et ſepe turbamus
nos ante tempus timore illius ꝙ nunq̄m eue
niet · ſicut pueri aliquando flent recordātes
doloris quem forte haberent ſi parentes eorū
morerentur · qui adhuc viui ſunt ſani ⁊ inco
lumes · Rꝫ ſi etiam aduerſitas certa futura
eſt · tunc ſuffiat diei malicia ſua · vt non du

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

plicemus nobis dolores precedenti anguſtia
et ſequens tribulatio per ſe ſatis excruciet.
Hec dico de temporali tribulatione. nō de e
terna quam expedit nobis pretimere ꝛ preca
uere. Gregorius. Ante ſupplicium de ſupplicio
cogitate. Inſtante vero iam tribulatione ꝟ
aduerſitate. conſideranda eſt vtilitas aduer
ſitatis. quō peccata purgat. cautos reddit
a peccato. ꝛ ſubtrahit occaſionē peccandi. in
multis exercet ad virtutes. ad humilitatem
et ad compaſſionem ſimilia ſuſtinētium. ad
ꝯfugiendū ſollicitius ad diuinū adiutoriū.
ad experientiam diuine clementie que tribu
latis corde iuxta eſſe ſolet. ꝛ ad examinatio
nem ꝓpriarum virtutū. quia in aduerſitate
plenius videmus quantum profecerimus in
eis. Item ad maiorem gloriam promerēdā
ꝛ ſuper omnia ad reddenduꝫ vicem chriſto
paſſo pro nobis. Tranſacta autem aduerſi
tate gaude quia euaſiſti. ſicut qui de naufra
gio euadit vel de tempeſtate. ꝛ de via mala
ad bonum hoſpicium peruenit. ꝛ noli dupli
citer te affligere rācore vel odio ex memoria
iniuriarum contra illum a quo paſſus es. co
gitās ꝙ ſi nō meruiſti apud illuꝫ vt te affli
geret. tamen forte meruiſti apud deum. vt
puniri te ꝑmitteret. ꝛ ipſe deus iudex viſus

eſt illo quaſi tortore tuo ad iuſticiam perſe
quendam circa reum ſuum · vt aſſur virga fu
roris domini dicatur · quia eo vſus eſt quaſi
virga ad dādam diſciplinam ſeruo ſuo iſra
hel peccanti Et ſicut virga poſt correctionē
filij in ignem proijcitur · ſic ꝛ illi vltores dei
tandem punietur · maxime qui non recto ze
lo et iuſticia proximos perſequunt᷑ · ¶ His
quaſi per exceſſum tactis qualiter te int᷑ ad
uerſa et proſpera immobilem conſerues · ne
proſperitates te extollant vel aduerſa deijci
ant · quia aduerſitas maxime verſatur circa
carentiam vel amiſſionem cupiti · ꝛ timorem
vel tolerando exoſi · ad remedia et q̄litates
viciorum conſiderandas redeamus · Non me
diocriter autem valet ad morbos viciorū ſa
nandos ſcire equanimiter carere his que caro
vel carnalis affectus appetit · et patienter ſu
ſtinē et nō pertimeſcere que horret et odit ·
ſicut ꝛ in medicina corporali ſanitati ꝑpinq̄t
qui bene ſeruat dietā ꝛ cauet a nociuis · et q̄
conſtanter recipit et ſuſtinet amarum pocu
lū refectionis · Gregorius · Qui appetit ple
ne vicia vincere · ſtudeat humiliter purgatio
nis ſue flagella tolerare Ad philippēſes · iiij ·
Scio et abundare ꝛ penuriā pati · ꝛ eſurie ꝛ
ſaturari · vbiqꝫ et in omnibus inſtructus ſū ·

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

De luxuria · xxxvij ·

LUxuria quadruplex eſt Prima in cor de qn̄ homo immundas ꝛ lubricas cogitationes ſcienter ꝛ volūtarie cauſa praue delectationis verſat in cogitatione ſine repugnātia ꝯſenſus Sapie primo · Peruerſe cogitationes ſeparant a deo · Mathei · v · Qui viderit mulierē ad cōcupiſcendum eam · iam mechatus eſt eā in corde ſuo · ¶ Secunda eſt cū circa opus generatiuū ſatiat ſe libidinoſis geſtibus · amplexando oſculando palpādo impudice reſpiciendo · loquendo ꝛ auſcultando turpia vt ſola delectatiōe praua vel aliis meretricijs blandicijs carnali affectōni ſatiſfaciat · Hec tanto eſt grauior q̄m prima · q̄nto longius ad exteriores conatꝰ cauſa praue delectationis eſt ꝓgreſſa · Si eni ſola mens praua rea eſt in ſe per conſenſū male concupiſcentie · quanto magis habenis laxatis ad vlteriora libidinis incitamenta exteriorū ſenſuum ꝛ membrorū miniſterio adiuta et prouocata · Si ſolū ꝯcupiſcere cū corde mechia a dn̄o iudicatur · quid ergo ex concupiſcentia oſculari palpare et cetera. Nēo ergo ſtulte ſe ſeducat vt putet ſolū tūc ſe peccaſſe qn̄ opus generatiuū ꝑficit vel laborat perficere ·

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

cūm preambula opēris dampnabilia ſint In ipſo eni licito coniugio ſepe excuſabilior eſt ſimplex concubitus. q̄m tales inhoneſte blā dicie tactuū indecentiū. et ſpectaculorum et collocutionū laſciuarū. Si autez aliquis dicat apud ſe ex quo nō quero opus prauū fornicando pficere. licite poſſum morosis blandicijs frui cum dilecta munda intentione ad mutue et ſancte dilectionis nutrimentnm. vt ignis caritatis magis ac magis i nobis accēdatur. cum ex dilectione proximi nutriatur et augeatur amor dei. ſciat quicunq; talis eſt ſe ſub ſpecie ſpiritualis amoris carnali dilectione et delectatione deludi. quia ſpiritus ſpūm diligit. nec corpalibus indiget amplexib9. quia hoc eſt carnalis amoris indicium. qui quanto plus creſcit in corde. tā tomagis amor ſpūalis minuit̄ et refrigeſcit et ecōuerſo ſpiritualis amor carnalem reprimit et expellit. ¶ Triplicis autem peccati reus efficitur qui talibus corpalibus blandicijs vti ſe licite poſſe putat. etiam ſi nullam vlterius praui opēris habeat voluntatem. Primo quia icaute ſe nimis expoſuit temptationis piculo. cū proni ſint ſenſus hominis et cogitatio in malum. et temptatio que nōdū fuit occaſione et oportunitate noxie familia

ritatis accepta p̄t cõrrūpere volūtatē et i pec
catū p̄p̄itare ſic̄ ſepe accidit · ꝙ q̄ mūda itē
tiōe mutuis ingeſſerūt ſe fãiliaritatis ſocieta
tibus · mutatis affectibus ſpiritualibus in
carnales · lapſi ſunt in peccatum · ¶ Tali ergo
periculo ſe ingerere eſt cõtra domini preceptū
nõ temptabis dominum deum tuum · ſicut q̄
ſuper tenuem glaciez ex ſtulta curioſitate in
cederet ſi mergeretur reus eſſet in ſeipſo · imo
ipſum ſtulte temptare grauis culpa eſſet · eti
am ſi mors nõ ſequeretur · ¶ Secūdo ꝙ et
ſi in ſe nichil temptationis ſentiēt · tamen al
teri daret occaſionem temptationis et pecca
ti · cum alteri fodit foueam vt incidat in eā ·
Qui alteri poculum mortis propinat · non
ideo erit innocens quia ipſe non bibit · Job
xli · Halitus eius ſcilicet diaboli prunas arde
re facit · Ignitus eñi flatus eius ex igne ge
hennali cū duos carbones cõpoſitos inuene
rit ſemiuiuos ſufflat indefeſſe donec eos in
cendat · nec curat moras ſi tandem aliquā̄do
perficiat · cum omni tempore ad nihil aliud
vacet nec aliȷ̄s curis intendat niſi animas ſē
ducere · ¶ Tercio efficitur reus propter
malum exemplum · ex quo aliȷ̄ grauiter ſcā
dalizantur · non carentes praua ſuſpicione
de familiaritate tali noxia · et iudicantes

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

eſſe malū indignant᷑ · murmurant detrahunt
et irrident inuocentes eorum collegas · quaſi
⁊ illi ſimilia faciāt · ⁊ vilipenditur religiois
reuerentia · Ex talibus etiam plurima mala
fiunt · Alij vero eorum exemplo audacius ſi
milia faciunt · putantes ſibi licere qđ iſti ſe in
noxie facere arbitrāt᷑ · ⁊ diſcūt ab eis vel au
dent exemplo eorum quod āte nō audebāt ·
immo et ipſi peccatores temerariores fiunt . et
quaſi iuſtificant ſe in peccato comparatione
iſtorū corrumpentiū religionis puritatem ·
Et hec omnia redundant in iniuriam dei et
offenſām et in honoris eius detrimentū · cuȝ
inſolentia familie patrisfamilias dedecus vi
deatur · ¶ Tercia ſpecies luxurie eſt natu
ralis concubitus viri ⁊ femine ſine cōiugij ho
neſtate Hec ſubdiuiditur in multas ſpecies
vt eſt ſimplex fornicatio · adulteriuȝ · ſacrile
gium · inceſtus · ſtuprum · raptus et cetera q̄
non proſequor nec diſtinguo · ¶ Quarta
eſt peccatum innaturale · Cum enim natura
omnibus rebus nomina ꝓpria dederit que na
ture ſubiacent · hoc peccatum quaſi extra vel
contra naturam ſine ſpeciali nomine reliquit
eo ꝙ indignū ſit nomine qđ ipſā naturam de
ſtruit et hūanā naturā maculat ⁊ infamat ·

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

Dicat tn̄ aliqn̄ paſſio ignominie vel immun
dicia vel mollicies · Licet apl'us de iſto pcō
plurima ⁊ grauia deſcribat primo ad roma
nos · tn̄ ad preſens nec noīari expedit · ne ⁊
ipſe aer inficiat · vel ne ex vſu inde tractādi
minus horrendū vel abhominabile fiat audi
ētibus · vel ne det ſimplicib9 materia inde co
gitādi et curioſis occaſio mali. Quocūq3 āt
ſtudio vigilās volūtarie delectationis cōſen
ſu ſe pvocat ad pollutionis imundiciā · vel e
tiam aliunde hoc pati cōſentit · vel coopatur
alteri preter nature vſū · ad quartā3 luxurie
ſpeciem debet ptinere · De illuſione ſomnio
rū pretermitto · quia ſicut dormiens non ē cō
pos rationis · ſic etiā nō poteſt adiutoriū3 fa
cere vnde damnet · Nam ſi vigilans forte de
diſſet occaſionem vnde dormiens illuderetur
cogitando agendo loquendo vel etiam poſt
ſomnium voluntarie delectādo in memoria
illius illuſionis nocturne · hoc potius eſſ3 cul
pa vigilantis q̄3 dormientis · cum dormienti
illuſio ſit pena tantum culpe precedentis · vel
occaſio ſubſequentis in vigilante ·

De remedijs contra luxuriam · capitulū xxxviij ·

REmedia contra luxuriam ſunt ſeptem
que ad preſens memorie occurrunt. ſi
ne quibus continentia non diu poteſt eſſe tu
ta. Primum eſt vt vir feminarū. et femina
virorū cōtinuā familiaritatē deuitet. Eccleſi
aſtici. xlij. A veſtimento procedit tinea. et
a muliere iniq̄tas viri. Gregorius. Qui cor
pus ſuū continentie dedicant. habitare cum
feminis nō preſumāt. Nam q̄mdiu vitalis
calor viuit in corpe nemo preſumat ignez cō
cupiſcentie in ſe penitus extinctum eſſe. Et
ſepe carbo videtur extinctus modica fauilla
opertus. ſed ſi tangitur comburit. Diabolꝰ
vero cū duos carbones coadunauerit afflat
donec eos incendat. Job. xli. Alitus eꝰ pru
nas ardere facit. Ignitus eſt eni igne gehen
nali. Carbo ſi ſolus relinquit̄ extinguitur. ſi
cōponitur alteri ex mutuo calore incendunt̄
ambo. Et ſepe ſpiritu amor inceptus cōſum
matur carne. Bernardus. Cū femina ſemꝑ
eſſe et feminam non cognoſcere hoc ego ma
ius reputo q̄m mortuos ſuſcitare. Qui ergo
quod minus eſt non potes. quod maius eſt
quomodo credam tibi. Aſtutus etiam dia
bolus in principio incaute familiaritatis occul
tat laqueos temptationis carnalis. reputātꝰ
q̄ deſiſterent a mutua dilectione ſi ſentirent

inde ſtimulos peccati · donec per lõgam fami
liaritatem et incautam ſecuritatem · affec
tus amborum ita conflati et conglutinati fu
erint in amore · quod etiam ſi ſentiant ſibi in
de imminere temptationis periculum neſciãt
reſilire · nec ab inuicem ſeparari viribus ſpiri
tualibus ita debilitatis in eis · ꝙ neuter eo
rum valet ſibimet vim facere tantam vt euel
lat ſe de laqueo · immo timet alterum in tan
tum contriſtare ꝙ etiam reputet ſe perfiduꝫ
ſi deſierit eum vel eam · ⁊ ſic captus conſentit
alterius voluntati et ꝓprie infirmitati in om̄e
peccatum · Hic ſampſon fortiſſimus qui mul
tas ſepe hoſtium acies ſtrauerat · et aliquoti
ens de vinculis eruperat confidens de virib⁹
ſuis liquefactus eſt amore dalide ⁊ defecit a
nima eius ⁊ vſqꝫ ad mortem laſſata eſt · dū
nullam daret ei requiem quouſqꝫ plene cor
ſuum ei expoſuiſſet · ⁊ ſic deceptus hoſtibus
aditum aperuit captiuandi ſe et ligandi et
cecandi et in in carcere molam vertendi · ⁊ in
ludum ſe hoſtibus exhibendi tandem perue
nit · Hec autem omnia in figura facta ſunt
noſtri · et ſcripta ad correptionem noſtram
¶ Secundum eſt vitare ſocietatem et con
tubernium luxurioſorum · ne eorum exēplo
ad ſimilia trahatur · Prouerbiorum · xix ·

Qui ſe iungit fornicarijs erit neq̃m. Itẽ. Amicus ſtultorũ efficiet᷑ ſimilis illis. Proni ſũt ſenſus hoīs ꝛ cogitatio in malũ. ꝛ ideo facilius trahit᷑ aliorũ exemplo ad illud quod appetit eius ſenſus carnalis dũ non erubeſcit viciosus videri. habens ſecum ſocios miſerie ſue. quorũ nõ ſolũ exemplis ſed etiã ꝑſuaſioibus ꝛ irriſionibus trahit᷑ ad peccatũ. et laudat᷑ peccõr in deſiderijs anime ſue. Et hec eſt iã quaſi ꝑ̃cipua cauſa quare ita multiplicata ſũt mala in eccleſia. ꝛ q̃d in religione ſtudia ſpũalia defecerũt. ꝛ ad exteriora ſtudia ꝛ negocia plurimi defluxerũt. ſcꝫ mala cõformitas dũ q̃libet vult alios imitari. ſiue quia aliud neſcit q̃m quod videt in alijs. ſiue nõ audet alit᷑ viuẽ qꝫ illi cũ quibꝰ verſat᷑ ex malo pudore. timẽs alijs videri diſſimilis. ſiue etiã q̃d prauus tepor et carnalis libertas gaudet ſe habere occaſionẽ et quandã excuſationẽ apud homines agendi quod libet etiam ſi non licet. Pſalmiſta Omnes declinauerũt ſimul inutiles facti ſunt. nõ eſt qui faciat bonum non eſt vſqꝫ ad vnum. ſcilicet euꝫ qui multitudine poſtpoſita ſtudet vni domino placere et ſeruire. vnam petens a domino et hanc requirens. vt inhabitet ī domo domini mẽte et ꝯformitate quod ſolũ eſt neceſſariũ.

Vnde prouerbium apđ homines eſt. Coul
lulare lupis debet qui cōmanet illis. ¶ Ter
cium eſt corpus non̄ delicate nutrire. Terra e
nim corꝑis noſtri que ex prima maledictio
ne ſpinas ⁊ tribulos vltro ſatis germinat. ſi
ſuper hoc fuerit impiguata delicijs. tanta e
rit ſpinarum denſitas ꝙ ſemen verbi verita
tis in nobis penitus ſuffocabitur. Prouerb.
xxix. Qui delicate nutrit ſeruū ſuū in iuuen
tute ſua. poſtea ſentiet illum contumacem.
Bernardꝰ. Suffiat diei malicia ſua ſcꝫ con
cupiſcentie naturali. que ſi ceperit accipere
irritamenta ab his qui ꝑpetuū ſuſcepere bel
lum aduerſus eius oblectamenta. fiūt duo
contra vnum. et ideo periclitatur cōtinētia.
quia duo reſiſtunt vni ſcilicet continentie in
nata ꝯcupiſcentia carni. ⁊ prouocatrix ipa
voluptas deliciarꝫ. Vnde apoſtolus prima
ad thimotheuꝫ. v. Vidua que in delicijs vi
uit viuens mortua eſt per peccatū. Ezechie
lis. xvi. Hec fuit iniquitas zodome ſororis
tue. ſaturitas panis ⁊ ocium. Econtra apo
ſtolus prima ad Corinthios. ix. Caſtigo
corpus meum et in ſeruitutē redigo. ne for
te cum alijs predicauerim ipſe reprobus effi
ciar. Hoſtem ſuum armat qui carnem ſuam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

fouet delicijs vltra neceſſitatem debite ſuſtē
tationis · Qd autem hoſti preſtas · inde tibi
noces · ¶ Quartū eſt ociū fugere · quod pre
cipuū eſt anime contrarium · Multam enim
maliciam docuit ociofitas · Prouerb · xxi ·
In deſiderijs eſt omnis ocioſus · Occupatus
eni ab vno demone impugnatᷣ · ocioſus aūt
innumeris demonibus vaſtatᷣ · quia quot co
gitationes et deſideria mala in corde verſat ·
tot inimicorū iaculis patet · Bernardus Om
nium enim temptationū ⁊ malarū cogitatio
num ſentina eſt iners ociuz · Sicut per rimā
ſentine aqua latenter intrat et creſcit donec
nauis mergatᷣ · ita ex ocio cogitationes ⁊ cō
cupiſcētie multiplicantᷣ · donec nauis cordis
eis ſuccūbēs in pcō̄ periclitetᷣ · Vnde et i mo
naſterijs regionū noſtrarū noſtris tēporib9
pauci ſtabiles religioſi ſunt reſpectu ātiquo
rum in egipto · in qua quandoqȝ ſub vno gu
bernatoē ſimul tria vel quinqȝ milia morabā
tur quiete viuentes magis q̄ȝ nūc apud nos
poſſint decem vel pauciores obedienter et cō
corditer gubernari · quia de labore manuum
ſuſtentati · lata predia ⁊ redditus amplos
non requirebant · ⁊ erant tantum operando

colligentes victum · quem conſumientes nec
ſuperflua deſiderantes nec euagantes mendi
cando vel adulando pro aliorum deuotione·
ſed de proprijs laboribus ſe et multos debi
les et pauperes ſuſtentabant · et labori ma
nuum intenti · rumoribus ⁊ rixis ⁊ varijs de
ſiderijs non permittebantur intendere · Nec
quilibet in peram ſuam repoſuit acquiſita et
elaborata · ſed ſicut ſemetipſos pro chriſto
abnegauerant et alterius imperio ſe ſubiece
rant · ita et omnia que habebant · Et quia
hoc non ſtrepitu clamoris · non ſecundum
proprie voluntatis arbitrium agebant · ſed
in ſummo ſilentio et quiete ad nutum abba
tis et gubernatorum ſuorum · ideo a ſpiritu
deuotionis non ſolum non impediebantur
per operis inſtantiam · ſed ⁊ plurimum pro
mouebantur · cum peracto quotidiano ſta
tuto labore operis · reliquum temporis in le
ctione vel oratione ſolebant expendere · Et
ideo ſtabiles et perfecti in omni virtute erāt
qui omne tempus in bonis operibus et vir
tutum ſtudijs impendebant · nichil ocioſe et
curioſe trāſeūtes · nec ꝑ volūtate eorū viuen
tes ſed ſuperioris · ſecundū regulas a ſāctis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

patribus inſtinctu ſacti ſpiritus inſtitutas ad vicia extirpāda. et virtutes vſitandas. Unde poeta. Ocia ſi tollas. periere cupidis arcus Nec ſolum vitandum eſt ocium. ſed etiam ocioſa. Bernardus. Ocioſum eſt aūt quod nullam habet vtilitatem. vel vtilitatis intentionem. Et pro vitando ocio ocioſa ſectari ridiculum eſt. Quid autem ſit agendū require de remedijs accidie. Item. vt omni hora conſideret homo qualiter inſtans tempus poſſit vtilius expendere. vel illud opus quod tunc ei incumbit optimo modo perficere. ſiue orando ſiue laborando. vel refectioni corporis intendendo vel aliud faciendo ¶ Quintum eſt exteriores ſenſus ab illicitis cuſtodire. qui ſunt quaſi feneſtre aie per quas mors peccati intrat quaſi fur vel corruptor caſtitatis noſtre dum non cuſtodiuntur. Dauid non reſpexit vxorem vrie. eo quod prius eam concupierit. ſed ideo concupiuit quia incaute reſpexit. Sic eua vidit lignum quod eēt pulchrum viſu. aſpectuque delectabile. et cōcupiuit et guſtauit. Gregorius. Non expedit intueri qd nō licet ꝯcupiſci. Sic aures ſic manus et alij ſenſus et mēbra coercēda ſūt ne hauriamus per ea mortiferū corruptionis

Dyna quoqꝫ curioſitatis cauſa egreſſa vide
re muliēs regionis illiꝰ corrupta ē. Treno.
iij. Oculus meꝰ depdatus ē aiam meā in cū
ctis filiabus vrbis mee. Ecōtra iob ait. Pe
pigi fedus cū oculis meis. vt ne cogitarem
quidē de virgīe. Hic boni religioſi reſcāndūt
ſe in cellis et monaſterijs q̄ſi in ſepulchris.
ne vel ipſi cōcupiſcāt mūdū vel cōcupiſcan
tur. Quanto eni rarius videsꝰ vel audis q̄ mū
di ſūt. tāto affectus tuus ad ea cōcupiſcen
da frigidioꝛ erit. et minus cogitabis ea Et
ecōuerſo quāto frequētius cū ſecularibus cō
uerſaris eo magis puluē ſeculi reſpergeris.
quo inſēſibiliter paulatim interius tenebre
ſcis ⁊ affectus tuus fit crudus. ⁊ mores in
ſuaues. In molēdino non puluerulentuꝫ fi
eri vix poſſibile eſt. ¶ Sextum eſt interi
us reprimere cogitationes prauas ⁊ affecti
ones carnales. quia iſti ſunt hominis dome
ſtici inimici quorū fraude vrbs mētis inimicis
traditur. ſi non bene caueatur. Sapiētie pri
mo. Peruerſe eni cogitationes ſeparāt a de
o. Mathei. xv. De corde eni exeunt cogita
tiones male. adulteria homicidia foꝛnicatio
nes furta falſa teſtiōia blaſphemie. hec ſūt
que coinquinant hominem. Nulla exterioꝛ
munitio ſufficit ad cuſtodiendū vrbis clau

ſtrā vbi domeſticā perfidi fuerint· ita nulla
cuſtodia forinſeca conſeruat ſine cuſtodia
interna cogitationum ⁊ affectionum· Pro
uerbiorū quarto· Omni cuſtodia ſerua cor
tuum· qm̄ ex ipſo vita procedit· Caſtis et
honeſtis matronis non ſolum praua opera·
ſed etiam ſuſpecta ſuſurria fugienda ſunt·
per que vel temptari vel infamari potuerit e
arum caſtitas ⁊ honeſtas· et marit⁹ prouo
cari in furorē̄ et zelotipie ſpiritu inflamma
ri· Sic aīa religioſi que eſt chriſto deſpō
ſata per fidem et votum caſtitatis· ſuſurria
prauarum ſuggeſtionū non recipiat vel reti
neat in corde quod domin⁹ ſemper intuetur·
Jeremie quarto· Vſquequo morabuntur in
te cogitationes noxie? ¶ Septimum ē fre
quens ſtudium orationis ⁊ deuotionis Sa
pientie octauo· Vt ſciui quia aliter nō poſ
ſim eſſe continens niſi deus det· adij ad domi
num et oraui· et dixi ex totis precordijs me
is· et cetera· Et Pſalmiſta· Niſi dominus cu
ſtodierit ciuitatē fruſtra vigilant qui cuſto
diunt eam· Et ideo ſemper eſt orādum· q2
ſine ipſius auxilio poſſumus facere nihil· vt
rore gratie ſue extinguat in nobis ignem cō
cupiſcentie· Jpſa etiam orationis virtus q2
eleuat mentem ſupra ſe ad deū purificat ei⁹

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

affectiones et deſideria caſtificat · et intellec
tum illuminat · et dei amoēm infundit · ex q̄
generatur quidam horror peccati et deteſta
tio carnalis voluptatis ⁊ voluntas roboratur
contra temptationes · et ipſe temptationes
debilitantur vt facilius deuincātur · Unde cū
moyſes in monte orans manus eleuaret ad
dominum vincebat iſrahel · cum vero remitte
ret eas et deponēt · vincebat amalech · Moy
ſes ē religioſus de aquis ſeculi abſtractus ·
amalech vero temptatio carnis · Manus ve
ro moyſi ſunt affectus et memoria · quādo
iſtas eleuamus ad deum · hoſtis temptatio
nis ſuccumbit · quando ad terrena eas dimit
timus hoſtis roboratur ·

Finito libro primō Sequitur liber
ſecundus ꝓfectuum religioſorum ·

Incipiunt capitula libri ſecundi profectuum religioſorum.

QVod profectus religioſi ſeptem proceſſibus diſtinguunt. Cap. primū.
De ſpeciebus temptationū. ij.
De remedijs ↄtra quaſdā temptatioēs. iij.
De generaliſſima temptatione. iiij.
De vtilitate ſubtractionis ſpiritualis conſolationis. v.
De carnali amore. vi.
Quot modis ſit reſiſtēdum temptationibꝰ. vij.
De quinto religionis proceſſu. viij.
De ſanitate anime. ix.
De actione. x.
De locutione. xi.
De diſciplina morum. xij.
De cordis ↄpoſitione. xiij.
De communibus quibuſdam ſpiritualibus exercitijs. xiiij.
De agilitate ad incipiēdū bonū. xv.
De velocitate abſtrahendi ſe a malo. xvi.
De pace cordis. xvij.
De paucitate vtēdi his que mūdi ſūt. xviij.
De humili eſtimacōne ſui. xix.
De maturitate et ſerioſitate. xx.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

De ſuſpẽſione mẽtis in deũ. xxi.
De ſexto proceſſu. xxij.
De caritate. xxiij.
De virtutibus. xxiiij.
De gradibus caritatis. xxv.
De dilectione proximi. xxvi.
Deteſtatio carnalis amoris. xxvij.
De gradibus dilectionis proximi. xxviij.
De humilitate. xxix.
De humilitate ad nos. xxx.
De humilitate ad proximũ. xxxi.
De humilitate ad deũ. xxxij.
De triplici gradu humilitatiꝰ. xxxiij.
De patiẽtia. xxxiiij.
De probatione patiẽtie. xxxv.
Ad quid valet patiẽtia. xxxvi.
De g̃dibꝰ ſiue ꝑfectibꝰ patiẽtie. xxxvij.
De obediẽtia. xxxviij.
De triplici ratione obediẽtie. xxxix.
De triplici obediẽtia. xl.
De triplici gradu obedientie. xli.
De pauꝑtate. xlij.
De duplici contemptu diuitiarum. xliij
De quatuor cauſis quare conſulitur cõtemptus diuitiarum. xliiij.
Item de triplici contemptu diuitiarũ. xlv.
De ſobrietate. xlvi.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

In quibus cõſiſtat ſobrietas ·xlvij·
De triplici gradu ſobrietatis ·xlviij·
De alia diſtinctione graduum·xlix·
De eo ꝙ virtus tenet medium viciorum ·l·
De eo ꝙ vicia virtutes ſe eſſe mentiunt̄ ·li·
De caſtitate·lij·
Q̄d caſtitas quatuor facit·liij·
De his que valent ad acquiſitionem caſtitatis liiij·
De diuiſione caſtitatis ·lv·
De gradibus caſtitatis prout religioſis conuenit·lvi·
De ſeptimo ꝓceſſu·lvij·
De ꝑfectu vite ↄtemplatiue·lviij·
De intentione·lix·
De tribus modis orãdi·lx·
De diuerſis affectionibus in orantē·et imaginibus diuerſarū perſonarum in eo quem orat·lxi·
De gratiarū actione·lxij·
De ſeptemplici conſideratione que accēdit ad gratiarū actionē·lxiij·
De laudatione dei·lxiiij·
De ſeptemplici materia laudis dei deuota·lxv·
De affectu orationis ·lxvi·
De repreſentatione dei in affectu orantis·

lxvij.
De formis orantis. lxviij.
De vtilitate orationis. lxix.
De retrahentibus a profectu ſiue ſalute. lxx
De cauſis quare non exaudiuntur orantes.
lxxi.
De ſpecialibus orationibus quas ſolent habere quidam vtrum expediat eas dici certis horis aut diebus. lxxij.
De generibus deuotionum et compunctionum. lxxiij.
De reuelationibus et viſionibus et imaginarijs demonſtrationibus. lxxiiij.
De generibus viſionum. lxxv.
De modis reuelationū. lxxvi.
Cur deus ſubtrahit bonis deuotionis gratiā.
lxxvij.
De temptationibus deuotorum. lxxviij.
De diuerſis affectibus quibus trahimur ad communicandum. lxxix.

Sequitur Capitulum primum ſecundi libri profectuum religioſorum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

¶ Qd profectus religioſi ſeptem proceſſibus diſtinguuntur. ¶ Capitulum primum.

PRofectus religioſi ſeptem proceſſibus diſtinguunt᷑. licet nō ab omnibus attingunt᷑. ¶ Primus eſt in feruore nouicatus quo conuerſus in quodā impetu bone volūtatis calet. ad omnia paratus in quibus ſe credit deo placere. ſiue ex magna peccatorū cōtritiōe et dolore. ſiue ex deſiderio ſatiſfaciēdi deo. ſiue recuperandi amiſſū tempus ⁊ neglectum ꝑmiū ꝑ peccatū. ſicut viator qui diu in mane dormiēs poſtea cū feſtinatione ⁊ impetu laborat tēpus neglectū currendo recompenſare. ⁊ ſocios qui ſe preceſſerunt inſequēs inuenire. ¶ Secundus proceſſus eſt in labore corporalis exercitationis. quia cū ſit pauꝑ nōdū inuenire valet precioſa munera que in opus ſanctuarij dño offerat. facit tñ quod poteſt. et pilos caprarū et pelles arietū offerens. exhibens corpus ſuum hoſtiam viuentem ſanctā deo placentem. licet qñqꝫ minus rationabile ſit eius obſequiū ꝓpt indiſcretā corꝑis caſtigationem. qua corpus deſtituit᷑

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

et vires deficiũt · ⁊ ſẽſus amittit̃ ⁊ ſpũs extin
guit̃ ⁊ tot⁹ pfect⁹ ſpũalis dissipat̃ Leuit · ij
In omni oblatione tua offeres ſal ſcilicet di
ſcretionis · vt nec ad dexteram per nimiuz la
borem · nec ad ſiniſtraz per nimiũ teporem a
via regia declines · Anima enim eſt immor
talis et non poteſt deficere · ⁊ ido corpus cor
ruptibile ⁊ vas fictile nõ poteſt equaliter cõ
tendere cum ea currendo · ⁊ tãtum ferre labo
ris quantũ illa poteſt capere feruide volunta
tis · Ebrius quoq; agitat equũ cui ſedet cele
leriter · non conſiderãs q cũ ipſe eſtuet vino
illud eius rude animal non ſit ſatiatũ feno ·
⁊ ita dum ſupra poſſe laborare cogitur ſub
ſeſſore cadens tardius eum ad locum quo tẽ
dit peruenire facit · q̃m ſi moroſius curſitaret
Ad romanos · xij · Racionabile ſit obſequi
um veſtrum · Gloſa · id eſt cum diſcretione ·
ne quid minus vel nimi⁹ fiat · ſed cum tempe
rantia corpora veſtra caſtigetis · vt nõ natu
re defectu cogantur diſſolui ſed vicijs mori
Oportet carnem reſtringere nõ extinguere ·
id eſt reprimere non opprimere · vt ſeruiat ·
⁊ allletur nõ dominet̃ · Terra fertilis ſi diu
inculta fuerit ſilueſcit · ſi nimis cogitur fruc
tificare ſit macra · ſed ſi medium tenetur ferti
lis perſeuerat · Sic etiam de agro corporis ẽ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

agēdū· vt nec de nimio ocio vel delicijs laſci
uiat· nec de inedia vel labore deficiat Corpo
ralis exercitatio in duobus conſiſtit· in ſub
tractione delectabilium ſecūdum carnē· ⁊ in
aſſuefactione aſperitatū et laborū· Ab hac
lege infirmi ſūt excepti qꝛ eos nec ſuauia de
lectāt propter amaritudinē doloris· ⁊ quia
ipſa infirmitas acerbior eſt q̄m labores ſano
rum et validorum· Valet autem afflictio cor
poris ad peccatorum purgationem· ad vici
orum repreſſionem· ad augmētum virtutis·
ad ſpiritualis cōſolationis expreſſionē ſicut
in torculari vinū exprimit̄ ad ꝓximi edifica
tionē ⁊ meritū glorie· ¶ Tercius ꝓceſſus
eſt in ſpiritualis conſolationis infuſione· qꝛ
deus cū ſit benignus ⁊ largus remunerat ho
minem qui fideliter offert ei totū quod habet
et poteſt· id ē volūtatis feruorē ⁊ corpis ſer
uitutē· Vera autē cōſolatio ſpūalis ꝯſiſtit in
duob9· in naturaliū anime potētiarum deco
ratione· ⁊ carnis ad ſpūm quieta concorda
tione· Tūc enī homo vere ſpūalis ē· cū ſpiri
tus totus ē ad deū erectus ⁊ ei coordinatus
⁊ deo plenus· ⁊ corp9 ſpiritui nō reſiſtit in
his que dei ſūt· ſed pro modo ſuo prompte
ſpiritui obtemperat· nec cōcupiſcēdo mala

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

nec horrendo dura · vel faſtidiendo bona ·
¶ Potentie anime in quibus imaginem ſū
me trinitatis prefert ſunt treſ · ratio · volūtaſ
⁊ memoria · que tamen in ſeipſis inanes ſūt
⁊ vacue bonis · ⁊ indigent ornari et repleri
ab illo ⁊ de illo qui fecit eas · hoc eſt a deo ·
Ratio illuminatur ad cognitionem veri · vo
luntas accendit᷑ ad amorē boni · memoria trā
quillat᷑ ad fruendū ⁊ inherendū vero bono ·
Nulla iſtarum valet eſſe vel perficī ſine alijſ
Si ratio nō videret volūtas non amaret · qꝛ
nec ſciret quid eſſet amandum · ſi non ama
ret non delectaretur in bono · Itē · ſi non me
moraretur boni · quomodo poſſet agnoſcere
vel illud amare ⁊c̄ · Summum autem bonuꝫ de
us eſt · et ideo etiam ſumme veruꝫ · qꝛ ab ip
ſo fluunt ōnia vt ſint et vt bona ſint · Sicut
deus machinā huius mūdi ex nihilo creauit
poſtea diſtinxit et ornauit · ita hominez for
mat ſecundum corpus in vtero · deinde ani
mam rationalem infundit · deinde per inter
ualla etatum intellectus ſecundum actōnē
creſcit · et voluntas mouetur · et memoria
viget quaſi requirens ornatum ſibi compete
tem · ¶ Rationis ornatus eſt lucida in
telligentia de deo · et de hijs que de deo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

ſunt et ad deum conducunt. vt intellectus
ſacre ſcripture et rationes fidei et operum dei
et intelligere quid ſit beneplacitū dei. ꝛ inter
vicia et virtutes diſcernere et naturas eoruꝫ
cognoſcere ꝛ remedia viciorum ꝛ vias virtu
tum. in operibus dei ãmirari potentiã ſapien
tiam et bonitatẽ ipſius. Et breuiter dicendo
ornatus rationis ſunt ſapientia et ſcientia q̄
de deo eſt. ¶ Ornatus volūtatis ſunt ſancte
affectiones ꝛ deuotio ad deum. feruor fidei
fiducia ſpei. dulcedo caritatis. ꝛ bone volun
tatis alacritas. ſpes de remiſſione pccōrum.
deuotio circa xp̄i humanitatem ꝛ paſſionem
necnō circa eius diuinitatem. ꝛ deſideriū reg
ni celeſtis. ꝛ cōfidentia de exauditione ora
tionis ꝛ affectus diuine familiaritatis. et ſi
milia que afficiunt hominem ad deuꝫ ꝛ amo
rem virtutū. ꝛ ad odium viciorum et dilec
tionē proximorū. ꝛ ad ſtudium bonorum o
perū. ¶ Ornatus memorie eſt ſacrarū copia
cogitationū et affluētia vtiliū meditationū
ꝛ ſtabilis memoria dei. ꝛ excluſio euagati
onis mentis. et trãquilla adheſio dei. ꝛ cor
poraliū imaginationū repreſſio ꝛ ꝑfecta ob
liuio omniū mundanorū. ꝛ vnus ſpiritus ēe
cū deo. Quia vero corpus datum eſt ad ſer
uiendum ſpiritui. debet ei obedirē ſicut dn̄o

in omnibus bonis · et nō recalcitrare vel remur
murare ſicut cōtumax ſeruus vel piger · Et
ſpūs ſicut prudens dn̄s debet ei prouidere ſic
ſeruo in tribus vt operetur vtiliter ne ocio tor
peat · vt caſtigetur diſcrete ſi in aliquo offēde
rit · vt ſuſtentetur temperate, ne laſciuiat vel
deficiat ſub onere · Quanto plus quiſq̄ ſecū
dū has regulas ordinatus eſt · tanto ſpūali
or eſt · Iſta habere eſt ſpūalibus ꝯſolationi
bus foueri · Nam alie conſolationes ſicut nō
ſunt neceſſarie ſaluti · ſic etiam ſuſpecte ſūt
et ſepe ſalſe et ficte et deceptorie · vt viſioēs
reuelationes · ꝓphetie · ſenſuales oblectatio
nes · miraculorū operationes · maxime moder
nis tēpibus · licet qn̄q̄ reperiātur vere ſed in
paucis · Datur autem ſpūalis conſolatio no
uis religioſis etiam qn̄q̄ vt videant q̄m lar
ge deus remunerat ſibi ſeruientes · et q̄m bo
nū eſt ſeruire tam dulci dn̄o · Item ad cōfor
tationē fidei, ad robur ſpei · ad caritatis accē
ſionem · ad deſiderij inflammationem · et eru
ditionē vt videant quo pergēdū ſit · ſicut in
tenebris lumē oſtēditur · vt videatur quo ſit e
undum et vbi cauendū · itē ad muniendum
contra futuras temptationes · ¶ Quartus
ſtatus eſt temptatiōis et pugne et tribulati
onis quibus ꝓbatur homo et purgatur et exer

citatur eruditur ⁊ humiliatur. Secūda ad thi
motheū. ij. Qui certat in agone non corona
bitur niſi legitime certauerit. Quicquid diu
debet durare ſolet probari ſi durabile ſit. et o
mne nobile et carum probatur ſi valeat ſicut
debet. Ita virtus hominis boni que nobiliſſi
ma eſt ⁊ que in ꝑpetuū durare debet in tēpe
tēptationis ꝓbatur ſi ꝯſtās ſit. ⁊ deus ꝓbat
amicos ſuos aduerſitate ſi fideliter in ipſa ꝑ
ſeuerent. Eccleſiaſtici. xxvij. Vaſa figuli
ꝓbat fornax. ⁊ homines iuſtos temptatio
tribulationis. Tobie. xij. Quia acceptus e
ras deo. neceſſe erat vt temptatio probaret te
Purgatur etiam homo a peccatis per tribula
tionē temptationis. vt dignus fiat gloria ce
leſti ⁊ celi introitu. ne poſt mortem indige
at grauius ⁊ diutius purgari. Purgatur etiā
vt maioris gratie capax fiat. ſicut vitrum ob capax
ſcurum tergitur vt luminis amplius ſit capax
Exercitatur item vt agilior ⁊ promptior fiat
ad opera iuſticie et virtutū exercitia. quia i
ſtatu ꝯſolationis ſola quies mētis ⁊ ſtudiū
deuotionis videbatur ei ſufficere ad ſummã
ꝑfectionē. que ideo ei ad tempus ſubtrahitur
vt diſcat et in alijs virtutum ſtudijs ſe exer
cere. Sicut enī mercator nō in vno foro vel
apotheca omnia ſimul inuenit que deſiderat.

Αποθηκη grece est, [illegible] repoſitorium, proprie [illegible] cella vinaria

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

ſed in diuerſis diuerſa · ita religioſus nõ tan
tũ in quiete deuotionis ⁊ dulcedine cõſolatio
nis ſpiritualis · ſed etiã in labore certaminis
et exercitio bone actiõis debet querere ſtudi
um pfectionis ⁊ merẽdi occaſionẽ · Ad phi
lippenſes quarto · Scio ⁊ abundare ⁊ penu
riam pati · vbiqȝ ⁊ in omnibus inſtitutus ſũ
Ad corinth · vi · Per arma iuſticie a dextris
et a ſiniſtris Eruditur etiã homo temptationi
bus · qñ diſcit que ſit vtilitas temptationis
⁊ pfectus ex eis pueniens · quia ex hoc le
uior fit ei temptatio cũ intelligit quare ſic de
us pmiſerit et quis ſibi fructus inde accreſcit
Ad corinth · x · Fidelis autẽ deus qui non pa
tietur vos temptari ſupra id qd poteſtis · ſed
faciet cum temptatione etiam prouentuȝ vt
poſſitis ſuſtinere · Eruditur etiam qꝫ nõ tãtũ
innitatur experientijs cõſolationum qñtũ in fi
ducia ad deuȝ · vel fidei certitudine · ſicut qui
dam rudes in via dei · qui ſtatim cum ſubtra
hi ſibi ſentiunt conſolationis experientiam a
nimo cõcidunt · credentes deũ a ſe eſſe auerſũ
per gratiam · vel etiam in fide titubare incipi
unt an vera ſint que de deo ſenſerũt Vult au
tẽ dñs erudire nos per ſubtractionem conſo
latiois initi veritati ſcripture ⁊ fidei potius qȝ

noſtre qualicūq; experientie quia fides non
haberet meritū ſi in ſola experientia conſiſte
ret. et ſpes que iam teneret experientia ſpes
non eſſet. Per patientiam autem et conſola
tionē ſcripturarū potius q̄m experientiarum
ſpem habeamus. credentes nunq̄m deū auer
ti a nobis ꝑ grām q̄mdiu voluntas nrā a deo
non eſt auerſa per cōſenſū peccati. vel torpo
rem negligētie. Ps. Mādaſti iuſticiā teſti
monia tua. et veritatē tuā nimis. Hec ſupra
dicta verba ſunt teſtimonia gratie dei. iuſti
cia in voluntate et operatione. et veritas dei
ſecundū ꝓmiſſiones ſacre ſcripture que pro
mittit nobis vitā eternā ſi mādata eiꝰ obſer
uemus. Job. xiij. Etiā ſi occiderit me in ip
ſo ſperabo. Noli ergo diffidere cum conſola
tio interne dulcedinis tibi ſubtrahitur. quaſi
deus dereliquerit te et bona opera tua nō ſint
ei accepta. ſed recurre ad illa vera teſtimoni
a et conſolare in ipſis ſcilicet vt confidas veri
tati dei q̄mdiu tu nō diſcedas ab eo per con
ſenſum preuaricationis mādatorū eius. qd
ipſe non derelinquet te per ꝓpiciationē ſuam.
Non eni nos elegimus eū ſed ipſe elegit nos
et prius dilexit nos et non deſerit ſe nō deſe
rentes. qui etiā dilexit nos nōdū exiſtētes
vel etiam reſiſtētes ei per peccatum. Vnde di

lexit nos ⁊ elegit nos nō ꝓpter nos · ſed ꝓpt
ſeipſū ex ſola bonitate ſua · ꝓpter hoc etiā ſer
uabit nos · Humiliat etiā nos deus per tem
ptationum tribulationes vt agnoſcam⁹ q̄d
ſumus ex nobis ne extollamur ex eo quod
a deo accepimus vel nos accepiſſe putamus
Eccleſiaſtici · ij · In igne ꝓbatur argentuꝫ
⁊ aurū · homines vero receptibiles in camino
humiliationis · Quicq̄d ſcorie vel falſitatis
intus latuit · ignis temptationis prodit · De
ipſis etiam bonis humiliamur · videtes q̄ no
ſtra non ſunt ſed dei · qui q̄n ⁊ quantum volu
it dedit nobis ex grā ſua · non ex meritis no
ſtris · Si cōſolatio ſpūalis homini nō ſubtra
heret᷑ aliq̄n nimis extolleret᷑ ⁊ grām perderet
et periret · Subtrahitur ergo ei ne amittat ·
ꝑdit ne perdat · ſicut pater paruulo ſuo nū
mos negat ne deludat et perdat · donec pro
ficiat in prudentia ⁊ ſciāt prouide conſeruaᷓ
Videmus quoſdā pueros gracioſos nimis ſi
bi inde placere ⁊ gloriā humanā querere · et
tandem euanuerūt corā deo · ⁊ hominib⁹ vilu
erunt · Prouerbi · xxix · Qui delicate nutrit
ſeruū ſuū ab adoleſcentia ſua · poſtea illum
ſentiet contumacem · Benignus deus cuius
delicie ſūnt eſſe cum filijs hominū libenter im
partitur has delicias ſeruis ſuis fidelibus ab

adoleſcẽtia · id eſt ã nouitate conuerſionis ·
ſed heu poſtea quoſdã eorum ſentit ↄtuma
ces · quando ex conſolatione ſpũali elati cete
ros deſpiciũt · ⁊ in temptationẽ verſi dum fa
mam laudiꝭ deſiderant · iactantie vicio depra
uati hypocrite fiunt · ⁊ dũ meliores videri la
borãt q̃m ſũt deo ſe opponunt · gloriam dei
ſibi temere vſurpantes · Bonus aũt dñs ſci
ens q̃ꝫ vtilis homini temptatio ⁊ tribulatio ·
prius oſtẽdit ei ↄſolatiões dulcedinꝭ quibꝰ
poſtmodum in temptatione ↄfortetur ne de
ficiat · et alliciatꝛ vt ſemꝑ ad eas deſideret · et
non deſiſtat eas acquirere donec denuo recu
peret quod amiſit · Hic laborãtibus in via
prius copioſa paratur refectio · ne in labore
deficiant · Hic colũbe longius emittẽde · priꝰ
nutriuntꝛ tritico cũ melle · vt quantumcũqꝫ
longe emiſſe fuerĩt ſemꝑ illuc redire cõtẽdãt
vbi delicate ſe paſtas ẽe meminerĩt · Hic pe
trus prius in montẽ excelſũ ſeorſũ ducitꝛ vbi
gloriã trãſfigurationꝭ xp̃i viderat · vt poſtea
a ſathana expetitꝰ vt cribraret eũ in tempta
tione · recoleret priorẽ dulcedinẽ quã exper
tus erat · ⁊ rediret ad dñm quẽ tã amabilem
ſenſerat · ne diffidens ⁊ deſpiciens deſperaret
Hic filijs iſrahel prius manna in deſerto datꝛ
et poſtea longo itinere et certamine fatigan

tur.

De ſpeciebus temptationum. Cap. ij.

Multe autem ſunt temptationū ſpecies. Una eſt ſubtractio et inopia deuotio tionis. Alie temptationes ſine iſta nullam vel minorem virtutem habent. cum ipſa ſit q̄ſi domus refugij ab omni tribulatione Pſalmiſta. Dominus michi adiutor et ego deſpiciam inimicos meos. Item. Si ꝯſiſtant aduerſum me caſtra non timebit cor meum. Subtracto ergo tā ſingulari refugio homo quodammodo inermis expoſitus eſt hoſtibus temptationum. et ideo pauidus efficitur et puſillanimis niſi fidei et ſpei firmitate ſe muniat. et patientia et humilitate ſe defendat. que tunc maxime habent locum exercēdi ſe et magnam gloriam promerendi. Fide aūt probatur ſi credit vera eſſe que iam deſiit ꝑ guſtum dulcedinis experiri. Dulcia nimis ſunt omnia que de deo credimus. ſed guſtus eorum ideo ſubtrahitur bonis. vt fides magis innitatur auctoritati ſcripturaruꝫ q̄m experientie proprie et magis ex hoc meritoria ſit Spe autem probatur ſi cōſiderat deū ſibi ēē ꝓpiciū etiā dū flagellat. et ita ſtudioſe ſtudeat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

ei ſeruire ꝛ placere in omnibus · ac ſi ſentiat
ꝛ videat eum ſibi eſſe placatum · Vnde abra
ham laudatꝰ ꝙ cōtra ſpem in ſpem credidit
diuine promiſſioni. et non heſitauit diffiden
tia · certiſſime ſciens ꝙ quecūqȝ ꝓmiſit deus
potens eſt et facere · Patientia ꝓbatur ſi nō
murmuret contra deum quaſi ſua duricia ho
minem tribulet vt deſoletur · ꝛ ſi longanimi
ter ſuſtineat bn̄placitum dei · ꝛ non deficiat
in aduerſis · Humilitate probatur ſi cogitet
ſe digne puniri · · quaſi qui indignus ſit con
ſolacōne ſpūali · ꝛ ſi iuſtificet deum quod iu
ſte iudicauerit puniendo reum ꝛ ingratū pri
uando beneficio cōſolationis interne · Tātū
debet nobis deus placere · ꝛ tantū debemus e
um diligē qn̄ nos punit vt purget · ac ſi blā
diatur vt ꝯſoletur · Ad heb · xij · Quis eni fi
lius quē nō corripit pater ꝛc̄ · Apocal · iij · Ego
quos amo arguo et caſtigo · Quidā etiā
temptantꝰ ex difficultate bene operandi · et
habent aliquam bonā voluntatē ſed non for
tem · ꝛ ex difficultate obſtaculum inueniūt
quaſi qui graue ſaxum voluit · ꝛ inde affligi
tur tam ex remorſu conſcientie que accuſat
eos torporis q̄m ex dolore tardi profectus
et deſiderio vite ſanctioris · Quidam eni vel
lēt habere bona opa et non valent ad ea exe

quenda ſeipſos vincere. Juxta illud apli.
Velle mihi adiacet. perficere autem non iue
nio. Aliqui vero poſſet. ſed ita videntur eis
arida et parua. qd diffidūnt ea placere deo
vel alicuius meriti fore. et ſic vtrobiq3 negle
cti ſunt et incidunt in quādā triſticiā. ſicut
dicit de talibus bernardus. Sunt qui in ſtu
diis ſpiritualibus fatigati et verſi in torporē
ambulant triſtes in viis domini. lōgos dies
et longas queruntur noctes. frequēter mur
murant. arido corde ad quelibet iniuncta ac
cedunt et cetera. Quidam enim horror terret
eos cum cogitant de profectu ſpirituali. q̄
ſi dicāt apud ſe. Bona eſt victoria ſed du
ra eſt pugna. Dulce premium ſed labor me
rendi grauis. Sic exploratores miſſi in terrā
promiſſionis reuerſi commendabant vberta
tem terre oſtenſis fructibus. et terruerūt po
pulum pro difficultate expugnacōis hoſti
um e proceritate inhabitantium. Ita religi
oſi quidam explorantes terram per ſcriptu
ras magna gaudia celi p̄dicant. ſed pugnas
temptationum et labores ſpiritualium exer
citiorum ita exhorrent. q̄ potius in deſerto
mori volunt q̄m introduci in terram promiſſi
onis. hoc eſt magis volunt opere in quodam
medio ſtatu manere inter ſecularem vitam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

et ſpiritualem quaſi inter egyptum ⁊ terraꝫ
promiſſionis in deſerto aride conuerſationis
q̄ꝫ per laborem et tribulationes peruenire ad
gratiam perfectionis. Gigantes etiam terre
mirantur. et timent quaſi monſtra enachim.
cum magnorum ſanctorum virtutes conſide
rant. ⁊ de ꝓpria paruitate diffidentes illorū
perfectionem attingere non ex humilitate.
ſed ex pauiditate deſperāt. cauſantes ⁊ mur
murātes contra dn̄m ꝙ tam dura ſeruicia ab
homine requirat. ſicut illi qui cū educti eēnt
de egypto ad tales miſerias tolerandas In
de etiam tam pauci ad perfectionem perue
niunt. ⁊ de omnibus ſupra ad pugnā nume
ratis. tantum duo ad terram promiſſionis in
trauerunt. quia ſoli illi perfecti fiunt inter re
ligioſos. qui et in pugna temptationis ⁊ in
exercitio virtutis infatigabiliter conſtantes
fuerint. in pugna reſiſtendo malis. in exer
citio inſiſtendo bonis vſqꝫ in finem. ¶ Ex
hoc ſequit᷑ alia temptatio ſciꝫ faſtidij. qua
faſtidit hominem eſſe bonum. tedet eum ora
re vel legere. et meditari non inuenit. tedet e
um audire bona vel loqui vel operari vel int᷑
eſſe diuinis etiam que ſine graui labore face
re poſſet. Et hoc inde. quia cum ad magna

virtutum premia peruenire diffidit· etiaꝫ in
minoribus exerceri faſtidit· Et q hec temp
tatio ex priori oriatur oſtenditur· quia ſta
tim poſt murmur populi· pro labore ſequit
murmur pro faſtidio manne· quod ſignifi
cat ſpiritualis refectionis alimentum· ſicut
ſunt verba ſacre ſcripture et bona opera que
paſcunt animam ⁊ reficiunt conſcientiam·
De hoc propheta dicit· Omnem eſcam ab
hominata eſt anima eoruꝫ· ⁊ appropinqua
uerunt vſqꝫ ad portas mortis· Ad duo au
tem trahit iſta temptatio· aut ad exteriores
conſolaciunculas et ſeculares leuitates· vt q̄
non habet in ſpiritualibus delectationem ſal
tem in carnalibus querat ⁊ ſecularibꝰ nugis
quo conſulat faſtidio quo vexatur· Hic et
illi qui manna nauſeant carnes concupiſcūt
et pepones et porros et cetera· id eſt carnalia
et terrena gaudia et ſollicitudines exteriorū
negociorum· que ſua acredine quaſi porri fa
ſtidientem guſtuꝫ mutando delectant· ſed
poſtea conſcientiam amaricatam ad fletuꝫ
compellunt· Aut ad nimiam triſticiam tra
hit hec temptatio faſtidij· dum non habet
in ſpiritualibus delectationē· ⁊ in carnalibꝰ
cōſolari renuit· et ſic nuſquā īueniēs refugiū

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

magnō merore conſumitur · Solum ergo
reſtat vt inſtanter clament ad dn̄m cum tri
bulantur · vt de neceſſitatibus ſuis liberētur ·
⁊ ſacrificent ſacrificium laudis · ⁊ annunciēt
opa eius in exultatione · id eſt recolant bene
ficia dei · vt ex illis ad laudem eius in exulta
tione ſpūs prouocentur · Que ſi ſtatim non
ſucceſſerint ſequit alia temptatio grauis im
patientia contra deum · quare tam durus et
immiſericors ſit tribulato · quare tam parc9
in dando egeno gratiam · ⁊ tam anxie peten
ti · et tam importune pulſanti · Et hec temp
tatio quandoqꝫ tam valida eſt · ꝙ quaſi in
ſanit homo ⁊ palpitat ex vehemēti merore ·
quia ibi non inuenit ſolacium quod deberet
ei eſſe vnicum refugium · ſcilicet in oratione
et intenta ſupplicatione · cum dominus dicat ·
omnis q̄ querit inuenit · Job · xxx · Clamo
ad te ⁊ non exaudis me · ſto et non reſpicis
me · Mutatus es michi in crudelem · ⁊ in du
ricia manus tue aduerſaris michi · Yſaie · lx
iij · Multitudo viſcerum tuorum et miſeratio
num tuarum ſuper me continuerunt ſe · Aba
cuc primo · Vſquequo domine clamabo et
non exaudies · vociferabor vim patiēs ⁊ nō
ſaluabis ? Ps̄ · Vſqꝫ q̄ dn̄e obliuiſceris me in
finē · vſquequo auertis faciē tuā a me ? Item

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

Exurge quare obdormis dn̄e. exurge et ne repellas in finē. Itē illud murmur filiorū iſrahel Eſt ne deus in nobis an non? Hec om̄ia illius temptationis anxietatem exprimūt. q̄ non valet melius ſuperari q̄m patiēter tolerando et humiliter expectādo. donec nobis benignitatis ſue vultū dignetur oſtēdere et manū largitatis aperire. vt celum quod ſuper nos quaſi eneum ſentitur ſtillas grē nobis influat. et terra cordis noſtri q̄ſi ferrea emollita pluuijs benignitatis dm̄. et fructū ſuū et affectus pios et deſiderium deuotionis germinet. Illa autē temptatio magis periculoſa eſt que minus moleſta ſentitur. qm̄ ex longo vſu ſubtractionis grē deuotionis et poſt anxia multa deſideria et labores pro recuperanda grā homo quaſi laſſus remittit animū ab intētione querēdi. et ſub colore patiētie deſinit oculos attollere ad opes quas habere ſe poſſe nō videt. et indignāti humilitate cogitat ſe fore indignū talis gratie. quia forſitā aliud de illo preordinauit dn̄s vt ad exteriora cōuerſus multis proſit. et ideo ab interioribus ſit repulſus. Vult etiā ſub diſcretionis velamine deinceps parcere ſibi. ne corpus nimis debilitetur. vel caput irrecuperabiter deſtruatur Et incipit remiſſior eſſe in ſtudio orōnis

et ad ꝯfabulationes promptioꝛ · ad euagan
dū paratioꝛ · ad coꝛpis cōmoda ſtudioſioꝛ ·
ad inanes iocos promptioꝛ · ad exterioꝛes
occupationes ſub ſpecie redimendi tempꝰ
vtiliter volūtarius ⁊ intentus · Et ita paula
tim ſubtrahitur a primo feruore · ⁊ deſideriū
proficiendi refrigeſcit et ſtudiū lāgueſcit ·
et ſubintrant affectōnes religioſarū femina
rū ⁊ viſitationes earū · ⁊ omibus alijs extin
ctiꝰ ſolū remanet ei ad ſolacium debile quod
adhuc ſcit loqui de ſpiritualibus ·per quod
vel ſeipſuꝫ prefert multis inexpertis talium
experientiarū ſpūalium ·vel acquirit ſibi no
mē apud religioſas feminaꝰ · que exiſtimāt
eum loqui ex coꝛdis abundātia et eſſe bonū
inſtructoꝛē vite ſpūalis et deuotiōis interne
In huius temptationis tēpeſtate plurimi flu
ctuant et pauci enauigant · qꝛ nec amoꝛ dei
afficit · nec deſideriū trahit · nec timoꝛ ſtimu
lat · nec feruoꝛ ꝓficiēdi vrget · remiſſi in om
nibꝰ · et ſi qua bona videntur facere ex vſu
quodā vel ex pudoꝛe humano faciūt · vel ex
timore ne deterius eis cōtingat · Vnde q̄ hec
ſupare deſiderat · opoꝛtet vt vim ſibimet faci
at tam cordi q̄m corpi · ſicut pigruꝫ animal
quod calcaribus tūditur · flagellis agitatur
Quidā trahunt impetu feruoriꝰ ad bonum ·

Sicut igit̄ illi indigent freno q̄ retrahāt̄ ne precipitentur · ita alij indigēt flagello impel lēte quo ad bonū quaſi coacti inuitentur · Miſericors autē deus quo difficilius quis in tēptationis pugna certauerit · eo maioris perfectionis ei gratiā tribuet in preſenti · et maioris glorie premiū in futuro ¶ Sunt alie pluri me temptationū ſpecies · quarū natura origines et cauſas proſequi longū eſt · Si enim nullus medicorū omnes morborū corporalium varietates et doloēs plene poteſt cognoſcē · quāto minus ſpūales morbos temptationū et paſſionū que ſubtiliores ſunt valet aliq̄s plene diſcernere niſi ſpiritu ſancto pleniſſiē illuſtratus Acerbiſſime tamen temptatioēs videntur heſitatio in fide catholica · et deſperatio de dei miſericordia et ſpūs blaſphemie cō tra deum et ſanctos · et temptatio ſibimet inijciendi manus et ſe perimendi · et quedam perplexitas queruloſe conſcientie medicinale cōſilium non admittens

De remedijs contra quaſdam temptationes · capitulum · iij ·

Contra tales iſta maxie valēt remedia Primū vt conſolēt̄ q̄ non timeant illas

temptationes. quia magis pficiet ad meritū patiēti q̄m ad detrimentū. ¶ Secūdo q̄ patiēter tolerētur. ſicut ſi ſathanas viſibilit̄ vel ſenſibiliter aliquē turbaret. ¶ Tercio q̄ curent̄ nec ratiocinādo eis reſiſtat̄. quia ex hoc magis quaſi cōfricate inflāmarent̄. ſed ad alia tractāda ſe conuertit homo. quibus abſtractus a ſe obliuiſcat̄ paſſionis ſue. ſic corporali paſſione laborās ſi habet quo occupatus obliuiſcat̄ ſui leuius interim torquet̄ ¶ Quartū vt orationibus ſuis et aliorū bonorū hominū miſericordie diuine remedium imploret.

De generaliſſima temptatione. ca. iiij.

Generaliſſima autē temptatio qua omnes in hoc mari mḡno et ſpacioſo q̄ſtamur poteſt ad omniū viciorū conflictum referri. in qua ſepe periclitamur quaſi ſubmergēdi. et iterū reſumptis viribus ſubleuamur. quaſi deinceps ab eorū impugnatione ſecuri. de qua dicitur Qui deſcendunt mare in nauibus facientes operationē in aquis multis. Mare eſt viciorum profundū. naues religiones quibus enauigatur e ſeculi viciis Procelle maris temptationes ſunt viciorū. vbi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

vident nauigantes opera dn̄i ⁊ mirabilia ei⁹
in profundo · qn̄ cōſiderant quāta potentia et
pietate cuſtodit certantes a fluctibus pecca
torū · ⁊ quanta ſapientie ratione p̄mittit eoꝝ
tribulari · ⁊ dat eis victoriā per varia conſi
lia et remedia viciorū Eccleſiaſtici · xxxiiij
Qui non ē temptatus qualia ſcit · et qui nō
eſt expertus pauca recognoſcit · Vir in mul
tis expertus cogitabit multa · et qui multa
didicit enarrabit intellectū · Aſcendūt vſqꝫ
ad celos p̄ fiducie ſecuritatē · ⁊ rurſum deſcē
dunt vſqꝫ ad abyſſos p̄ timorem ſuccumbē
di in temptatione · Vel aſcendunt vſqꝫ ad
celos aſpiciendo diuine pietatis auxilium · ⁊
deſcendunt vſqꝫ ad abiſſos intuendo ꝓprie
fragilitatis defectum ·

De vtilitate ſubtractionis ſpiritualis cōſolationis · Capitulum · v ·

Tria autē diſcimus in ſubtractione con
ſolationis interne · ſcilicet de minimis be
neficijs grās agere · ⁊ minimas quaſlibet cul
pas ⁊ negligentias timere ⁊ cauere · ⁊ mini
ma queqꝫ aduerſa diſcere patienter tolerare
De opulenta mēſa multe mice immo aliqua
fruſta cadunt qn̄qꝫ · ⁊ neglecte vel p̄ nihilo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

reputate ꝑdunt᷒ Hic et homo qñqꝫ plurima
beneficia dei ſine debita gratiarū actione ꝑte
rit· plurimas grãs negligit opere exercere·
plurima parua reputat que magna ſūt· plu
rima nec cognoſcit· Sed his omnibus ſub
tractis· ſicut vir videns paupertatem ſuam
recolit quanta prius habuit ⁊ potuit que iã
nõ habet vel poteſt· ⁊ ſicut mendicus fameli
cus modicã bucellã gratãter acciperet ⁊ ſtu
dioſe colligeret· qui prius delicata fercula ꝑ
uipendit· Colligite que ſupauerunt fragmē
ta ne pereãt· Beneficia dei nobilia ⁊ precio
ſa ſunt ex dignitate dantis ⁊ affectu libera
litatis ⁊ caritatis quo dat· qui etiã parua ſi
daret grata eſſe deberent· Item ex precioſita
te et vtilitate doni· Nam quid nobilius ſpū
ſcī quē dat nobis? Quid vtilius eo quo trãſ
formamur in deum· ⁊ deificamur et beatifica
mur· ⁊ heredeſ regni eiuſ efficimur· Vnde ſe
cunda petri primo· Maxima et precioſa no
bis promiſſa donauit· vt per hec efficiamini
diuine conſortes nature· Item ex vilitate eꝰ
cui datur· Quid enim deo cum luto· Lutum
enim ſumꝰ· viles· vicioſi· peccatores· ingra
ti· inopes omnis boni· miſeri et mortis rei· et
tamen deus memor eſſe noſtri dignatur Si
rex dignaretur paupis tantū habere memo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

riam. etiam ſi modicum daret. hoc ipſi pau
peri magnum videri deberet. Ps̄. Quid eſt
homo q̄ memor es eius. aut filius hominis
quoniam viſitas eum. Minimas etiā culpa͛
cauere docemur. quia timendum nobis eſt.
ne forte ex culpis nr̄is ⁊ ingratitudine grati
a ſit nobis ſubtracta. vt eā recuperem⁹ cauē
do negligentias quā amiſimus in tanta vber
tate vel libertate Eccleſiaſtici. xix. Qui ſper
nit modica paulatim decidet. Auguſtinus.
Vitaſti grādia caue ne obruaris arena. Ec
cleſiaſtes. vij. Qui timet deū nihil negligit
Ex minimis guttis multiplicatis inundatio
nes aquarum fiunt. que quandoq̄ etiaz ma
g̃na menia ſubruunt. Per modicam rimam
aqua latenter in nauez influit donec ſubmer
gatur. Minima etiam aduerſa tolerare aſſue
ſcamus. quia maiora non ſuperat qui mino
ra ſupare non diſcit. Multi optant pro xp̄o
mori qui pro xp̄o nolūt verba leuia pati.
Sz quē terret ſonit⁹ folij volātis quō ſuſtinēt
ictū gladij terribilit͛ vibrātis. Diſcamus er
go oīa pccā p̄ poſſe cauē. ⁊ p̄ his q̄ ↄmiſim⁹
omnia aduerſa humiliter pati. et omnibus
beneficijs dei debitam conſiderationem cū gra
tiarū actione exhibere ſemper. et gratiaz dei
nō in vacuū recipere. ⁊ digni erimus. vt grā

nobis ſubtracta etiã augmentata reddatur et vt ad magnũ ꝓfectũ virtutis ꝑuenĩe me reamur. ¶ Temptatio autẽ quãtũ ad preſẽ tem materiam dici poteſt quilibet motus vel affectus vel ſenſus a vero bono retrahens. Fit autẽ hoc tribus modis. aut alliciendo ꝑ delectabilia. aut terrendo per ꝯtraria ⁊ aſpe ra. aut decipiẽdo per falſa ⁊ veriſimilia. ⁊ ſic tres vires anime corrumpunt. Concupiſci bilitas ꝑ delectabilia carni ocul ⁊ cordi. id eſt per voluptates diuitias ⁊ honores mũda nos. Iraſcibilitas ꝑ timores varios debilita tur. in reſiſtendo vicijs ⁊ inſiſtendo virtutib Rationabilitas cecat vt bonũ malũ iudicet. ⁊ malũ bonũ. etiaꝫ lucẽ veritatis ponat tene bras. et tenebras falſitatis ponat eſſe lucem. Ps. Cor meum cõturbatuꝫ eſt. ſicut aqua luto turbata ⁊ immũdata. dereliquit me vir tus mea. qua debui vero bono veraciter et te naciter inherere. et lumẽ oculorũ meorũ ⁊ ip ſum non eſt mecũ. quo verum a falſo diſcer nere debui. Concupiſcibilitas dupliciter tẽ ptat. quia delectatio ſpũalis ei ſubtrahitur et inde deſolatur. ⁊ carnalis concupiſcentia ei ingerit. ⁊ inde fedat. Iraſcibilitas dupli citer dum infirmat ad bonum. ⁊ ꝓcliuis eſt ad malũ. Rationabilitas dupliciter. quia in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

telligit bonū et non agnoſcit qđ bonū ſit · et
ſub ſpecie veri a falſitate deluditur Diabol⁹
ſuggerit anime interius praua cōſilia · mūd⁹
exterius ingerit maliciā ↄtumelie · caro dele
ctatur · mens recipit ⁊ ↄſentit temptationi ꝉ
repugnat · Vtrū aūt vtilius ſit habere tē
ptatiōes vel carere · ſoli⁹ rei exitus ꝓbat · qꝛ
habere eas et viriliter reſiſtere magne virtu
tis eſt · ſupaſſe vero et triumphaſſe de ipſis
glorioſū eſt · Carere autē eis cōmodius et ſe
curius eſt · ſuccūbere eſt ꝑiculoſū · Appetere
eas et ſeſe ingerere incautuꝫ eſt · maxīe infir
mis et iꝑfectis Exercitare tñ ſe ad pugnā
ſpontaneā cōtra ſpūalia vicia · cōtra iram et
inuidiā vanā gloriā et cetera aliqñ vtile eſt ·
vt qui inter illos morari eligit qui eum perſe
quunt̄ ⁊ offendunt · vt ſic diſcat patiētiā ·
et qui ſub diſtricto magiſtro viuit qui in o
mnibus frāgit eius volūtatē · vt ſic aſſueſcat
humiliter eſſe obediēs et ꝓmpte · et ſic de cete
ris vicijs ſpūalibus expugnandis · De car
nalibus autē vicijs hoc periculoſū et ſtultuꝫ
eſt · ſed fugiende ſunt eorum pugne et a me
moria excludende · et occaſiones eorū tollen
de · Vnde dominus noluit ſe permittere de lu
xuria tēptari · vt doceret nos non debere nos
ingerere huic tēptationi · etiā in ſpe triūphi

et premij Cum enim temptatio magis habe at de delectatione admixta. et in hoc vicio omnes concepti sumus. vt et non solum mens ſed etiam corpus delectetur in eo. periculoſius eius aditus conceditur. ſicut hoſtis qui in vrbe aliquos fauentes ſibi habeat. ſi intra portas irruperit. potentius ipſam capit. Prima ad corinthios. vi. Fugite fornicationem Omne peccatum quodcumque fecerit homo extra corpus eſt. Qui autem fornicatur in corpus ſuum peccat. ¶ Temptationibus in quibus delectatio conſiſtit. maxime teneri et infirmi ſuperantur in quibus amor mundi nondum extinctus eſt. et ideo reaccenditur ex concupiſcentijs mundi. ſicut candela adhuc fumigans cito capit flammam. Temptatio vero impetuoſa et quaſi violenta fortiores impetit vt qui mollibus non flectuntur duris et robuſtis temptationibus quaſi ventis validis euellantur. Temptationes autem fraudulente que ſub ſpecie boni ſe palliant. licet quoſque rudes et ſtultos decipiant. qui nondum cognouerunt altitudinem ſathane. id eſt aſtucias eius. tamen ſingulariter perfectis et bene proficientibus inſidiantur. Ps. In via hac qua ambulabam abſconderunt laqueum mihi. Secunda ad corinth. xi. Ipſe ſatha

nas trāſfigurat ſe in angelū lucis. Si eni eis
in ſua figura que turpis eſt appareret horre
rēt eū ⁊ fugerēt. ſi apte ipugnaret eis reſiſte
rēt ei. ⁊ auxilio dei fugarēt eū ⁊ vincerēt. et
ſic nihil apud eos pficeret. Homi eni qꝫ mū
di ſūt deteſtāt imūda pccā. qꝫ v̓tuoſi ſūt vi
rilit̄ ꝯtra oē malū r̄pugnāt qd malū ē ꝯgno
ſcūt. Veit ergo ſathanas i ſpē āgeli boi quē
credit a bonis diligi. vt tāto facilius decipiat
eos quo bonꝰ nūcius putat̄. ⁊ qui nō ſoleat
niſi bona nūciare ⁊ ſuadere. Bernardꝰ. Ho
nus nūq̄ꝫ niſi boni ſimilitudine deceptus eſt.
Et vt facilius recipiat̄ eiꝰ pſuaſio. primo ſo
la bona ꝓponit. poſtea mixta malis. tādem
falſa bona ſꝫ vera mala. poſtremo cū irretierit
eos ⁊ illaqueauerit īſolubilit̄ apte caput ve
nenatū erigit. ⁊ imapta peccata eos deijcit.
ſicut ſcorpius qui blandā faciē habet. ⁊ cau
dā venenoſā cū qua occidit. Sic gabaonite
ſimulato pegrino habitu deceperūt filios iſra
hel vt parcerēt eis. cū de genē hoſtiū eſſent.

De carnali amoē. Cap. vi.

Quarti ſub ſpecie ſpūalis dilectōis ſpi
rituales feias frequētauerūt. ⁊ orōnū
ipa ꝓobtētu Ecce q̄nta puritas i itētiōe pma
ſciꝫ caritas et deuotio. Poſtea ſequūt̄ lōge
ꝯfabulatiōes mō de deo mō de mutuo ipſorū

amore et fide · et amoroſi aſpect9 · et munuſ
cula pro memorialibus caritatis · Ecce quō
mixta ſunt iam bona ſpūalis ꝯſolationis ꝗſi
delis affectionis · cū malis inutilis cōfabula
tiois et incaute familiaritatis · et inutili occu
patione cordis circa dilectā Tandem ſequū
tur falſa bona ſed vera mala · ſciz amplexus
et oſculatus manuū et vberū et ſimiliū · que
omnia ſuſpecta ſunt et carnalis dilectionis
indicia · et turpis opis preludia · Poſtremo
impudica ſuccedūt quaſi fructus precedenti
um ſcz apta opa iniquitatis · Auguſtinus
O q̄m pua et breuis cōcubitus hora in qua a
mittit̄ vita eterna ¶ In hūc modū palliat
ſe ſepe ſupbia · ſepe inuidia et auaricia et ali
a vicia · que cū nō audet bonos temptare ap
ta facie quos ſciunt omne maluz odire · aſſu
mūt aliquod virtutis velamē ne agnoſcāt̄
ēe qd̄ ſūt · ſicut qui mētit̄ ſe ēe amicū donec
admiſſ9 doloſe et latent aliū interficiat · ſicut
ioab tenuit mentū amaſe quaſi oſculaturuſ
eū ne ſuſpicaret̄ eū hoſtē eſſe · et nō obſerua
ret gladiū eius doloſū et ita occidit eū dolo ·
Hic iudas oſculo xp̄m tradidit crucifigēdū
¶ In temptatione tria maxime dolemus · ſi
ue ex labore pugne et inquietudine cordis
quā patimur · ſiue ex timore ne forte ſupere

miūr et ſuccūbamus ꝑ temptationis conſen
ſū · ſiue quia timemus ne forte nimiꝰ debiliter
reſiſtamus . et ꝓpter hoc deum et ꝓpriā cōſciē
tiā offendamus · licet tñ plene nō cōſētiamꝰ

Quot modis ſit reſiſtēdū temptationibuꝰ · Cap · vij ·

OMnibus temptationibus bis quatuor
modiꝰ reſiſtendū eſt · Primuꝰ eſt cogi
tationes auertere · alias occupationes aſſu
mēdo quibꝰ obliuiſcat̃ homo impugnatiōis
quātū pt · ¶ Secūdus vias et occaſioneꝰ
temptationis fugē et declinaē · maxie carna
les que appropinquātes ſibi incendūt vt ig
nis · ¶ Tercius patient et humilit virgam
dñi ſuſtinere · vt et ſe dignū iudicet afflicti
one et labore pugne · et patienter toleret cō
fidenꝰ ꝙ ei ꝓueniet in bonū · quia ſic citiꝰ pla
cabilis erit ei dn̄s et purgabit a pcc̄is et emū
dabit a vicijs · et ditabitur virtutibꝰ et ſci
ētia et meritis et gloria Vn̄ Gregorius Qui
appetit plene vicia vincere · ſtudeat humilit
purgatiōis ſue flagella tolerare · Cū deo eni
nō poſſumꝰ ↄtēdere nec ꝑ iuſticiā qꝛ pccōreꝰ
ſumꝰ · nec ꝑ potētiā quia infirmi et ſerui eiꝰ
ſumus · nec aufugere ab eo per aſtutiā · qꝛ
nuſquā coram eo latere poſſumꝰ · et dominij

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

eius terminos exire. Ps. Quo ibo a ſpū tuo ⁊ quo a facie tua fugiā? Job. ix. Sapiēs corde eſt ⁊ fortis robore. quis reſtitit ei ⁊ pacem habuit? Humiliemus ergo nos coram ipſo et ſic miſericordiā conſequemur. ¶ Quartus modus eſt orationi incumbere. ⁊ auxilium ſupne virtutis p ſe ⁊ aliorū ſuffragia implorare. quia nec nrīs meritis nec viribꝫ nec prudētia poſſumus de tot hoſtibꝫ triūphare. vel ſine letali vulnere tranſire. niſi ptecti manu dei. et eius adiutorio ↄfortati Ps. Inuoca me in die tribulationis. eruā te ⁊ honorificabis me. Ad hoc enī deus qn̄qꝫ pmittit hoīez temptari et tribulari. vt excitet᷑ ad orationis ſtudiū et ↄfugiat ad dn̄m. et experiat᷑ eius auxiliū. et ad eius exauditionis ſolatiuꝫ amplius in eius amorē inardeſcat. et ſic tam in merito virtutū qꝫ in fiducia dignationis eiꝰ excreſcat. Sic diligentibꝫ deū oīa cooperātur in bonū. tā pſpera qꝫ aduerſa. Solet etiam qn̄qꝫ deus fidelē ſeruū ſuū poſtmodum amplius ↄſolari. et purioris pfectionis gratiā cōferre in illis. de quibꝰ aliqn̄ fuerat in tēptatiōis moleſtia grauit᷑ tribulatꝰ. ſicut de beato bn̄dicto ſcribit btūs gregorius. q̄ dū carnis tēptatione grauit᷑ tēptaret᷑. quia viriliter reſtitit. ita plene vicit. vt dei grā nunqꝫ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

poſtea motus carnalis illecebre in ſe ſentiret
Ps. Secūdū multitudinē dolorū meorū in
corde meo ꝯſolationes tue letificauerūt aiam
meā. Hic etiā in temptationibus ꝯtra fidē
et blaſphemiā ſpūs meret fidelis bellator qn
qȝ in fide clarius illuminari. et i amore dei ar
dentius inflāmari. Iſaie. xiiij. Erunt capiē
tes eos qui ſe ceperant. et ſubijciēt exactoēs
ſuos.

Quintus proceſſus Capitulum. viij.

QVintus modus eſt qui etiā quintus re
ligionis proceſſus eſt. ſingulariū vicio
rū temptationibus ſingularibꝰ remedijs me
deri. Hic poteſt ſtatus curationis vel remedi
orū ſpūaliū dici. in quo cura diligens. mor
bis viciorū adhibet. vt ad ſanitatis ſtatum
perueniatur. de quibus remedijs quia in pre
cedentibus dictum eſt. hic non eſt opus re
petere Ea autem diligentia debet quiſqȝ ſtu
dere remedia anime ſue perquirere et ſanan
dis ſpiritualibus morbis viciorum inuigila
re. qua letali morbo laborans medicum qui
eum curare poſſet inquireret Et tanto diligē
tius cura aiabus curādis adhibenda ē. qnto
aiarū morbꝰ periculoſior ē et cura difficilior

et ſanitas preſtātioꝛ anime q̄m coꝛpis mori turi. In q̄ntū vero plus de coꝛpis ſanitate ſu mus q̄m de anime ſalute ſolliciti. in tantū cō uincimur illud plus diligere ⁊ eius ſanitatē amplius deſiderare.

De ſanitate anime capitulū. ix.

Sanitas coꝛpis ꝯſiſtit in integritate mē broꝛū ⁊ ſenſuū ⁊ inoꝛdinata qualitate humoꝛū ⁊ vigoꝛe ſpūum. Sanitas aīe ꝯſiſtit in recta et circūſpecta actōne. in caute locu tionis obſeruatione. in rectitudīe volūtatis in oꝛdinatione affectionis ⁊ vtilitate cogi tationis.

De actione Cap̄. x.

Actio in tribus debet eſſe circūſpecta. vt ſit meritoria. Primo an liceat. ſecūdo an deceat. tercio an expediat. Illicitū eſt o mne q̄d eſt ꝯtra dei p̄cepta. vel eccleſiaſtica inſtituta. vel contra voti ꝓpꝛij ſponſionē di ſcretā. vt eſt votū cōtinentie obediētie et ab dicatiōis ꝓprietatis ⁊ alioꝛū ſub voto ꝯprehē ſorū. Indecēs eſt quod nō bonā ſpeciē p̄ten dit ⁊ coloꝛē illiciti habet. etiā ſi nō exp̄ſſā ha beat veritatē. vt oē ſcandalū. ⁊ quod alicu ius vicij vel peccati notā hr̄e videt̄. ⁊ ſcdm̄ ſtatū agētis icōueniēs iudicat̄. Prīa ad Co rīthi. vi. Omnia mihi licent. ſed non omnia.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

edificant. Seruo dei vitādum eſt. ne percu
tiat conſcientias infirmorū exemplo minus
edificatorio. et dominū inhonoret. quia indi
ſciplina famulorū redundat in confuſionem
dn̄oruꝫ ſuorū. Ad Romanos. ij. Gloriaris
in deo quaſi ſeruus in dn̄o. et ꝑ preuaricatio
nē legis deū inhonoras. Nomen enim dei per
vos blaſphemat inter gentes. Inexpediens
eſt quod caret fructu vtilitatis Vacuus eni
in conſpectu dm̄i appāet cuius actio fructu
pie vtilitatis caret. ſicut ramus arefactus in
arbore. et lignū infructuoſū in vinea vel po
merio. Deus namqꝫ qui omnes large remu
nerare deſiderat. tot occaſiones merendi homi
ni preuidit et tot actōnes meritorias ei oſtē
dit. ꝙ ſtultus ⁊ merito puniendus eſt. qui
his neglectis inutilia et infructuoſa ſectat.
veluti ſi quis ortum plenum nobilibus fruc
tibus ingrediens ſola vilia et amara carperet
et nociua.

De locutione Capitulum. xi.

In locutione tria ſunt ſimiliter obſeruā
da. Primum vt tardus ſit homo ad lo
quendū. Eccleſiaſtici. xxxij. Loquere ado
leſcens in cauſa tua vix cum neceſſe fuerit.
Quantomagis in non tua vel in non cauſā.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

ſed

ſcꝫ in leui vanitate. Si bis interrogatus fu
eris habeat caput reſponſum tuum. vt vtili
tas ⁊ oportunitas exigat eſſe loquendum.
¶ Vtilitas neceſſitate edificationis. vitandi
euidentiꝰ nocumenti. ⁊ honoriꝰ dei promouē
di. Oportunitas temporis loci cauſe et qua
litatis audientium. Vas quod non habue
rit operculum vel ligaturam deſuper immun
dum erit. Puluis enim incidit. et vermes et
animalia immunda inquinabunt illud. ⁊ ſi
quid precioſi vel aromatici liquoris in eo re
conditur. euaporat virtus eius. Sic qui per
cenſuram ſilentij non ponit ori ſuo cuſtodiā
frequenter immundatur ſorde illicitorum ver
borum. mendacijs. maledictis. detractōni
bus. turpiloquijs. iactātijs. ſcurrilitatibꝰ
⁊ ſimilibꝰ. Si quid etiam deuotionis intus
habet vel occulte virtutis citius euaporat ⁊ in
frigidatᷣ ⁊ euaneſcit. ſicut ſepius poſſumꝰ
experiri. quando poſt compunctionis grati
am ad verba ocioſa defluimꝰ. mox et ſapor
minuitur et feruor extinguitur. ⁊ intelligen
tia obſcuratᷣ. ⁊ mentis in deum intentio diſſi
patur. ⁊ cor a bono quod prius habuerat e
uacuatur. ¶ Secundum eſt in loquendo
circumſpectum eſſe. vt conſideret q̄d loqua
tur. ⁊ qualiter et coram quo diſponens ſer

mones ſuos in iudicio diſcretionis · ne alicui
loquēdo noceat · ne quem indebite offendat
vel ſcandalizet · ne quid falſi admiſceat qḋ
conſcientiam poſtea remordeat ⁊ dixiſſe pe
niteat · Eccleſiaſtici · xxi · Cor ſtultorum in
ore illorum · Et ideo cum aperiunt os effun
dunt totum quod habent intus per ſtulticiā
Os autem ſapientium in corde ipſoruꝫ · quia
os eorum non profert niſi quod cor delibera
uit bene eſſe loquendum · Prouerbiorū deci
motercio · Qui cuſtodit os ſuuꝫ cuſtodit a
periculo animā ſuā · qui auteꝫ inconſiderat⁹
eſt ad loquenduꝫ ſentiet mala · Mathei · xij
De omni verbo ocioſo quod locuti fuerīt ho
mines reddent rationeꝫ in die iudicij · Grego
rius · Ocioſum verbum eſt quod aut ratione
caret iuſte neceſſitatis aut intentione pie vti
litatis · Si ergo culpa non caret ſermo ocio
ſus qui nō prodeſt · quid de perniocioſo qui e
tiā obeſt alicui. ¶ Cerciū eſt vt breuiter lo
q̄tur ⁊ ſine vtilitate ⁊ ncc̄itate nō mltiplicet ver
ba Vnū ecci · xx · Qui multis vtit̄ v̄bis ledit a
nimā ſuā In mltiloquio enim pcc̄m nō deerit
Duo ei v̄ba q̄ ſola nob̄ pmiſſa ſūt int̄ oia ci
to dicta ſūt · id ē qḋ neceſſariū ē tibi vel alte
ri · ꝉ vtile tibi ꝉ alteri · Ncc̄itas cito iſinuata ē
ſapiēti · Nā apḋ iſipiētē nulla v̄ba ſufficiūt ·

Vtilitas ſepe ſi ſe per nimia verba effundit
oneroſa erit ꝛ faſtidioſa. Seneca. Non mul
tis opus eſt verbis. ſed paucis et efficacibꝰ
Prouerb. xxv. Sicut vrbs patēs ꝛ abſq3
murorū ambitu. ſic vir qui non poteſt in lo
quendo cohibere ſpiritū ſuū. Gregoriꝰ Quia
murū ſilentij nō habet. patet inimici iaculis
ciuitas mentis Sic cautꝰ et parcus ſit homo
in verbis ſicut auarus i nūmis ſuis. quia ver
ba quibus meremur gloriam celi precioſiora
ſunt omni theſauro. Prouerb. xxi. Theſau
rus deſiderabilis requieſcit in ore ſapientis.
Auarus pecunie et ꝑcus ꝓfunde et in abſcō
dito recondit eā. nec profert eam largiendo
niſi pro vrgenti neceſſitate vel vtilitate ſua.
et cauet ne vel obulū ſupflue effundat ſupra
q̄m neceſſe ſit. Sic etiā religioſus cordis ſui
theſaurū abſcondet raro loquēdo. ꝛ niſi pro
neceſſaria cauſa vel vtili os ad loquendū ape
riet. et quod cū paucioribꝰ verbis poteſt ex
pedire prout ſufficiāt. ad hoc plura ſuperflue
nō effundat. ¶ Quadruplex autē bonū ei
ex hoc proueniet. quia cauebit peccatū mul
tiloquij vel vaniloquij. intellectus eius inte
rius magis ꝓfundabitur et ſublimabitur. ſi
cut aqua cōcluſa que non habet exitum per
quem effluat creſcit in altū. Itē qd loquitr

apud homines magis habetur autenticum · cum ſciant eū cū maturitate loqui · et nō leuiter effundere verba ſuā · Item ſingularem gloriā meretur in celo ·

De diſciplina morum · Capitulū · xij.

Morū diſciplina i religioſis triplici colore decoratur · ſi ſint maturi humiles et benigni · Maturitas vt non ſit leuis ad currendum · nec pronus ad riſum · vel curioſus vel verboſus nec ioculator · Maturitas intus mētem componit · et totum corpus exterius ab inſolentia cuſtodit · Caput regit ne leuiter hinc inde circumferatur · oculos ne vagent̄ aures ne curioſe auſcultent que minus expediunt · linguā refrenat ab ocioſis et īfructuoſis verbis · manus ab inutilibus occupationibus · pedes a vanis deambulationibus et indecentibus diuaricationibus · et totum corpus ab inquieto motu cohibet · niſi ſecundū quod ratio expoſcit · Vnde beatus bernardꝰ ſcribens de beato malachia epiſcopo cōmendat eum · ꝙ ita compoſitus fuit i moribꝰ · ꝙ nec manū nec oculū vel aliquod membrum leuiter mouebat aliquando · niſi ſecundū q̄d ratio vel cauſa dictabat · vt nil appareret i eo

quod poſſꝫ offendere intuētes · totū in eo di
ſciplinatū fuit ¶ Humilitas morū deprimit
ceruicē · humile format riſū · geſtꝰ ꝯplanat ·
veſtitū ſimplicē amat · ſeſe inter nouiſſiōs lo
cat · oſtētatiōis declinat notā · ſingularitatē
fugit · ad aliorū obſequia agilē ſe facit · ad
obprobria tacitū · ad honoreſ oblatos vēcū
dū · ꝓmptū ad deſcēdendū · difficilē ad indi
gnādū · ¶ Benignitas facit affabilē et com
paſſiuū afflictis · tractabilē et exorabilē et
flexibilē ad ꝯſilia ꝯmunicatiuū ſui ⁊ ſuorum
in bono · hilarē ⁊ modeſtū et iocūdū fidelem
et ſocialē · nullū ſpernētē vel temē iudicātē ·
gratū · beneficū · oibꝫ graciosū · ¶ Huilitas
tēperat ꝗuitatē · ne fatuoſa et elata videat ·
Benignitaſ facit ne auſtera ⁊ dedignabūda
putet. Ecōtra maturitas tēperat benignitatē
ne leuis ⁊ carnalit' blādiēs vel adulatorie ap
plaudēs eſtimet. Tēperat huilitatē ne nimis
abiecta vel affectata reputet. Huilitas red
dit imitabilem · benignitas amabilē · maturi
tas venerabilem ·

De cordis ꝯpoſitione · capl'm · xiij ·

EXterioribꝰ ordinatis i actōe · locutioē
⁊ moribꝰ · vt ad verā et de celo allatā
q̄dratura ſpūalis norme · ſarta diſcipline tā
q̄m viui lapides ⁊ in tēplo veri ſalomonis lo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

cādi diſpoṅi valeamus · de cordis ɔpoſitiōe
et mētis bōitate aliq̄ ꝓponam⁹ · q꞉ teſte ſalo
mone oī cuſtodia ſeruādū ē cor · ſicut ex q̄
vita ſpūalis q̄ſi ex fonte ꝓcedit ¶ Sanitas
cordis in trib⁹ ɔſiſtit In volūtatis rectitudi
ne · i affectōnis ſcitate · ꝛ in cogitatiōis ſta
bili puritate · Volūtas recta ē q̄ bonū tantū
modo vult · ꝛ ꝓpt̄ bonū ꝛ plene vult · Si vel
let qđ malū ēet ꝛ pccm̄ nō ēet bona volūtas
Math · vij · Nō pt̄ arbor bona frcūs malos
facere ꝛc̄ · Si bonū vellet ſ; nō ꝓpt̄ bonū · vt
bona opa facere ꝓ laude hūana ſic hypocrite
vel aliq̄ alia nō pura itētione ſimilit̄ bona nō
ēent · cū nō ſimplicit̄ bonū ꝓpt̄ ſe vellet · ſed
ꝓpt̄ aliud nō bonū · Illđ ei q̄ſq; magis vult
ꝓpt̄ q̄d illud vult · In fine nāq; q̄eſcit · ſ; id
q̄d ad finē ē tm̄mō trāſit · et relinq̄t ipſū obtē
to eo q̄d voluit Si āt vult bonū ꝛ ꝓpt̄ bonū
ſ; nō ſic ſufficiat licet ꝓ pte recta ſit · nō tn̄ ple
ne · vt q̄ viā dei icedere vel docē vult q̄zdiu in
de nullā cogit̄ ſuſtinē aduerſitatē · ſicut hi q̄
i tēptatiōib⁹ ꝛ ꝑſecutiōib⁹ deficiūt · ł ita vo
lūt bona opa agē · vt tn̄ ab alijs illiciatis nolit
abſtinere · vel quocunq; modo nolunt bonū
inceptum ad finem perducere · vel etiam pl⁹
q̄m debeat vel expediat bonis operibus inſi
dare volūt · vt q̄ idiſcrete caſtigādo ſe ꝑimūt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

vel ad inſaniam et deſtructionem ſui pertra
hunt ſemetipſos. Ad romanos. xij. Ratio
nabile obſequiuȝ veſtrum. Jeremie. xlviij.
Quia plus q̄m potuit fecit ꝓpterea perijt. q̄z
contriui moab quaſi inutile vas. Duplex ē
enī plenitudo. vna neceſſitatis. altera perfec
tionis. Neceſſitatis eſt illa que minus habere
non poteſt ad ſalutē. vt obſeruantia manda
torū. Mathei. xix. Si vis ad vitā ingredi.
ſerua mandata. Plenitudo perfectionis eſt
impletio conſiliorū. Si vis perfectus ē̄e va
de et vende omnia ꝛ cetera cū reliquis conſili
is euangelicis. Ad hec non tenetur niſi qui
ea ſponte vouit. vt religioſi quibus poſt vo
tū fiūt neceſſaria ad ſaluteȝ. Deut. xxxiij.
Cū votū voueris dn̄o nō tardabis reddere.
quia requiret dominus deus tuus. ꝛ ſi mora
tus fueris reputabitur tibi in peccatum. Q̄d
ante votum liberū fuit vouere vel non vouere.
et facere ꝛ nō facere ſine peccato. illd̄ poſt vo
tum iam neceſſariū eſt adimplere. etiaȝ tam
in conſilio q̄m in precepto. ꝛ ſicut de precep
ti tranſgreſſione reus eſt damnationis eterne
ita et de voti preuaricatione. Verbi gratia.
Sicut ſecularis damnatur pro fornicatione
vel homicidio vel cōſimili. ita profeſſus regu
lam in religione damnatur ſi eſt ꝓprietari⁹

vel inobediens · vel faciat aliquid q̄d in regu
la preceptorie inhibet᷑ · Juſta vero nccitas
vel euidens maioꝛ vtilitas admittit diſpēſati
onē · ſed ab eo q̄ poteſt in talibus diſpenſā
re · Dubia etiam iterpratatio precepti pericu
loſa ē · ſicut pons ſemiputridus aque precipi
tis ⁊ ꝓfunde · de quo dubiū eſt an ſub tranſe
unte corruat an ſubſiſtat · Quare vult aliq̄s
q̄ maioꝛa ꝑ xp̄o decreuit ſubire certamina ·
et oīa dereliquit in hoc ſeculo · ſe ↄmittere pe
riculo ꝑ modico motu ꝓprie volūtatis vel ꝑ
paruo ↄmodo ī incerta opinione ſua vel alte
rius · vt ſi deus approbet illā opinionem eua
dat ſine lucro meriti · ſi autē reprobet eaꝫ dā
net᷑ · maxie cū tales opiniones q̄nq̄ꝫ ꝑiculo
ſiores ſint q̄m aꝑte trāſgreſſiones · quia vbi
ſcit ſe homo delinquere inde faciūle corrigit᷑ · v
bi autē neſcit ſe peccare et inſuper credit lice
re · inde nec in morte pure cōterit᷑ ꝓpt̄ falſā ſpē
q̄d forte ſibi licuerit vel minus in eo peccaue
rit baculo arūdineo ⁊ cōfracto innitēs · Vo
lūtas bona plana via regia et ſecura debet in
cedere · ⁊ relictis dubietatū diuerticulis q̄ſi
ſuſpectis latronū ſemitis · aꝑtos et certos iu
ſtorū calles āmbulare · ne velut penitēs boni in
choati q̄rat diuerticula declinādi a via ꝑfec
tionis in qua vouerat āmbulare · Quid eni eſt

vñ oẽs dãnationẽ incidimus niſi talis dubia
interp̄tatio p̄cepti dei de ligno vetito · vbi cal
lidus ſerpẽs ꝑſuaſit mulieri nõ ita ſtricte et
ſimpliciť itelligẽdũ p̄ceptũ illud · cuiꝰ obſer
uãtia potiꝰ nociua foret ne fierẽt ſicut dij ſci
ẽtes bonũ et malũ · et cuiꝰ trãſgreſſio neq̃q̃m
ſicut deus ꝯminatꝰ fuerat mortẽ corꝑis ⁊ aīe
mereret · Credidit ergo inſipiẽs mulier falſo
iterpreti · ⁊ ꝯſenſit ſũadẽti · cui nequaq̃ꝫ ꝯſen
ſiſſet ſi ꝯſiliũ eiꝰ fallax ⁊ inutile credidiſſet ·
Nõ tñ putãdũ ꝙ ꝯditio religioſorũ peior fa
cta ſit ex volũtaria altioris voti ꝓmiſſione ·
eo ꝙ de ſtrictiori ponte facilior ⁊ ꝑiculoſior
ſit lapſus q̃ꝫ de latiori · ſꝫ q̃nto difficilior via
tãto ſequeť maior gloria · et quãto laborio
ſior pugna · tãto glorioſior triũphus · Talẽ
ãt timorẽ altioris ꝑfectionis incutit religio
ſo aut puſillanimitas · aut formidoloſa temp
tatio · aut iueteratus tepor · quo primi feruo
ris oblitꝰ · ⁊ primã caritatẽ relinquẽs horret
aliã vitã q̃ꝫ aggreſſus fuerat ſtupẽs p̄cipicij
ꝓfundũ · ⁊ faſtidit laborẽ pugne dũ nõ vi
det p̄miũ · nec ſicut debet deſiderat qd̃ ſeq̃ť ·
Vñ prius in ꝓbatione debuit ſe deliberaſſe · ſi
volẽs edificare turrim euãgelice ꝑfectõis ·
hrẽt ſũptus ꝯſtãtis feruoris ad ꝑficiẽdũ · vt
vltia primis rñdeant · ne poſtea cuꝫ poſuerit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

fundamẽtũ alte ꝑfectõis⁊ ꝛ nõ potuerit ꝑfi
cere ſicut ceperat ex volũtatis torpore · oẽs in
cipiãt ei illudere tã hoies q̃ʒ demones dicẽtes⁊
Hic homo cepit edificare ꝛ nõ potuit ↄſũma
re · ſicut ſtructura ipfecta ꝛ labefacta oñdit
ſtructoris defectũ ·

¶ De quibuſdã cõmunibꝫ exercitijs ſpiri
tualibus Capl'm · xiiij ·

Ad euitãdũ ergo apoſtatice ꝑuaricatio
nis obprobriũ · ꝛ ꝑfecte ſanitatis gra
tiã obtinẽdã et repromiſſe btitudis gloriã re
ligioſo ↄſequẽdã · q̃dã coia ſpũalia exerciti
a ponẽda videt᷑ · i q̃bꝰ q̃ fidelit̃ ꝑſeuerauerit
cito ſentiet ſe in ſpũalis vite ꝑfectu creſcere
quouſqꝫ ad ꝑfectã ꝑueniat ſanitatẽ v̓tutis

¶ De agilitate ad incipiẽdũ bonũ · ca · xv

Primũ ẽ vt homo ſit ipiger ꝛ agilis ad
incipiendum et faciendum bonum · qđ
ex alterius ammonitione vel ex diuina inſpi
ratione itelligit faciendum · Multũ enim ꝑfe
ctũ negligimꝰ tã meritorũ q̃ʒ p̃miorũ · eo ꝙ
tedet nos bonis ſtudijs iſiſtẽ ex horrore dif
ficultatis · Qui ãt volũtatẽ faciẽdi habeꝰ hãc
de tpe i tẽpus differimꝰ ꝛ procraſtinamus⁊ ·
ꝛ interĩ irrecupabilit̃ ꝑdimꝰ ꝛ tẽpꝰ ꝛ meritũ
qđ lucrari poteramꝰ · ã ita deſidioſe ꝛ ideuote
facimꝰ ꝙ nec deo ẽ valde g̃tũ · nec cõſcie nr̃e

k iiij

meritoriū vel ꝯſolatoriū · imo corroſiuū ꝯſci
ētie quod etiā inde puniri timemus · ⁊ ex iſti
piditate tedet nos laboris et feſtinamus ide
cito abſolui · ⁊ tedet ſimile illud incboaē Ex
aliud emplū de ſtudio orōnis vl' obſequij in coqui
na in īfirmitorio vel alteri⁹ boni opis in ꝗ nul
lū honorē vel tpale ꝯmodū vel ꝓprie volūta
tis ſolaciū expectamus · Et hoc eſt boni ope
ris natura · ꝙ ſi debito mō fiat ſemꝑ letificat
cōſciētiā · et accēdit affectū ad aliud bonuꝫ
faciendū · Eccī · xxiiij · Qui edūt me adhuc
eſuriēt · Sic de⁹ iuſſit terrā ꝓducere herbā vi
rentē et lignū pomiferū · habens vnūquodqꝫ
ſemē in ſemetipſo generis ſui · id ē bona opa
tā minora ꝗꝫ maiora · ꝗ ſi virēt debito vigoē
pacta · hn̄t ſemen ſui generis in ſe · id eſt de
ſideriū alteri⁹ boni · quod quaſi germē pullu
let ex priore · Si autē ex deſidia elāgueat e
tiā ſemē ipſi⁹ īfructuoſū manebit · et ideo de
bet nos aliud bonū incipere · qꝛ ex iā facto ꝑ
uū aut nullū ꝯcepimus deuotionis affectū ·
Omi ergo tpe ſeruus dei ꝓuideat ꝗd illa ho
ra magis ſit ſibi expediēs vt faciat · et quod
faciēdū viderit pēſet ꝗlit illud ꝯgrue et ſecū
dū virtutis regulā magis apte pficiat quātū
valet · Sic eni aſſuefaciendū ē corpus et ani
mus · vt ex vſu boni opis nullo mō territus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

ꝑatus ſit ſicut ſeruus fidelis et agilis ſtatim
imꝑanti dn̄o ad oīa rōnabilia ſeruitia obedi
re Hic videmꝰ ī ſeruis ſecularibꝫ q̄ nec ꝑ fri
gore vel labore vel iopia · vel alia difficulta
te pigritāt dnis ſuis pro ꝑua mercede per lō
ga terrarū ſpacia etiā in ꝑiculo corꝑis obedi
re · gratū hn̄tes · ſi pro grāꝝ actōne cū redie
rīt nō mḡnas alapas et vituperia a dnis rece
perīt · nihil de cōmodis infirmarie vel domus
vel hoſpitij cogitātes Clauſtrales vero ſerui
delicati ſūt et elati parū volūt laborare · et be
ne procurari · et cū ipſi dn̄os ſuos debilitꝰ ho
norēt · ipſi volūt duis ſuis in oībus ēe quaſi e
q̄les volūtate ꝓpria pro lege vtētes · Prouer
biorū · xxix · Qui delicate ſeruū ſuuꝫ id ē cor
pus ſuū nutrit ab īfantia nouiciatus · poſtea
illū ſētiet ɔtumacē · vel quia piger erit ad bo
na · Et ad pecc̄m ꝓcliuior maxīe carnis Ex cō
ſuetudīe ocij hō mollis ⁊ piger efficīt · vt ni
chil velit pati vel facere niſi quod libet · E cō
tra fidelis ſeruꝰ ita debet humiliare ſemetipſū
vel manſuefacere · ſicut ioculator catulū ſuuꝫ
vt ſtati cū iubet ſaliat de lecto ad orōes no
cturnas · ⁊ q̄ſi ad nutū rationis ſit ꝓmptus
ad q̄qꝫ ſpūalia exercitia · q̄ vel obediētia iuſ
ſerit vel caritas frīna req̄rit · Et deuocōis ſtudi
o apta ſūt · vel cuiꝰlibet alteriꝰ v̄tutis ·

De velocitate abſtrahēdi ſe a malꝫ · ca · xvi ·

Secūdū ē · vt ſicut ad agēda bona agilꝫ · ita ſit ad abſtrahendū ſe velox a q̇buſ dā malis ſtatim cū ſentit ſe aliquo eorū inte rius pulſari vel exterius occupari · ſcȝ ab oci oſis v̉bis · a iocis · ab actōibꝰ infructuoſi ꝛ maxīe a cogitatioībꝰ vanis ꝛ affectōibꝰ viciof ꝛ carnalibꝰ ꝯcupiſcētijs · q̄ nec ad ho rā debemꝰ i corde pmittere morari · nec offen damꝰ deū ꝛ ſcōs āgelos pn̄tes · ꝛ ꝯſciam ſor didemꝰ · ꝛ penā mereamur · et bona q̄ poſſeꝰ cogitare ꝛ agē interī negligamꝰ · Hic abra hā qn̄qȝ deo iubēte ſacrificia offerēs deſcēdē tes ſupra ea volucres ad dilacerādū vel fedā dū ſollicite abigebat Et nos ne aliqn̄ in dei ꝯſpectu appareamꝰ vacui q̄nqȝ ſacrificia ei offerētes · ſcȝ bone volūtatis · bone actōnis bone locucōis · ſacrē meditatiois et pie affec tionis · volucres malarū cogitationū et affe ctionū ſtati abigē debemꝰ · ne ea nobis diſſi mulātibꝰ aliq̄tenꝰ maculēt et deo igrata effi ciāt ſacrificia · et nobis inefficacia ad meritū et ſpūalē profectū · Nec ſolū carnales et tur pes cogitatiōes ſtatim debemꝰ abigē · ſ etiā vanas et amaraſ et guloſaſ et ſimiliū vicioꝝ ſimulachra i cordis nr̄i tēplo imagmādo non pingamꝰ Theatra et taberne ſolent ſeculari

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

bús et ludicrib⁹ fabulis depingi. tēpla āt ſa
cris hiſtorijs et miſtiās picturis decorari Ex
q̄litate picture ↄſiderat̃ q̄litas dom⁹ et dni in
ea morātis. Aliq̄n ſupbia pingit ſibi p̄latu
ras et dominia. famulorū obſeq̄a et q̄q; alia pō
poſa. Vana gloria pingit ſibi q̄ſlibet ornat⁹
et vñ poſſʒ laus hoim acq̄ri. aliq̄n etiā ſcita
tes et miracula et ꝓphetias et magnas deuoti
ones et edificatorias p̄dicationes. et multa
ſimilia. ex q̄b⁹ āmiratio oriat̃ hoib⁹. et ſibi
latēs laudatio ꝛ reuerētia exhibeat̃ Hic inui
dia fraudes et detractiones. Ira rixas et ↄtē
tiones et ſolita bella et ↄuicia mouet et pug
nat cū abſētib⁹. et laſſat̃ a nullo fatigatus.
Hic auaricia pecunias et diuerſa edificat et
deſtruit et acq̄rit. Qui ergo bonū hoſpitem
xp̄m nō vult effugaꝛ̄ de hoſpitio cordis ſui.
inimicos ei⁹ id ē vicia ſecū nō hoſpitet. Que
eni ↄuētio xp̄i ad belial? Et q̄s ↄſēſus tēplo
dei cū hui⁹modi idolis? Si citius ejcis hoſtē
de vrbe tua ſecur⁹ eris Si tarde obſtas ei. in
ualeſcʒ ↄtra te et capiet vrbē et occīdet te Hic
de conitacōib⁹ mal̃ Curioſitas q̄q; pulchra
et curioſa depingit. Gula mēſas āplas et va
rios cibori et potuū appatus. Luxuria etiā
que ſibi congruunt fantaſtice depingit Hec
ſūt idola que de⁹ ezechieli intra pietem tēpli

depicta oñdit · q̄ etiā abbꝛiationes appella
uit · Hec de tēplo cordis nrī sollicite deterga?
ne fiamus deo abbꝛiabiles sicut ⁊ illa fuit · Je
remie · iiij · Vſquequo morabūt in te cogitati
ones noxie?

De pace cordis Capitulum · xviij ·

Grauē eſt vt ſemp̄ cor pacificū cū omi
bus habere ſtudeamus · quod ɔſiſtit in
duobꝫ · vt nulli malū facere vel cupere ſtude
amus · vt ſi q̄s nos in aliquo offendat pati
entie ſcuto vtamur · In medio pl'ij verſam̄ ·
⁊ difficile eſt quin ſepe iacula ſup̄ nos mit
tant tā verborū acutorū q̄ȝ factorū nob̄ mo
leſtorū · ⁊ a ſup̄ioribꝫ nrīs durorū iperiorū
⁊ increpationū · quibꝫ clipeū patiētie oppo
nere debemus · quē clipeū vt impenetrabilioꝛ
ſit inimicis iaculis munire debem? ſcōrū marti
rū ⁊ aliorū bonorū exēplis q̄ſi pellib? aialiū
mortuorū · Jacobi · v · Exēplū accipite frēs
exitus mali ⁊ lōganimitatis laboris ⁊ patiē
tie pphas · Ecce bn̄dicim? eos q̄ ſuſtinuerūt
Sufferētiā iob audiſtis ⁊ finē dn̄i vidiſtis
Semp̄ ergo muniti incedamus cōtra iacula
verborū ⁊ ictus factorū aduerſorū · vt pacē
quā exteri? nō poſſum? i hac vita ſperarē du
rabilē · saltē intus p̄ patiētiā cōſeruemus · Lu
ce · xxi · In patiētia vrā poſſidebitis aias vrās

De parcitate vtendi his que ſunt mundi · ca
pitulū · xviij ·

Quartum eſt vt quanto parcius poteſt
quis que ſunt mundi vtatur ⁊ habeat
et cupiat · Aliena a nobis ſunt omnia mun
dana · quia nec nature noſtre ſunt · nec a no
bis facta · nec diu nobiſcū manſura · nec ſalꝰ
noſtra in ipſis conſiſtit · ⁊ ideo habemus ea
quaſi a mundo mutuata pro quotidiana im
mo pro continua et graui vſura ſollicitudinū
⁊ laborū · Quantā putas principes ⁊ poten
tes ⁊ diuites huius ſeculi vſuram omni tēpo
re exſoluere pro mutuato ſuo anxietatis oc
cupationis ⁊ afflictionis · et quomodo am
biant aliena · quomodo augeāt vel cuſtodi
ant ſua · que timent perdere per amicos ⁊ ini
micos · per fratres vxores ⁊ filios · A poten
tiore timent violentiam · ab inferiore furtū ·
ab equali fraudem · Nulli ad plenū cōfidit a
uarus · omnes ſuſpectos habet · nec tamen
poteſt eorum carere conſortio · ⁊ ideo nulluz
poteſt vere diligere · cū a nullo vere diligi ſu
ſpicetur · Timor eni ſuſpicioſus non eſt in ꝑ
fecta dilectione · Timet de rebus · timet de
corpore ꝓpter ſubſtantiam · ⁊ tot timoribꝰ
plenus non poteſt vtiliter timere de anima ·
de q̄ tamen maximū periculū adhuc reſtat ·

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

Sicut ei pricipes a ſcultetis ſuis exigũt quo tidiana ſeruitia ⁊ munera rõne officij ſui. et tãdẽ cruciãt eos i carcere et õmino deſpoliãt. Sic et mũd⁹ poſt multas exactões vſurarũ rõne ſubſtãtie ⁊ honoris quos officialib⁹ ſu is diuitib⁹ mutuauit. tãdẽ õmino euacuatos mittit eos in carcerẽ iſernalẽ. Vñ bella ⁊ lites in ſeculo niſi qꝛ mutuo inter nos certatim cu pim⁹ ꝑripe alt̃ alteri qđ vterqꝫ nõ p̃t itegre poſſidere. In ſpũalib⁹ diuitijs null⁹ ex alteri us abũdãtia patit̃ detrimẽtũ. cũ alius nõ ſit min⁹ ſapiẽs vel virtuoſus eo ꝙ eis alter abũ dat. Sꝫ ſec⁹ ẽ de ſecularib⁹ diuitijs ⁊ hono rib⁹ q̃ tot neceſſe eſt hrẽ portiones quot ſũt ꝑticipãtes. ⁊ ideo alter alteri inuidet habẽti. quod ipſe hrẽ nõ p̃t. Hec fuit occaſio quare loth receſſit ab abrahã. et eſau a iacob. quia multa habebãt pecora. ⁊ nõ poterat eos cape re terra. vt ſimul id ẽ cõcorditer habitarẽt. ri xãtib⁹ inter ſe paſtorib⁹ gregũ. qꝛ multipli catis pecorinis deſiderijs ſcꝫ mũdanis fit rixa inter volũtates q̃ volũt paſcẽ ſua deſideria in pratis hui⁹ ſeculi. ⁊ cũ oibus nõ ſufficiãt pro libitu diuidit̃ frater a frẽ ꝑ inuidie diſcidiũ q̃ pecora ſi pauca forẽt modico ꝯtenta eẽnt. Zacharie. xi. Paſce pecora occiſionis que q̃ poſſidebãt occidebãt. quod etiã ſic poteſt

intelligi id eſt pecora occidebant eos qui ſe poſſidebant. Auguſtinus. Rixant̃ immites quĩ ipſi nõ poſſidebũt terrã viuentiũ. de qua mites pelli nõ pñt. Habẽtes autẽ alimẽta et veſtimẽta quib⁹ tegamur his ꝯtenti ſimus. et quicq̃d penurie patimur. loco illi⁹ deuz in corde ponamus qui õmia implet. Beati pau pes ſpũ id ẽ volũtate et amore ſpũalis pro fect⁹. quĩ ipſorũ ẽ regnũ celorũ. Quãto eni ſe hic anguſtãt in terra nihil cupiẽdo. tanto in celo dilatabunt̃ et econuerſo.

De humili eſtimatione ſui. Capl'm. xix.

Qvintũ eſt vt ſemp et intus apud ſe. et extra corã hoibus in oibus humiliet ſe. et deprimat ſe in ſua eſtimatione intrinſec⁹ in verbis. in geſtibus. in veſtib⁹. et in omi facto ſuo nouiſſimũ locũ eligat ſicut fuerit o portunũ. Ad hniliandũ ãt ſe in oculis ſuis ꝯſideret q̃lis ſit. q̃m vilia et fetida ſunt oia q̃ corpis ſũt. vnde venerit. q̃d erit. quid mt⁹ ſit. q̃m leuiter emercceſcũt. etiã ſi q̃ pulchra i homine apparent. quanta eſt deceptio in ho minibus ſecularibus. quia non honorãt etiã diuites qui hec videntur facere. ſed ſua lucra ſequũtur ſicut canes et aues cadauer. quod

cū abraſū fuiſſet ⁊ nudatum q̄ nichil plus rodendū in eo inueniūt relinquūt et aliud requirunt Item in anima quāta ſūt ibi viciá ⁊ peccata · quanta impuritas ⁊ ſimulatio in bonis que facimus ⁊ deſidia et tepoꝛ · quāta obmittimus ⁊ negligimus vtilia · quanta inopia virtutū · quāta cecitas intelligētie · lubricitaꝰ memorie · inoꝛdinatio affectuū · q̄ mala noſtra pure mala ſuut · ⁊ noſtra totaliter ſunt · ⁊ bona noſtra nobis tantum mutuata ſūnt cum vſura repetenda · ⁊ imperfecta et impura ſunt · ⁊ ex nobiꝰ materiam humiliationis aſſumunt · Verū eni eſt nos eſſe inopeꝰ ⁊ viles · et quātum ab hac eſtimatione deuiamus tātum erramus a veritate ·

De maturitate et ſerioſitate Capl'm · xx ·

Sextum eſt vt ſit maturꝰ ⁊ ſerioſus cū quadā meroris dulcedine · nō cū tedijs amaritudine vel rancoris · Moꝛū leuitas poteſt aliqñ ineſſe bono ad horam · ſed deuoto nūq̄m ſicut habemus exemplū in viris perfectis · quos leues in moꝛibus ⁊ ad riſum ł ad iocū pronos rariſſime videmuꝰ · Vnde cū vtile ſit homini eſſe in luctu · ideo beatoꝰ dicit dominus hic lugētes · et tot cauſas luctus eiꝰ de

dit ⁊ oſtendit ſcꝫ pro ſeipſis · pro proxis ·
et pro deo · Pro ſeipſis · quia pccõres ſunt ·
deũ offenderũt ⁊ quotidie offendũt · inopes
ſunt virtutũ · tarde proficiunt · expoſiti mille
piculis ⁊ adhuc dubij an damnent · multis
miſerijs iuoluti · alieni a deo · excluſi a regno
pmi ad malũ · multis ſupplicijs obnoxij pur
gatorij mortis ⁊ inferni · ¶ Pro proximis
ꝯpatiendo pauperibus afflictis periclitanti
bus peccantibus damnandis temptatis ſub
uerſis expoſitis ſimilib9 malis q̄bus ⁊ noſip
ſi · ¶ Pro deo · ꝯpatiendo eius paſſioni ⁊ iniu
rijs a pfidis ⁊ pccõribus ei quotidie illatis ·
⁊ ſubuerſioni iuſticie · ⁊ aiarũ perditioni · ſi
dei conculcationi · ⁊ ingratitudini pro omni
bus beneficijs que omnibus largitur pro ſcã
dalis quibus inhonoratur a famulis ſuis · et
multis alijs · Seriũ bonum intus amorẽ ad
proximũ decet habere · exterius plenã benig
nitatẽ · Malũ autẽ ſeriũ amarũ eſt faſtidiẽs
bonũ · indignabundũ · ſuſpicioſũ · rancoroſũ
ſine ratione · turbulentum ⁊ alijs oneroſum ·
Diſſolutio eſt deuotioni ſicut aqua igni · et
qui ducit in ꝯſuetudinẽ vix diſſueſcet maxi
me ioculari ·

¶ De ſuſpenſione mentis in deum · Capitu
lum · xxi ·

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

Septimū eſt mentē ſemp habere ad de
um ſuſpenſā · orando · cagitando · vel re
cordādo · meditādo · legēdo · attēdendo ad bo
na · ↄtemplando · Vn̄ qn̄cunqȝ ſeruus dei vel
ad modicū dei non meminit · ↄtremiſcit ꝛ do
let q̄ſi grauiter offenderit · tanti amici defrau
datus qui noſtri nunq̄m obliuiſcit᷑ · Cuȝ ſū
ma beatitudo in gloria ↄſiſtat in iuge viſiōe
dei · huiuſmodi beatitudinis imitatio quedā
eſt iugis memoria dei · Iſta eſt meritum · ſȝ
illa premiū · Quādiu illū videre nō poſſum⁹
preſentes ſaltem memoremur eius abſentes.
Tanto quiſqȝ letius et plenius eum videbit
in patria · quāto frequētius et deuotius eius
meminerit in hoc exilio Vn̄ Pſalmiſta dicit
Prouidebam dn̄m in conſpectu meo ſemp
ꝛ cetera · Nec tantū in ocio · ſed etiā in nego
cijs et occupationibꝰ ei⁹ ēe debemus memo
res · imitatione ſanctorū angelorū · qui miſſi
in miſteriū noſtrū ſic exteriora diſponūt vt
tn̄ ab intimis nūq̄m recedāt · Quāto celū am
plius ē q̄ȝ terra · tāto ſpūalis meditatio ꝛ cō
tēplatio latiores habet materias ꝛ vias q̄ȝ co
gitatio terrenorū Quales āt ſint iſte vie vel
materie · ꝛ quales ꝑfectus et proceſſus me
ditandi et intuendi ſpūalia · non eſt huius
temporis vel materie · ſed iſtud pertinet ad

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

ſeptimū ſpiritualis vitē ꝓceſſū qui in ſapien
tia verſatur·

Sequitur proceſſus ſextus Capl'm·xxij·

NUnc de ſexto ꝓceſſu qui in virtutibꝰ
puris conſtat aliqua ſimplicibus cōue
nientia· et nouis in religione ↄpetētia ꝓpona
mus· alta ⁊ ſubtilia magiꝰ exercitatis ibiꝰ
reſeruātes· Quāto eni quiſq; altius profece
rit· et in anteriora ſe extēdere ſtuduerit· tan
ta altiora et perfectiora intelliget· tā de his
que iā attigit· q̃m de illis que nondū actua
liter ↄprehendit·· Sicut qui montē aſcēdit
quo altius ſcādit eo altius videt quātum ad
huc diſtat a cacumine ſummitatis ⁊ q̄ imo
poſitus eſtimauerat eſſe verticem montiꝰ ſub
limatus videt vix montis pedem eſſe· ſic ⁊ de
perfectōne nemo ꝓprie niſi perfectus et per
fectioni proximus poteſt loqui· ¶ Virtꝰ
eſt ordinatus ſecundum veritatis iudicium
mentis affectus· Sed iudiciū veritatis cir
ca quatuor generaliter verſatur· circa bonum
et malum· Bonum aliud eſt corporale et tē
porale· aliud ſpirituale et perpetuū· quod
ſine dubio melius eſt q̃ corporale et tempo
rale· Malum autem aliud eſt culpe· et aliud
eſt pene· Culpa alia venialis· alia mortal'

Pena alia tranſitoria alia ſempiterna. Ma
lū ergo culpe peius eſt. quo meret̃ maluʒ pe
ne. quia ſi culpa nō eſſet. nec pena eſſet. Pe
na vero trāſitoria minor eſt q̄m ſempiterna.
Et quia lex veritatis ſcripta eſt in corde ho
minis per iudicium rationis. date ſunt etiam
ei in adiutorium affectiones ad fugam ma
li ⁊ apprehenſionem boni. quia in his duob᷒
omnis beatitudo conſiſtit. in elōgatione oīs
mali. ⁊ in fruitione omnis boni.

De affectionibus mentis.

Septē autē ſunt affectiones mentis cō
muniter. ſpes. timor. gaudiū. meror.
amor. odiū. et pudor. Harum quatuor ordi
nantur contra malum. tres autem ad bonum
Nam timor meror odiū ⁊ pudor contra malū
ſunt. ſpes amor gaudium ad bonum ſe hn̄t.
Nam bonum nō eſt timendū. ſed optandū
⁊ ſperandū. nec pro bono ē dolēdū ſed gau
dēdū. niſi forte priuatio boni timeatur vel do
leatur. quod nō eſt bonū ſed ꝓprie malum.
Nam malū eſt priuatio boni vel corruptio.
Itē bonum nō eſt odiendū ſed amandum.
nec de bono pudendū eſt ſed gloriandum.
Gloriatio ideo nō dicitur affectio per ſe. qꝛ

ſub gaudio ꝯprehēditur et amore. ¶ Cū ergo
iſte affectiones ordinate ſunt ad qꝺ debēt
iuxta rationiꝭ ꝛ veritatis iudiciū. tunc homo
eſt virtuoſus cū ſola mala timet ꝛ magis ti
menda. id ē magis mala plus timet. ꝛ dolen
da dolet. ꝛ odiēda odit. et pudenda erube
ſcit ſecūdū plus ꝛ minus. ſicut ipſa et dolen
da et odiēda et pudenda plus vel minus ſūt
mala. item cū ſola ſperāda ſperat et ſicut de
bet. et amanda amat. ꝛ de gaudendis gau
det ſecundum quod magis vel minus ſūt bo
na. Sūmū autem bonū quod eſt deus ſūme
amādū eſt ꝛ ante omnia ſperandum. ꝛ ſup
omnia in ipſo gaudendum. ꝛ ea que ab ip
ſo retrahunt ſumme fugienda et execrāda ꝗ̄
ſunt precipua vicia ꝛ peccata. quia hec vere
et ꝓprie mala ſunt. et omnibus mala et nulli
bona. ꝛ ad nihilum bona quibus inſūt. licet
quāꝫ bonis cooperēt in bonū mala aliena vel
etiā ꝓpria poſt conuerſionem. vt ex eis ma
gis humilientꝰ ꝛ amplius inardeſcāt in amo
rem dei. qui eos in talibus vicijs tolerauit et
a talibus liberauit. Sanctis etiam in gloria
augebit leticiam damnatio reproborū. quia
gaudent ſe ab his ſaluatos que poterāt ſicut
et illi niſi deus eos liberaſſet incidiſſe. ¶ Mul
te ſunt alie virtutum artificiales diuiſioneſ.

ſecunduz quod alie dicuutur theologice vt fides ſpes caritas · alie cardinales vt pruden tia iuſticia fortitudo temperantia Jtē alie po litice · alie purgatorie · alie aīmi purgatiue · alie exēplares · quas ſicut rudis rudibus lo quēs ꝑtereo · ſolū illū ordinē ſequar quo vir tutes prīcipales ſeptē viciis opponūt · cum virt⁹ ſecūdū hūc ſēſū nō aliud ſit ꝗ̄ʒ viciorū carētia · ꝛ q̄nto quiſqꝫ ab omni vicio purior fuerit tāto virtuoſior eſt et ꝑfectior ·

De habitu religionis ·

SJcut nucleus in teſta vel in cortice · ſic ē v̄tus iterior ceteris obſeruātiis i religione Oia eni q̄ in obſeruātia religionis appent in uēta et ſtatuta ſunt ꝓpter obtinēdas ꝛ ꝯſer uādas v̄tutes · cetera āt ſine virtute ſūt · ſicut teſta carēs nucleo Et ſicut in tabernaculo fe deris plura erāt velaminū genera intra ſe ꝓte gentia vel decorātia ſanctuariū · ſcꝫ pelles ia cincitine · pelles arietum rubricate · ſaga cilici na · cortine et tabule parietū preter alia · ita in religione plura ſūt virtutis tegumēta · vel ad decorē vel ad cuſtodiā v̄tutis ordinata · in q̄bus non pura v̄tus conſiſtit · ſed quedā v̄tutis vmbra · ꝛ latentis intrinſecus demon

ſtratio figuralis · Unde qui iſtis exterioribꝰ
ↄtentus interiora poſtponit · ſic eſt quaſi qui
corticem vel teſtam vacuam ſine nucleo ha
bet · ¶ Primum eſt habitus exterior in ve
ſtibus et tonſura · que ſi per ſe religioſum fa
cerent · etiam ſimee vel mariones religioſi fo
rent · quibus talis habitus qn̄qꝫ ioculatorie
formatur · Sed hec ſunt tantum ſigna inte
riorum · ſicut circulus ad tabernam potuꝫ ve
nalem deſignat · et vexillum ſuper eccleſiam
denunciat dedicationē · Unde ſi ſigna falſa fu
erint decipiuntur homines putantes inuenire
ſignificata · ita de ficto religioſo qui exteriꝰ
in habitu pretendit quod non habet in mori
bus et vita · ¶ Secundum ſunt exterioēs
cerimoniales obſeruantie vt inclinationes ·
geniculationes · ⁊ in horis pauſationes · et
omnes geſticulationes quibus clauſtraleſ v
tuntur in diuino officio vel in aliȷs · de q̄buſ
ſepe minus ꝟtuoſi maiorem vim faciunt q̄m
aliqui perfecti et magis deuoti · ¶ Terciū
ſunt mores exteriores compoſiti · et exteriorū
morum diſciplina · in loquendo · in gradien
do · in totius corporiſ geſtu · que etiam curia
les ſeculares commendabiles faciunt · et ſecu
laris virtꝰ appellatur · ſed religioſis magis
competit · licet humiliori et planiori modo ·

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

¶ Quartū ſunt opera penitentie · vt ieiuni
a · vigilie flagella · et alie corpales exercita
tiones ⁊ caſtigationes · que licet ꝓpinquent
magis virtuti q̄m precedentia · tamen nō ſūt
pure virtutes · quia ea et hypocrite pn̄t hr̄e ·
⁊ in mortali peccato poſiti ſepe in talibus ex
ercent ſeipſos ¶ Quintum eſt ſtudium fa
miliare ad expurganda vel mortificanda vi
cia · et virtutes vſitādas ⁊ viuificandas · vt
ſemetipſum humiliare · ire motus reprimere ·
luxuriam domare · ⁊ ceteris vicijs impugnā
tibus reſiſtere · ⁊ operibus caritatis et obedi
entie et aliarū virtutū inſiſtere · Quāuis eni
omnia opera bona ſint virtutis exercitia · qꝛ
nec opus bonū eſſet qđ nullā virtutem reſpi
ceret · tamē aliud eſt aliquod bonum opus
exercere ſimpliciter ꝓpter deum ⁊ intentioneꝫ
merēdi veniā et gloriam · ⁊ aliud eſt idipſū
exercere nō tātū cauſa merēdi predicta · ſed
etiam per hoc obtinendi virtutē ſibi coherētē
et viſitandi ea ꝑ opis exercitiū · et viciū con
trariū expugnādi · ⁊ hoc ē multo vtilius q̄m
illud prius · Verbi grā · Alius orat ſimplici
ter vt per hoc impetret peccatorū veniā vel vi
tam eternā · alius etiam preter iſtam intenti
onem orat vt aſſuefaciat ſeipſum in oratioiꝰ
ſtudio · ⁊ hoc vt conſequatur gratiam deuo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

tionis ⁊ guſtū diuine dulcedinis ⁊ grām di
uine familiaritatis aſſequat᷑ · et noticiam dei
clarius per mentis illuminationē cōſequatur
Et licet oratio prioris bona ⁊ meritoria vemi
e et gratie et glorie · tamen intentio ſecundi
cooperat᷑ · vt et celerius et plenius hoc quod
expreſſius deſiderat aſſequatur · Vnd᷒ multū
valet ad ꝑfectionē ſanctitatis ſcire intentio
nē dirigere ad eam querendā · ⁊ ſtudium ſu
um ad hoc ordinare in tantū vt aliquis faci
liori labore quo ad corporale exercitiū ma
iores mētales virtutes obtineat qui ſcit pru
denter diſponere greſſus ſuos · q̄m alius qui
difficiliori labore · Exemplū de quolibet pe
rito artifice qui melius et citius ⁊ leuius ope
rat᷑ opus quodcūq; · q̄m alter imperitus cū
labore maiori · ¶ Sextum eſt ipſe nucleꝰ
affectualis virtutis que eſt ꝑfectio vite ac
tiue · et ingreſſus ordinatus contemplatiue ·
ſine illa fruſtra ſperat᷑ puritas cōtemplatiōis
vel ſtabilitas · ſicut aqua fontis nō erit pura
quādiu fundus nō eſt mundatus ſordibus
eiectis Sicut autē ex nucleo pinguedo olei
exprimit᷑ · ita ex affectu v̓tutis · ſapor deuo
tionis procedit · maxi diuini amoris et deſide
rij celeſtis · et gaudij ſp̄ualis · que nobilior
et efficacior eſt q̄m compunctio timoris vel

meroris ¶ Hi ſunt ſex dies in quibus ope
rari oportet op⁹ ſalutis · ⁊ cibos vite querere
ne ieiuni deficiamus in via hac qua ambula
mus · ita vt ſexto die duplices cibos colliga
mus ſcilicet bone actionis ⁊ pie affectionis
vt in ſeptimo id eſt in ſabbato quieſcam⁹ ·
et toti ſani facti a viciorum languoribus i re
quie opulenta vacare poſſimus diuine contē
plationi · et videre qm̄ ipſe eſt de⁹ · ⁊ guſta
re q̄z ſuauis eſt vniuerſis · Qui ſexto die du
plices non colligit cibos ſeptima inanis rema
nebit · nihil reperiens de dulcedine ꝯtemplati
onis · quia qui ſextū ſtatum qui eſt in virtu
tum affectualiū ſanitate nondum attigerit
ſeptimi ſtatus dulcedine qui eſt in ſapientie
guſtu et intelligentie lumine non fruetur ·
Inde eſt ꝙ iacob pri⁹ de lya ſex filios genu
it · et poſt hec rachel peperit filium ioſeph de
corum aſpectu · quo nato cepit iacob petere
dimitti et in patriam ſuam reuerti · quia pri
us in actiua vita debet homo p̄fectus ēe in
ſex predictis profectuum ſtatibus · et tūc
guſtato fructu vite cōtemplatiue cupiet diſ
ſolui et eſſe cum chriſto in patria celeſti · cu
ius iam primitias in ſapore ſuperne dulcedis
prelibauit ¶ Sed quia proficientibus hec
formula ſcribitur · vt ſciant quantum in ſin

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

gulis virtutibus profecerint · vel quantuꝫ a
perfectione eorum adhuc diſtent · quamli
bet ipſarum in tres gradus longe inter ſe dif
ferentes deſcribendo diſtinguamus · multoꝝ
medioꝝ profectuum paſſus feſtinando trāſi
lientes propter faſtidium deuitādum · Ordo
ſeptem capitalium viciorum hic fuit · Primū
ſuperbia inicium omnis peccati · ſecūdum in
uidia · deinde ira · accidia · auaricia · gula · lu
xuria · Huic per contrarium opponitur ordo
virtutuꝫ · ſcilicet humilitaꝝ contra ſuperbiā ·
dilectō proximi contra inuidiam · mititaꝝ cō
tra iram · caritas dei contra accidiam · contem
ptus diuitiarum contra auariciaꝫ · ſobrietaꝝ
contra gulam · caſtitas contra luxuriam · Sꝫ
quia teſte beato gregorio · ſicut multi arbo
ris rami ex vna radice prodeunt ita ex carita
te dei cetere virtutes oriuntur · ideo de ipſa tā
q̄ꝫ omnium matre et nutrice primo dicam⁹ ·
et poſtea de filiabus · Ante ipſam nulla vir
tus meritoria eſt · Ipſa enim ōnes informat
vt virtutes ſancte ſint · et vigorem tribuit e
is vt ſint magis vel minus meritorie a deo ac
cepte · ſecundum quod de ipſius nutrimento
minuꝝ vel amplius acceperūt · ſicut ram⁹ ar
boris a radice naſcitur · et ex ſucco ab ea

procedente nutritus vt magis fructificet ma gnu⁹ efficiat᷑ Jnicia autē ſingulariū virtutum ad incipientes ptinēt · ſine quibus nō pnt ēe ſalui et deo placere ad ſalutē · Profectus ad religioſos magis ↄgrue ptinēt q̄ meliores ēe debēt q̄ȝ popularis ↄmunitas vel laici ſecula res · q̄ tn̄ ſūt de numero ſaluādorū Quid pro deſt altiora pfiteri · ⁊ exterius in habitu pfe ctiora p̄tēdere · ſi in ſtudio virtutū ⁊ exerciti o opis nō diſtamus ab infimi⁹ · q̄ tn̄ i ſpe ſūt ſaluationis ꝯ Jmmo maior ē cōfuſio et ſpēs fallēdi · Magna pmittere et exigua pſoluē · eſt potius ſupplicio dignū q̄ȝ p̄mio · Perfec tio āt ad pfectos ptinet · q̄ trāſcēſo difficul tatis obſtaculo i quo pficere volētes laborāt q̄ſi in mōtis aſcēſu iā in ipo culmine xp̄o du ce ↄſtituti trāſfiguratiōis ei⁹ gloriā deſiderāt ſpeculari · Nemo tn̄ in hac vita vel pfecte a licui⁹ ꝟtutis apicē valet apprehēdere · vel ſta biliter in ſūmo gradu ſemp manē · ħ p modo vie pfect⁹ quis dicat᷑ reſpectu inferiorū ·

De caritate Capitulum · xxiij ·

Caritas eſt ordinata ⁊ magna volūta ſeruiendi deo · placendi deo fruendi de o · Caritas · dilectio dei · et amor idem ſunt ·

tamē beatus bernardus diſtinguit ea dicēs Magna ad deū volūtas amor eſt. ſed cū la ctat a grā dilectio eſt. cū vero fruitur cum adheret deo caritas eſt. Diligere debemus de um ſuper omia ꝓpter tria. quia bonus eſt in ſe. nec tantummodo bonus ſed etiaʒ ipſa bo nitas eſt. quia nihil melius vel cogitari vel eſſe poteſt. et quo omne quod aliquo modo bonum eſt bonum eſt. Si enim omne quod bonum diligendum eſt in quantum bonum. ille qui ſumme bonus eſt ⁊ infinitum bonum eſt. ſumme et ſi poſſibile eſſet in infinitum di ligendus eſt iuxta meritum dignitatis eiꝰ. Item quia ipſe prior dilexit nos. ⁊ plus di ligit nos q̄m nosipſi nos. Ille eni qui infini tus eſt. ⁊ cui non eſt aliud eſſe q̄m amare. quia ipſe deus caritas eſt. diligit nos paupe res et viles et miſeros. ⁊ dilexit ab eterno nondum exiſtentes. nondum eum diligen tes. immo et neſcientes ⁊ reſiſtētes et offen dentes ipſum. ⁊ ideo iuſtum eſt nos eum vi ciſſim diligere ex omni quod ſumus et ſcimꝰ et poſſumus. vt ſaltem cum exigua menſura noſtre poſſibilitatis fideliť remetiamur ei di ligendo. cuius magnitudinis nou eſt finis. Tercio ꝓpter eiuſdem dilectionis eius multi plicem effectum qui cognoſciť in beneficiis

eius · quia non ſufficit ei diligere ſolo affec
tu · niſi etiã nobis oñdat in effectu Gregori
us Probatio nãqꝫ dilectionis exhibitio eſt
opis · De quibus beneficijꝰ mõ nõ proſequi
mur cauſa prolixitatis · alterius tpis oportu
nitatẽ ad hoc expectantes ¶ Dilectio aũt
nrã in tribꝰ ↄſiſtit · in volũtate · in ope · in af
fectu · Volũtas informata a ratione conſen
tit eius conſilio vt velit bonũ · et ne ocioſa ſit
volũtas progredit᷑ in actũ boni operis · om
nem familiã impio ſuo ſubiectã in adiutori
um inuocãs ſcꝫ membrorũ corpis ⁊ ſenſuuꝫ
et cogitationũ · ſiue ad promouenduꝫ bonũ
ſiue ad remouendum malum · Cũqꝫ hoc fide
liter fecerit · q̃ſi pro remuneracõne vel releua
tione laboris ex vſu exercitij ſuſcitatur etiã
ei affectus in ſolaciũ a gratia demulcente ſua
dulcedine affectũ · vt iã nõ tãtum ex inſtin
ctu rationis velut bonũ · ⁊ cũ conatu laboriꝰ
illud agat · ſed etiã ex deſiderio optet · ⁊ per
affectũ amplectatur et diligat · et contrari
um illi odiat et horreat ⁊ fugiat malum · Et
hec vere ſanitas volũtatis · cũ nõ tm̃ ex inſtin
ctu rõnis cogit ſe ad volẽdũ bonum vel faciẽ
dũ · aut nolẽdũ ⁊ vitãduꝫ malũ · ſꝫ etiã ex af
fectu et deſiderio mẽtis ãplectit᷑ bonũ ⁊ odit
malũ · Et hec ẽ virtus ⁊ mẽs bona · de q̃ p̄bi

multa dixerūt · ſʒ vtinā vere ɔgnouiſſet eā
Volūtas qn̄qʒ ſine ope ſufficiat ad meritum
et debitū · vbi facultas ⁊ oportunitas opis
nō ſubeſt · Verbi grā Pauper libenter ſubue
niret paupi · ſʒ nō habet vnde · diues etiā qn̄
qʒ libent̄ id faceret ſed non habet cui · vtriuſ
qʒ ergo volūtas tūc pro facto reputat̄ · Si
āt facultas opis ⁊ oportuītas ſubeſſet · et nō
ſequeret̄ effectus opꝰ · tūc non ſufficeret ſo
la volūtas · qꝛ nec volūtas ēet cū poſſʒ quod
expedit pficere et nollet · Quātū eni vis tan
tū facis quod expedit cū potes · ſed ſi nō fa
cis non vis ·

De virtutibus Capitulum · xxiiij ·

Licet etiā multe virtutes ēe videāt̄ et in
ter ſe differētes · vt humilitas alia ē q̄m
caſtitas · et patiētia alia ē q̄m miſericordia ·
et ſic de alijs · tn̄ quadā ɔſideratione oēs vnū
ſūt · et ita quelibet non tātū coheret · ſʒ etiā in
eſt alteri · vt qui vnā habeat vere oēs habere
dicatur in habitu et ſi non in actu · Quod o
ſtendens apoſtoluſ ait · Caritas patiens eſt
benigna eſt · non emulatur · non agit perpe
ram · non inflatur · non eſt ambicioſa · non q̄
rit que ſua ſunt · et cetera ibidem · Sicut eniʒ
deus eſt vnum ſimplex et perfectiſſimuʒ bo
num · in quo eſt omne bonū perfecte · ⁊ cui

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

n̄ullum bonūm deeſt · ita caritas eſt vna vir
tus in ſe omnem habens virtutem · ſed ꝓpter
diuerſos effectꝰ eius ex diuerſis intrinſecis
occaſionibus et actionibus vel cauſis illatis
quibus ſe vel contra malū opponit · vel ad bo
num extendit · diuerſa officia vel nomina ſor
tit̄ · Virtus eni ſecūdū auguſtinū eſt amor
ordinatus videlicet vt amet ſolū quod debet
et quantū debet · Quantuȝ vero amas aliq̄d
tantū odis et fugis eius cōtrariū vbi potes ·
Caritas ergo cū ſe extendit ad diligenduȝ
deum dilectio dei dicit̄ · cū ad proximum di
cit̄ dilectio proximi · Cum eiꝰ miſerie com
patitur miſericordia appellat̄ · Cū eius bo
no congaudet congratulatio vocatur · Cuȝ e
quanimiter aduerſa tolerat patientia dicit̄ ·
Cū benefacit ſe odientibus benignitas nūcu
patur · Cū nō extollitur in proſperis inani
ter ſuper ſe humilitas reputat̄ · Cum obtem
perat ſuꝑioribus vt iuſtū eſt obedientia eſt
Cū exſecrat̄ turpia caſtitas eſt · Cū reſecat
ſuperflua corporalis neceſſitatis ſobrietas eſt
Cū diuitias abijcit pauꝑtas eſt · Cū ad pau
pes eas liberaliter effundit largitas eſt · Cū
tedio expectationis promiſſorū non frangi
tur longanimitas eſt · Cū inter bonū ⁊ meli
us · et inter malum et peius diſcernit prudē

tia eſt. Cum ius ſuum cuiqꝫ tribuit iuſticia
eſt. Cum delectationibus nō emollitur tem
perantia eſt. Cum duris non terretur fortitu
do eſt. Cum credit credenda fides eſt. Cum
ſperat ſperanda ſpes eſt Unde et ſpūs ſcūs
et vnicus et multiplex dicitur. Sapiētie. vij.
quia cum in ſe vnus ſit diuerſa dona tribuit
ſecundum diuerſos donorū effectus. ſicut a
liqua nobilis ꝛ efficax medicina diuerſos cu
rationum effectus operatur vel virtutem cō
fert varia operandi. vt vni acuat viſum. al
teri clarificat vocem. alij audituꝫ reſeret. alij
guſtum reparet. in alio aliud et aliud opere
tur. Secundū quod caritas opponit ſeſeptē
capitalibus vicijs ſeptem virtutes format q̄
vt predictum eſt de profectuum gradibus
diſtinguūtur. Unaqueqꝫ enim virtus teſte
beato gregorio habet inicium ſuum ꝛ profec
tum et perfectionem. Marci quarto. Terra
profert germen ſuum. primum herbam. de
inde ſpicam. deinde plenum fructum in ſpica
Herba eſt inicium virtutis. ſpica profect9.
frumentum plena perfectio. ¶ Caritas dei
mater et nutrix omnium virtutuꝫ tres habet
gradus. ſcꝫ infimum. medium. ꝛ ſummuꝫ.
ſic et alie virtutes per ſingulas. Nec incōue
niens diſtinctio. Si enim celeſtes ierarchie

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

dicēte btō dionyſio ſingule per ternas drās diſtinguunt᷑.cur nō et ſpūales virtutū ierarchie eundē ordinē in terris imitent᷑ · preſertiz cuz celeſtis pulchritudis exēplar ad hoc nobis celitus allatū eſt · vt pro viribus ſtudeamus dño in nobis ſcūariū facere · vt in medio nr̄i habitare dignet᷑ ſcdm exēplar in monte celeſti nobis demōſtratū · Vtrū āt q̄ in primo gradu q̄ſi i infima virtutuz ierarchia hic ſtāt ad infimā ierarchiā ptineāt · ⁊ q̄ in media ad mediā in celo · ⁊ q̄ in ſūma ad ſūmaz in celo ierarchiā ptineāt · cū illuc dño pducēte venerim⁹ agnoſcem⁹ · Laboremus tantū hic fideliter de v̄tute in v̄tutē pficere · certi q𝔡 nequaq̄m inferior erit retributio glorie ꝓportionata meritorū mēſure · Luce · vij · Mēſurā bonā ⁊ ↄfertā ⁊c̄ · Eadē quippe mēſura qua menſi fueritis remetiet᷑ vobis · Eiuſdem menſure idria implebitur tibi vino glorie in nuptijs celeſtibus · cuius tu hec implere ſtudueris aqua iuſticie preſentis · que in comparatione celeſtis eſt ſicut aqua ad vinuz optimū i valore · Mille milium metretarum aque fluminis vel marium non valerent vnam electi vini quo ad precium vtriuſqʒ ·

De gradibus caritatis · Capl̄m · xxv ·

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

CAritatis dei primus gradus eſt. ſic dili
gē ↄceſſa et eis vti. vt tñ illicita deuitet
et amori dei nulli⁹ rei amorē preponat. ſicut
illi qui ſic ea que ſunt mundi diligunt. vt tñ
in eorū dilectōne vel cupiditate pcc̄a morta
lia deuitent. ſeruando que de⁹ p̄cepit facere.
et cauēdo q̄ deus ꝓhibet p preceptū. Math.
xix Si vis ad vitā ingredi. id eſt in igreſſu
vite ↄſiſtere non in ꝓgreſſu altiori. ſerua mā
data. ¶ Secundus gradus poteſt eſſe cū
homo voluntarie pleniori affectu ⁊ feruen
tiori non ſolū ↄmunia ↄtentus eſt ſeruare p̄
cepta ſine quibus non eſt ſalus. ſed etiā ad
omnia q̄ dei ſūt ſtudioſus eſt ⁊ volūtari⁹ tā
faciendo in ſe q̄m in alijs ꝓmouendo et deſide
rādo. hoc ꝓprium eſt bonorū religioſorum. q̄
non ſolū precepta dei. ſed et conſilia ipſi⁹ im
plere et ipſum ſpecialiter imitando ſequi de
ſiderant omnis iuſticie doctorem dn̄m iheſu ꝫ
xp̄m. Talibus dicit bernardus. Non eſt ve
ſtrum circa cōmunia precepta lāguere. neqꝫ
hoc ſolū attendere q̄d p̄cipiat deus. ſed quid
velit ꝓbātes q̄ ſit volūtas dei bona ⁊ benepla
cens et perfecta. Quantum eni amas dn̄m.
tantum ſtudioſior eris promouere benepla
citum eius. vbi potes et honorem et cauē ei⁹
offenſam et inhonorationem. Gregorius.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

Nunq̄m eſt dei amor ocioſus · operatur enim m̄gna ſi eſt · ſi vero operari rennuit amor nō eſt · Fidelis autem famulus dei ea diligentia qua cauet dn̄m ſuum offendere in ſe per peccatum · ea etiam cauet et dolet eum inhonorari ab alijs per ſcandalum et prauum exēplū quia indiſciplina famulorum redūdat in dedecus dominorum · Quis enim famulus fidelis patienter ſuſtineat contemptuz domini ſui ⁊ iniurias · ne dicam promoueat et augeat⁹ Huiuſmodi vero xp̄o dn̄o non ſeruiunt ſed ſuo ventri Si tu pro velle tuo ſeruis domino ipſe te remunerabit pro velle ſuo · Si autem tu ſtudueris ei ſeruire pro velle ſuo · ipſe remunerabit te pro omi velle tuo · Mathei · vij In qua menſura menſi fueritis remetietur vobis ⁊ adijcietur vobis · non tantuz ſecundū menſurata · ſed etiam ſupra ſecundum omē deſiderium tuum remuneraberis · Tercius gradus eſt tanto affectu eſtuaē ad deum · q̄ ſine ipſo q̄ſi viuere nō poſſis · coartatus deſiderio diſſoluendi et eſſe cum xp̄o · Talibus eſt viuere in patientia · vel potius in faſtidio ⁊ mors in in ardenti deſiderio etiaz per dura tormenta · Hoc deſiderium fecit andreā amplecti crucē · ſtephanū orare pro lapidantibus · qui ei celū patefaciebant quo anhelabat

ingredi · laurentiū deridere carnifices · vincēti
ūm prouocare tortores · agbatā letiſſime et
gloriant̄ ire ad ſupplicia quaſi ad epulas in
uitatā · et ceteros glorioſos martiēs gaudere
in tribulatioībꝰ · ⁊ inimicos diligere pſequē
tes · a quibus ad deſiderata gaudia velociuꝰ
adipiſcēda pmouebant̄ · Amici ſanctorum
deſiderāt eoꝰ diu ſecū retinere hic · inimici aūt
eorū dolent eos aliquo tpe ſecū in mūdo mo
rari Et ideo diligēdi eiꝰ ſūt q̄ optant ⁊ pmo
uent eos vt hoc citius ⁊ plenius optineāt qđ
ſup oia diligūt · quo nichil vtilius eis ēe pt.
Nihil eſt quod taliū valet eſtū extinguere
deſiderij q̄z diu nō dat̄ eiꝰ copia de fonte vite
pro libitu potari · cuiuꝰ ſiti mirabiliter cruciā
tur · Triba tū interim vtcūq₃ refocillant̄ gut
tis ꝯſolationū ſpūaliū ſcȝ interne ſuauitatis
recreatione · ſacramentali corpis xp̄i percep
tione · que deuotis ſolet eſſe ſingulare ſolaciū
um p releuādo huiꝰ exilij tedio · quia et ſi nō
maifeſte · tū vere ⁊ ſalutifere ipſū quē aināt
ſuſcipiunt dn̄m ihesū xp̄m · Itē ſpūalis fruc
tus multiplicatione · in quo ⁊ aiarū pfectuȝ
⁊ dei honorē ſentiētes exilij ſui moleſtias to
lerabilius ſuſtinēt ſpe lucrorū dei · Vn̄ ſpōſa
diciit adoleſcētulis · Fulcite me floribꝰ noue
ꝯuerſationis bone · ſtipate me malis · id eſt
m iij

aᵗ que

pꝛoficientibus ad ꝑfectionē tendētibꝰ. quia
amore lāgueo. deſiderio diſſoluēdi ⁊ ēē cum
ſpōſo. vt q̃zdiu ab hoc differoꝛ ſaltē ꝯſoler
ꝯuerſiōe pccōrū ⁊ ꝓfectu bonorū. ⁊ ita me
um exiliū erit mihi tolerabiliꝰ ſi videro aliis
ēē fructuoſū. vt ſi tardius ad ſpōſū veniā.
tñ plures mecū ducā. Sic ⁊ paulꝰ coartatꝰ
int̄ deſideriū diſſoluēdi et profectū ſubdito
rū. ꝯſolabat̄ ſe interī ex eorū pꝛofectu de ſu
a dilatione a regno.

De dilectione proximi. Capl'm. xxvi

Dilectio proxi ex dilectōne dei naſcit̄
quia ꝓpt̄ deū ⁊ in deo et ſecūdū deū eſt
pꝛoximus diligendus. Propt̄ deū. quia ip
ſe mādauit. Prima iohānis. iiij. Hoc man
datū habemꝰ a deo. vt qui diligat deū dili
gat ⁊ frēm ſuū. In deo. id eſt ea affectione
diligē debet proximū q̄ deū. id ē ea foꝛma.
Secūdū deū. id ē ad hoc diligē debemus ꝓ
ximū ad quod nos diligit deꝰ. id ē ad ſalu
tē aīme ⁊ profectū in ſpū. hoc eſt vere ⁊ pu
re ⁊ oꝛdinate diligē. Vere ⁊ nō ficte. ſicut il
li qui verbo tātū et lingua diligunt. nō ope
re et veritate. Pure ⁊ non ex carnali affecti
one nō pꝛo vtilitate ꝓpria. non ex caſuali af
fectōe et ſeculari ſocietate tm̄. q̄ et ſi nō ſint
ſemꝑ mala. tñ nō ſūt meritoria. niſi ex ſpūa

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

li dilectōne acápiāt ꝯdimētū· Ordinate.vt
nō ad vicia et ꝯmoda carnis ꝛ tꝑalē proſpe
ritatē ꝫ ad eternā ſalutē ¶ Vnde notandū
ꝙ ē dilectio carnalꝭ ꝛ dilectō cupiditatis·
et dilectio naturalis et ſocialis · et eſt dilec
tio ſpūalis · Carnalis ē q̄ carnalibꝰ nutrit᷑·
vt int᷑ virū et feminā in copula carnali· Cu
piditatis · vt qui diligit pro muneribꝰ· ſic ꝛ
canis diligit eū qui dat ei cibū· Naturalis·
hec eſt inter cognatos ꝛ propinquos ſāgui
ne vel patria· Hac etiā dilectione diligimꝰ
illa q̄ natura magis venuſtauit vt pulchros
hoies et alia naturalit᷑ delectabilia · et etiam
illa que nr̄e natuꝛ̄e ſūt aliq̄ mō ſimiliora. ſicut
cū e duobꝰ eque ignotis vni magis iheret af
fectus · quia forte nobiſ ſimilior eſt i natura
Ecci· xiij· Oē aīal diligit ſuū ſilꝭ e ꝛc̄· ſic ꝛ o
mnis hō proxim ſuū Iſta ſicut a hois ꝛ a ma
lis et etiā a brutis habet᷑· ita bona ꝛ mala ēe
p̄t· licet originē trahat a natura q̄ bona ē i ſe
Vn̄ in nccitate plꝰ tenemur ex iure naturali
ꝓpinq̄oribꝰ q̄ȝ extraneis ſubueīre Socialis ē
q̄ notos et fāiliares ꝛ ꝯtubernales magiſ dili
gimꝰ q̄m ignotos ꝛ alienos · Iſta ſimilit᷑ ꝑ
ſe īdifferēs ē· qꝛ et bonos ꝛ malos videmꝰ e
am habere· boni ad bonuȝ· mali vero ad ma
lū eā ꝯuertūt· fauēdo ſocijſ ad que volunt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

Deteſtatio carnalis amoris Cap. xxvij.

SPiritual' dilectõ a ſpũ ſcõ denoiata ē a quo fluit. qui amor pr̃is ⁊ filij dicit'. Jlla eſt que mãdat' nobis a dño. et merito ria eſt per ſe ſola. et duas priores efficit me ritorias qñ ab ea regunt'. id eſt naturalez ⁊ ſocialem. Cupidã autez nõ ordinat ſed tole rat et tẽperat ne excedat. quia magis querit vtilitatẽ ꝓpriã q̄m illi⁹ quē videtur amare. Carnalē vero odit ⁊ fugit vel fugat. et exe cratur et exterminat. nec vnq̄m erit fida ſcz ſpũalis ſocietas inter eas. ⁊ quãtũ vna ipſa rum auget' tantũ altera minuit'. licet inter cõ iuges ꝓpter ſacramenti virtutē ſi moderata fu erit excuſet'. Sz a ſpũalibus qui plenaz vo uerũt deo continentiam. tanto magis ꝑmen da eſt carnalis delectatio et euellenda. quã to indecẽtior apparet macula in cãdida biſſo q̄m in rudi ſacco. Que eni ſocietas luci ad te nebras. et que ↄuẽtio xp̄i ad belial? vnde be ne dicitur in libro ſepientie O q̄m pulchra ē caſta generatio cũ caritate. Sed quia ſo let quandoqȝ ſe palliare carnalis dilectõ ſub ſpēcie ſpũalis ſicut zizania ſub tritico. vt de viridario religioſe vite euelli poſſit. aliquas eius ſpecies quaſi noxias herbas ad cautelã in expertis breuiter oſtendamus. per quas

dimoſcatur diſtātia ſpiritualis amoriꝭ a car
nali. Spiritualis enī dilectio nobilis virtꝰ
eſt. et ideo ne vileſcat admixtione carnalis
amoris ſicut balſamus ſophiſticata vilibꝰ li
quoribus. vel ſicut alie nobiles ſpecies falſi
tatis admixtione viciant᷑. longe eſt inde et
ſubtiliter ſegreganda. Iſaie p̄io. Vinuꝫ tu
um mixtum eſt aqua. id eſt amor ſpiritua
liꝭ viciatuꝭ eſt amore carnali. Hic praui cau
pones vendunt viliora ſub ſpecie melioris.
⁊ hoc maxime in ebriatis ⁊ rudibus qui ne
ſciunt diſcernē p̄cioſū a vili. Iohānis. ij.
Omnis homo primū bonū vinū ponit. ⁊ cū
inebriati fuerīt ⁊c̄. Hic ſepe mutatur amor
qui primo bonus et ſpiritualis videbat᷑ cum
diſcretionis ⁊ ſobrietatis metas exceſſerit in
carnalē. quia aſtutus diabolus primo occul
tat temptationis laqueum. donec amor icre
ſcat et tenax fiat. ſicut viſcus quo capiunt᷑
auicule. vt cū ſibi mutuo cōglutinati fuerīt.
inſeparabili amore dilectus ⁊ dilecta. ipro
uidos ſimul in inguine trāſfodiat carnalis cō
cupiſcentie mucrone. cū ab inuicē iā neque
unt ſeparari. Potius nanqꝫ ſibi mutuo cōſē
tiunt ad queqꝫ aperta conuicia. q̄m velint ſi
dem quā iā ex lōgo tp̄e integrā ſibi ſeruaue
runt aliq̄tenꝰ violaē. vel oia ſeruitia ꝑdere q̄

ſibi mutuo īpenderūt. ¶ Et licet hoc eciā multo
cordis dolore faciāt. p̄ualet tñ amoris violen
tia q̄ mētis vigorē ſolita ē emollire. ſicut da
lida ſampſonē fortiſſimū virū ſuis blādicijs
eneruauit eneruauit. a ceteris hoībus ſimilē effeciat. a ſpi
ritu dei effugato tradidit eū hoſtibus ligādū
cecādū incarcerādū ad molā trahendā circūa
gitādū et illudēdū. Nec tedio vincit̄ hoſtis
nequiſſimus nec labore. nec diuturnitate laſſa
tur. ſi quo mō poſt lōga tpa potuerit effice
re qđ itēdit. cū ad nihil aliud oī tpe vacet ꝟ
ſtudeat. nec alia cura ſit occupatus niſi quō
ſubuertat bonos. et malos p̄cipitet in deteri
us et retineat in pccō. et īpediat ī profectu
ſalutis. ¶ Primū ergo indiciū carnalis amo
ris ē. ꝙ cū ſpūalis dilectō ſpūalibus tātū eru
ditionibus et edificatorijs collationibus paſci
ſoleat. et nugas et ociosas fabulas faſtidiat
iſti econuerſo pauca de ſpūalibus et plurima
de inutilibus ꝯfabulacōibus. et maxie de mutu
a dilectione inſatiabilit̄ ruminat̄ quātū ipſe
eā. et illa ipſū diligat. ita ꝙ ad huius modi
colloq̄a nō ſufficiāt hore. non dies. nō q̄libꝫ
tpa. ſꝫ ſēp cū ꝯuenire pñt copioſā hñt loquē
di materiā indeficiēt ¶ Secūdū carnalis amo
ris indiciū ē inſolētia geſtuū et morū qñ ſūt pa
rit̄ ſe talit̄ amātes. amoroſe ſe mutuo reſpi

ciūt · latus lateri · femur femori · man⁹ ad ma
nū tenēt et cōprimūt · deinde brachia et lacer
tos · humeros et vbera sub veſtib⁹ et vlterio
ra tāgēdo blādiunt̄ · Aliqñ āplex⁹ et furtia
oſcula iūgūt̄ et ſimilia · ſicut in ſecularib⁹ a
matorib⁹ notari pt̄ · E cōuerſo ſpūalis dilec
tio tātā diſciplinā ſeruat in occulto ſicut in
publico · q̄ nec āgulos q̄rit ꝫ fugit · niſi qñ ſe
cū q̄s habitare deſiderat · et ſoli deo vacare ·
Cū hoīe āt colloquēs maxie ſi vir cū feīa lo
quit̄ ꝯtinet oculos et man⁹ et omnia mēbra
ſub cuſtodia modeſtia · quod etiam ſtudi
oſus obſeruator nō iueniret i quo eos rep̄hē
deret ¶ Terciū ē iquietudo cordis qñ ſūt ab
ſētes · cogitando de inuicem · vbi ſit ille dilec
tus iam · quid agat · qñ veniet · q̄zdiu me de
ſeruit · ſi de me cogitet · ſi ex abſentia eius a
mor circa me forte in aliquo tepuerit · q̄m lon
go tempore iam nichil mihi demandauerat ·
et quid in cauſa eſſe poſſit quomodo valeat ī
corpe · et ita ſuſpēſo corde nec orae libē pt̄ ·
nec de deo q̄ete meditari · ł aliud agē · diſtri
cto ꝗ occupato aio circa dilectū · niſi quādo
audit aliquid de eo proſperū loqui · hoc eſt
ei refrigeriū q̄lecūqꝫ ‖ Spūalis dilectō hec
nō curat · ꝫ quieſcit in deo · ꝗ amicū ſuū fide
lit i orōne deo ꝯmēdat cū fuerit oportunū ·

ſi ſit in vtili diſtractione ꝯpatitur ei et ꝯgau
det ſicut ratio dictauerit faciendū ¶ Quar
tum indicium carnalis amoris eſt ipatientia
cōdilecti. ſcz ſi aliquā ſecū diligat. ſi benig
nius aliquā ſalutet. ſi aliq̄ beneficia ei exhibe
at. ex quibus timet ne forte amor alterius p̄
ualeat et circa ſe tepeſcat. inde dolet et triſta
tur. Spūalis aūt dilectio vult oēs ſecū dili
gi. ⁊ in hoc gaudet. quia caritas eſt ſui cōmu
tatiua. et quāto magis dilatatᷣ tāto ampli
us augetᷣ. ſicut ignis quo plura fomēta acci
pit eo magis excreſcit. ¶ Quintū eſt ira ⁊
ꝯturbatio. quia tantū vt vulgo dicitᷣ ſe dili
gūt. ꝙ pre nimia dilectione nō p̄nt ſibi mu
tuo parcere a moleſtia leſionis Sicut enim
metas excedit aliqn̄ eorū dilectio inordina
ta in blandiēdo. ita econtra qn̄qꝫ excedit in
ꝯturbando. maxime cū vnꝰ alterū in aliquo
offendit non ſatiſfaciendo ſibi in his que de
ſiderat. vel aliā perſonā vt ei videtur plus a
mando. qꝛ quo te tenerior ē dilectio. eo mo
leſtior eſt offenſio. Inde ſurgunt querele ⁊
improperia impenſorū bn̄ficiorū et magne fi
dei. q̄ iā ꝑdita videntᷣ apud ingratū Sequū
tur etiā deteſtatioēs ⁊ iuratorie ꝓmiſſiones.
quod nunquam deinceps velit ipſum dilige
re qui ſic retribuit ſibi mala pro bonis. et

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

odium pro dilectione. Aliquando adiūgū
tur clamores. ꝯtumelie. vituperia. maledic
ta. infamationes. proditiones ſecretorū. et
multa iconueniētia huiuſmodi. ſicut ſepe ex
perimur. Spiritualis vero amor pacificus
eſt tractabilis. ignoſcēs errori et infirmita
ti proximi. et in ſpiritu leuitatis iſtruens in
aliquo preoccupatum delicto. ¶ Sextū
eſt munuſcula et dulces littere amatorū dic
taminis. cōniuiola et morſelli ab ore dilecti
rapti et quelibet alia que dilectus contrecta
uit vel quib9 vſus eſt. que quaſi pro reliquí
is venerantur vt pro memoriali conſeruant
pro incentiuo continui amoris. Ecōtra ſicut
dicit hieronimus. crebra munuſcula et faſcio
las et zonas et preguſtatos cibos et dulces et
ſuaues amoris lrās ſanctus amor non habet.
Pure orationes. edificatorie et in ſpiritu in
ſtructiones. et in neceſſitate pie ſubuentio
nes ſunt ſpiritualis amoris fulamēta ¶ Se
ptimum eſt inordinata diſſimulatio viciorū
ad inuicem. ſcʒ ꝙ ita ſe diligunt mutuo. ꝙ
etiā vicia ſua diligunt et fouent et excuſāt.
et aſtant ſibi mutuo contra arguentes et cor
rigentes ea. confederati ad malum. ſicut fur
furem. adulter adulterum diligit in malo.
Spūalis autem dilectō cum omnium vicia

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

deteſtet · ſingulariter tamē odit ea in ſpecia liter dilectis Sicut eni pater magis dolet de formitatis maculaȝ in filio q̄m in alieno · ſic deus peccata omnium odit · et tñ quodāmō durius punit ea in pñti in amicis ſuis ſingula ribus q̄m in alijs · ſicut apparet in dauid · q̄ grauiſſime ꝑ pccis punitus eſt · Apocalipſ · iij · Ego quos amo arguo ⁊ caſtigo · ¶ O ſtenſis ad cautelā carnalis amoris vicijs q̄ ſe q̄nq; palliāt ſub ſpecie ſpūalis dilectionis vt ignaros decipiāt · ad ſpūalis dilectōnis profectus ꝯſiderādos redeamus · et q̄bus gra dibus conſtāt videamus ·

De gradibus dilectionis proxi · ca · xxviij

Dilectōnis proxi prim⁹ grad⁹ ēe videt̄ Nullū odire · nulli malū cupe · nullius velle bonū ipedire · in nccitate proxio auxi liū ſubuētionis nō ſubtrahere · et breuiter vt nulli faciat malū vel cupiat cum voluntatis cōſenſu · et bonū proxio optet et faciat ſicut ſibi velle debēt ſi indigēt · In his duobꝫ cō ſiſtit ipletio illi⁹ p̄cepti · diliges proximū tu um ſicut teipſū · ſcȝ q̄d tibi odis ab alio fieri tu ne alteri facias · et q̄cūq; vultis vt faciant vobis hoies hec et vos facite illis · Hec ē lex ⁊

ꝓbe · Hoc ei docet lex natuꝛe et ſcripture pa
rit ſcḋm expoſitionez ſcõꝝ orthodoxorum ·
¶ Profectus dilectõis eſt hic alteriꝰ profe
ctui ↄgaudere · et bonũ alteriꝰ diligẽ q̃ſi ꝓpri
um · et ſic eiꝰ aduerſitati ↄpati ſicut ꝓprie · vt
aliena lucra ſua deputet ex affectu pietatis
Ad romanos · xij · Gaudere cũ gaudẽtibꝰ ·
flẽ cũ flẽtibꝫ · idipſũ inuicẽ ſentiẽtes · Itẽ ſic
bona aliena vel mala ſentire ſicut ꝓpria · Se
cũda ad corith · xi · Quis ei infirmat̃ et ego
nõ infirmor · ⁊c̃ · Vbi aũt talis ineſt affectꝰ
ibi neccio nõ deerit ſubuentionis effectus q̃n
tũ patit̃ oportunitas · Sicut eni ſana mẽbra
corpis congaudẽt ſibi et ↄpatiũt̃ mutuo · ita
appet illũ affectũ ſanatũ ẽe a ſtupore inſẽ
ſibilitatis viciose · q̃ iã nouit itelligẽ q̃ prox
imi ſũt ex ſeipſo · Ad eph · iiij · Sumꝰ ei iui
cẽ mẽbra · Vñ dñs nr̃ iheſus xp̃s a q̃ ois doc
trina pfectõis nob̃ ifluit · ſicut mẽbris a ca
pite ſẽſus et motꝰ ifluit · deputat ſibi fieri q̃c
q̃d mẽbris etiã iſimis infert̃ · ſicut ipẽ dicit ·
Quod vni ex minimis meis feciſtis ⁊c̃ · ¶ Per
fectõ dilectõis proxi ẽ diligẽ inimicos ex
affectu · et ea dulcedine erga odiẽtes et pſe
quentes ſe affici · ſicut erga ſingulariter dile
ctos · et non ſolum res temporales · ſed etiã
corpus pro fr̃ibus ponere ꝑatũ eſſe · nõ tãtũ

pro ſpe premij martirij · ſed magis pro affe
ctu fraterne ſalutis · Hanc xp̄s docuit qui pro
peccatoribus inimicis ſuis mori dignatus eſt · vt
illa peccata quibus ipſum offendimus et con
temptum expiaret · Ioh · xv · Maiorem hac
dilectionem nemo habet · vt animam ſuā po
nat quis pro amicis ſuis · Hanc didicerāt ab
ipſo ſancti qui ſe morti pro fratribus obtule
runt · qui ſe in ſeruos pro aliorum redemptio
ne vendiderunt · vt paulinus qui vt aliorum
fami cōſuleret ipſe fame cruciabatur · qui pro in
terfectoribus ſuis deuote orabant · et eorum
benignitate inimicorum ſeuiciā lenire · et malū
in bonum vincere ſtuduerunt · Hanc ioſeph
patriarcha · moyſes · ſamuel · et dauid · iob
et alij ſancti quamplures multipliciter oſtende
runt · Et reuera tales ſunt vere ſapientes qui
ſic diligunt inimicos · quia centies maiora bo
na preſtant eis perſequendo quam ſubtrahendo
ſicut qui raperet mihi talentum plumbi et po
neret in eundem locum talentum auri puri ·
Quid poteſt homini ſancto nocere inimicus ·
Honorē mundi vel delicias vel diuitias ex q̄
bus nutritur carnalis cōcupiſcentia poteſt ei
aduerſarius ſubtrahere · ſpoliando · detrahen
do · perſequēdo · ſed ſancti iſta non amant ·
ideo nō contriſtantur cum iſta ſubtrahuntur

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

eis · Nam ſi iſta que mundi ſunt diligerent · et de amiſſis valde dolerent · non eſſet caritas dei patris in eis · Cũ ergo aufert eis munda na inimicus que eis ſunt odioſa et oneroſa · cumulantur eis dona ſpiritualia et merita ce leſtia · Vnde dauid · Judicia dñi vera iuſtifi cata in ſemetipſa · deſiderabilia ſuper auruz ⁊ lapidem precioſum multum · et dulciora ſup mel et fauum · Et qui occaſionez dat homini tanti lucri merito eſt ei diligendus · Mathei v · Diligite inimicos veſtros · benefacite his qui vos oderunt · Orate pro perſequentibus et calumniantibus vos · et erit merces veſtra multa · et eritis filij altiſſimi ⁊c̃ · Vera beatitu do conſiſtit in cognitione ſumme veritatis · et dilectõne vel delectatione ſumme bonita tis · et in fruitione eterne iocunditatis · Om nes autez virtutes ordinãt nos ad iſta tria · et ideo quanto q̃ſq3 magis fuerit ordinatus in virtutibus · tanto magis capax erit ſuper ne beatitudinis ·

De humilitate Capitulum · xxix ·

Sicut ergo caritas ordinat nos ad boni tatem · ita humilitas habet nos ordina re ad veritatẽ · Humilitas ẽ ex intuitu ꝓprie

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

cōditionis vel fragilitatis volūtaria mētis in
clinatio · · Bernardus Humilitas eſt virtꝰ
qua homo veriſſima cognitione ſui ſibimetip
ſi vileſcit · Duo ſūt q̄ āmonēt nos vt huiles
ſimus · videlicet quod ſumus · ⁊ quod nō ſu
muſ · Quod ſumus nō habemus a nobis nec
ex meritis noſtris · ⁊ ideo nō oportet nos in
de extolli · quia aliene poteſtatis eſt ⁊ boita
tis quicquid boni ſumꝰ ⁊ habemꝰ · ⁊ inde ſo
lus ille extollendus eſt cuiꝰ grā ſumꝰ id qd̄
ſumus · Hec eſt huilitas ſcōrū et magnorū
qui quāto maiores ſe vidēt · tanto magis hu
miliāt ſe in omnibꝰ q̄ habent totū reddentes
illi a quo totū habent · quia furti reuſ eſt qui
ſibi aliquid retinet de his q̄ ſibi cōmendata
ſunt inuito dn̄o · cū ipſe dicat · gloriā meam
alteri nō dabo · Profectū nobiſ libenter com
municat in bonis ſuis · ſed gloriā ſibi ſeruat ·
Quod autē non ſumus ſimiliter monet noſ
humiliari · quia vana ⁊ inaniſ gloria ē extol
li de eo quod non eſt · velut ſi lutū glorietur
ſe eſſe aurū · ⁊ gnanus iactet ſe eſſe gigātē ·
et mendicus credat ſe eſſe regem · et ethiopſ
niue candidiorē · Apocalipſ · iij · Dicis quia
diues ſū et nulliꝰ egeo · et neſcis quia tu es
miſer ⁊ miſerabilis et pauper et cecꝰ et nudꝰ
Hec humilitas eſt pauperū ⁊ imꝑfectorū ·

qui ꝯſiderata ſua inopia et imꝑfectione ⁊ in
ꝯparatione ſublimitatiꝰ aliorū reſiliūt in ſe·
et ex iudicio veritatis ſibimetipſis vileſcūt·
Sic dn̄s nos cecos natos ꝑ nr̄i ignorantiam
illuminat· lutū vnde facti ſumus liniendo ſu
per oculos noſtros vt primo incipiamꝰ noſ
ipſos agnoſcere· deinde ipſū illuminatorem
noſtrū credendo proni adorare· Ex luto viſū
recipit· qui ex conditionis ꝓprie fragilitate
ſeipſū humiliatus agnoſcit·

De humilitate ad noſipſos· cā· xxx·

Triplicē vero humilitatē habere debemꝰ
Humiles eni eſſe debemus in nobis· hu
miles ad ꝓximū· ⁊ humileſ ad deū· In nob
debemus eſſe humiles· noſmetipſos ex conſi
deratione ꝓprie vilitatiꝰ deſpiciendo· vt omia
que in nobis deſpicabilia agnoſcimus· tam
in naturalibus defectibꝰ q̄m fortuitis· ⁊ ma
xime in culpabilibus ⁊ viciosis diligēter at
tendamuſ· et ex eoruz intuitu apud nos hu
miliemur· ¶ Secundo in nobis ſimus humi
les· mores ⁊ geſtus humiles habendo· ⁊ ver
ba humilia et reſponſa· Vnde dauid Quaſi
lugens et contriſtatus ſic humiliabar·
¶ Tercio vt in humilibus obſequijs ope
ribus et officijs noſmetipſos exerceamus·

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

in quibus apparet vilitas · et que alij horrēt
et deſpiciunt · vt ſordes purgare · ruſticalia o
pera facere · et veſtibus vilioribus contentos
eſſe · et cibis et alijs ſimilibus · Vnde dauid ·
Ludam et vilior fiam plus q̄m factus ſum ·
et ero humilis in oculis meis ·

De humilitate ad proximū Cap · xxxi ·

AD proximum debemus eē humiles · pri
mo meliores et dignioēs ipſos nobis re
putando · non eos deſpiciēdo vel temere iudi
cando · Vnde apoſtolꝰ ad philippenſes · ij ·
Humilitate ſuperiores ſibi inuiceꝫ arbitran
tes · Secundo honore exteriori inuiceꝫ p̄
uenientes · reuerendo · inclinando · locum pri
mum vbiqꝫ tribuendo · non eis detrahendo · ſꝫ
obediendo · obſequendo · promouēdo · et eos
apud ceteros exaltare · et facta eorum cōmē
dare · laudare · et extollere · dummodo bona
ſint · et mala eorum tegere non ficte ſed piē
Tercio patienter eorū infirma opera tole
rare · et leſiones ſuſtinere ſi quas inferunt no
bis · et malum pro malo non reddere · nec o
dium nec iurgia nec clamores contra eos ex
ercere · et correptiones eoruꝫ patienter recipē
Ps̄ · Cum mihi moleſti eſſent humiliabam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

animam meam. ¶ Item proximorum alij ſunt equales nobis. alij ſuperiores. alij ſubditi. De equalibꝰ plana eſt regula predicta. De ſuperioribꝰ addit apl'us duo. ſcȝ Obedite prepoſitis vr̄is. ⁊ ſubiacete eis. Obediē pertinet ad impletionem iuſſionis eorum. ſubiacere et humiliter eis ſubeſſe quaſi vicarijs dei omni ſubiectione ſecundū deū. De prelatis tres regulas nota. Prima. eccleſiaſtic̄. xxxij. Rectorem te poſuerunt eſto inter illos q̄ſi vnus ex eis. Secunda. prima ad teſſal. ij. Facti ſumus paruuli in medio veſtrum. tā q̄m ſi nutrix foueat filios ſuos ⁊c̄. Tercia. ipſe dn̄s Luce. xxij. Ego autē in medio veſtrum ſum. ſicut qui miniſtrat. Secundum has tres regulas rector inter ſubditos ſit q̄ſi vnus ex illis. communis in victu. in veſtitu in labore. et in alijs exterioribus. ſicut paruulus i medio eorum. vt ex hoc quod preeſt eis non putet ſe ſanctiorem alijs vel ſapientiorem vel digniorem. ſed viliorem et obligatiorē in reddendo rōnē p ſe ⁊ p illis. Sit q̄ſi miniſtrās in medio eorū. infirma eorū portādo ⁊ curādo. et exemplo preeundo.

De humilitate ad deum. xxxij.

Ad deum debemus eſſe humiles. Primo vt ipſū eſſe deū ac dn̄m ⁊ iudicē noſtrū

humiliter cognoſcamus · et ei in ōmibus obe
diamus ſicut ſerui dn̄o ſuo · ⁊ opus factori
ſuo · et ſi peccauerimus ei · vt cito et digne pe
niteam⁹ ⁊ ſatiſfaciamu⁹ ⁊ emendem⁹ ‖ Se
cūdo vt flagella ei⁹ hūiliter toleremus · ⁊ nō
remurmuremus correpti · ſʒ iuſtū ei⁹ iudiciuȝ
cōmēdemus ⁊ nos correptione dignos agno
ſcam⁹ · dicēdo. Judiciū dn̄i portabo qm̄ ipſi
peccaui ¶ Tercio vt de beneficiis eius nō ex
tollamur · ſʒ agnoſcam⁹ ꝙ nō ꝓ merito no
ſtro · ſʒ pure pro ſua bonitate dilexit nos ⁊ e
legit nos ⁊ vocauit nos ⁊ iuſtificauit ⁊ mag
nificauit nos Vn̄ debem⁹ ei grās pure ⁊ humi
liter referre · et nihil nobis de bonis ei⁹ aſſcri
bere arrogādo · Vn̄ ps̄ · Nō nobis dn̄e nō no
bis · ſʒ noī tuo da gloriā ·

De triplici gradu hūilitatis · ca · xxxiij

Licet aūt ex p̄dictis poſſint humilitatis
gradus diſcerni · tn̄ vt magis in prom
to ſint ad intuendū nota tres gradus humili
tatis · licet multū inter ſe diſtātes · Primus
eſt · vt homo ſe q̄d eſt · id eſt vilē infirmū · in
opem homi · vicioſū · pccōrē · et ſi quos alios
defectus habeat agnoſcat ⁊ ſciat · ⁊ nō mē
tiat̄ ſe ſibi ēe maiorē quacūq; dignitate q̄m

ſit et nō eleuēt ſe ſupra ſe q̃ſi in ventū. vel ſu
per alios inſolēter. nec vanaꝰ laudeꝰ hominū
vel honores querat. ꝛ ſi aliqn̄ delectat eū ali
quod iſtorū. ſemetipſū redarguat ꝛ caſtigꝫ
quaſi deceptū in quo veritas nō ſit. Vn̄ pſ̄.
Filij hominū vt quid diligitis vanitatem et
queritis mendaciū ꝯ Cū eni deus oia poſſit.
vt quid non feát nos eq̄les angelis i gloria
niſi vt ipſa depreſſio nr̄a humiliet nos ne ele
uemur ſicut ſeducti et ſeductores angeli. ꝛ
corruamus et pereamus ꝯ Inde eſt quod cū
deuꝰ in baptiſmo tollat penitus reatū peccati
originalis. penā tn̄ corruptionis nō tollit in
hac vita vt ſemꝑ maneat nobis memoriale
humiliatiois. quo cauti ſimus ne ſuꝑbiamꝰ
ſicutprimi parētes noſtri. ex quorum ſuper
bia et tranſgreſſione omnes corruimus i cul
pam et penam miſerie quam portamus. et
adhuc deteriora niſi deus auertat expectaꝰ.
¶ Secundus gradus poteſt dicí cum nō ſo
lum ſeipſum agnoſcens homo ſpernat ſe ꝓ
vilitate ſua. ſed etiam ab alijs ſperni ſe pati
enter accipit. immo quia veritatem amat. et
ſe priuato amore non diligit contra veritatē
etiam deſiderat ab alijs reputari talem qualē
ſe reputat. ſcilicet vilem viciosum et ignobi
lem. et qualem ſeipſum homo in veritate

cognoſcit in quãtũ credit agnoſcẽti non ob
eſſe. Gregori9. Sicut ſupbi honoribus. ita
plerũqꝫ huiles ſua deſpectione gaudent. qꝛ
iudiciũ quod de ſe intus habent etiã ab alijs
ſentiunt approbari. Item cum dolet homo ꝛ
faſtidit honores ſibi exhibitos ꝛ vilipendit.
Iſte gradus altus eſt. et ſatis rari ſunt qui e
um aſcenderunt etiã inter religioſos ꝛ bonos
Vñ nõ eſt mirũ ſi inopes ſimus virtutũ. cum
matrẽ ꝛ cuſtodem virtutũ ſcilꝫ humilitatem
tã alienã a nobis ſentiamus Quid eni cauſe
eſt ꝙ ille qui diues eſt in miſericordia pater
celeſtis. qui etiam pro dilectione qua dile
xit nos ꝓprio filio ſuo nõ pepcit. ſꝫ ꝓ nobis
omnibus tradidit illũ. quid inquã cauſe eſt.
ꝙ nos tã inopes grãrũ ꝛ virtutũ relinquit. q̃i
non ſit ei cura de nobis ? Nimirũ aut deſidia
noſtra in cauſa eſt. ꝙ nõ inſtanter querim9
eum vt deberemus.. aut ſuperbia. quia et ſi
querimus inſtanter videt tñ nos de9 ꝓnos ẽe
vt inde extolleremur. et fieret nobis ipſa do
norũ eius ſublimatio altioris occaſio ruine.
Altiora edificia profundiori fundamento in
digẽt. et arbor excelſa ſi radicata ꝓfunde nõ
fuerit. facilius ventorum impulſu euertitur.
Qui ergo cito deſiderat virtutis culmen attin
gere. ſtudeat ſe in humilitatis fundo ſolida

re · quia deus ſupbis reſiſtit · huilibꝰ aūt dat
gratiā ¶ Tercius gradus humilitatis eſt qn̄
etiā in magnis virtutibꝰ ⁊ donis ⁊ honoribꝰ
homo nichil extollit̄ · nichil ſibi ex hoc blan
dit̄ · totū illi refundens · ⁊ in integrum reſti
tuens a quo fluit omne bonum · Talis fuit
humilitas btē virginis · q̄ cū electā ſe ſciret
vt mater dei fieret · ancillā eiꝰ humiliter ſe re
cognouit dicēs · reſpexit huilitatē ancille ſu
e · Taliſ eſt humilitaſ xp̄i · q̄ cū in forma dei
eſſet · non rapinā arbitratuſ eſt eſſe ſe equalē
deo · ſ; ſeipſū exinaniuit ⁊c̄ · Mathei · xi · Di
ſcite a me quia mitis ſum et humilis corde ·
Talis eſt humilitas angelorū et ſanctorū in
gloria · qui cū ſint pleni ſūmo bono ⁊ honore
ſūmo ſublimati · nullū motū habēt de hoc ſu
perbie · ſed ſunt in ſe eo humiliores quo alti
ores in deo · vn̄ ⁊ ouibus in mōtibus in euan
gelio aſſimilantur Ouibus ꝓpter humilitatiſ
māſuetudinē · in mōtibuſ ꝓpter altitudinē di
gnitatis · Hec eſt humilitas ꝑfectorū · qui
quāto maioreſ ſunt · tanto magiſ humiliant
in omnibus · in ſenſu in affectu · i verbo · in
actione · in habitu · Vn̄ pš · Dn̄e nō eſt ex
altatū cor meuꝫ ⁊c̄ · Si enī humiliat̄ ⁊ deſpi
cit ſe qui non habet vnde glorietur · ſed mul
ta habet vnde ꝯfundit̄ · licet bona ſit iſta hu

militas · tñ nõ mirāda · et ſi filius ruſticī non
vult filiꝰ regis putari · laudāda eſt in eo ſim
plex puritas · ſ; nõ p̄dicanda · nec ex hoc mi
rāda humilitas Jta ſi paup̄ ſe pauperē repu
tat et ab aliȷ̄s vult pauper agnoſci · veritati
cõſentit in iſtis · ſ; non ē āmirationi talis hu
militas · Si vero diues ſe paupibus confor
mat · et altus nihil altum ſapit · ⁊ glorioſus
nihil de gloria ſibi attribuit · ſed totum refū
dit ei a quo habet vnde glorioſus videt᷑ · hic
eſt humilis nõ cogēte neceſſitate · ſed verita
tis caritate · Ex caritate ⁊ humilitate naſcit᷑
virtus patientie · hec ordinat nos ad fruitio
nē ſumme pacis Nichil eni pati moleſtie eſt
pacem habere · quod fit duobus modis · ſcȝ
aut nullā moleſtiā ſentiendo · qđ erit tñ in
patria · aut moleſtias moleſte nõ ferēdo qđ
eſt magnanimorū etiā in via · ⁊ hec ē patiē
tia · Magnanimꝰ eni ē qui ad vniuerſa ſuſti
nēda patiēs eſt · qui nullis paſſionibꝰ ꝑtur
batur ·

De patientia Capitulum · xxxiiij ·

PAtiētia eſt eterne glorie reſpectu volū
taria ⁊ inſupabilis perpeſſio laborum ·
Patiētia alia ē neceſſitatis · alia ſimulatiōis
alia virtutis · Simulationis eſt · qñ aut pro

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

humana gloria aliquis patientē ſe in aduerſis oſtēdit · aut cū interim diſſimulat iniuriam quā patit̄ · vt in aliud tēpus oportunū differat vltionē · Gregorius Qui mala proximi ita tolerat · vt tamen intrinſecus doleat · et tēpus retributionis exquirat · patiētiā nō exhibet ſed oſtendit · Patientia neceſſitatis eſt · cū aliquis ideo aduerſa vlciſci nō p̄ſumit q2 non poteſt vel nō audet timens ſibi maius ex hoc imminere diſpendiū vel cōmodū deperiē vt ſerui a dnis verberati · vel paupes a diuitibus obiurgati · vel diſcipuli a magiſtris caſtigati · Prima vicioſa eſt et meretur ſupplicīū · ſecūda cauta vt euadat tempale diſpendium · tercia virtuoſa meretur grām in p̄nti et gloriā in futuro · Omnis paſſio aut eſt ex eo qd negant̄ vel auferūt̄ et minuunt̄ nobis odio habita vel nociua · q̄ poſſumus diuidere in quinq3 · in quib9 patiētia diſcernit̄ vel p̄bat̄ ·

defect9 et minuti nobis odio h[illegible]

De probatione patientie · ca · xxxv ·

Primū eſt corpis leſio · ſecundū tpalis penuria ſubſtātie · terciū detrimētū honoris · quartum carorum offenſio vel ſubtractio · quintum tranquillitatis mentis quecūq3 perturbatio · Iſtud tamen omnia priora ſub ſe retinet · licet etiam per ſe ſingulariter

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

aliquotiens valeat diſcerni ⁊ ſine alijs repe
riri · vt ſublata aliqua leticia vel conſolatiōe
minus vtili vel nociua · Verbigrā · vt cū ꝓpt
pluuiā vel aliā innoxiam cauſam non poſſu
mus ſpaciari · vel alios conceptus animi per
ficere pro libitu Cum autē turbamur pro de
fectu iuſticie vel nocumento ſalutis eterne ·
hec turbatio non ē impatiētie deputanda ſꝫ
zelo iuſticie ⁊ virtutiꝰ · niſi ſit immoderata ꝉ
indiſcreta · Unde ſecunda ad corinth · vij ·
Triſticia que eſt ſecunduꝫ deum penitentiā
in ſalutem ſtabileꝫ operatur ꝛc̄ · Patientia di
recte opponitur vicio ire · ſicut caritaꝰ dei op
ponitur accidie · et caritas proximi inuidie ·
humilitas ſuperbie · Sicut autem ire vicium
hominem ſtultum et furioſo ſimilem reddit ·
iuxta illud iob · v · Virum ſtultum interficit
iracundia · ita patientie virtus ſapientē oſtē
dit · Prouerbioruꝫ · xix · Doctrina viri per
patientiam noſcitur · Sicut ergo pro predi
ctis quinqꝫ cauſis propter ſe nō turbari vir
tus patientie eſt · ita pro defectu iuſticie nō
turbari indicium eſt teporis vel obſtinatio
nis · Pro ſe enim quilibet contriſtari debet p
preteritiꝰ defectibuꝰ iuſticie ⁊ tunc eſt virtꝰ
penitentie · pro preſentibus ⁊ tūc eſt feruor
ꝓficiendi · pro futuris ⁊ tūc ē cautela tiōris ·

Item pro proximis contriſtari debet homo·
moderatius tamen pro temporalibus eorum
defectibus · amplius autem pro ſpūalibus·
et eorum que pertinent ad ſalutē anime· Ad
hoc autez maxime prelati tenentur· qui ſi pa
tienter ſubditorum vicia toleret non corrigē
do pro poſſe·ex hac patientia non glorie me
ritum ſperare debet· ſed irā dei· cuius damna
et iniurias cum cauere ⁊ prohibere debuerint
tolerando fouerūt· Unde et hely quia filiorū
ſuorum mala non acriter redarguit· iram dei
cum pena ſenſit Et quamuis aliqua differē
tia eſſe videatur inter patientiaz et fortitudi
nem et conſtantiam· et magnanimitatem et
longanimitatem et mititatem et māſuetudi
nem· ſicut etiam ex eorū diffinitionibus col
ligitur· tamen ſepe vnum pro altero ponit·
et mutuo ſe inter ſe diffiniunt vel deſcribūt.
Patientia eſt honeſtatis cauſa rerum diffici
lium voluntaria perpeſſio· Fortitudo eſt im
mobilis inter aduerſa animi laborum ⁊ peri
culorum equa ſuſceptio· Conſtantia eſt in
ter fluctuantes cauſas et perſonas nulla mē
tis trepidatione cōcuti· Magnanimitas eſt
difficilium ſpontanea ⁊ rationabilis aggreſ
ſio· Longanimitas eſt ſpes cum lōga expe
ctatione bonorum· Mititas eſt quā mentis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

aſperitas ſeu amaritudo non afficiat. Māſue tudo eſt animi trāquillitas alterius non cedēs īprobitati. Poſſet etiā ſingula iſtorū ſingu lis tolerādis quoquo mō appropriari Verbi grā. Patiens dici pt qui dolores equo animo tolerat. vt iob tobias. Fortis ē quē tempta tionū certamina nō eneruāt. vt ioſeph. Cō ſtans quē terroēs et labores nō puſillanimē faciūt. vt machabei Magnanim⁹ qui ardua et difficilia aggredi non expaueſcit. vt da uid iohānes baptiſta. Longanimis quē lon ga expectatio a ſpe deſiderij nō frangit. vt abraham. Mitis ē qui odietiū iaculis nequa q̄ʒ irritat vt malū p malo retribuat. vt moy ſes. Manſuetus qui corde trāquillus ē ⁊ mo ribus tractabilis. vt iohānes euangeliſta.

Ad quid valet patientia. cā. xxxvi.

Valet autē virtus patientie ad multa. Primo tolerabiliora reddit pñtis vite i cōmoda. quia aduerſitas qñ cū impatiētia ē. triplex incōmodū dat. extrinſecus homo affligit. et intrinſecus per impatientiā ama ricat. ⁊ inſup mala ɔſcientia rodit mentem p reatu culpe. Secundo patientia ē magna mentis refectio. quia ſicut corpus paſcitur

cōuiuio · ita mens virtutū dapibus ſaginatur
Tercio magna eſt edificatio proximorū · et
tanto maior quanto rarior · Plures videmus
caſtos · abſtinentes · pauperes · ſeipſos humi
liantes · elemoſinas facientes · vel oratioibus
inſtantes · bona dicentes · fide conſtantes · ſed
paucos admodum in contumelijs et detracti
onibus et deſpectionibus humiliter patiētes
Excuſamus nos et defendimus nos neforte
alij ſcandalizentur de nobis putantes nos eſſe
culpabiles ſi taceamus · cū ex hoc magis rep
henſibiles iudicemur quod per impatientiam
nos vindicamus · et mordentes nos acriter re
mordemus · Sicut dicit gregorius · imitati
one dei · glorioſius eſt iniuriā tacendo fuge
re q̄m reſpondendo ſuperare · Quarto patien
tia purgat peccata preterita · et p̄cauet a fu
turis · Quinto auget gratiam in preſenti vir
tutū et ſpiritualium donorū · Juxta illd pſ
Secundum multitudinem dolorum meorum
in corde meo · conſolationes tue letificauerūt
animam meam · Sexto meretur magnam
gloriam in celo · Luce · vi · Gaudete et exulta
te · ecce merces veſtra multa eſt in celis ·
Septimo ſingularis eſt retributrix paſſionis
chriſti · talia enim ſtudet rependere qualia
ab eo accepit qui dolores noſtros portauit ·

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

Et hec eſt ſingularis leticia ſāctorū in tribu
latione patientium ⁊ gaudentium ꝙ ſic occa
ſionez habent et oportunitatē aliquo modo
retribuendi dn̄o pro illa mḡna caritate qua
pro nobis animum poſuit ſaltem aliquid ſu
ſtinendo · quia bonorum noſtrorum non idi
get vt aliquid ei de noſtro dare poſſimus ·
Cū in iudicio veniens oſtendet indicia paſſi
onis ſue omnibus · magna erit confuſio illis
qui nihil pro ipſo pati potuerunt · nec volue
runt · et magna gloria illis qui pro ipſo mul
ta et magna patienter ſuſtinuerūt · Signū
etiā ſpecialis dilectionis videt᷑ cui dat domi
nus aduerſa pati · quaſi impartiri ei dignet᷑
partē oneris ſui portandi · ſicut ille ſymō cy
reneus crucem dominicam portauit · Solent
enī ſocij in via cū laſſant᷑ rogare eos quibus
plus confidunt et quos diligunt ſpecialius
vt partem oneris ſui pro ſe ad horam ferant
vt hoc quaſi indiciū ſit illis ꝙ maiorē habeāt
de eorum dilectione fiduciam quibus onera
ſua portāda imponūt · q̄m de illis quibus for
midāt imponere · neforte nollent equo aīmo
portare · Sic et dn̄s qui nobiſcū eſt omibꝫ
diebus in via hac qua ambulamus laſſatus
vſqꝫ ad mortem labore ſue paſſionis querit
q̄s noſtrū velit ei ꝯpati ⁊ onus tribulationū

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

ſuarū quod adhuc ī corpore ſuo miſtico qᵈ
eſt eccleſia ſuſtinet ſecū portare. quia hāc
paſſionem quam caput in ſe pro nobis inſti
tuit et ſuſtinuit in carne diuiſit per omīa mē
bra fidelium ſuorum. vt ſicut oportebat pati
chriſtum ⁊ ita in gloriam ſuaȝ intrare. ita et
membra eius ſi capiti fideliter compatiantᷣ. ſi
cut ſocij fuerint paſſionis ita et reſurrectōis
erūt. Qui eni plus compaſſus chriſto fuerit
etiam ꝑpius conregnabit.

De gradibus ſiue profectibus patientie. Caplm. xxxvij.

Gradus ſiue profectus patientie. Pri
mus vt diſcat homo motus ire et impa
tientie per pugnā cohibere et reprimere. ne e
rumpat foras in verba vel facta illicita. Sic
ignis ſuffocatus fumo ſuo extinguitur. ſi āt
non cohibetur creſcit. et omnia que attinge
re poterit cremabilia incendit. Quatuor aūt
modis ſolȝ ignis extingui. ꝑfuſione. obſtru
ctione. diſſipatiõe. et defectu materie. Si
mili modo ignis impatientie deferueſcere cō
ſueuit. Perfuſione prudentiuȝ conſiliorū. vt
mature deliberet ſe homo quantum ei nocere
poſſit impatientia. et quantum patientia ꝓ
deſſe. Que quia ſuperius de remedijs latius

dicta ſūt · nūc pretereo immorari · Obruitio
ne vel obſtructōe oris ⁊ labiorū · ne lingua
ꝓſiliat i verba falſa ⁊ nugigerula · vel ne ma
nus erumpat in facta furibunda · Vn̄ ps̄ ·
Pone dn̄e cuſtodiā ori meo · Diſſipatione
vt ad alios actus vel tractatus homo ſe con
uertat · quibus abſtractus obliuiſcatur ma
terie qua ſuccenſus eſt ad irā · ſicut cū ligna
diſſipant᷑ a ſe inuicem ignis diuiſus deficit ·
Defectu materie · vt homo abſtrahat ſe ab
illis negocijs ⁊ cupiditatibus q̄ ſolent mini
ſtrare occupationes ire ⁊ impatiētie Prouer
biorū · xxvi · Cū defecerūt ligna extinguet᷑
ignis · ⁊ ſuſurrone ſubtracto iurgia cōquie
ſcūt · Suſurratio eſt occulta ſuggeſtio que
hoiem inſtigat ad materias litiū · ¶ Secun
dus gradus patiētie eſt cū ex longo vſu pa
tiendi ⁊ impatientiam refrenādi homo didice
rit iam nō terreri vel turbari aduerſis · ſed q̄
ſi in loco munito inconcuſſus circūcurſitātes
aduerſarios intuetur · quos nichil ſibi poſſe
nocere ꝯfidit · Tā diu āt homo aduerſis terre
tur · q̄mdiu aliquid diligit tꝑale in ſe vel ex
tra ſe · quod timet ꝑdere vel dolet · vt corpus
res · honores · amicos · ⁊ ꝓpriā voluntatem ·
Qui āt iſta inordinate non diligit · ſicut nō

valde delectatur in eis · ita nec grauiter con
triſtatur pro eis · ſicut qui vxorem non dile
ctā habet · nec de vita eius iocundatur · nec
de morte ꝯtriſtatur · Quid igitur poteſt tibi
aduerſarius nocere vnd' turberis ? Si odit te
in corde ſuo · malum ſuum intra ſemetipſum
clauſum eſt · et nichil te tangit pena illius ·
Tantum tu eſto in pace apud te Ignis in ſi
nu alteriusꝰ incluſus illum vrit non te · Si ver
bum dixerit contra te · ventusꝰ ſonans trāſiuit
per aerem · non iaculum tibi infixit · Sicut
ergo rideres ſi iaculum contra te miſſum caſſo
vulnere aerem feriret ⁊ te non contingeret ·
ita facito ad verba maledicorum · Canis la
trat contra te et ridendo pertranſisꝰ Si detrahit
tibi abſens non turberis · ſi leſit tibi nō nocu
it · Ipſe prodit ſe eſſe inuidum et detractorē
et ſe apud intelligentes magis odibilem et
contemptibilem reddidit · ⁊ ſic vindicauit te
de ſeipſo · Tace ergo et aliȷ pugnabunt pro
te · et dominus conteret aduerſarium tuum ·
Si autem incipisꝰ cum eo remordendo conten
dere · qui prius tibi compaſſi ſunt ſtabunt et
aſpicient vos compugnantes ſicut duos gal
los · et ambos vos deſpicient ⁊ odient · et im
patientie et inuidie arguent · Si ergo timesꝰ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

detractori cõtra te credi · ſuſtine humiliter · ⁊ patientia tua tollet ſuſpicionem · vel mitigabit preſumptionem de te in cordibꝰ aliorũ · Si aũt cor tuũ vritur intus ex rancore · reprime intuitu ſecuture vtilitatis · ſicut qui vrit᷑ vel ſecat᷑ pro aliquo apoſtemate ſanãdo tolerat breuem dolorem pro ſpe ſalutis obtinẽde Oportet nos pati morſus pulicum et ſimiliũ beſtiolarũ · ſic etiã ſuſtineamus punctiones viliũ detractorũ · Inopes honorꝭ nõ poſſunt ſine inuidia pati laudes meliorũ · quas cũ ipſi habere non valent · dolent ſe ſolos cõfundi vellent ſecum ſocios habere miſerie pro ſolacio · et ideo detrahũt alijs · ſicut deformis vellet ſibi alios eſſe ſimiles · Cordis ãt dolores et rerum amiſſionem · et amicorum offenſas et confuſiones patienter tolerare ſupradictiꝭ remedijs diſcitur · et maxime vſu ſepe talia ſuſtinendi · Vix eni aliquid in hac vita tã aſperũ eſt quod vſu et ſtudio patientie nõ fiat animo leuius ad portãduz · iuxta illud Qꝺ male fers aſſueſce et feres · In iſto gradu nec perturbatur homo aduerſis nec gaudet · ſed ſuſtinet ⁊ tacet · ¶ Tercius gradꝰ patientie eſt gaudere in tribulationibus · et gloriari cum aſſunt · ⁊ deſiderare cum deſunt ſicut famoſus ⁊ nobilis tiro gloriat᷑ cũ debet

tirocinīū cōtra aliū nobilē exercere Job. vi.
Quis det mihi vt veniet petitio mea⁊c̄. ⁊c̄. Et
hec mihi ſit ꝯſolatio. vt affligens me dolore
nō parcat. Secūda ad corinthioꝝ. xij. Pla
ceo mihi in infirmitatibuꝰ meis. in ꝯtumelijs
⁊ neceſſitatibꝰ. in anguſtijs in pſecutioībꝰ
pro xp̄o. Deutero. xxxiij. Immolabūt vi
ctimas iuſticie qui inundationē maris quaſi
lac ſugēt. qui ex creſcēte amaritudine cuiuſ
libet aduerſitatis. quaſi lacte ꝯſolationis hi
lareſcūt. et hi victiaſ iuſticie imolant. quia
ſecūdū beatū gregoriū. maioris ē meriti ad
uerſa patienter tolerare q̄m bonis opibus inſu
dare. Qui ergo ex deſiderio placendi deo ſi
bi aduerſa aliquando infert caſtigando cor
pus et mentem merore ⁊ contritione afficien
do. cur non etiā libenter ſuffert cum ab alio
infertur ei occaſio patiendi. vnde vel corpꝰ
affligitur vel animus humiliatur. cuꝫ maio
ris ſit premij hec pati equanimiter ab alio q̄ꝫ
a ſemetipſo. Et qui ſemetipſum vilem ⁊ rep
henſibilem iudicat, cur non patienter accipit
quando alius idem ſibi infert quod de ſeipſo
ſentit. cum nulliꝰ iudiciū tam timendum ſit
poſt dei ſicut ſuipſius. Conſcientia eni cuiꝰ
libet grauior ei in iudicio q̄m omnium aliorū
erit. preter deū. Hinc apparet ꝙ rara ē virtꝰ

pfecta. Vera eni humilitas ſic gaudet ab a
lio humiliari ſicut a ſe. Et vera patientia ita
libenter ſuſtinet aduerſa ab alijs illata ſicut
a ſe procreata quantū ſpectat ad ſe.

De obedientia Capitulum. xxxviij.

Et quia obediētia ex caritate et humili
tate et patientia naſcit̄. de qua aliqͦd
ad edificationē aliorū breuiter videam⁹. qꝛ
in omni religione ſumme nccīa ē. Obediētia
igit̄ ē ꝓprie volūtatis ſubiectō arbitrio ſupe
rioris ad licita ⁊ honeſta. Obediendū ē aūt
ſoli deo ꝓpt̄ ſe. cui⁹ ſerui ſumus ꝓprij. vel cre
ature rationali vice dei āgelo vel hoī. in his q̄
deus a nobis requirit ⁊ q̄ ad deū ducunt.

De triplici ratione obedientie. ca. xxxix.

Ratio obediētie triplex eſt. Vna qꝛ oiˀ
creatura ita ordinata eſt a deo. qꝫ licet
ipſe deus omnibus et ſingulis ita preſit. vt
ab ipſo ſolo accipiāt quod ſunt et habent et
pn̄t. tn̄ ꝓpinquiora ſibi nō loco ꝫ ſimilitudie
plenius accipiūt ab ipſo. qd̄ inferiorib⁹ ⁊ ſi
bi ꝓpinquioribꝫ influāt. et illa iterū ſuis iſe
rioribus vſqꝫ ad infimū. vt inferiora ſuperi

oribus ſubdita ſint · et ſuꝑiora inferioribus
preſint · et ea regāt · vt ſūma medijs · et me
dia preſint imis · Hic angeli ſuꝑiores inferi
oribꝰ preſūt · et celeſtia terrenis · et irrationa
bilibus rationabilia · Geneſis primo · Facia
mus hoiem ⁊c̄ · et preſit piſcibus maris ⁊ vo
latilibus celi · et beſtijs terre · Ad romanos ·
xiij · Omnis aia poteſtatibus ſuꝑioribꝰ ſub
dita ſit · Subſtantia enī diuina ita eleuata
et ſegregata ē ab omni creato · ꝙ inferiora
immediate motum eius ſuſtinere vel ſuſcipe
re non poſſunt niſi mediantibus ſuperioribꝰ.
cū ipſe immotus in ſe omia ineffabiliter mo
ueat ⁊ gubernet · ita vt nichil ſit omnibus eo
preſentius ⁊ nihil incōprehenſibilius ¶ Se
cunda ratio eſt · ꝙ cum nondū omnibus da
tū ſit eſſe docibiles dei · ne ignari errent a via
dei qua neceſſe eſt eos ꝑuenire ad gloriam ce
leſtē · expedit vt ſequātur ducatū doctorū ſu
orū · ſicut cecꝰ dat manū ductori ne cadat vel
īpingat vel erret ¶ Tercia ratio ē · vt homo
q̇ ſub deo ēe noluit peccādo · ⁊ ita ſuꝑbiendo
grām dei ꝑdidit · ſatiſfaciat ei ſubijciendo ſe
hoi ꝓpt deū · ⁊ ita ꝑ huilitatis meritū grāz dei
recuperet quam amiſit · Quanto maior au
tem ⁊ purior fuerit humiliatio · tanto pleni
or erit grē recuperatio et glorie remuneratio ·

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

Magnitudo humiliationis attendit in diffi
cultate iniuncti opis. puritas in simplicita
te intentiois. promptitudo in alacritate exe
cutionis.

De triplici obedientia. Cap. xl.

Est aut̄ triplex obediētia. ſcz neceſſita
tis cupiditatis et caritatis. Neceſſitate
obedit q̄ cogit̄ inuitus. et libenter eſſet liber
ſi poſſz vel auderet. vt aſinus bos et ſerui ma
liuoli. et ſimiles Cupiditate obedit qui mer
cede terrena vel pro cōmodo corporis vel con
ſolatione exteriori libenter facit quod iungit̄
vt canis et acćipiter et mercēnarij et ſimiles il
lis. Quanto autē obedientia plus habet de
temporali ꝓprio ſolatio. tāto minus habet de
merito corā deo. Merces primi eſt euaſio pe
ne quam timet incurrere ſi non obediat. Mer
ces ſecūdi eſt ſpes adipiſcendi quod deſide
rat obediendo obtinere. vt munus vel ſolaciū
temporale. Obedientia caritatis eſt quando
ex caritate dei ꝗ ꝓpter deū ꝗ ꝓpt diuinā remu
neratione obedit̄. large ſūpto noie caritatis
quo tā timor pene q̄m deſideriū premij q̄z af
fectus amoris dei icludit̄. quorū primū ē ici
pietiū. ſecūdū ꝓficientiū. terciū pfectoruz.
Itē alia diſtinctō obediētie Alia ē generał
alia generalior. alia generaliſſima. Itē alia

ſpecialis · alia ſpecialior · alia ſpecialiſſima ·
Generalis obedientia ē q̄ oēs fideles in eccia
generalit᷑ obligant᷑ obedire ſuis p̄latis · pape
epis ⁊ plebanis · in his q̄ canones ſāciūt ⁊
iura pro omnibus ꝓmulgata · Generalior ē
qua omnis creatura ratione vtens tenet᷑ volū
tatē ꝓpriā volūtati ſui ꝯditoris ꝯformare ex
arbitrij libertate · vt āgelus ⁊ homo · Genera
liſſima ē qua oīs creatura obedit ſuo creatori
ſiue naturali motu inſite ꝯditionis · vt irracō
nabilia · ſiue impulſu potētie preſidentis · vt
demones et maliuole mentes · que ⁊ ſi qn̄qꝫ
volūt quod de⁹ nō vult · nō tn̄ p̄nt niſi quod
deus vult · Specialis ē illa q̄ clerici ſpecialit᷑
tenent᷑ ad obediētiā ſuorū p̄latorū in his que
ad officiū eorū ſpectāt ⁊ ad ordinē clericalē
vt ꝯtinenter viuere ⁊ debitā tonſurā deferre ·
⁊ ſimilia in ſacris canonibus ꝑ eis ſtatuta ·
Specialior eſt illa qua ꝓpria volūtate obli
gat ſe aliquis certe pſone vel religioni ad ob
ſeruātiā limitatā ꝑ arbitrio vouētis determi
nata · vt promitto tibi obedientiaꝫ in iſtis ⁊
nō in alijs · vel tāto tpe ⁊ nō vltra · vel tali cō
ditione ⁊ nō aliter · vel in his que regula illa
iubet et non amplius · Specialiſſima obediē
tia ē illa qua ſine exceptione promittit quis
obedientiam ad omnia que non ſunt contra

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

animam ſuam et regulã talem. vbi tam ad ea que ſunt regule. q̃m ad alia que iubentur ſe obligat bona que conueniunt rationi et liberi arbitrij ſubſunt poteſtati. cum ad irracõnabilia vel impoſſibilia nemo debeat cogi. ſicut ad illicita nemo debet obedire.

De triplicí gradu obedientie. cã. xli.

PRofectus vel gradus obedientie quantum ad illa in quibus obediendum eſt colligi poſſunt ex p̄dictis. id eſt obedire ad precepta. et obedire ad aliqua conſilia. obedire ad omnia bona et poſſibilia. Quantum vero ad mentem vel affectum obediẽtes breuiter videamus qui ſint obedientie profectus. Quanto autem quis altius in obedientie virtute profecerit. tanto ei deus eſt exorabilior et omnis creatura ad obediendum homini ordinata ſubiectior et obſequioſior. Infimus obedientie gradus eſt ex timore ſupplicij obedire. ſicut illi qui tantum obediunt ſuperioribus ſuis in his que preceptorie iuſſerĩt ad alia vero tepidi ſũt et negligentes. niſi inquantum communis conſuetudo cogit. vel pudor humanus impellit. vel timor temporalis

caſtigationis · Sufficiat his qui huiuſmodi
ſunt · vt mortale peccatū per inobedientiam
nō incidāt · nec damnationē incurrāt · et hoc
eſt valde periculoſū in ꝓfeſſis obedientiaȝ re
gularē · quia priuſq̄m diſcutiāt an teneant̄
facere quod iubent̄ forte mortalis inobedien
tie laqueuȝ aliq̄n incidūt · ſicut qui nimis ap
propinquat precipicio ſubito dum nō caute
circūſpiciat in preceps labitur · Cū deo autem
diſputare velle ſtultū eſt · quaſi velle cōuin
cere eum · vt nō debeat iudicare hoc eſſe pecca
tum mortale · quod nr̄a opinio nō vult pro
mortali habere · Sua eſtimatio eſt regula iu
ſticie īfallibilis · nō nr̄a arguloſa opinio quā
noſtram conſcientiā appellamus · Solis ra
dius nūq̄m facit angulū · ſed ſemper in direc
te ſibi oppoſita ferueře ſolet · Ita in nobis ſi
ita videatur ſiue aliter eſtimemus · in profeſ
ſione obedientie non exprimimus hanc exce
ptionem · vt nolimus ad ea teneri · quando
non adiungitur hoc verbum precipio · vel ꝑ
obedientiam hoc tibi dico · Vnde bonus obe
diens tam ſtudioſe debet facere quod iubet̄
ſimpliciter · cum conſtat prelatum ſuum tā
plene id velle q̄m ſi apponeret precipio · vel
per obedientiam iubeo hoc vel illud.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

Secūdus gradus obediētie eſt pro ſpe pre
mij potius q̄z timore ſupplicij ad iniuncta vo
lūtarie obedire. Jſte non diſputat in quo te
neat᷑ vel nō teneat᷑ obedire. quia ſiue teneat᷑
ſiue non. confidit ſibi eſſe meritoriū. dūmō
malū non ſit quod iubet᷑. etiā ſi mala intenti
one prelatus aliqua iuberet que mala tñ nō
eſſent. ſcꝫ pro odio illius cui iniungeret. vt
eū ſic tribularet. vel pro ꝯmodo ꝓprio magiſ
q̄m pro obedientis profectu. non ſolum nō
nocet humiliter obedienti. ſed etiam duplex
meritū ex hoc habet ſciꝫ obedientie et inſup
patientie. Sicut inobediēti magis nocet bo
na intētio ꝑ̄ſapiētis prelati ⁊ ꝑcepti vtilitas
ex quibꝰ duricia eiꝰ ꝓpendit᷑. ita bono obe
diēti magis ad profectū prouenit indiſcre
ti prelati preceps precepti fulminatio. dūmō
nō fuerit contra deum. vt ſi quis in ira paupe
ri pro lapide maſſā argēti i gremiū iactaret.
paup̱ nō indignaret᷑ ꝑ ira iacētis. ſꝫ iocūda
ret᷑ pro argēto talit᷑ acquiſito. ¶ Tercius
gradus eſt ex ſola dilectione dei. non tantū
voluntarie. ſed etiam cum gaudio obedire.
non ſolum ad facilia ſed et ad difficilia ⁊ du
ra. etiam vſqꝫ ad mortem. ſicut xp̄s factus
eſt pro nobis obediens vſqꝫ ad mortem.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

mortē autē crucis · Pudeat dei ſeruos tali do
mino ſic pigre obedire ꝓ regno celeſti · ſicut
eſt conſuetudo quibuſdam cum ſecularium
principum et nobilium ſerui pro incerto me
rito et pro paruiſſima mercede tot labores in
bellis · tot pericula · tot penurias · tot etiaz a
dominis obprobria et verbera dura patienter
ſuſtineāt · tot itinera longa in legationibus
dñorum ꝓmpte ſubeāt · nec ꝓcraſtināt · nec
ſigniter exequunt mandatū · nec difficulta
tem viarū vel pericula pretendūt · nec pactū
pro labore ſuſcipiunt · ſed incerti de premio
in tenera ſpe omnia imperata perficiunt · glo
riātes quod pre ceteris cōſeruis ad tale nego
cium ſint electi · Vide q̄ʒ ſeduli ſunt circa do
minos circumſpicientes in quibus eis ſeruire
poſſint · et cum non tam verbum iuſſionis au
dierīt · q̄m nutū oculorū aduerterint ſtatim
quaſi precipites exiliunt · et auide auſcultāt
quod eis placeat et quid velint · Et licet ſer
uorū dei obedientia quantum ad affectum
ex maiori feruore prodeat · tamen quo ad
actū ille ꝑfectus videretur perfectior · q̄ ita
promptus et conſtans eſſet ad omnia iuſſa
implenda · ſicut in ſeruis ſecularibus inueni
tur · Sicut de ſanctiſſimo patre noſtro fran
ciſco legimus et primis eius ſocijs · qui nō ſolū

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

ea que beatusꝰ pater eiꝰ verbo expreſſit prom
pte adimplebāt. ſed etiā ſi aliquo indicio be
neplacitū eius poterant conicere ſtudioſiſſiē
ꝑfecerunt. ſicut ab ipſo didicerāt ſancto prē
Hac virtute abrahā obediuit. nō tātū exire
de terra ſua ⁊ ꝑegrinus eſſe in aliena. ſed eti
am vnicū filiū ſuū Jſaac voluit immolare.
Hac ꝓphete ⁊ apoſtoli ⁊ alij ſancti expoſue
runt ſe omnibus laboribus. periculis. perſe
cutionibus. ⁊ tādem morti ꝑ xp̄o. de quibꝫ
dn̄s ſpecialiť dicit. Si quis vult venire poſt
me abneget ſemetipſū. ⁊ tollat crucē ſuā ⁊
ſequatur me Semetipſum abnegat qui ſui
iuris eſſe recuſat. et totū ſe alterius arbitrio
ſubijcit ꝓpter xp̄m. ſicut xp̄s nō venit facere
voluntatem ſuam. ſed patriꝰ ſui.

De paupertate Capitulum. xlij.

Contemptus diuitiarū opponiť auaricie
rerū tꝑaliū. Hic q̄nqꝫ ⁊ pauꝑtas ſpiri
tus appellatꝰ. Quidā autē ſūt pauꝑes rebꝰ
et non ſp̄ū. ſicut qui libenter eſſent diuites.
ſed nō pn̄t. vt pauꝑes mundi. Quidam ſūt
pauꝑes ſp̄ū ⁊ nō rebus. et nō ꝑmittuntur q̄
diuitias nō ꝑ ipſarū amore poſſident. ſed ꝑ
amore dei. vt cultū dei ꝑ easꝰ amplificent ⁊ de

fendāt paupes · vel ꝓ amore xpi in deo · vt ꝓximis inde ſubueniāt · ſicut abrahā · dauid iob · loth · et ioſpas · ⁊ ꝯſimiles · vel pro obedietia principatus vel dignitatis ſuſcipiūt · vt beatus gregori⁹ papa ⁊ alij ſancti epi · q̄ paupes eſſe elegerāt · ꝫ iuſſu diuino aliter factū eſt · vt principes terre ꝯſtituerent · ⁊ diſpenſatores rerū eccl'iaſticarū ꝑ alijs · ꝫ in ſe paupertatis ꝓpoſitū nō abijciētes · tāto laudabiliores paupertatis ſectatores · q̄nto etiā i diuitijs ab eius amore nō ſūt ſeparati · Quidā vero ſūt paupes ſpū et reb⁹ · qui nec hn̄t diuitias · nec hr̄e volūt · nec vellēt ſi poſſent cō mode ſine pcc̄o · Hi tāto feliciores ſūt q̄nto a laqueo cupiditatis elōgati · Horū ſunt duo genera · Primi · q̄ nō hn̄tes diuitias fecerunt de neceſſitate virtutē · nolētes etiā eas habere ſi poſſent · Secūdi q̄ potuerūt habere diuitias vel habuerūt ⁊ abiecerūt eas · ⁊ recuſāt habere ꝓpter deū ·

De duplici cōtemptu diuitiarū · ca · xliij ·

Contēptus āt diuitiarū duplex ē · cum aut liberaliter effundūt in paupes p opera miſericordie · et ad cultū dei largiter expenduntur · ſicut ſancti reges et alij diuites fecerunt · turbas pauperum hominum alētes et monaſteria et eccleſias edificantes ·

Aut cum penitus deſpiciūtur diuitie ſicut ſā
cti fecerunt in mendicitate et inopia rerū vi
uentes · vt ſanctus pater franciſcꝰ et ſanctꝰ
dominicus · et alij xp̄i ſectatores euāgelice ꝑ
fectionis emulatores · iuxta illud · Si vis ꝑ
fectus eſſe vade ⁊ vende omnia que habes ⁊
da pauperibus ·

¶ De quatuoꝛ cauſis quare contemptus di uitiarum conſulitur Capitulū · xliiij ·

Quatuoꝛ autē de cauſis conſulitur diui
tiarū contemptus · Prima · quia earuꝫ
amoꝛ retrahit ab amore dei ⁊ patrie celeſtis
iuxta ipſius veritatis teſtimoniuꝫ Nemo po
teſt deo ſeruire ⁊ māmone · id eſt diuitijs ·
Sicut enī de ꝓfundo terre tolluntur · ita ſuo
pondere ad infima terre ſuos detrahunt āma
tores hoc eſt in ꝓfunduꝫ inferni · Ad thimo
theum · vi · Qui volūt diuites fieri incidūt in
temptationes ⁊ laqueos diaboli · q̄ mergūt
homines in infernum · ¶ Secūda cauſa ē ·
quia retardant homineꝫ a pꝛofectu virtutū
Sicut enī oneratus non poteſt velociter cur
rere · ſic mundanis curis preſſus nō poteſt in
ſpū expedite pꝛoficere · Si vis ergo feſtina
re ad patriā · ſi vis nō teneri laqueo venātiū

ſi vis nō comprehendi in via · ꝛ in captiuita
te vnde euaſeras nō reduci · proice auariciam
et extrahe pedem de viſcoſa cupiditate terre
norum · Ideo iudei tardi erāt ad reditum in
iherusalem de babilone · quia filios ꝛ vxoēꝰ
et poſſeſſiones iam acquiſierāt in babilone ·
ſic ꝛ religioſi tardius deſiderant celeſtia · cuz
in terrenis ceperint dilatari ¶ Tercia cauſa
ratione meriti amplioriꝰ · quia quanto minꝰ
tibi de terrenis indulges · tāto ampliuꝰ recō
penſabitur tibi in celeſtibuꝰ in gloria ſempit
na · Beati eni paupes ſpū qm̄ ipſorum eſt
regnum celoruz · non portio aliqua glorie ſo
la · ſed tota gloria regni · Vnde filiꝰ dei dās
nobis exemplū pfectionis · nihil poſſeſſiois
voluit habere in terra · non agros · non domū
vel redditus aliquos · preter ſolum veſtitū ·
quē etiam ante crucem pmiſit ſibi auferri vt
doceret nos ꝙ omnia relinquere non tantum
conſiſtit in non habere volendo · ſed ſponte o
mnia pauperibus tribuendo · et etiam patiē
ter amittendo ſi habita vi tollātur. quod ple
rumqꝫ maioris eſt meriti q̄m pauperibus tri
buiſſe · quia rarior virtus ē illata mala equa
nimiter perpeti q̄m ſponte opari bona Cum
ergo boni viri ob hoc ſolum vel maxime ſub
ſtantiam terrenam habere debeāt · vt inde be

nefaciant et ad meritum glorie eterne expen
dant· quia aliter boni nō eſſent ſi terrena nō
pia intentione quererent· et creaturam nō ꝓp
ter creatorem diligerent· debent eadem ratio
ne non minus gaudere cum ipſam ſubſtanti
am quocunq; caſu amittunt q̄m ſi eam in v
ſus pios expendiſſent· eo ꝙ eundem fructū
celeſtis meriti in patienter tolerata amiſſiōe·
quem et in pia diſpenſatione conſequi non
dubitātur· ſicut mercator illas merces equa
liter diligit· de quibus equale lucrum ſibi ꝓ
uenire confidit· Diuitias autem querere· vt
in malos vſus expendātur· ſcʒ in vanitates
in voluptates carnis· et concupiſcentias ocu
lorum· ⁊ in omnibus prauis deſiderijs impiū
eſt· quia per beneficium creatoris largitori e
orum ſcʒ deo deſpectus ⁊ ꝯtumelia irroga
tur· Sed ad hoc querere tantum vt cumula
te ſeruentur· ſtultum eſt· quia tantum valʒ
congeries lapidum ſicut argenti vel auri· ſi
nulli vſui expendatur· ‖ Quarta cauſa quia
tēporalis ſubſtantia contemptibilis eſt mul
tis conſiderationibus· Ex ſui natura· cū terra
ſit ignobile elementum inter omnia· Itē nō
multum eſt neceſſaria· Modicus enim victꝰ
et veſtitus ⁊ tectum ſufficit homini pro neceſ
ſitate ad viuendum· quod ſupereſt ſuperflu

uim eſt. Item multis eſt nociua. ⁊ damnati
onis eterne occaſio. Item multorum cauſa in
uidie. qui libenter eas auferrent habenti per
multas artes. Item multo labore et ſollicitu
dine acquiruntur et ſeruantur. etiam cū pe
riculo vite. Item non ſatiant appetitum ha
bentis. ſed quo plus habentur eo inquietius
ſitiuntur Item quia tam bonis q̄m malis dā
tur. ideo non ſunt feliciores qui in eis abun
dant. immo frequētius infeliciores. quia in
eis eſt occaſio multorum malorum. Itē quia
diu cum homine non perſeuerant. Nam ſi a
aliter non amittuntur. mors ſeparat nos ab
eis. et nihil poteſt homo poſt mortem ſecum
deferre ex ipſis. niſi quod meruit hic per ip
ſas. Sapiēs ergo debet paruipendere quod
vile eſt. et non multum laborare pro eo qđ
parum eſt vtile. et fugere quod perniciosū
eſt. et liberaliter ſpargere quod conſeruatū
perit. et diſtributum fructificat ſi in paupe
res erogetur.

De triplici gradu contemptus diuitiarū Capitulum quadrageſimumquintum.

PRimus autem gradus in contemptu di
uiciarū ē nihil hrē velle iniuſti lucri nec
ꝑ ſe acquiſitū nec ab aliis datū ł relictū. et
red dē oib⁹ debita ꝑ poſſe. ⁊ de iuſte habitis

elemoſinā facere · et non abuti ꝓpria facultate
ad peccatū ſuperbie · laſciuie · gule · ⁊ aliorū
viciorū · Tribus autē modis aliquis videtur
iniuſta bona habere · Cum aut ipſā male ac
quiſiuit quocunqꝫ modo · aut ab alio datuꝫ
vel venditum vel relictum aliquid eſt ei qui
ius in eo non habuit · aut cum nocuit alteri
in rebus ſuis iniuſte etiā ſi nihil de illis habu
it · In quātū eni teneor alteri reſtituere · in tā
tum mea non ſunt mea · ſed illiꝰ cui teneor
Vnd᷑ qui plus tenetur certis ꝑſonis q̈m habe
at ſi dat alicui gratis de bonis ſuis vnde ſcit᷑
impotenꝰ fieri ad reddendum · qui accipit ſci
enter debet pro eo tantū ſoluere quātuꝫ acce
pit · cū ille ſua nō dederit ſed que ſunt aliorū
¶ Secundus gradus eſt · nihil velle ſuꝑflu
um habere · ſed neceſſarijs eſſe contentū in vi
ctu et veſtitu · hoſpitio · vtenſilibus ⁊ obſe
quentiū famulatu ꝛ̄liqua habita pauperibꝰ
erogare · vel oblata nō recipere · nec acquire
re ſupra neceſſitatem · Luce · xi · Quod ſuper
eſt date elemoſinā · et ecce omnia mūda ſūt
vobis · Hic monachi in egipto et alij eorum
ſimiles de labore ꝓprio victū et veſtitum ha
bentes · reliqua pauperibus diſtribuebāt ·
Apoſtolus · Habentes alimenta ⁊ quibus te
gamur his contenti ſimus · Sed ne minus la

tos faciamus terminos ſufficientie · ſciendum
ꝙ duplex eſt ſufficientia · indigentie et con
cupiſcentie Sufficientia indigentie ſufficiat
ſuſtētare naturā · vt poſſit ad ſeruiendū deo
perdurare · ꝛ hāc ſufficientiā natura docet · ſi
cut videmus in irrationabilibꝫ aialibus · im
mo et in plantis que contenta ſūt naturali a
limento · et amplius non requirunt · Suffici
entia cōcupiſcentie excedit menſuram · limi
tes non habet niſi impoſſibilitatis · hoc ſoluꝫ
relinquit quod non ſperat adipiſci · Diues
auarus in euāgelio · cū vberioribus fructibꝫ
agri ſe vidiſſet ditatum nō dixit · diues ſū
et abundo · plus non cupio quia non capio ·
ſed cogitauit horrea vetera deſtruere et maio
ra facere · Prima horrea ſūt iuſte neceſſitatis ·
hec parua ſunt ꝛ ꝑuis implent̄ · ſed hec aua
rus deſtruit et maiora faciat · ſcꝫ horrea concu
piſcentie et ſuperfluitatis que nunq̄m replē
tur · quia ſemper cum plura habere ceperit · e
tiā ampliora facere diſponit · ad que nō ſuffi
ciunt iam habita · niſi adijciat adhuc plura ·
ſic procedit in infinitum · Cor auari eſt qua
ſi fouea ſine fundo · q̄ quo plus rapit plus de
glutit · vt nunq̄m videatur impleta · Auarus
non impletur pecunia Eccleſiaſtici quinto ·
¶ Tercius gradus eſt nihil velle poſſidere

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

in hoc mundo · et in omnibuꝰ neceſſariȷ̈s mul
tiplicem pati penuriam propter deum · Hoc
eſt efficaciſſimū contra auariciam remedium
que ſicut inſaturabilis nunq̄m dicit ſufficit ·
non extinguetur melius niſi cum materia tē
poralis ſubſtantie penitus ſubtrahatꝛ · Hoc
remedium chriſtuꝰ docuit verus animarum
medicus · qui in omnibus illam viam tenuit
que eſt aptiſſima ad doctrinam virtutum
et curationem viciorum · Diuitie enim et ho
nores ſeculi et voluptates ſunt precipua ſan
ctitatis impedimenta · quaꝰ magiſter virtu
tum · ⁊ dominus docuit viuendo declinari · ſu
is diſcipulis in exemplum · Mathei decimo
nono · Si vis perfectus eſſe · vade et vende
omnia que habes ⁊ da pauperibus · et veni
ſequere me · Hec eſt quam apoſtolus notat
altiſſima paupertaꝰ primorum ſanctorum in
eccleſia · qui omnia reliquerunt ꝓpter deum ·
Huic multe virtutes ⁊ plurima dona gratia
rum annexa ſunt · que tamen a paucis capiū
tur · eo ꝙ licet multi ſint qui quaſi nichil ha
beant in mundo · tamen admodum rari ſunt
in religione · qui non plus habere cupiant ꝉ
pro ſe vel pro aliȷ̈ꝰ · Omne quod eſt meliuꝰ
etiam eſt rarius in hoc mundo · Qui propter
ſe ſollicituꝰ eſt in temporalibuꝰ · relinquitur

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

ſue prouiſioni · ſimiliter qui habet alios pro
uiſores relinquitꝰ illisꝰ Qui vero oēm ſollicitu
dinē ſuā in deū iactat et omnem cogitatum
ſuum · habet ipſū dn̄m in prouiſorem · Mat ·
vi · Primū querite regnū dei ⁊ iuſticiā eius ·
et hec omnia ſcȝ tpalia neceſſaria adijcientꝰ
vobis · Qui eni ex grā vult donare celeſtia ·
cur etiā ab eo nō et parua ſperem? · Aut er
go dabit nobis neceſſaria in quātū expedit
nobis · aut vires corporis ad ſuſtinendū pe
nurias · aut ſpiritualem dulcedinē melioreȝ
carnali et inſuper premium celeſte ·

De ſobrietate Capitulum · xlvi ·

Sobrietas eſt virtus qua corpisꝰ alimen
ta cū moderamine admittūtꝰ · in cibo po
tu et ſomno · Sumitꝰ etiā generaliter pro mo
deramine ab omni ſupfluitate · vt in temperā
tia mentis et corporis · Unde dicitꝰ · Sobria
mens ⁊ ſobrius ſenſus · Sed ꝓut accipitur
pro reſtrictione alimentorū · illa eſt que di
citur parſimonia vel abſtinentia · et opponi
tur vicio gule vel caſtrimergie que eſt ven
tris ingluuies · Eſt autem alia ſobrietas me
dicīe · alia auaricie · alia hypocriſisꝰ · alia pau
pertatis · alia religioſitatis · Medicīnalis fit
ꝓpꝰ ſanitatem corpis ꝯſeruādam vel recupe
randam · Auaricie ad parcendum expenſisꝰ ·

Hyppocriſis pro laude humana. Pauptatis pro neceſſitate penurie. Religionis ꝑ virtute obtinenda. pro vicijs calcandis. pro penitentia agenda. pro edificatione proximorū pro gloria promerēda. pro acuendo intellectum. in ſapientia acquirēda. Nam ſicut feneſtra obſtructa limo obtenebratur. ſic ītellectus cibo obrutus obſcuratur. ſicut ſepe experimur. Sobrietas autem ſicut omīs virt9 tūc ſolū corā deo eſt meritoria. cum deus eſt cauſa prima ⁊ forma. id eſt ſi propter deum principaliter fiat ⁊ ſecundum deum. Sicut enī deus mundū gubernat. nec plus nec minus diligentie adhibeat q̄ȝ iuſtū eſt. omnē diligentiā ſuam vt ita loquamur circa celeſtia impendens. ita homo cui minor mūdus regendus cōmiſſus eſt. hoc eſt corpus ꝓprium. ſic debet ei prouidere prudent. vt nec neceſſaria prouiſione aliquid ei deſit ꝑ poſſe. nec aliquid ſuperflui impendatur. vt nō deficiat ante tēpus penuria vel labore. nec laſciuiat ex abundanti quiete. Tota autem intentio debet eſſe circa optimum occupata circa ꝑfectum anime in dei noticiā et amore. ⁊ in his que ad hunc ꝑfectum promouent ⁊ conducūt. quia nec ꝓpter corpus creata eſt anima ſed corpus ꝓpter animam. vt illi ſeruiat ⁊ co

operet᷑ ad ꝑfectū prefatum · Anima eni ꝓpt
deum creata eſt · vt ei inhereat · ⁊ inherendo
ſuauitate eius fruatur · ⁊ fruendo beata ſit ·
Solius eni dei eſt eam deſtruere ⁊ occidere ·
cuius etiā creare ⁊ viuificare eam · ideo niſi e
ius iuſſu vel ꝑmiſſu nihil licet nob̄ deſtruē eo
rum que ipſe fecit · Irrationales creaturas ꝑ
mittit nos occidere · ſed non irrationabiliter ·
Rationales vero prohibet occidi · id eſt ho
mines · niſi ſecundum leges ab ipſo promul
gatas · Vnde iudices ſecundum leges diui
nas iudicantes · non ſua ſed dei auctoritate
malefactores occidunt · quia ipſe precepit ·
qui hoc vel hoc fecerit tali pena puniat᷑ · Si
cut autē nō licet cuiq̄m alterum occidere · ſic
nec ſemetipſū · cū nemo plus alterū teneatur
diligere q̄ȝ ſemetipſū · Semetipſū autē occi
dit qui indiſcrete ſe per abſtinentiam ⁊ per
alios labores debilitans · ante cogit᷑ deficere
q̄ȝ requirit ordo nature · licet aliquos deuotio
nis feruor · vel pura ſimplicitas excuſet · Ad
romanos · xij · Rationabile ſit obſequium
veſtrum ·

In quibus conſiſtit ſobrietas · ca · xlvij ·

SObrietas in tribus cōſiſtit · in q̄litate ·
quātitate et modo · In qualitate vt nō

delicata ⁊ precioſa · aut ſumptuoſa requirat ·
ſed ſimplicia quibus valeat ſuſtentari natu
ra · et gula non irritari · ⁊ que de facili poſſint
baberi · In quantitate · vt nō nimis nec ſepi
us q̈m decet · ſed temperate · vt ſit refectō cor
pori et non onus · Infirmi ſunt liberi ab bac
vtraqꝫ lege · In modo · vt nō importune req̄
ratᷣ · ſed modeſte · mature et religioſe · ſicut
in priori formula nouiciorū tactū fuit · Sic
eni ſapit ſuauius · ſumitur cōmodius · reficit
ſalubrius · minus grauat ſtomacbum · ⁊ faci
lius digeritur · ⁊ minus peccatᷣ · et eſt bone
ſtum et religioſum · Valet auteꝫ ſobritaꝭ ad
illa que ſupra dicta et tacta ſunt · Valet enī
ad ſatiſfactionē pro peccatiꝭ · vt ſicut corpo
ris voluptate peccamus · ita et eius caſtigati
one emendemus · Item ad carnis laſciuiam
reprimendā · vt que impinnguata inſolens
et inobediens facta eſt · macerata diſcat ſpi
ritui obedire · Prima ad corintb · ix · Caſti
go corpus meū · et in ſeruitntem redigo · Itē
ad corporis ſanitatē · quia noxios bumores
deſiccat · quos crapula ⁊ quies ſupflua gene
rare cōſueuit · Itē ad ſollicitudies mūdanas
abſcindendas · quia qui modicis ꝯtentus ē ·
modica babet prouidere · Item ad multaruꝫ
virtutū babilitationem · Sobrius enim agi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

lioꝛ eſt ad bonū. caſtioꝛ eſt. minus habet in
uidendi materiam. magis cautus in lingua.
promptioꝛ ad deuotionem. ⁊ purioꝛ in affe
ctu. ad ſapientiam acquirēdam ſenſum ma
gis vigilem facit et ſubtilem. ⁊ memoriā ho
minis tenacē. Itē ad aliorum edificationem.
quia qui exteriora noſtra oꝛdinata vident ⁊
temperata. conijciunt quid de interioribus e
ſtiment que non vident. Minus etiam ſum⁹
eis graues ad recipiendum nos in menſam.
videntes q̄m modicis contenti ſimus. et ꝙ fa
cile poſſunt nobis ſatiſfacere. minus etiam a
lijs mendicis nociui ſumus. quia quo plura
ab hominibus petimus. eo minus alijs men
dicis dandum relinquimus. ⁊ hoc vero eſt
quoddam genus rapine quod a paucis ad
uertitur. cum aliquis vltra neceſſitatem verā
mendicat. vnde alter magis indigens patit᷑
detrimentum. quia poſtea ſuperueniens nō
inuenit quod iſte preueniens preripuit. Itē
valet ad meritum glorie tam pro ſeipſa q̄m
pro virtutibus ſibi connexis. quia quo ma
gis hic nobis de voluptate ſubtrahimus. eo
magis ⁊ hic ſpiritualibus ⁊ illic celeſtibus
delicijs abundamus.

Sequitur de triplici gradu ſobrietatis.

De triplici gradu ſobrietatis · ca· xlviij ·

PRimus gradus ſobrietatis eſſe poteſt a crapula et ebrietate cauere · et debita tē pora et horas in comedendo ſeruare · ne ieiunij a ſtatuta leuiter frangantur · vel tempore incongruo epuliꝰ et potibuꝰ temere inſeruiat᷑ · ꝛ ne magis ad luxuriam q̄ȝ ad nature refectionem edendo vel bibendo ſtudeatur · Eccleſiaſtici · x · Ve terre cuius rex puer eſt · ꝛ cuius principes mane comedunt · Pecuꝰ quod ſolum ventri ſeruire nouit ſeruat in edendo ꝛ bibendo modum nature conuenientem · ſic et homo debet qui regitur ratione · alioquin melius eſſet ei carere ratione q̄m non regi ab ea · quia non peccaret carens ratione · ¶ Secūdus gradus eſſe poteſt etiam a quibuſdam licitis abſtinere · vt a carne · vino · lacte · piſcibus vel pulmentiꝰ · ſed aſperiori victu cōtentum eſſe · ſcilicet pane rudi et pulmento non condito · vel ſepe ieiunaē · et a delectabilibus abſtinere ꝛ que magiꝰ appetuntur · vt religioſi et deuoti ſolent et penitentes · Ad romanos decimoquarto · Bonum eſt nō comedere carneꝰ · et non bibere vinum · ꝛc̄ · ſicut nazarei et filij rechab · Danielis decimo Caro et vinum non introierunt in os meum ·

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

¶ Tercius gradus eſt · ſic domuiſſe gulã · et ſic docuiſſe palatũ · vt homo ſolis ſit ↄtentus illis que extreme ſufficiant neceſſitati in qualitate et q̃ntitate cibi ⁊ potus · vt quo ſimplicior eſt victꝰ eo magis diligat · ⁊ ſi delicata aliq̃n ſumere oporteat · nõ delectationẽ i eis ſed ſolã neceſſariã refectõnẽ requirat Ad romanos · xiij · Carnis curã ne feceritis in deſiderijs ·

¶ Alia diſtinctio graduum abſtinentie · Cap · xlix ·

POſſet et alia diſtinctio dari de profectibus abſtinẽtie vel ſobrietatis Primꝰ videlicet gradus patienter carere cum non poteſt haberi cibus vel potꝰ delectabilis · ⁊ nõ ↄtriſtari cũ nõ habent̃ interdũ deſiderata · ſicut quidã ſi q̃n non hñt que in menſa deſiderant cõtriſtãtur · indignãtur · murmurãt · verecundiã abijciunt · et non cogitant profeſſionem ſuã · et ꝗ aliq̃n diuites ſeculi non hñt omnia que cupiunt · quãto magis pauperes et mendici · ¶ Secundus gradus abſtinẽtie eſt velle carere pro deo etiã illiꝰ que poſſẽt haberi amore ſobrietatis ⁊ paupertatis ⁊ boni exempli · Hic boni et fideles ſerui dei ſepe ditiores hoſpites pretereunt ⁊ apud pauperes hoſpitant̃ · ⁊ lautiora fercula prohibent ſibi

dari · cōtēti ſimplicibus ⁊ pāncis amore dei.
⁊ pro edificatiōe aliorū · Prima ad corinthi
os · vi · Omnia mihi licent · ſed non omnia e
dificant · Nam licet ſecundum euangeliū co
medere liceat que apponunt᷑ · tamen magis
edificat ſi lauta et multa nobis apponi nō ꝑ
mittamus · quia ſicut recipientes decet libera
lis hoſpitalitas · ita nos decet religioſa parci
tas · quā etiā nos fortius cōuenit defendere ·
q̄m illos ſuā ſecularē oſtendere honeſtatē q̄
volūt nos abūde ꝓcurare · Quāuis aūt illa vi
ce videant᷑ ꝯtriſtari qd̓ nō ꝑmittim⁹ eos ſue
deuotioni ſatiſfacere multa miniſtrādo · tn̄ a
pud ſe de nr̄a tēperantia edificant᷑ · et alio tē
pore recipiunt nos hilarius quo minus ſum⁹
eis oneroſi · et vbi mō paucos receptores ha
bemus · ibi tūc plurimos haberemus · cū itel
ligerēt ꝙ nos pauꝑes paſcē ꝯmode valerēt ·
¶ Tercius abſtinētie gradus eſt poſſe ſine
difficultate abſtinē ab habitis delectabili
bus · vel tm̄ inde ſumere purā neceſſitatem · ⁊
hoc non amore delectationis ſed recreatiōis
Et quāuis quo ad paupertatem maior v̓t⁹
ſit non habere quod cupias · tn̄ quo ad forti
tudinē abſtinētie · maius eſt poſſe appetitū
retrahere ab vſu et delectatione preſentis vo
luptatis q̄m abſentia non deſiderare · Securi

us autem eſt fugere delectationes carnales. quia ſepe victi ſunt in certamine qui nimis voluerunt eſſe ſecuri. et qui ex preſumptioē ſibi victoriam ſpoſponderant. victi et cōfuſi didicerunt ꝙ ſtultum eſt ſe committere periculis preliorum vbi poſſunt oportune vitari. Facilius in litore non ſubmergeris. q̄m in gurgite aquarum.

De eo ꝙ virtus tenet medium viciorū. Capitulum quinquageſimum

Sciendū tamen eſt ꝙ virtus medium tenet viciorū. et in vtroqꝫ latere tam a dextris q̄m a ſiniſtris vicijs eſt obſeſſa. ita vt ſi modice a diſcretionis tramite deuiauerit iam virtus nō ſit. Verbi gratia Parſimonia vel abſtinentia ſi metas ſuas excedit in ſuperfluitate alimenti. declinat in viciuꝫ gule. Si nimis modicuꝫ admittat de neceſſario alimēto. vicium indiſcretionis incurrit. per quam vires corporis deſtruat. vigorem mentis extinguat. naturam debilitet. et bona que promereri potuit negligat. et vel vitā citius perimat. vel ſenſum perdat. vel ſi vires recuperare debeat. tanta poſtmodum ſtudeat cura corpus ſuum reficere commodis et fomentis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

quāta prius indiſcrete eadem ſubtraxerat ei
¶ Similiter cōtemptuꝰ diuitiarū ſi vltra q̄m
iuſtū eſt congreget temporalem ſubſtantiā
in auariāe viaum cadet · Si nihil tp̄ale velit
ad vſum admittere · ex tali indiſcretione ne
cabit naturam fame · frigore · ⁊ egritudine ·
Patientia ſi nimiꝰ declinat inpatientie viciū
incidit in torporem vt zelum iuſtiāe perdat
⁊ diſſimulet tam in ſe q̄ȝ in aliјs viāa creſce
re que deberet perſequi et vlciſci · Humilitaꝰ
dū in ſe nimis timet extolli ab indiſcreta ab
iectione ſui perdit confidentiā ſalutis · vel ꝓ
fectus ſpiritualis · Caritas proximi ſi indi
ſcrete teneatᷣ faāt proximo fauere vel coope
rari in detrimentū ſalutis ꝓprie vel illius . vt q̄
piurat amore proximi · ⁊ aliјs multiꝰ modiꝰ
Caſtitatis amor aliquos membra virilia ſi
bimet amputaꝛe feāt · et dum voluerunt tem
ptationis ardorȝ temperare ſe periculo ꝓprie
interfectionis expoſuerunt · Agilitas boni o
peris qn̄qȝ ſic fugat pigriāam · vt quietȝ de
uotionis extinguat · Sp̄ualis leticia ſic acc
diā vel triſticiam declinat vt quandoqȝ i diſ
ſolutionem incidat et vanā leticiā · Taatur
nitas verba ociosa declinanſ qn̄qȝ vtilia ⁊ ne
ceſſaria reticet in detrimentum ꝓximi ⁊ ſui
Obedientia indiſcreta ſic fugit ꝓprie volūta

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

tis viciū. vt obediat ſuperiori etiam ad pecca
tum · cum tamē obedire magis deo oporteat
ꝓhibenti omne peccatum · q̄m cuiuis homini
precipienti peccatum · ⁊ ſic de alijs virtutibꝰ
ſentiendum ·

De eo ꝙ vicia ſe eſſe virtutes mentiunt̄
Capitulum · li ·

Et quia virtus tam nobilis ⁊ venerabilis omnibus ⁊ pre omnibus eſt · quod etiam viciosi eā ſuper omnia venerātur · ideo et vicia qn̄q₃ ſe virtutes eſſe mentiunt̄ · ⁊ velamen virtutiꝰ aſſumūt · vt aut ſecurius diſſimulent̄ ⁊ nō arguantur · aut etiam laudem virtutis aſſequant̄ · Vnde videmus ea qn̄q₃ etiā a quibuſdam religioſis ⁊ ſtudioſe exerceri. et ex auctoritate q̄ſi ꝓ virtute defendi · ita vt vera virtuſ eiꝰ in alijꝰ qn̄q₃ diſplicͤat · ⁊ eam pro vicio deſpiciant ⁊ impugnent · et interpretentur eſſe vicium quod virtus pura eſt · et ecōtrario virtutem aſſerant quod ē vere viciū ſecundū virtutis colorem velatum · Verbi grā · Paupertas ſpūs · id eſt voluntaria pro xp̄o paupertas magna ⁊ vera virtꝰ eſt · qua multi religioſi ꝓfitent̄ · et tamen videmus plures ſub pretextu neceſſitatis pietatis ⁊ honeſtatis diuitias deſiderare · in pecunia · in predijs · in edificijs · veſtitu ⁊ victu et

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

libris · et aliȷs que vere diuitie reputantˀ · ita
vt ſatiari nequeāt · quia ſi iam quod cupiūt
haberent · ſi quisˀ plus offerret acciperent plꝰ
vſqꝫ ad magnā quantitatē · ꝙ non dicerent
ſufficit nolumus plus habere · Econtra parce
viuere ⁊ paucis eſſe contentum tenacitasˀ et a
uaricia appellatˀ · quaſi non audeant vti hisˀ
que habent · Silentiū triſticia appellatˀ · ma
turitas amaritudo · zelus iuſticie temerarium
iudicium dicitˀ Quies deuotionis pigricia vo
catur · Corporis caſtigatio indiſcretio ſenſe
tur · Simplicitas ſtulticia creditˀ · Timor dei
litigioſa conſcientia eſtimatur Fugere pub
licum ſingularitasˀ vocatˀ · Cauere ſcandalū
hypocriſis iudicatˀ Ecce quō virtus ꝑſcribi
tur · et ꝑuerſe vicium interpretatˀ · Econuer
ſo autem plerūqꝫ diſſolutio ſocialis iocundi
tas putatur · Curioſitasˀ edificiorū ⁊ librorū
et aliorum honeſtas habetur · Laxa conſciē
tia libertas deputatˀ · Corpus delicate fouere
diſcretio reputatˀ · Garrulitasˀ affabilitasˀ di
citur · Inuidia fraterna zelus iuſticie videtˀ ·
Duricia et inclementia rigor ordinis putatˀ
Auaricia acquirendi prouiſio fidelis nuncu
patur · Aſtutia prudentia nominatˀ · Elatio
actoris offenſio monſtratˀ · Zelus et conten
tio ordinis defenſio appellatur · Iactantia

de bonis edificatio proximi vult videri. Detractio. deteſtatio vicij alterius vult putari. Conformitas viciosa vult credi fuga ſingularitatis. Et torpor negligentie vult humilitas videri. Altiora ſe non q̄rere puſillanimitas. Inquietudo euagandi et negociandi vult agilitas bene operandi. Prodigalitas largitas vult videri. Et ſic de alijs ſciendū. Inter que diſcretio ſpiritꝰ medium virtutis iter elegit. non declinans ad dextraz vel ad ſiniſtram regia gradiens via. ne dicat bonuz malum. vel malum bonum. ponendo lucez tenebras. et tenebras lucem. diuidens diem virtutis a nocte viciorum. ne angelum ſathane pro āgelo lucis recipiat. verum a falſo diſtinguens. et quod bonum eſt tenens.

De caſtitate Capitulum. lij.

CAſtitas eſt ſobrietatis filia et nutritur ab ea. ſicut econtrario luxuria nutritur a ventris ingluuie. Membra enim genitalia ſub ventre poſita ex eius redundantia in libidinem reſoluuntur. Sic etiā econuerſo ventris exinanitio humorem luxurie arefacit.

ſicut cū fons obturatᷣ · riuulꝰ ex eo profluēs
deſiccatᷣ · Vnū pro generali regula ab omni
bus ſpūalibꝰ hactenus obſeruatū eſt · Qui
caſtus eſſe deſiderat ſtudeat ſobrietati · quia
ſine ea nō diu caſtitas eſt ſecura · et cum ꝓfi
ciente proficit · ⁊ cum deficiente decreſcit · li
cet quidā ſine ea modo ſibimet aliud neſcio
qua preſumptione promittant · Omniꝰ lauꝰ
in fine canitᷣ · Nec credo tot et tātos virtutū
inquiſitores qui predictā ſecuti ſunt regulā
in ſua eſtimatione deceptoꝰ · Vnuſquiſqꝫ ei
in ſua arte ſapiens eſt · Et ſtudioſi virtutuꝫ
ſunt in earum exercicijs ſapientes · Studio
ſi vero diuitiarū et deliciarū ſeculariū efficiū
tur in earū prouiſione prudētes · Luce · xvi ·
Filij ſeculi huius prudentiores filijs lucis in
generatione ſua ſūt · ¶ Caſtitas eſt virtꝰ
origine celeſtis · Hanc ſancti angeli ab ip
ſo dn̄o omniū virtutū fontali principio pri
mitus didicerūt · ⁊ indeclinabiliter ſeruaue
runt · Hanc ſūmus ⁊ vnus magiſter noſter
qui in celis angelorū magiſter eſt xps domi
nus noſter de celeſti ſchola ad terras publice
docendo attulit · ⁊ matrem ſuam glorioſā vir
ginē perfectā ⁊ primam poſt ſe huius diſci
pline magiſtram in cathedra virginalis mū
dicie ceteris mirandam et imitandā ꝑfecit ·

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

Qꝫ ꝺ caſtitas quatuoꝛ faciat in preſenti Cap. liiij.

CAſtitas quatuoꝛ facit in preſenti. Coꝛpus mundificat. ſicut ecōtrario luxuria inquinat. ita vt ſi non eſſet alia merces caſtitatis q̄m preſēns mūdicia. nec aliud luxurie ſuppliciū niſi eiꝰ feditas. caſtitatis honeſtaſ eſſet amplectenda. ⁊ turpitudo luxurie hoꝛrēda. Itē mentē liberā facit et expeditā. quia nec pro vxoris pꝛouiſione. nec pꝛo filioꝛuꝫ educatione ſollicitū reddit. nec affectus dilectionis ad coniugem ⁊ ad filioſ ligat. nec ſpūs zelotipie caſtū exagitat. nec ſollicitus eſt quō vxori placeat. vel qualiť heredeſ diuites faciat. nec q̄rit generos vel nurus. nec eſt ſeruus affiniū ſuorū. ſed pro ſe ſolo ſollicitus eſt in ſeipſo quieſcens. Multa ſunt de quibus opoꝛtet coniugio ligatos eſſe ſollicitos. ita ꝙ illa carnis delectatio nullo modo eſt eis tam iocunda q̄m anxietaſ variarum curarum patiuntur oneroſa. quas apoſtolꝰ tribulationem carnis appellat. Vnde idem apoſtolus Pꝛima ad corinthios ſexto. Volo vos ſicut ſollicitudine eſſe ⁊c̄. Item conſcientiam letificat. quia gratum deo preſtat obſequium. qui pꝛo ipſo carnis dulcedineꝫ reſpuit. quam mundus pꝛo magno concupiſcit.

Letificat autem · quia deo placet · deuz placat
et proximare facit · ⁊ dei offenſam cauet i de
lectatione carnali · et premium celeſte meret
et deum auctorem mundicie per caſtitatem
imitando ſequitur · cum ſit gloria magna ſe
qui dominum · qui nos preceſſit in mundicia
caſtitatis virgo virginis filius virginuz ſpō
ſus · Item tam hominibus q̄m angelis ama
bilem facit et ſpectabilem · Hominibus · qui
a tam boni q̄m mali venerantur eam · Ange
lis · quia cum naturaliter omne animal dili
gat ſimile ſibi · etiam angeli caſti homines ca
ſtos familiarius diligunt ·

De his que valent ad acquiſitionem ca ſtitatis Capitulum · liiij ·

AD caſtitatis autem acquiſitionem ⁊ ꝓ
fectum ⁊ conuerſationez valent ea que
ſupra poſita de remedijs luxurie · ſcilicet alie
natio · ⁊ ſeparatio feminarum a viris · ⁊ con
ſortium contubernale caſtorum · quorum ex
emplo doceatur · Item deliciarum fuga · que
nutriunt carnis illecebras · Item exteriorum
ſenſuum cuſtodia · vt non videat vel audiat
vel tāgat vnde temptetur · Item ocij deuita

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

tio · quod eſt ianūa omnium viciorum · ma
xime carnalium · Item cuſtodia interiorum
cogitationum et affectionum · per quas co
luber primo caput venenatum ingerit · Item
orationis frequentia qua obtinetur auxiliuꝫ
a deo contra omnes impugnationes

De diuiſione caſtitatis Capituluꝫ · lv ·

Profectus vel gradus caſtitatis pluri
bus modis diſtinguuntur · Eſt enim
caſtitas coniugalis et vidualis · caſtitas vir
ginalis · Eſt etiam caſtitas alia in actu · ali
a in affectu · Quidam ſunt caſti corpore · ſꝫ
non mente · et quidam caſti mente · licet cor
pore oporteat eos reddere debitum coniuga
le ·

De gradibus caſtitatis prout religioſis
competit Capitulum · lvi ·

Nunc de gradibus caſtitatis ſicut dē
religioſis conuenit videamus · Pri
mus gradus eſt continentia ab ac
tu carnali · cum ꝓpoſito ſic manendi · cum o
mnibus illicitis motibus conſenſum negādi
Iſte gradus cū adhuc vicinus ē terrene volup

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

tati per nouitatem conuerſionis vapor tan
git eum carnalis temptationis quaſi fetor
zodome ardentis. Ne igit quaſi vxor loth re
troſpiciens pereat. feſtinet ad montem ſub
limioris caſtitatis gradū labore attingere vt
ſaluetur. ne pereat in ſcelere ciuitatis in pccō
luxurie quo plurimi perierunt. Primus iſte
gradus eſt adhuc in labore pugne et in icer
to victorie. cū ſola volūtas cum adiutorio
gratie pugnat contra quatuor hoſtes. ſciliz
carnis prurituū ⁊ affectionis appetitū. mūdi
prouocomenta ad libidinem. et demonum
ſuggeſtionem. ⁊ ita ſunt quatuor cōtra du
os. Confidat tamen voluntas bona. ⁊ inhe
reat fideliter ei qui dixit. In mundo preſſurā
habebitis. ſed confidite ego vici mundum.
qui etiam diabolum fortius alligauit. ⁊ ſpo
lia diripuit. et cito inimicos eius cōuertet ad
pacem. et ſubijciet exactores ſuos. ſcilicet
carnis libidinoſum pruritum. ⁊ affectionis
illecebroſum appetitum. ¶ Secundus eſt
cum per macerationem carnis et per alia ſpi
ritualia ſtudia affectus mundatur. ⁊ caro
ita ſpiritui ſubiugatur. vt rarius ⁊ minus tē
ptetur. vt quamuis adhuc non plene careat
concupiſcentiarum ſtimulis quaſi ſpinarum

aculeis · et iebuſeus adhuc itra terminos ha
bitationis eius lateat · tamen depreſſus ſit et
imminutus · vt etiam faćili labore cedetur ei⁹ alias ſedetur
commotio · et imperando magis q̄m reluctā
do inſurgentem compeſcat · niſi forte ex pro
pria negligentia vel deſidia vires reſumere ·
et grauius impugnare permittat · ſicut filijs
iſrahel dominus minatur · quando ex negligē
tia ꝓpria hoſtes qui ſibi a domino ſūt ſubiecti
noluerūt delere · ideo dn̄s noluit eos a facie e
orum delere · vt per que peccauerant · per hec
et punirentur · vnd' poſtea ſepius ab eis gra
uiter tribulati ſunt ⁊ ſubiugati Si hoſtibus
viciorum fideliter reſiſteremus quādo nos im
pugnare incipiūt · non ſolū non vinceremur
ab ipſis illa vice · ſed etiam ita debilitarent̄ ·
quod poſtea rarius auderent nos impetere. et
ſi impeterent faćile vincerentur donec penitus
delerentur quod vix auderent reſurgere · ſed
tepide reluctando · damus eis vires ⁊ auſum
ſepius et acrius nos deinceps impugnandi ·
Sciendum ꝙ aduerſarius quando forti
ter vincitur aliquando diu expectat · quod
de eodē vicio non impugnat donec iterū diſ
ſueſcat homo pugnare · et tunc iterum ſubi
to improuiſus irruit · vt improuidos tanto ſē

curius proſternat · quanto ad repugnandū inuenit imparatos Exemplum de illo qui ſu per hoſtem irruit quando iam arma depoſuit et ſe ad quieſcendum compoſuit · et adiuto res ſuos poſt prelium a ſe dimiſit · quia immi nentis pugne ſuſpicionem non habuit · Pri mo machabeorum ſecundo · Hic hoſtes iude bellum couſtituerunt die ſabbati · populo in quiete et ocio exiſtente · ⁊ ita plurimos occi derunt · Semper ergo ſimus parati hoſtibus viriliter reſiſtere. quia ipſi non quieſcūt nos impugnare · Etiam ſi videantur quieſcere · hocipſum ceſſare non ab impugnatione quie ſcere eſt · nec clementie eorum nec laſſitudi nis · ſed aſtutie et fraudis · Unde neemie q̄r to dicit · Neſciant hoſtes et ignorent donec veniamus in medio eorum ⁊ interficiamus e os · Inimicus cū in corde tractauerit dolos · ſi ſubmiſerit vocem ſuam ceſſando a ſuggeſti one ne credas ei · quoniam ſeptem nequicie ſunt in corde ipſius · Qui operit odium frau dulenter reuelabitur malicia eius ⁊ cetera ·

Tercius gradus caſtitatis eſt · ita domi tas habere carnis concupiſcētias · quod vix rariſſime ⁊ tenuiſſime ſentiantur · ⁊ ex affec tu talem induiſſe caſtitatis amorem vt horre

at · et ita deteſtetur omnes carnales motus · quod quaſi nauſeam inde patiatur · nec poſ ſit audire tractari de operibus carnis niſi cum horrore cordis et execratione · Siquādo ve ro pro vtilitate aliorum de matrimonialib9 caſibus aliquid tractandum occurrit · ita q̄e tos motus carnis ſue ſentiat · ac ſi de luto vel lapidibus aut ſimilibus tractaretur · et cum per ſoporem ſomni humorum redundantia naturaliter ſe reſoluit · ita quiete et inſenſibili ter profluat · vt nec turpium fantaſiarū ima ginationibus illudatur · nec ſenſu fede delec tationis titilletur · Iſta eſt perfecta caſtita tis deſcriptio · prout in hoc peccati corpore poteſt a raris et perfectiſſimis obtineri · Vt autem ſtabiliter in hoc gradu et continue ꝑ ſeuerēt · puto ad hoc priuilegium requiri ſin gulare · eo ꝙ ſupra naturalis poſſibilitatis metas eſſe videatur · in carne viuere et carnis vicia non ſentire · Frigidi tamen ex natura vel ex debilitate corporis carnis motibus carere plerumq3 poſſunt · vt patet in ſenibus et in infirmis · qui carnis motibus plerumq3 carent · quia ex debilitate corporis et defe ctu nature multum frigidi ſunt · Sed men tis caſtitas cū p̄dicta carnis puritate ex ſola

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

virtute cum dei gratia poſſidetur. Vnde et ꝓ
pheta hoc quaſi ꝓdigiū miratur cum dicat.
Venite ⁊ videte opera domini que poſuit pro
digia ſuper terram auferens bella temptatio
num carnalium vſqꝫ ad fines terre. id eſt ad
terminos motus. Sequitur ergo. Vacate ⁊
videte quoniam ego ſum deus. exaltabor in
gentibus ꝛc̄. Vacatio notat quietem. viſio
intentionem. quia bellis viciorū ſopitis ⁊ ho
ſtibus ſubiugatis mens iam valet in ſe quie
ſcere ⁊ deo intendere. et intelligere quoniam
ipſe eſt deus qui tam potenter potuit ⁊ tā pie
voluit impetus temptationum et viciorum op
primere. et pacem quam per ſcripturas ſepe
promittit hominibus bone voluntatis donare
Leuitici viceſimoſeptimo. Dabo pacem in fi
nibus veſtris. ⁊ dormietis ⁊ non erit qui ex
terreat. auferam malas beſtias ꝛc̄. Qui deo
vult intendere neceſſe habet vacare ⁊ ſe ſuper
ſe leuare. Trenorum tercio. Bonum eſt pre
ſtolari cum ſilencio ſalutare dei ꝛc̄. ſedebit ſo
litarius ⁊ tacebit. quia leuabit ſe ſuper ſe.
Pſalmiſta. Elongaui fugiens et manſi in ſo
litudine. Expectabam eum qui ſaluum me
fecit ꝛc̄. Vacandum eſt a concupiſcētijs et
a ꝑturpationibus ⁊ ab occupationibus mūdanis

Iſta tria maxime impediūt vacationē ſpūa
lem. Qui autē nichil cōcupiſcit in mūdo pro
ſe vel pro cariꝰ ſuis. iam non habet vnd̄ tur
betꝰ. quia nihil timꝫ amittere commodi hono
ris vel rerum. Et ſi eximat ſe a factis alienis
vt nec curioſe diſcutiat. nec temere iudicet
ea. nec occupetur cogitando ea ꝛ tractādo.
poteſt ſe tanto liberius ad interiora tranſfer
re. quanto ab exterioribus eſt magis expe
ditꝰ. Nam qui ſuperioribus vult intendere
debet ab inferioribus liber eſſe. Auis ſi habet
pennas ligatas vel infectas vel preſciſas nō
poteſt ſe in altum volando ſubleuare. In ſpi
ritualibus illa ſunt ſuperiora que interiora q̄
ad experientias ſpūales.

Incipit proceſſus ſeptimus. Cap. lvij.

Et quia de volūtatis profectu ſupra
tractatū eſt que conſiſtit in ordina
ta affectuum diſpoſitiōe in qua at
tenditur actiue vite perfectio. conſequēter
ad contemplatiue vite profectum appropin
quare conſiderationis paſſibus ſtudeamꝰ. eo
ꝙ volentibus in ſpiritu proficere iſtud nō in
utile videatur.

De profectu vite contemplatiue. ca. lviij

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

In ↄtemplationum profectu ſeptimuꝰ ſtatus vite religioſe ſcilicet proceſſus ſapientie conſiſtit · habens intelligentie lumē et ſuauitatis interne ſaporem · Unde ſapiētia id eſt ſapida ſcientia · Dictum eſt autem ſupra ꝙ profectus ſiue perfectio ſpiritualis · vite in tribuꝰ ſpecialiter conſiſtit · in ratiōis illuminatione · in voluntatis rectitudine · in memorie iugi circa deum occupatiōe Memoria vt in deum intēdere iugiter aſſueſcat eiqꝫ inhereat · quinqꝫ vias terrē et frequētare addiſcat · que ſunt lectio · collatio · meditatio de deo · oratio ⁊ contemplatio · Lectio et collatio bona ſunt quaſi ſemina ⁊ materia meditationis · Unde qualia vis tibi meditāti vel orāti occurrere in cogitatione · talibus colloquijs lectōibus aut negocijs priuꝰ occupare ſtude memoriam · quia qualis liquor vaſi infunditur taliter redolebit · Et q̄les herbas in orto cordis tui plantaueris · talia ſemina germinabunt · Collatio ſpiritualis inſtruit intellectum · affectum inflammat · memoriam bone cogitationis prole fecūdat · Sicut econuerſo ocioſā fabulatio tempus perdit infructuoſe · affectum infrigidat · inutiles cogitationes cordi inſerit · conſcientiam rodit · profectum ſpiritualem impedit · penam me

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

retur · Lectio ſpiritualis frequentetur · de q̄ poſtea non ſit inutile in oratione cogitare q̄ illuminet ad dei noticiam · accendat ad eiuſ amorem · mores bonos inſtruat · animet ad tolerandum aduerſa · mundi contemptum in gerat · deſiderium patrie celeſtis inferat · doce at diſcernere inter vicia et virtutes et vincere temptationes · et alia vtilia ad ſalutem · Le ctionem ſepe interrumpat oratio ſicut et ali as actioneſ · vt ſepe mens ad deum eleuetur a quo omne bonum fluere neceſſe eſt ·

De intentione Capitulum · lix ·

Intentio noſtra aliquando mouetur pro deo · aliquando ad deuz · aliquā do in deum · Pro deo mouetur in ac tione quam pro ipſo ſpecialiter facimꝰ · licet de ipſo interim non cogitetur · Ad deum mo uetur in lectione et aliqua meditatione quā do de deo eſt quod tunc mente verſamus · et quodammodo circa deum · ſed in ipſum qua ſi ad ſecundam perſonam mentis intuitum non dirigimuſ In deū mouet̄ in oratione qn̄ mens ipſum cogitat et ipſum amplectitur ·

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

eiq; affectu deuotionis adheret. Quid autẽ horum vtilius ſit ſimpliciter eſt ſciẽdum. q illud quod magis vnit hominẽ cum deo cuz tota beatitudo hoĩs ſit in deũ trãſformari. A lia tamen quo ad quid quãq; vtiliora ſũt vt cũ ꝓpter obedientiã vel caritatẽ proximi inter mittitur oratio. ⁊ operibus pietatis inſiſtit vel cum diſcitur in quo magis ad beneplacĩ tũ deo ſeruiatur.

De tribus modis orandi. cap. lx.

Orandi tres ſunt modi Vnus vocalis et per verba compoſita ⁊ vſitata. ſicut cũ pſalmos. hymnos. collectas ⁊ alias oratio nes vel laudes compoſitas ad excitandam de uotionem vel ſoluendum debitũ recitamus. Triplex autẽ eſt attentio. Vna ſuperfici alis tantum. vt ſi attendat quid dicat. quẽ pſalmũ interim dicat. vel quam antiphonam vel orationem. Fructus attentionis huius ẽ q non cogitur repetere cum ſciat ſe dixiſſe. Pro labore etiã corporis quẽ bona intentiõe deo orando obtulit quo ſe coegit ſeruire deo. mercedem qualemcunq; merito expectabit Alia intentio eſt lrãlis. qua homo ſenſũ litteralem tantummodo attendit. quid exte rius verba ſonet. Hec dat fructum cum ali

quid ſonat in ſupficie deuotū · vt ibi Miſerē
mei d's ⁊c̄ et in ſilib? locis · vbi eciā ab illrā
tis ſi tm̄ v̄ba intelligerent aliq̄ deuotio cape
retur Sed illis v̄bis ptranſitis · vbi intellec
tus mutatur verboꝝ et deuotio refrigeſcit ·
Qualis em̄ deuotio haberet' ex lrāli ſenſu in
iſtis v̄bis Qui emittis fontes in ↄuallibꝫ ⁊c̄
q̄ tamen om̄ia ibi ſcripta ſunt iuxta ſenſum
ſpūalem · Tercia attencio eſt intellectualis
qn̄ ex v̄bis pſalmodie querit' ſenſus ſpūal'
vt cū in hiſtoria exit? ſilioꝝ iſrl' ex egipto
et plagaꝝ egipti defert' ad ſpūalem noſtrā
erepcōez de peccato vel ſclō vel ad peccatoꝝ
ſubmerſionē in fletibus cōpunctionis et de
monū cruciatus et multa talia · In tali attē
tione eſt maxim? fructus · q2 et erudit aīaz
p ſpūalem intelligenciaz et afficit eā p deuo
cōis affectū et iſte p̄cipuus ē orōis fruct? ·
¶ Secd's modus orandi eſt ſepe efficacōez nō
p verba ꝓprio affectu formata · vt cum deo
familiariter cōfabulat' verbis ſuis · vel eciam
vtitur v̄bis alteri? affectui ſuo ↄſonantibꝫ
quaſi coram deo p̄n̄te cor ſuū effundens · vel
neceſſitates ſuas eius querēs · vel peccata cō
fitens et miſericordiā poſtulans · graciā pe
tens et auxiliū implorans contra temptatio
num pericula · et tribulacōnum grauamina

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

vel quaſcumq̃ȝ ſuas vel ſuoꝝ neceſſitates. Hic modus orandi magis inq̄rit oportuni tatez ſolitudinis vel ſilencij circa ſe et ocij et q̄etis. q̄ plenius et ſecurius ſe in deū effundat affectus. Maior eciā in eo labor eſt capiti ⁊ corpi. ideo et iſte nō p̄t ita frequens eſſe vel durabilis ſicut prior in prima et ſcd̄a atten cōnis ſpecie maxime debilibꝫ corpe. et aliq̄ indiſcrete eam frequētantes deſtructi ſunt. Vnde tales ſepe et breuit̄ ſic orent et leuiter vt ex frequentia a dei familiaritate nō elon gent̄ et ex breuitate ⁊ leuitate nō deſtruāt̄

De diuerſis affectibꝫ et ymaginacōibꝫ diuerſaꝝ pſonaꝝ in orante ⁊ in eo quē orat Caplm̄. lxi.

Ecōm aūt diuerſas cauſas hic modus diuerſaꝝ pſonaꝝ format affectus et voces in orante et diuerſaꝝ pſonaꝝ ymagi nacōnes in eo quē orat. ¶ Aliqñ eñi homo pſonā rei aſſumit corā deo iudice aſtans cū tremore. et dicēs deo Noli me cōdempnare. Itē Non intres i iudiciū cū ſeruo tuo. et his ſimilia Hoc oram⁹ cū dicim⁹. Libera nos a malo. ſcȝ et ne dampnacōnis. ¶ Aliqñ q̄ſi obſeſſus ab hoſtibꝫ temptationū et tribula tionū et nō valens p ſe effugē. inſup timēs

ſe offēdiſſe deū et p peccata ſua meruiſſe · vt
tradat̄ hoſtibus inuocat auxiliū dicens · Ne
memineris iniq̄tatū nr̄aꝝ ⁊c̄ Itē Ne piciās
me a facie tua ⁊c̄ Pret̄ finalē dampnacōem
nulla dei ira grauior q̄z nō defendē a peccato
Hanc maxime meret̄ ſupbia et ingratitudo
et iniuria · vt hō pfundius cadere pmittatur
Hoc eſt ɔtra qđ oramꝰ · Et ne nos inducas
in temptacōez pcā · Inducē deus dicit̄ cum
nō cuſtodit ne iducamur · ſicut indurare dr̄
cor peccatoris cū p grāz non emollit interne
vnctionis Hoc maxime in pug̃ temptacōis
et tribulacōnis onere timendū eſt · ne ſuo pō
dere nos opprimat et in peccatum deiciat ·
Aliq̄n optanda eſſet tribulatio nō horrenda
q: animaz purgacōem redderet et maioris
eſſet meriti viriliter toleranti · ¶ Aliq̄n quaſi
ſeruus qui grāz dn̄i pdidit peccando · ſuppli
cat ſibi peccata ſua et negligencias ſuas ig
noſci · q̄s cōmiſit obmittendo debita et perpe
trando illicita vel ecīā q̄ debuit negligentius
et impurius pſoluendo dicēs Scđm multitu
dinē miſeracōnum tuaꝝ dn̄e dele iniquitatē
meā Item · ꝓpter nomen tuū dn̄e ꝓpiciaberis
peccato meo · multū eſt em̄ ⁊c̄ Hoc petimꝰ
dicendo · Dimitte nobis debita noſtra ſicut
et nos dimittimus debitoribus noſtris ·

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

qꝛ ea benignitate debemus dimittere in nos
quõdolibet peccãtibus · qua deſideram⁹ nob
dimitti q̄d peccam⁹ · ¶ Aliqñ q̄ſi mendic⁹
et paup̄ coraz diuite prẽfamilias ꝓcumbens
et inopiam ſuaz oſtendens flagitat panem
gracie amplioris quo cõfortet᷑ quo conſolet᷑
et ſuſtentet᷑ ad reſiſtendum malis · Triplicẽ
aũt pane indigemus quẽ nos inſtanter ab
amico ↄmodari poſcere debem⁹ · hic eſt celeſ
tis ſpũalis et terreſtris · Celeſtis ẽ corpus
xp̄i Joh · Pater meus dat vob panẽ de celo
veꝝ · Spũalis eſt v̉bũ dei et gracia int᷑na·
mentẽ ab interiori media · v̉tutũ et donorum
alimenta reficiens · Ps̄ · Panis cor hoīs con
firmet · Terreſtris eſt victus et alimentũ ·
quo corpus hic ſuſtentari neceſſe habet · qꝛ
eſuriem et ſitim ſuã alit᷑ tempare non poteſt
Nunc poſcim⁹ dicẽdo · Panẽ noſtrũ cotidia
nũ da nob hodie · ſine quo nullo die ſubſiſtẽ
valem⁹ · omni em̄ hora dei grã indigem⁹ · et
ideo ſemp̄ eam poſtulare iubemur ad omnia
aggrediendꝰ · ¶ Aliqñ quaſi filius patri p̄
omnia parere et placere affectans · patrem
deuotiſſime orat · vt eum a voluntatis ſue be
neplacito in nullo diſcrepare paciat᷑ in acti
bus et voluutatibus et moribus · ad omnia
et in omnib⁹ eũ ſibi illũ cõformem faciens ·

vt nichil in eo paternos oculos offendat·
hoc ſolum ſibi reputās ſolamen et ſup oīa de
ſiderans · vt ipſe celeſtis pater tm̄ ſuaꝫ in eo
voluntatē pficiat ſiue exercendo in aduerſis
ſiue cōſolando in pſperis · ſiue deprimendo·
vel quocūqꝫ modo ſibi magis placet · Vere
filialis et fidelis affect9 eſt · nulla q̄ ſua ſūt
querē · nō cōmoda · nō honores · nō cōſolati
ones ſed ſolūmodo placitū pīj patris · Mag
nū eſt hec a deo petere · et magnū optinere·
vt tales nos in hoc · peccati corpore faciat vt
illi ſumme veritati placeamus · et ab eius di
rectionis regula nō deuiem9 · Nichil meli9 ·
nichil vtilius in mūdo poſſet nobis conferre
eciā ſūmus pater q̄ꝫ tales nos facere · quo ei
p omnia placeam9 Vnde · ps̄ · Ad te cōfugi
doce me facē voluntatē tuā ꝛc̄ · Hoc petim9
cū dicim9 · Fiat volūtas t · ſi · in ce · et in ter·
vt ſicut illi ſupni ciues ad voluntatē tuā ſūt
diſpoſiti · ita et nos hic pro modulo noſtro
ad voluntatis tue beneplacitū diſponit̄ ·
Aliqn̄ aīa q̄ſi ſponſa dei in ipō vnico dilecto
ſuo quieſcē deſiderans et eius frui ſolum am
plexibꝫ ardēter ſiciens · p cui9 amore oīa ei
inferiora viluerūt · qꝛ ſitim ſuā alit̄ tpari nō
ſperat · niſi tota illic trāſeat · Vbi eū faciē ad
faciem irrepercuſſa videat acie flagitando et

r iij

precat᷑ · hec ĉtius adimpleri cupiens cū btō
apoſtolo diſſolui et eſſe cū xpō qꝛ multo me
lius eſt tā iocūditate fruicōis dei q̄ʒ ſecuri
tate euaſiōis mali ⁊ qꝛ magis eſſʒ ad placitū
illi ſūme virtutis et veritatis q̄ʒ poſſit in hoc
corpe quantūcumqꝫ ꝑficiens fieri · qꝛ dum
ſumꝰ in hoc corpe peregrinamur a deo · et in
multis offendimꝰ omnes ita vt ſi dixerimꝰ
qꝛ peccatū nō habemꝰ noſipſos ſeducimꝰ ·
et veritas in nob̄ nō eſt · Cum eñ peccatū
dicat᷑ auerſio a ſūmo bono ad bonū inferiꝰ
inquantū inde auertimur in tm̄ peccato nō ca
remus · et qui magis auertit᷑ magis peccat ·
et qui minꝰ minꝰ · Nichil autē inde auerti nō
eſt ꝑegrinanciū ſʒ ꝑueniencīū · qꝛ et ſi volun
tatis intencio vtcūqꝫ ei adheret affectus tn̄
ſepius hinc inde diſtrahit᷑ memoria multis
aliȷs occupatur ⁊ intelligentia rep̄cuciens ·
ipſam veritatis lucē pure nō intuet᷑ Ex his
fit ꝙ aliqñ in inferioribꝫ iſtis impellimur vt
cadamꝰ niſi a dño ſuſtentēmur Vñ gemens
dicit ꝓpha · Sitiuit aīa mea ad deū viuū · qñ
veniā ⁊c̄ · Hoc oramꝰ cū dicimꝰ · Adueniat
regnū tuū · Ac ſi dicamꝰ pondē peccati ⁊ cor
pore p̄grauati · vt valeamus ad illud citius
volare adueniat regnum tuum · et nos cele
riter hinc aſſumat vt ab iſta miſeria liberem̄

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

Interim in nobis operet̃ regnū · in iuſticiā et
pace et gaudio ſpūs ſancti · ¶ Aliqñ quaſi
inebriat⁹ ſpiritu immemor ſuimet homo deo
deditus · et ei ꝑ amorē inherēs ſup oia ipſi⁹
gloriā et honorē ꝓmoueri et eius noticiā ad
oēs dilatari deſiderās · tā ꝓ ipſi⁹ q̄ȝ ꝓ alioꝝ
ſalute rogat preȝ · vt ſanctificacōnis ſue noti
ciā omib⁹ manifeſtet · infideles ad lumē ſue
cognicōis votando ꝑ fidē · et fideles ad grāȝ
ſue ſcificacōis cōuertēdo ꝑ amorē et rebelles
ꝑ oſtenſionē ſue potēcie vtilit̃ cōſultando · et
quaſi nō poſſit vel nolit ſine alijs celeſti gau
dio frui anhelat et ſatagit plures ſecum tra
here · orando · docendo · bono · exemplo prece
dendo · et quocumq; alio modo honorē dei et
proximoꝝ ſalutem et ꝑfectum ſpiritualem
ꝓmouendo · Ex hoc affectu videtur loqui
Aplūs ad romanos Triſticia ē michi mag̃
et dolor cōtinu⁹ cordi meo · optabā eñi ego
ipſe anathema eſſe a xpō ꝓ fribus meis ⁊c̈
Moyſes q̊ȝ eodē affectu videt̃ oraſſe dicēs
Exodi · xxxij · Aut dimitte ꝑplō tuo noxā
hanc · aut ſi nō vis dele me de libro vite in q̊
me ſcripſiſti · Non q; vel apoſtolus vellet a
xpriſto ſeparari · vel moyſes deleri · ſed q;
affectum quē ad proximoꝝ ſalutem habe
bant · euidentius exprimere non valebant ·

celeſtes

quaſi nõ reputãtes ſibi eſſe plenũ gaudium
introduci ad epulas ~~celſitates~~ illis quos di
ligebant · et ꝑ q̃bꝫ mori optabant · foris fa
me perituris · Hoc oram⁹ cũ dici⁹ · Sancti
ficetᷣ nomẽ tuũ · vt nois tui ſanctificacõ nob
plení⁹ innoteſcat · ꝗ te ꝑfecti⁹ agnoſcere et
amare et reuereri poſſim⁹ · et ſanctitatis tue
ſilitudinẽ induendo · tibi prĩ ſicut veri filij cõ
formemur · vt vnus tecũ ſpũs efficiamur in
tuã transformati claritatẽ · ¶ Hanc orõnis
formã xp̃c docuit in hijs ſeptez peticõnibus
oĩa petenda cõcluſit · et oẽs orationũ affcũs
cõprehendit ſicut patere p̃t diligentᷣ intuẽti
Dignitatis aũt ordinẽ in petẽdis ſeruauit ·
et ideo q̃ vltiã hic ponitᷣ illã ipſe primo poĩt
Quid aũt pl⁹ peti poteſt niſi liberari a future
dampnacõis malo · cuſtodiri in diſcrimine
p̃ntis tribulacõnis · peccata nobis ignoſci ·
graciã augeri et infundi · et vt ad voluntatẽ
dei viuam⁹ · et regnum eius cõſequamur · et
honorẽ nois eius videamus ad oẽs ꝑuenire
et ſanctitatẽ eius ab oibus cognoſci · et imi
tari · ſiue ſingulatim ſiue ꝯmixtim · quicquid
oram⁹ ad aliq̃d vel aliq̃ reſpicit · qꝛ aliqñ ꝑ
vno optinendo ſingularitᷣ oram⁹ · aliqñ duo
vel plura ſil̃ petendo ꝯponim⁹ · et ſicut ſolent
orãtes corã pricipibꝫ · vt peticio eoꝝ ſit effi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

ãtior modo ↄmēdare ipsi⁹ clemenciā quē ro
gant· modo ꝓprias aggrauare miserias · vt
ad misericordiā cīti⁹ flecteť · nō aduersarij
accusare fraudes ꝛ malicias vt sibi sit i auxi
lio hosti in odio · sic et in orōne coram dn̄o ·
sacre scripture erudicōne docemur ·

¶ De graciaꝝ actione · ¶ Ca · lxij ·

Sunt adhuc due sp̄es orōnis scʒ grāꝝ
actio · et vox laudis · large sūpto noie
orōnis · scd̄m ꝙ orō dicit̄ pia mentis in deū
intēcio · Grāꝝ actio est orō bona a deo data
sentire · et ꝓ his eum laudare · corde · voce et
ope · Grās agim⁹ cū bona · q̄ accepim⁹ grē
nō meritis ascribim⁹ · Laudare deū est deū
laudabilez intellig̃e · et ei⁹ magnificentiā cū
exultacōne et āmiracōne extollere vel ꝑ eo
ꝙ in seipso est · vel ꝓ his q̄ facit · Grās deo
agim⁹ cum de bono qđ nob̄ ab ipso ꝑfluit ·
eius bonitatē cōmēdam⁹ · Ad grāꝝ actionē
ptinet bn̄ficia q̄ accepim⁹ diligent̄ recolere ·
subtilit̄ intellig̃e · fidelit̄ ↄfiteri · studiose ser
uare · bn̄factorē dilig̃e et ei⁹ offensam cauē
et grāʒ acceptā nō ociose neglig̃e · sicut ille
piger seru⁹ q̄ abscōdit pecuniā dn̄i sui · ħ ad
id ad qđ dat̄ eā exercē et inde nō insolescē
vel extolli · ¶ Ad grāꝝ actionem attendit
septētuplex cōsideratio · triplex circa ipsum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

beneficium · duplex circa ipm benefactorem duplex circa eū cui preſtatˀ beneficium ·

De ſeptemplici ↄſideracōne q̄ accendit ad graciarꝝ actionem · Cap · lxiij ·

Beneficiū ↄmendatˀ ſi eſt nobile et p̄cioſum in ſe · ſi eſt vtile accipienti ſi ē multiplex et ſepiꝰ iteratū · In bn̄factore duo ſūt · ſi ſit magne dignitatis · ſi magno affcū dat beneficiū In illo cui preſtatˀ duo · ſi vilꝭ eſt ⁊ ↄtēptibilis · ſi indignus ⁊ immeritus · ſi demeritꝰ · Hec oia in diuinis bn̄ficijs repērimus · ipſe dator eſt ſummꝰ oim et immēſe dignitatis a q̄ magnū eſt · ſi dignetˀ eciā cogitare de nobꝭ · Tanto eciā affectu ⁊ beniuolencia dat beneficia ſua hoi · q ſi eciā modica daret · gratāter eſſent recipiēda · caritas em̄ eius ſupeminet omi ſciē · q a nullo ſenſu p̄t eſtimari · Ipſa beneficia eius q̄bus in nobis operatˀ ſalutē tam p̄cioſa ſunt · q nullo p̄cio ſunt cōdigna · Quid em̄ p̄t condignū gracie ſp̄us ſancti excogitari · q̄m dat fidelibꝫ ſuiſ vel corpi xp̄i et ſanguini ⁊ glorie celeſti p̄ter alia abſqꝫ eſtimacōe et numero q̄ ab eo pcepimꝰ · Quanta vtilitas nobis ex his donis ꝓueniat penſet qui valet · iuſtificatio a peccato · grā ſanctitatis adepcio filiorꝝ dei · cōſolacio interna · defenſio a piculis · cōſorciū an

gelorꝝ et beatitudō corpis et aīe ex viſionis
dei fruicōne. Iſte et alie ſunt vtilitates bene
ficiorꝝ dei. In his omnis felicitas conſiſtit.
Quã ſepe nob̄ iſta cōferat attēde. quociens
eni̅ ꝑdim⁹ ꝑ peccatū grãz. tociēs reddit nob̄
offerēdo ſi volum⁹ recipe Itē. quociēs abuti
mur donis eius vel negligētes ſum⁹ in eius
ſeruicio vel ingrati vel elati de donis ei⁹. toci
ens mēmur ea amittē. ſiue ſint ſpūalia ſiue
tpalia dona vel corpalia. et quociens nō au
fert cū demeremur tociens dat. Quib⁹ autē
tāta bn̄ficia p̄ſtet. tātus dn̄s in ꝓmptu pꝫ
Quid eni̅ ſum⁹ niſi puluis et cinis. miſeri et
inopes repleti multis miſerijs. expoſiti oib⁹
picul̄. et pene nichil a nob̄ niſi labi ꝯtinue
et tn̄ cū iſta vilitate et miſeria deo ōnipotēti
rebelles ſu⁹ et ꝓ dilcōne et bn̄ficijs reddim⁹
ei cōtumelias et cōtemptū. inobedientes ne
gligentes ingrati et elati. Quanta ergo pie
tas dei ill̄ tāto affectu et ſtudio ſic bn̄facē
q̄ bn̄ficia eius nec agnoſcē nec ꝯſeruare nec
reḡciando digne recipere ſtudent Benefacere
merenti iuſtum eſt. Bn̄facere nichil merenti
ſꝫ tn̄ humiliter petēti. pium eſt. Benefacere
nec ꝓmerēti nec deſideranti magis eſt pium
Piiſſimū aūt ⁊ nō niſi diui cordis eſt bn̄facē
contēpnenti et aduerſanti. et hoc vili ⁊ ſeruo

ꝓprio et figmento ſuo. Graꝝ actio. meretur bona accepta cōſeruari et augeri. et ad maiorem ꝑfectū cōuerti et maiorez fructū inde prouenire. Verbi grā. Qui dono ſapiē grat⁹ fuerit. qđ acceptū cōſeruat. in eo ne ꝑdat. augetur vt plus et plus ſapiat. et vt maior vtilitas inde proueniat tam in ꝓprio merito q̄z in alioꝝ edificacōne Econtra ingratitudo meret amittē q̄ habet. nec alia acciꝑe. et q̄ retinet infructuoſe tenē et fraudari premio. et maius ſuppliciū mereri pro negligentia ⁊ cōtemptu. Cui plus donatū eſt. pl⁹ repetet ab eo. Ex ſemetipſo pt quiſqȝ ꝑpendere q̄z deteſtabile ſit viciū ingratitudo cū hoc omēs odio hrē ſoleant in alijs q̄bus benefecerunt. ſi nullas vel ꝑuas ab eis inde grēs receperīt vel amorē. et ideo nō indignacōnis eſt ſꝫ clemencie in deo. q̄nqȝ negare petita ingratis. ne forte grauioris culpe reatum incurrant. ſi pluribꝫ bn̄ficijs acceptis plus fiant ingrati

De laudacōne dei Caplm̄ lxiiij.

Laudatio dei digniſſim⁹ eſt affectus. et naſcitur ex cōſideracōne diuine bonitatis et ex ām̄iratione profunditatis ſapiencie dei. et ex ſtupore altitudinis diuine potēcie et immenſitate maieſtatis q̄ de ipſo vel ꝑ catholicam doctrinam fidei intelligimus.

vel ꝑ opꝰ eius veſtigia colligimꝰ vel ꝑ illu
namicõnem inſpiracõnis intˢne· ponitˢ mētis
intuitu contemplamur Oia q̄ de deo cogitari
vel dici ſcd'm veritatē p̄nt vel ſentiri· nō niſi
laus ipſius ſunt· eo ꝙ nichil in deo ſit niſi ſū
me laudabile et amabile et venerandum· et
quāto ꝑfectius cognoſcitˢ tanto verius lau
datˢ et ardentius amatˢ· ¶ Diuine laudis
ampliſſima eſt materia· qꝛ tam ipſe deus q̄ȝ
omnia opa eius docent eū ſup omnia lauda
bilem eſſe· Laudare deū eſt eum laudabileȝ
agnoſcere et oſtendere Vnde ſancti omnes
creaturas non ſolum racōnales ſed et irrōna
les et iſenſibiles creaturas ad dei laudē inui
tant· qꝛ omnia opa eius oſtendūt eum lau
dabilem in ſe· et in omnibꝰ agnoſcitˢ lauda
bilis eius virtutis potencia et ꝓuida ſapiā
eius· clemens miſericordia· benigna paciā·
tolerancia iuſta merito ꝝ retribucio· larga re
muneratio· et incōprehenſibilis ſup omnia
dignitatis exaltatio·

¶ De ſeptēplici materia laudis dei deuota· Caplm̄ lxv·

Cv'm iſta ſepteȝ intelligimꝰ ſeptēpli
cem diem laudis materiaȝ· cū omnia
q̄ laudē dei ſonant poſſunt includi· Sex enī
ſunt principalia dei opera· ad q̄ omnia alia

reducunt Septimū vero nō eſt opus ſ ipſe operans de⁹ in ſe qeſcens et ab oib⁹ opib⁹ ſuis ſupereleuatus. Hoꝝ figura ſunt opera primoꝝ ſex dieꝝ qb⁹ deus oia fecit et complevit q fecerat deus in ſex dieb⁹ Sed cum oia feciſſz de⁹ in ſex dieb⁹ et nichil in ſeptiō legat addidiſſe quo facta pficeret. ſ pocius ab omni opere ceſſaſſe et requieuiſſe. quō ea pfecit ſi nichil addendo fecit. niſi qz hoc nobis dat intelligi ꝙ omis creatura de ſe impfecta eſt. et ſpūs deus eſt oim opeꝝ ſuoꝝ pfectio. et in ipm reflectit omnis creatura a quo fluit ſicut in primā cauſam. ex q oia p cauſam formalē. p quē oia p cauſam efficientem in quo oia p cauſam finalē. et hoc fit per glorificacōnem racōnalis creature. in q claudunt oēs alie creature cum ꝓpter racōnalem creaturā oia reliq ſint creata. et ipſa ſit oim capax p intellectū et nature ſimilitudinē. et hoc maxime apparet in hoīe. cui ad ſeruiendum oia iſta viſibilia ſunt creata.

De primo opere dei

PRimū opus dei pt dici creatio. in quo laudabilis apparet eius mira virtutis potēcia ꝙ tam multa. tam magna. tam varia. tam ſolida. tam nobilia. virtute plena potuit ſic facile. ſic ſubito ſic decēt ex nichilo.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

ꝑducere et ſupnaturalit̄ collocare · cū extra
mundū michil ſit · ſup q̄d mundi moles · q̄ſi
ſup baſim collocet̄ · Sapie̅ · xiij · Si virtute̅
et opera eoꝝ · id ē viſibiliū et factoꝝ mirati
ſunt intelligant ab ipſis · qm̄ qui hec conſti
tuit fortior eſt illis · ¶ Scd̄m opus dei eſt
vniuerſoꝝ gubernatio · in q̄ euident̄ apparet
laudabil̄ ſapiēcia · prouidencie dei · q̄ michil
oim̄ q̄ ſunt a maximo vſq; ad minimū latet
eius ſciāz · ſ; oim̄ nouit ꝓprietates virtutes
opacōnes et ſinguloꝝ multiplices rōnes na
turales et caſuales · q̄re ſingula ſint ſicut ſūt
et nō alit̄ · et hec oia p̄ordinauit ſic · vt quaſi
naturalit̄ vel caſualit̄ videant̄ fieri · et tame̅
ita librata ſunt in eius p̄uidencia · vt nuſq̄z
excedant diſpoſicōis eius limites · et oia bo
nis cedunt in bonū p eius ꝓuidenciā et mal̄
in malū p ei⁹ eq̄tatis iuſticiā · Et licet in hi⁹
et in alijs ſpecialiter dicat̄ laudabili⁹ videri
eius potencia ⁊ ꝓuidencia vel alia in deo lau
dabilia tn̄ in ſingul̄ eius opib⁹ omia ſimul
intelligunt̄ · ſed cauſa breuitatis tranſeo ·
Terciū opus dei eſt huāni generis redēpcio
in q̄ ſpecialit̄ apparet laudabil̄ clemēcie ei⁹
miſericordia · q̄ nrē miſerie compaciens decre
uit nrāz naturā aſſume̅ et debitū ſatiſfactōis
noſtre ꝓ peccato noſtro moriens exſoluere̅

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

et ſic nos de mortis debito eripe · et in priſti
nam reſtituere dignitatē · Quid clementius
quid miſericordi⁹ cogitari poſſit q̄ȝ ſummū
bonū ꝓ vili ſeruo fieri nummū · innocentē ꝓ
reo liberando ſe morti tradere · ꝓ inimicis glo
rificandis inglorium fieri · et ab ipſis ꝓ quibꝫ
patit̄ ſe occidi ꝑmittere &c. ¶ Quartū opus
dei eſt opus iuſtificacōnis nrē in quo lauda
bilis apparet diē paciencie ſuſtinentia q̄ pec
catores nō ſolum pacienter tolerat · ſed et be
nigne · a peccato iuſtificat et a peccato defen
dit · et graciam merendi donat · et occaſiones
ꝓmerendi ꝓuidet · et ſacramenta q̄ſi gracie
vaſa inſtituit · vt ꝑ ea infundat̄ gracia iuſti
ficacōnis a peccato · et ſpm̄ ſuū dat fidelib⁹
ad cōpunctionem et cōſolationem et ad va
rias v̄tutes et graciaꝝ opacōnes faciens de
inimicis amicos dei · et filios et heredes · libe
rum arbitriū ad bonū ꝓmouens · nec tamē
libertatem auferens · inuoluntarios faciens
voluntarios non cogendo ſed inſpirando · et
occaſiones ꝓcurando · ¶ Quintū opus dei ē
iuſta meritoꝝ retributio quo ad reprobos ·
in quo laudat̄ eius mundicia qua deteſtat̄
omne viciū et peccatū · et omne bonū diligit
et cōgaudet quaſi ſibi concedenti bono · Lau
dabilis eſt eius iuſticia qua malū impunitū

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

non patitur · et ſecundū meritū ſuuz locat in
peccato perſeuerantē · et quo fructu ſe ſpoli
auit peccato priuat eum · et fructum operuz
ſuorum facit eum in tormentis guſtare · Et
laudatur eius ſapientia qua ſcit etiam de malis
eligere bona · et cogere ſibi ſeruire in pena · q̄
nolebant ei ſubeſſe in culpa · et ordinat omia
malis cedere in penam que hic conuerterunt
ad peccatum · vt corpus · intellectū · temp9
preſēs · et que data eis fuerāt vel oblata ad
occaſionē merendi et glorie augmētū que ip
ſi ɔuerterūt ad peccādi inſtrumētū · ſed iuſti
cia dei eis conuertit ad cumulū pene Corp9
per quod hic peccauerūt illic in pena recipiēt
et ꝑ hoc amplius cruciabuntur · Intellectum
ad temporalia ɔuerterūt · et ꝑ hūc inexcuſa
biliores accuſabuntur · Tempus quod ad ſer
uiendum deo acceperāt in pcc̄o ɔſumpſerūt ·
et ideo ſine fine punientur ſicut hic non poſu
erūt finē in pcc̄o · vt qui peccāt in ſuo eterno
hic · puniantur in eterno dei illic · et qui i deo in
finito ſemper peccauerūt · in infinitū quo ad
durationē penarū crucientur · Laudatur et boni
tas dei · qui hāc malorū penā ordinat ad be
atorū leticiā · qui talia ꝑ dei grām euaſerunt
Ita aūt ornat dei iuſticiā reproborū damna
tio · ſicut eius bonitatē beatorum ſaluatio.

Sextum opus dei eſt gloria beatorũ. In
qua laudat᷑ eius larga ⁊ mirifica remuneracõ
qua pro ꝑuo et breui merito eternã ⁊ ineffa
bilẽ ſanctis dat in celo gloriã et leticiã et feli
citatẽ. et oĩa eis ordinat in bonũ. tam bona
q̃m mala et ꝓpria et aliena. et nõ ſolũ mala
pene ſed etiã mala culpe. vt de bonis ꝓpriis
glorient᷑. et de alienis cõgaudendo delecten
tur De malis ꝓpriis gaudent que euaſerũt.
de alienis ꝙ ſimilia nõ inciderũt Gaudent de
ꝓpria felicitate que eſt multiplex. Gaudent
de omniũ electorũ gloria tam multipliciter.
q̃m multiplex ẽ omniũ gloria ſimul. tã i nu
mero q̃m in magnitudie. ⁊ de quolibet ſicut
de ſe gaudent. quia tãtũ diligũt illũ habere
illã qui habet. ꝙ nollẽt eã habere vt alter ca
reret ea. Sꝫ de gloria dei tanto plus ſup om
nẽ et ſuã ⁊ ſcõrũ gloriã gaudẽt quãto plus
deũ diligũt ſupra ſeipſos ⁊ ſupra omnes ali
os. maxĩe cũ gloria dei ĩfinita ſit. ⁊ ideo ſu
pra oẽm menſurã debeat eſſe gaudiũ de glori
a eius. licet creatura nõ valeat ĩfinite diligẽ
⁊ gaudere. Ad hoc ſe quiſq; diligi videt ab
omnibus ſicut diligũt ſeipſos Inſuper gau
det ſe diligi a deo plus ineſtimabiliter q̃m a
ſeipſo. Et omniũ gaudia ſibi gaudet eſſe cõ
munia. et ad plene participandũ expoſita.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

vt hauriat de omnibus quantum cupit ⁊ ca‑
pere poteſt ſicut ꝓprium. Ibi erit gloria ſpi
rituum et gloria corporum. Ibi videbitur de
us ſecundum diuinitatem facie ad faciem. ⁊
ſecundū humanitatem glorioſam in quā de
ſiderant etiam angeli ꝓſpicere. Sicut etiam
certi ſunt electi ſe gloriā illam habere. ita cer
ti ſunt ꝙ nunq̄m poſſunt amittere. Ibi eſt ſa
tietas ſine faſtidio. ⁊ deſideriuꝫ deſiderati ple
na adeptione Ibi pura ⁊ plena laus reſonat
de omi corde laudātiū deū pro tam mḡnifica
bonitate eius que eos ab eterno ad hāc glo
riā predeſtinauit. ¶ Poſſet qui vellet iſta
ſex opa dei in quibus eſt omniuꝫ opm eius
cōſummatio referre ad primorū dierū ſignifi
cationeꝫ. vt opus creationis aſſignet̄ prime
diei. i quo poſt omniū materialiū creationē
facta eſt lux diſtinguēs noctē et diem. qꝛ
ſpūalis creatura a corporea eſt diſtincta lu
ce intelligētie rōnalis. ¶ Opus gubernati
onis ſignificat̄ p opus ſecūde diei. in quo aq̄
ſuperioris interpoſitione firmamenti diſtin
guuntur ab inferioribus. quia celeſtia quā
tum ſitu diſtant a terrenis. tantum ⁊ quali
tate. et tanto nobiliori modo diuinas influē
tias recipiunt. quibus iuxta modum ſibi cō
gruum ordinantur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

¶ Opus redēptiōis ſignificat͛ ope tercie diei
in quo aquis inferioribꝰ ſegregatis a terra .
terra apꝑuit arida ⁊ fructifera . quia pccis .
totū genꝰ humanū occupātibus ſemotis ab
eccleſia ⁊ a populo fideles remanentes eccle
ſia diuerſis gratiarū germinibꝰ fecundat͛
¶ Opus iuſtificatiōis ſignificat͛ opere q̄r
te diei . in quo luminaria celi facta ſunt . quia
per ſolem caritatis . et lunā fidei . ⁊ ſtellas a
liarū virtutū corda fideliū illuminātur . ⁊ vi
tā et ordinē meritorū vigorē quaſi ꝑ lucem
et calorē ſiderū ꝯſequunt͛ ¶ Opus iudicatō
nis ⁊ condemnationis reprobōrū ſignificatur
ope quinte diei . in qua ex aquis natātia et
volatilia facta ſunt . quia ex eodem genē ho
minū alij eleuant͛ ſurſū ad celeſtia ꝑ grām . a
lij relinquunt͛ in reatu damnationis . in q̄ na
ti ſūt ꝑ meritū culpe originalis ⁊ actualis .
¶ Opus glorificatiōis ſignificat͛ ꝑ opꝰ ſex
te diei . in qua homo ad imaginē dei factus .
omnibus mūdanis p̄ficit͛ . quia ꝑ gloriaꝫ fit
homo deiformis . et illi vnitur ſicut membrū
capiti qui omnibus ſicut verus dn̄s principa
tur iheſus xp̄s dn̄s noſter . ¶ Septimum
diei nō eſt opus . ſed opis dei impletio per
quietē in deo . quia deus quieſcit in ſe ⁊ nos
in deo ¶ Vn̄ ſabbatū appellat͛ . id eſt requies

quia pēr quietē in deo pficit̄ rationalis creā
tura · que eſt cauſa et forma omnis irrationa
bilis creatuē · cū ad hoc ſemp omis natura co
net̄ · vt rationalem mentē doceat ſe ⁊ dn̄m ſu
um agnoſcere · ⁊ ei ad hoc ſeruiat vt euʒ ad
dm̄ ſui ſeruitiū ſemp āmoneat · ⁊ ad laudā
dum eū accēdat · Qui hoc ſabbatū quieſcen
do non celebrat pactū dei cū homine violat ·
qui ſup omia vult hoiem in ſe quieſcere et ſi
bi per amorē tenacit̄ inherere · Ipſe ſūma eſt
ſue laudis materia quā nulla opm ſuorū ma
gnificētia valet docere laudabilē ſicut eſt · ſi
cut opus mutū neſcit artificis ſui peritiā vo
caliter enūciare · ſʒ tacēdo innuit q̄m ſit lauda
bilis qui talia voluit ⁊ ſciuit et potuit tā feli
citer operari Ecci · xliij · Maior ē omni laude
¶ Septē verbis vſitatioribꝰ eccleſia vtitur
ad laudē dei q̄ſi ſeptē iubileorum tubis miſti
cis · ſcʒ laudare · bn̄dicere · magnificare · cōfi
teri · honorificare · glorificare · ⁊ ſupexaltaē ·

Ertius orādi modus eſt mentalis · cuʒ
tacito ore ſola mēs ſua deſideria pādit
deo · et affectum cordis deo effundit · et euʒ
intus per amorem amplectitur · vel cum re
uerentia adorat ⁊ veneratur · tāto latius ſe in
deum diffundens · quanto plura valet affec
tus comprehendere q̄m lingua exprimere di

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

cens deo cū pſalmiſta. Dn̄e ante te omne de
ſiderium meum. et gemitus meus a te nō eſt
abſconditus. De hac dicit dominus iohan
nis quarto. Veri adoratores adorabunt prēz
in ſpiritu et veritate. Spiritus eſt deus et q̄
adorant eum in ſpiritu oportet adorare. Et
hec oratio videtur magis propria. cum deus
cor magis attēdat q̄m verba oris. Sed ver
ba ideo apponimus. vt cum mens pigra eſt
ad ſe eleuandum in deum per verba oratio
nis ſuſtentata iuuetur. vt memoria deo ihe
reat. intellectus ſurſum tendat. affectus p
deuotionem inflāmatus guſtet q̄m ſuauis ē
dominus ex intentione ſacre orationis afflatus
Deus enim qui creauit nos ſcit quid nobis
neceſſe ſit anteq̄m petamus eum. et ideo non
indiget. vt per orationem inſinuemus ei q̄d
deſideremus Item qui ad hoc fecit nos vt be
nefaceret nobis gratuito propter ſemetipſum.
oratione noſtra non indiget flecti ad miſerā
dum quod et ante diſpoſuerat facere ſed am
pliorem nobis in hoc profectum procurat.
cum gratis nobis benefacit ſicut ab eterno diſ
poſuit. et cum orationis noſtre ſtudium ad
multiplicem nobis vtilitatem conuertit. atq̄
oratio non eſt cauſa eius beneficientie ſed vi
a. vt ſi non propter illam. tamen per illam

nobis miſereatur ¶ Multiplex eſt orationis vtilitas · quibus etiaȝ alias bonas actiones ipſa excellit · Prima · quia facilius ⁊ citius per eam impetramus que a domino deſideramus ita vt quandoqȝ breui oratione aliquis obtineat quod diutinis ieiunijs vel alijs laboribus et pijs operibus vix obtineret · licet et alia bona opera ad hoc aliquatenus ſuffragentur · Vnde in omni caſu · in omni periculo · pro omni deſiderio · deſiderato ſemper inuenimus ſanctos principaliter ad orationis ſubſidium refugiſſe · quaſi ibi promptius quod petebant conſecuturi Mathei · xxi · Omnia quecunqȝ petieritis in oratione credentes accipietis Quid enim non poteſt oratio efficere?

De effectu orationis Capitulum · lxvi ·

Oratio iram iudicis placat Exodi · xxxij Moyſes orabat dominum ⁊ placatus eſt dominus Peccatorum veniam impetrat · Mathei · xviij · Omne debitum dimiſi tibi · Item · dimitte nobis debita noſtra ⁊c · Temptationis impetum ſedat · Numeri · xi · Orauit moyſes ⁊ abſortus eſt ignis · Vicia cordis expellit · Pſalmus · Diſperge illos in virtute tua ⁊ deſtrue eos ⁊c · In periculo liberat Pſalmus Inuoca me in die tribulacionis A periculis defendit Mathei viceſimoſecundo · Orate ne fiat fuga veſtra · ⁊ cetera · De hoſtibus vindicat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

Secundi palippo · xxij · Orauerūt ezechias
⁊ iſaẏas aduerſus ſennacherib · Difficulta
tes ↄplanat · Joſue · vi · Voćiferante populo
muri iericho corruerūt · Familiaritatē dei cō
fert · Ps̄ · Prope eſt dn̄s omibus inuocanti
bus eū · Jſaẏe · lviij · Clamabūt ⁊ dicet · Ec
ce aſſum · Impetrat dona ſpūs ſci · Actuū · ij
Repleti ſūt oēs ſpū ſencto · Luce · xi · Pater
dabit ſpūm bonū petentibus ſe · Jtē · ſpm̄ ſa
piētie · Jacobi primo · Si q̇s veſtrū indiget
ſapientia · Jtē gratiā predicandi · Ad ephe ſi
os · vi · Orātes pro me vt detur michi ſermo
in aptione oris mei · Jtē reuelationē ſecreto
rū · Jeremie · xxxiij · Clama ad me et annū
ciabo tibi grādia et firma · Jtem ptātem quo
rūlibet miraculorū Helias orauit vt non plu
eret · itē ꝑ puero ſuſcitādo · Jtez tꝑalia ſubſi
dia ↄfert · Ps̄ · Oculi omniū in te ſperāt dn̄e
Jtē ſubleuationē quarūlibet aduerſitatum ·
Tercij regū · viij · Fames ſi aborta fuerit ꝟ
peſtilētia ⁊c̄ · Jtē quorūlibet vtiliū vel neceſſa
riorū donationē · Ad romanos · viij · Nā q̄d
oremus ſicut oportet ⁊c̄ · Jtē vitā eternam ·
Ad romanos · x · Omnis qui inuocauerit no
men dn̄i ſaluus erit · Et breuiter omnia cōtra
ria ſaluti reprimit · et neceſſaria cōfert ⁊ cōſer
uat ꝗ pficiāt · Vult eni deus non tantū orari ꝑ

eō ꝙ et ante dare diſpoſuit. ſed vult vt pl⁹
orando mereamur ꝑ fidem qua credimus q̄d
nō videmus. ꝑ ſpem qua obtinere ↄfidimus
petita. ꝑ caritatē qua exauditorē amplius a
memus. Juxta illud. Dilexi qm̄ exaudiet
dn̄s vocē orationis mee. Itē per humilitatem
qua in ſupplicatione pſeueremus. Itē ꝑ deſi
deriū quo bona adipiſci cupimus maxie vir
tutes vnde deo placeamus. Oratio eſt quaſi
ſpeculū. nā clarius facit hominē agnoſcē de
fectus ſuos vel profectus. quia cōſciētia lu
cidius ibi ſe ſibi repreſentat. vel ex profectu
in fiduciā ſpei leta erigit᷑. vel ex defectus cō
ſideratione cōfunditur. Oratio quoq̄ mētem
a terrenis magis leuat et elongat q̄m cetere a
ctiones. quia cū ille negociet᷑ cū martha cir
ca frequens miniſteriū in ſeruicijs. iſta cum
maria pedibus dn̄i inherens eū ſolū ſibi ꝓpiciū
um eſſe exorat.

De preſentatione dei in affectu orātis. Capl'm. lxvij.

Multis āt modis affect⁹ orātis dei reſpe
ctū ſibi repſentari ſētit. Aliqn̄ videt᷑ af
fectui dū orat q̄ſi de⁹ nec audire dignet᷑ nec
attēdere. iuxta illud Auertiſti faciē tuā a me
rc. Itē iob. xxx. Ecce clamo ad te et nō ex

audis me. ſto ꝛ nō reſpicias me. Inde orit̃ a
liquādo tediū orādi quaſi vna ſit oratio quā
deus nō digneť acceptare. ¶ Aliqn̄ quaſi
iratus apparet et implacabilis. ꝛ inde cōſciē
tia confundiť ꝛ timore ꝑturbať. Job. xxx
Mutatus es mihi in crudelē. ꝛ in duricia ma
nus tue aduerſaris mihi Vn̄ ieremias ꝓpheta
orat. Nō ſis michi tu formidini ſpes mea in
die afflictionis. Et pš. Nō intres in iudici
um cū ſeruo tuo dn̄e. Yſaye. lxiij. Multitu
do viſcerū tuorū ꝛ miſerationū tuarū cōtinue
rūt ſe ſuꝑ me. Quāta ſit ibi aīe tribulatio et
meror. ille nouit qui ꝓpť hoc ab inſtātia ſup
plicādi nō deſiſtit. Nō eni ꝓpterea a p̄ce ceſſā
dū eſt quia deus nō acceptat. ſed eo inſtan
tius orādū eſt. quia deus ꝑ hoc ꝓbat orātis
conſtātiā. et purgat humiliati conſcientiā.
et remunerat afflicti patientiā. Bernard9.
Obſecrationibus inſiſtēdū eſt. ſed in omni
huilitate ꝛ patiētia. quia nō afferūt fructū
niſi in patiētia. Quaſi eni celū deſuꝑ ſentit e
neū. dū nullā deuotionis velut roris celeſtis
ſtillā pulſando in orōe ꝑcipit. ꝛ terrā cordis
ſui ferreā dū nullo pſalmorū vel orōnum irri
guo ad fructū ↄpunctionis emollitur. ſed
veluti mulier chananea auerſū a ſe dni vul
tum eſtimans peccata ſua quaſi canis immū

dictam ſibi exprobrari reputat · et pane filio
rũ ſe arbitratur indignam · Sed tamen pru
denter aduertendum eſt · quod iſta pauide
mẽtis imaginatio qua durum et auſterũ ſibi
ꝓponit deũ qui vere mitis et benignus eſt et in
veritate pius et miſericors · aut ẽ decepte mẽ
tis ꝓpria ↄfictio qua format ſibi idolũ pro eo
ꝙ nõ ipſe ſit piꝰ deus deus · aut eſt diſpẽſa
tiua permiſſio ad terrendũ vel humiliandũ et
corrigendũ vel purgandũ animũ · quo poſt
modũ ſuauius ſapiat ei benigna dei reſpecti
o · ſicut poſt expertã amaritudinem deſidera
bilior fit dulcedo · ¶ Aliquando quaſi aliis
occupatus orantis affectum deus videt qui
et videat orantem et tranquille ſuſtineat · ſꝫ
nõ reſpondeat ei alijs intentus · Hoc videt
propheta ſenſiſſe cum ait · Exaudi deus o
rationem meam · et ne deſpexeris deprecacõ
nem meam · intende michi et exaudi me Et
iterum · Verba mea auribus percipe domine
intellige clamorẽ meũ ¶ Aliqñ videt ꝗſi be
nigne orãti intẽdere · ſꝫ tacẽdo nõ ãnuere vt ꝑ
ces illas ſuſcipiat cũ affectu · Job · ix · Cũ
iuocãtẽ exaudierit me · nõ credo ꝙ exaudie
rit vocem meam · id eſt neſcio ſi exaudierit
me ¶ Aliqñ etiã videt benigne orãtẽ reſpi
cẽ et clemẽtẽ eꝰ orõibꝰ aſſẽſũ ꝑbẽ et fauorabilit

annuere desiderio obsecrãtis. Et hec deuote mẽtis cõfidẽtia solet indiciũ esse exauditionis De qua dicit dñs mathei. xi. Qui nõ hesitauerit i corde suo sed crediderit quia quodcũq3 dixerit fiat. fiet ei. Omnia q̃cũq3 orãtes petitis credite. quia accipietis & veniẽt vobis Jacobi primo. Postulet ãt in fide nihil hesitãs. qui eni hesitat nõ estimet q̄ aliquid accipiat. Nec tñ statim diffidendũ est de exauditione qñ nõ pro voto succedit orãti. ȝ pseuerare debet pulsãdo. donec amicus q̃si iprobitate supplicãtis ei dat quod postulat.

De formis orãtis Capl'm. lxviij.

QVandoq3 petitio nrã vno mõ formata hesitationẽ facit q̃i nõ debeat admitti. si aliter formet' fiduciã exauditionis reportat. Aliqñ orãs formã assumit serui dñm & iudicẽ suũ huiliter et timorate ad misericordiam puocando. sicut publicanus ille qui nec oculos audebat ad celũ leuare. sed pcutiens pectus suũ dicebat. deus ppicius esto michi pccõri. Aliqñ assumit formã familiaris amici et domestici. & cũ reuerẽtia et fiducia rogat. & quasi consulit domino. vt hoc faciat vel hoc. exponens rationes vel causãs quare sic deceat fieri l' expediat. sicut Genesis decimonono.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

Abrabam orat pro zodomitis · ⁊ moyſes ꝓ
ꝓplo iſrahel dicēs · exodi · xxxij · Ne queſo
dicāt egiptij callide eduxit eos vt īterficeret ī
mōtibus ⁊ deleret de terra · Quieſcat ira tua
et eſto placabil᷑ ꝛc̄ · Itē numeri · xiiij · Ne au
diant egyptij ꝗ occīderis tātā multitudinē
quaſi hominē vnū et dicāt · Nō poterat intro
ducere eos in terra pro qua iurauerat · idcirco
occidit eos in ſolitudine · ¶ Aliqñ quaſi fili
us confidens de dilectione paterna · nō tam
obſecrat q̄m imperat patri vt exaudiat eum
expertā erga ſe beniuolentiā patris allegāſ
ſicut moyſes · exodi · xxxiij · Cum dixeris
mihi · noui te ex nomine · et inueniſti gratiaꝫ
corā me · Si ergo inueni grām in ꝯſpectu tu
o · oñde mihi faciē tuā vt ſciam te · ⁊ reſpice
populū tuū gentē hāc · Itē ſi inueni gratiam
in ꝯſpectu tuo dñe. obſecro vt gradiaris no
biſcū · et auferas iniquitates nrās atqꝫ pecca ·
noſ qꝫ poſſideas · Itē · obſecro dñe peccauit
populus tuus peccatū magnū · aut dimitte e
is hanc noxā · aut ſi nō dimittis dele me de li
bro quē ſcripſiſti Magna fiducia hōis ad de
um · Nō rogat ſe deleri de libro dei · ſed ea fi
ducia qua p̄ſumit ſe non delendū de libro vi
te petit illud remitti · nō dubitās ſe exaudiē
dū · vnde et quod petijt impetrauit ·

De vtilitatē orationis · Cap̄ · lxix ·

Valde aūt deus delectatᷣ in hoc qđ freq̄n
ter oratᷣ ꝑpter multiplicem orātis vtilita
tē · ſcꝫ vt deo indeſinentᷣ inhereat · quod ſum
me eſt homini vtile inter omnia · iuxta illud
Maria optimā partem elegit · Item vt bene
ficia dei multiplicius experiatur per multarū
precum exauditiones · Item vt abundanti
ori affectu deuotionis in amorem dei excre
ſcat · Ideo benigne ꝓuidet nobis plures ob
ſecrādi occaſiones · quibus ad orationem ſe
pius ſtimulemur · ſiue ꝑ nobiſipſis ſiue pro
alijs orādo · aut ꝑ malis euadēdis · aut ꝑ bo
nis aſſequēdiꝰ · vt cū affectuꝰ deuotionꝭ te
peſcit ad vnū in alio recaleſcat · ſicut ignis
ſubijciēdo ligna quotidie ne deficiat reſtaura
tur · Leuitici · vi · Ignis i altari ſemꝑ ardebit
quē nutriet ſacerdos · ſubijciēs ligna mane ꝑ
ſingulos dies impoſito deſuꝑ holocauſto Ig
nis iſte erit ꝑpetuuꝰ qui nunq̄m deficiat in al
tari · Tu ergo dei ſacerdos id ē ſacris deditꝰ
cū ꝑ noctē negligentie depꝑhenderis ignē de
uotionis in altari cordis tui tepuiſſe · mane ·
id ē apparēte prima lucis cognitione ſubijce
ligna orationis diuerſis occaſionibus q̄ſi ad
iacētibus varijs ſiluis collecta · Magna ſilua
ꝯ abūde ligna ſupplicationū miniſtrās ſunt

pcc̄a ꝓpria quotidiana ⁊ antiqua Magna ſil
ua negligētie nr̄e et miſerie ⁊ defectuſ virtu
tū ⁊ grāꝝ · ⁊ vicia tā ſpūalia q̄m carnalia ⁊
temptationes et varij euentus quibꝰ pulſā
mur · ⁊ incōmoda que patimur vel timemuſ
vel pro quibus dolemus tā pro nobis q̄ȝ pro
alijs quoꝝ miſerijs ꝯpatimur · Magne ſilue
ſunt oīa que deſideramus hr̄e pro quibꝰ oībꝰ
oramus vt ip̄etremꝰ · Similit̄ oīa bn̄ficia no
bis collata · ꝓ quibus grās agere debemus ·
itē pro defunctis orare vt a pcc̄is ſoluant̄ · et
pro gloria ſcōꝝ deū collaudaē · multe deuo
tionis materiā quaſi ꝑpetui ignis nutrimēta
miniſtrāt · quo ſuppoſiti oꝑis holocauſtū red
dat odorē ſuauitatis · Affectus eni amoris
dei et ſancti timoris cū feruore bone volūta
tis in ſpū huilitatis ⁊ motu pietatis · ⁊ gau
dio ſpei nunq̄m debet in corde ſerui dei extin
gui · Iſta nāqȝ ſūt in quibus virtus deuotio
nis maxie ꝯſiſtit · Semp etiā debet mēs deo
dedita ꝑ aliquā piā occaſionē ſe aſſuefacere
ad deū ⁊ erigē · orādo · ſupplicādo · grās agen
do · laudādo · pro diuerſis cauſis ſe omni tp̄e
offerētibus · iuxta illud Luce · xviij · Opor
tet ſemper orare et non deficere · Item · Sine
intermiſſione orate · in omnibus gratiaſ agite
Pſalmiſta · Benedicam dn̄m in oī tp̄e ⁊c̄ ·

Quãto frequẽtius quis orat. tãto fiet ei ora
tio delectabilior ꝛ efficacior. ꝛ quãto rarius
tãto inſipidior ꝛ tedioſior. ſicut experientia
ſepe docet. Videmus autẽ qñq; ſeculares ad
huc in ſtatu peccati poſitos ex multo oratio
nis vſu magna deuotionis plerumq; ꝑfundi
dulcedine. q̄ licet ex vere caritatis radice non
ꝑfluat. oñdit tñ deus per hoc q̄m patus ſit
iuſtis grãm infundere ſi nõ negligãt querere
qui adhuc in peccato poſitis. ſed ꝑ orõnis
ſtudiũ ei⁹ ſe familiaritati quoquo mõ appli
cãtibus ſue dulcedinis experientiã nõ abſcõ
dit. Quid erit fidelibus amicis. ſi ſic ſe dulcẽ
qñq; deus exhibet adhuc inimicis. Neemie.
ix. Mãna tuũ nõ ꝓhibuiſti ab ore eorũ. de
quibus premittit ꝙ fecerunt vitulũ ſibi ꝛ ad
orauerũt. Quid ergo religioſi excuſationis
habent pretendere qui diuine dulcedinis exꝑ
tes ſunt. quã etiã ſecularibus ſi ſtudioſe q̄ſi
erint videm⁹ non negari. Vñ btũs bernard⁹
arguit nos pro vicio negligentie ꝛ incurie
noſtre. Nam inopia noſtra ſicut fauus ſine
melle. ꝛ murus abſq; temperamento. ꝛ cib⁹
ſine ꝯdimento. ita vita religioſi ſine ſtudio
interne deuotionis. Quãuis plurimi tempori
bus iſtis nõ ſolũ nõ ſentiant. ſed neq; curẽt
nec deſiderent nec querant. immo nec credũt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

ſed irrident ⁊ pſequunt̃ in alijs deuotionis gra
tiam. tamen ſcire debent q̃ omnis religio ari
da eſt ⁊ imperfecta. ⁊ ad ruinam pronior.
que ſpiritum diuine ſuauitatis non querit.
que precipuum conamen ad orationis ſtudi
um et interne puritatis non impendit. ī quo
expreſſiſſime ſpiritus ſanctus teſtimoniū red
dit ſpiritui noſtro q̃ ſumus filij dei. Auſte
ram vitam corpalis exercitationis quaſi ad
modicū vtilem deſpicimus. ardua pietatis
opa actualiter nō habemus. ſicut olim ſanc
ti qui pro fratribus animas poſuerūt. ⁊ ſimi
lia magna geſſerūt. Itē ſublimia virtutum
exercitia pauci habemus. vt eximie obedien
tie. perfecte patientie. humilitatis precipue
⁊ pauptatis extreme. ſi ergo iſtis caremus.
et adhuc orationis ſtudiū poſtponimus. in
quo gloriari de noſtra religione poterimus.
niſi forte de ſolo nomine ⁊ exteriori habitu.
⁊ verbis ſcripture que in folijs ⁊ in ore ma
gis q̄m in affectu ⁊ opere geſtamus. Sed
niſi abundauerit iuſticia vrā ait dn̄s pluſq̄z
ſcribarū ⁊ phariſeorū nō intrabitis in regnū
celorū. Phariſei in exteriori apparentia ⁊ re
ligionis noīe tātū gloriabant̃. Scribe autē
in verbis ſcripture ſibi laudē et nomen magi
ſterij acquirebant. Qui autē tantum verba

t i

ſectat͛ nihil habebit · et qui omnia opera ſua faciūt vt videat͛ et laudetur ab hoibus mercedem nō habebit apud patrē qui in celis eſt

¶ Qui orationis ſtudio vult intendere aſſueſcat primo aliqñ orationi vacare · deinde ſepius ad orationē recurrere · deinde in oratione pſiſtere diutius · tādem frequēt͛ quātūlibet in oracōne incumbere · nec ꝑ faſtidio vel leuitate deſiſtere · niſi qñ corpis debilitas vel vrgens neceſſitas vel rationabilis vtilitas inde auocat · et iterum reuertat͛ in idipſum · ne per diutinā abſtractionē redeat in diſſuetudinē orādi et refrigeſcat affect9 Percurrat quoqȝ ſingulos modos orādi ⁊ diuerſis modis ſuas petitiones formet · ⁊ diuerſas pētiones attemptet · vt tādem in aliqua deuotionis affectū ꝯcapiat · et illi quādiu ſibi ſapit inhereat Si autē debilitas capitis vel corporis ipedit · tunc breuius et ſepius oret · et euagationes mētis cohibeat · ⁊ ſenſus exteriores ſub diſciplina retineat · ⁊ dei auxiliuȝ ad ſingula humiliter inuocet · ⁊ patiēter pro quo voto nō ſuccedit aſſidue ſuſtineat · Ipſa quoqȝ quādoqȝ retardatio ꝓficiēdi ē via pfectōis dū humiliat · Et ideo deus pie curſum noſtruȝ temperat vt longius ꝓcedat · et ꝑ hoc meli9 a ſuperbia defendimur · quia ſepe nimia pro

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

ficiendi ſecuritas ⁊ feruor cōtinuatus vires corporis exhaurit.

De retrahentibus a profectu ſiue ſalute. Cap. lxx.

Tria ſūt que maxime a profectu retrahunt. non ſolū pfectionis ſed etiā ſalutis. ſicut in pluribus experimur remiſſa volūtas horror difficultatis. diffidentia de auxilio gratie diuine Remiſſa volūtas vult bonū ſed ſine conatu laboris. et ideo ↄſuetudo leuitatis cito retrahit eā a ꝓpoſito pficiēdi. Ideo pigra volūtas ſeipſā rationis inſtinctu cogere debet. et quaſi pigrum animal ſtimulis timoris dei et ſpe premij agitare et violēter impellere Horror difficultatis per diſcretum ⁊ aſſiduum mitigatur et vincitur vſuz. Gratia dei ſicut adeſt incipientibus. ita nō deerit pficere ſtudentib⁹. et vtilius ē nobis ſemp timere neforte ſubtrahat̄ nobis. vt tāto ſtudioſius eā cōſeruare laboremus. q̄m ſi certi eēmus ꝙ nunq̄m perderemus. quia tunc negligētius eā reciperemus et min⁹ pficeremus. Timor ei facit ſolliciitū et agilē. et ſecuritas plerūqꝫ deſidē ⁊ torpentē. Dn̄s noluit filijs iſrahel dare manna ſimul cum tanta quantitate vt pluribus diebus ſufficerēt. ſed vt ſingulis diebus colligerēt excepto ſabbo deſignās ꝙ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

quotidie panem grē ⁊ cibū anime petere de
bemus dicētes · Panē noſtrum quotidianuz
da nobis hodie · Et qui dat hodie · cras quo
qꝫ dare paratus eſt · tātum nō negligamus pe
tendo colligere quantū ſufficit ad ſalutem et
ad ſalutis profectū · ¶ Cum in oratione te
ſentis exauditū · ⁊ id quod petieras eſſe iple
tum · noli extolli quaſi pro ſanctitate tua te
deus exaudierit · ⁊ pro tui dilectione fecerit
quod rogaſti · ſed cogita q̄ pro ſua bonita
te id facere p ſe diſpoſuerit · vel aliorū bono
rū preces potius attenderit · et grās age deo q̄
te ſue diſpoſitionis cooperatorē habere · et alio
rū ſuorū amicorū orantiū ſe in hoc participez
facere dignatus eſt · vt in orationis actu ⁊ pi
etatis affectu merearis exaudiri · et in exau
ditionis fiducia ꝯſoleris · et ex petitionis tue
ipletione letificeris · ⁊ ex his creſcas in amo
re dei · qui benigne pcurat nobis occaſiones
quibus ad orōnis preſidiū cōpellimur · vt im
minentes moleſtias euadamus · vel bona de
ſideria inſpirat q̄ orādo compleri poſtulem⁹
vt cum rogatus exaudierit magis ametur a
nobis · et tanto ſollicitius eius voluntati pa
rere ſtudeamus quo eum nrīs deſiderijs pie ⁊
prompte fauere ⁊ obedire videmus ·

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

De cauſiꝰ quare nõ exaudiũtur orãteꝰ Cap. lxxi.

Cauſe ãt quare nõ exaudiũtᷣ orantes plures ſunt. Aut ex meritis culparũ orãtis. Jſaie primo. Cũ multiplicaueritis orationẽ nõ exaudiam. Et cauſam ſubiungit. Manuꝰ veſtre ſanguine plene ſũt. id eſt peccato. Johãnis. ix. Scimus quia pccõres deus non audit. Jſaie. lix. Peccata veſtra abſconderũt faciẽ eius ne exaudiret. Aut ex tepore orandi. quia nõ feruenter et deuote oramus Jeremie. xix. Orabitis ⁊ exaudiã vos cũ queſieritis me in toto corde veſtro. quaſi dicat non aliter. Aut quia nõ ꝑſeuerat orando donec obtineat. Luce. xi. Si perſeuerauerit pulſans ꝓpter improbitatem eius ſurget. ⁊ dabit ei. Judith. iiij. Scitote quoniã exaudiet preces vr̃as ſi permanſeritis. Aut ex diffidentia exauditioniꝰ Jacobi primo Qui enim heſitat non eſtimet ꝙ aliquid accipiat Ecci. xviij. Ante orõnẽ prepara animaꝫ tuam. et noli eſſe quaſi homo qui temptat deũ ſcilicet ſi velit audire. Aut quia nociuum ꝟ indiſcretũ eſt quod petitur ſicut filij zebedei Mathei. xx. Neſcitis quid petatis Jacobi. iiij. Petitis et non accipitis eo ꝙ male petatis. Deuteronomij primo. Cum ploraretiꝰ

corā dn̄o nō audiuit vos · neq̃ voluit acqui
eſcere voci veſtre · Aut vt magis ad petēdū
quis puocet · Gregorius Sancta deſideria
dilatione creſcunt · Aut vt tanto cautius cu
ſtodiatur acceptū quod difficilius impetra
tur · Criſoſtomus · Deus ad hoc beneficium
ſuū protrahit · vt non ſit nobis vile quod do
nat Aut vt humilietur orans dū tardius ex
auditur · ⁊ ſic duo bona proueniunt · videli
cet vt inſolēs reprimat elatio · et tamen peti
tionis nō ceſſetur effectus · Aut vt in aliud
tempus exauditio differat magis congruū
et vtile petenti · Sic moyſes gloriam dei ſibi
oſtendi petiuit · quā nō tunc ſed poſtea me
ruit videre · Aut vt aliorū etiā ſuffragiis q̄
rat iuuari · ne forte ardua pētitio vel preſum
ptio euꝫ reprimat · Sicut ezechias miſit ad
iſayam · vt oraret pro ſe et pro populo · Et
ioſyas ad baldam ꝓphetiſſam · Itē ad roma
nos · x · Obſecro vt iuuetis me orationibus
vr̄is vt liberer ab infidelibꝰ qui ſūt in iudea ·
Mathei · xviii · Si duo ex vobis conſenſerīt
ꝛc̄ · Aliqn̄ et ſi negāt vnū quod forte minus
expedit pro eo datur aliud vtilius ⁊ meliꝰ
Vt paulo cui ſtimulus carnis nō eſt ablatꝰ ·
vt virtus in infirmitate pficeret in eo · Vtili
or ſepe ē exercitatio tribulationiꝰ · q̄m quieꝰ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

ꝓſperitatis · licet hãc plus optem⁹ Ex his per contrariũ poteſt aduerti que valeant ad exauditionem orationis · ſcilicet culpe remotio feruoꝛ et inſtantia · fidei cõfidentia · humilitas et aliorũ ſuffragia et accepte gratie cũ gratiarum actione ſtudioſa conſeruatio · et vt ea tantuꝫ petantur a dño que ipſe nouit magis expedire et quando ·

¶ De ſpecialibus orationibus quas quidã ſolent habere vtrũ expediat eas dici certis horis et diebus ¶ Capitulum · lxxij ·

Nota ꝙ quibuſdã magis expediunt · ⁊ quibuſdã minus · Incipientibus ⁊ rudibus hominibus et affectu deuotionis necdũ imbutis magis expediũt vt ſaltem ꝯſuetudo moueat ad orõnis ſtudiũ · ne ſemꝑ vagi cir ca exteriora deo fiãt alieni · ⁊ frigidi torpeãt et nũq̃m aliquo deuotionis igne caleſcant · Deuotionis autẽ affectu imbuti et amplioris cũ deo familiaritatis grã ſubleuati ſi hymnis pſalmorũ ⁊ ſimilium orationum multiplicatioibus intẽdũt · ſpm̃ obruũt · deuotionẽ impediũt · coꝛdis libertatẽ q̃ſi quodã pondere ꝑ gũat · dũ melioꝛib⁹ oblatis minus ꝓ illo tꝑe vtilib⁹ ſcrupuloſius inheret · Vtũſ tamẽ et

ipſi plerūqꝫ huiuſmodi orationū ſubleuamē
to quaſi quodā afflatu donec flāma deuoti
onis accenſa verboruꝫ follibus non indigeat
purius per ſe flagrans et tranquillius in ſub
lime extollens Et iſte modus videtur expe
ditior · vt ſpeciales orationes tunc ex bona
conſuetudine ruminentur · quando maior nō
habetur deuotio · quādo vero ſuperuenit me
lior deuotionis infuſio vel vtilior vel plus vr
gens occupatio conſuete intermittant̄ orati
ones ad quas quis nō tenetur · donec tempꝰ
redeat oportunū · ¶ Quales aūt orationes
ſint vtiliores puto non poſſe ſuꝑ hoc vnifor
mē dari regulā. cū ſicut de cibis corporis diuer
ſa diuerſis ꝯueniant · et modo illud magis de
lectet edentē · mō aliud · Sꝫ hoc videt̄ tūc ēe
fructuoſius qđ orātē magis ſcđm deū delec
tet · et deuotionis ſpūm promptius excitet ·
et mentis fiduciā erigat in deū · Omnis ergo
orationis fructus ⁊ finis eſt deo inherere · et
vnū cū eo ſpūm fieri ꝑ liquefactionē puriſſi
mi amoris ⁊ ſpeculationē ſereniſſime cogni
tionis ⁊ abſconſionem in dei vultu ab omni
mūdanorū ſtrepitu ꝑ exceſſū quietiſſime fru
itionis · vbi oēs vires anime et potētie a ſuis
diſperſionibus ſimul collecte ⁊ in vnū verū
⁊ ſimpliciſſimum et ſūmū bonū fixe in quan

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

dam diuine cōformationis ⁊ eterne ſtabili
tatis ſimilitudinem tranſformantur ¶ Sūt
quidā inferiores gradus quaſi ſcalares aſcē
ſus quibus paulatim ꝓficit anima. ⁊ illi fini
ꝓpinquat. Primo enī aſſueſcit diſperſiones
memorie quibus per diuerſa mūdi oblecta
menta et implicamenta diſtracta vagabat᷑
ꝑ vſū orādi colligere. ⁊ in vnū bonū defigē.
quod eſt finis omniū deſideratoruꝫ ⁊ delecta
biliū. Sed quia adhuc memoria lubrica ē.
et inſtabilis eo ꝙ multis ⁊ multiformibuꝰ re
bus diu adheſit. querēs in quibus delectare
tur vel curioſe occuparet᷑. nō ſtabiliter va
let inherere diuinis. vel propter euagādi cō
ſuetudinē. vel ꝓpter tenuē ſpūalium noticiā.
ideo vtit᷑ ſuſtentaculo verborum in oratiōe
que ſpūs ſcūs ad hoc inſpirādo hominibꝰ mi
niſtrauit. vt ꝑ ea more ꝑuulorū quaſi bacu
lis ſuſtentati aſſueſcant aſſurgere ⁊ erigere
ſe ad deū. ⁊ hoc fit cū homo conatur verbis
orationum ⁊ pſalmorum intendere. et intelle
ctū ſpiritualem ex eis elicere ⁊ deuotionis af
fectum exprimere. ſicut q̄ ex duro ſilice fer
ro ignem excutit qui illuminet et accendat.
Sic per aſſiduum vſum orandi cum adiuto
rio gratie dei que ſtudioſiꝰ proficiendi ſemꝑ
ſubuenire parata eſt memoria aliquādo ꝑſi

ác̃ et ſtabilitur· ita ꝙ iã ſine graui difficul
tate valeat orationi intẽdere· et euagatiões
mentis faciliter cohibere· iuxta illud pſalmi·
Edificãs hieruſalem dñs diſperſiones iſrahe
lis ɔgregabit· Intelligẽtia etiã que prius q̃
ſi cecutiens fuit exterioribus ⁊ viſibilibus in
uoluta incipit dilatari ⁊ illuſtrari ad vidẽdũ
q̃ prius nõ videbat· velut qui cubiculũ defo
ris veniens ſubintret· primo q̃ſi nichil vidẽs
ipingit in pietes et ſcabella· deide paulatim
incipit ɔgnoſcere groſſiora· ⁊ tãdez clare vi
det etiã minima· ita ꝙ etiã mirat̃ ſupuenien
tes nõ plane videre oĩa que ſibi iã ſunt mani
feſta· Ex hac illuſtretione dilatat̃ mẽs ad
multa cogitãda· ⁊ alia colligit ex rõne· ali
a ex ſpũali ītelligit illuminatiõe· alia diſcit
ex diuina reuelatione· et ɔfert illa cum his
q̃ apprehendit ex humana eruditione· ⁊ im
bibit in ſacra lectione· ⁊ ɔſolatur non modi
cũ qđ videt et alios eruditos et ſanctos ea
dem ſenſiſſe que ipſe ſpiritu ſãcto illuſtrat9
intellexit· Ex quo ſecurus redditur quod
non ab alieno ſpiritu vel a ꝓprij ſenſu9 viſibi
li opinione ſeducat̃· cũ eũdem ſpũm ſentit
in ſe eſſe locutũ quẽ et in prioribus ſãctis ·
Caute tamẽ et humiliter in talibus eſt agẽ
duz· ne forte ex preſumptionis culpa homo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

decipi mereatur. et pro ſpiritu veritatis ſeq̄
tur ſpiritum erroris. credens ſpiritum loqui
quod eſt proprij cordis opinio vel immiſſio
per angelum malum. qui ſepe transfigurat
ſe in angelum lucis. perſuadens falſa ſub ve
ritatis colore. Prima iohānis quarto. Noli
te omni ſpiritui credere. ſed probate ſpirit⁹
ſi ex deo ſint. Nihil recipiendū eſt quod ab
eccleſiaſticorum doctrīa magiſtrorum ꝛ ap
probatorum theologorum traditione diſſo
net. nec reuocādum in dubium quod ab eis
vniuerſaliter cum teſtimonijs ſanctorum pa
trum fuerit racōnabiliter diffinitum. quia ve
ritate repta qui curioſe per ſuperuacuā ſub
tilitatem altius perſcrutando fodere nititur
profunda ſcripturarum quaſi noui aliquid
repturus quod ab alijs nō fuerit inuentū va
nitatem diligens mendacium querit. Et q̄r
deus ſūme ſuauis ꝛ bonus eſt. et omnia q̄
ab ipſo fluunt ſapida ſunt ꝛ bona. ideo cum
intellectus ceperit in agnitione veri dilatari
ſtatim etiam guſtus anime hoc eſt interior
affectus incipit quodam ſpirituali ſapore in
cognitis delectari. Et ſic quod in ſolo intel
lectu fuerat ſcia accedēte ſapore affect⁹ dici
tur ſapia id ē ſapida ſcientia. ſciētia eſt ex

cognitione veri · ſapientia ex adiuncto amo
re boni · Licet eni oẽs aĩe affectiones ſuos
habeant ꝓprios ſapores · id ẽ motus ſibi con
uenientes · amor tñ quaſi pricipalis ſuo mo
tu omnes alios informat · maxĩe cũ ipſe ad
ſuũ verũ bonũ debito modo fuerit ↄuerſus ·
qui natus eſt nihil ſolidius amare q̃m ſũmũ
bonum · Omnia alia que ꝓpter id nõ diligit
tẽptando magis q̃m in eis quieſcẽdo diligit ·
et ideo cito per ſatietatem ei in faſtidium ver
tuntur · et rurſũ alia querit ſi forte vel i aliis
quieſcat · ſed nõ inuenit niſi attingat ſũmuz
bonũ · quod cum attigerit quaſi in debito fi
ne ſuo quieſcit · et tunc relique affectiones
debitos motus ſuos exercent iuxta ipſius a
moris menſurã · Quãtũ eni amas quodcũq3
bonũ · tãtũ gaudes de eius adeptione · Et q̃n
tũ ſperas vel quantũ cupis adipiſci · tantuz
times vel odis hoc qđ poſſet id quod amas
tibi auferre · Et quantum doles de non habi
to · tantum pudet te contrario ſi quod diligis
ſit honeſtum · Quãdiu autem amor contrari
os ſentit affectus · id eſt timoris doloris pu
doris et odii · tunc minor eſt in ſe et debilior
et quaſi diſtractus ⁊ nondum totus in ſe col
lect9 · Etiam cum adhuc ſpei locus eſt nõ
duz perfectus poteſt eſſe dũ nõ habet quod

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

amãt in fruitione · ſed tm̃ in expectatione ·
quãtoqꝫ expectatio incertior · tãto et amor
tepidior ſequitur · Cum autez venerit qd̓ ꝑ
fectũ eſt tũc euacuabit̃ quod ex ꝑte eſt · qꝛ
fruitionis gaudiũ erit ꝑfectũ · cũ amor que
cupit iã tenuerit · nec amittere vltra timuerit
nec de ↄtrario aliquid ineſſe ſibi ſenſerit · qd̓
vel pudendũ ſit vel dolendũ · Perfecta enim
caritas foris mittit timorẽ · cũ iã nullam in ſe
habuerit materiã odij vel cauſã erubeſcentie
vel doloris · Quãto ergo caritas magis auge
tur · tãto et alie virtutes et virtuoſe affectõ
nes amplius purificant̃ · quouſqꝫ omnes in
eam ſolã trãſformenẗ · vt iam non ſit timor
nec dolor · ſpes vel pudor · ſed tm̃ ſuo gaudi
o fruẽs amor · et illi bono tenaciter inherens
quod ſolũ ſufficiat anime deſideriũ adimplere
et ipſũ amorẽ eius in ſe potenter transformã
re · vt iã agnoſcat ſicut et cognita eſt · et a
met ſicut amata eſt · quãuis nõ quãtũ ama
ta eſt vt ſit ſimilitudo nõ equalitas · Nulla
creatura tãtũ poteſt amare deuz ſicut amata
eſt ab ipſo · ſed tantũ ſicut accepit ab ipſo ·
Deus eni ſicut eſt cauſa omniũ cauſarũ · ita
et diligit omnia in ſeipſo et ꝓpter ſeipſum ·
Et ideo ſicut eius cognitioni noſtra non ap
proximat · ita et amor noſter eius amori nõ

poterit ꝯparari · nec in patria quãto min⁹ in
via vbi multipliciter diſtractus vix vel nun
q̃m poteſt ſe colligere ad ſe · vt totus ſimꝉ fe
ratur in deũ · Proficiat autem homo deo dedi
tus in ſtudio inherẽdi deo · ſic vt primo cuꝫ
labore mẽtis euagationes ꝯprimat et ad de
um ſe colligat · deinde ex vſu ſtudij iſti⁹ fa
cilius iã cor ſuũ cohibere et ſecuꝫ habitare di
ſcit · iuxta illud Exodi · xvi · Maneat vn⁹
quiſqꝫ apud ſemetipſuꝫ · nullus egrediatur
oſtiũ domus ſue die ſabbati · et ſabbatizabit
populus Tandem nõ ſolũ faciliter ſed et de
lectabiliter deo valet inherere · vt auulſio ab
huius quiete ſit ei deſolatio aut diſſolutio nõ
modica · ſed ſemꝑ vellet ſi poſſet talibus deli
cijs inherere · Deutero · xxxiij · Amãtiſſim⁹
dñi habitabit in eo ꝯfident · quaſi ĩ thalamo
tota die ꝯmorabiť · ⁊ inter humeros illius re
quieſcet · Sũt tñ gradus ⁊ ꝓfectus in hac
ꝯmoratione · Primo vt delectabiliter deo ihe
reat ⁊ inuitus auellať ab eo · ſicut ꝑuulus a
mrẽ blãdiẽte · vel famelicus inuitus a cibo ſe
parať · Nec mirũ Spũalis eni iocũditas nõ
ſolũ delectabilis ẽ fruẽdo ꝫ etiã pulchra ⁊ ho
norifica inherẽdo et ꝓmerendo delectat hone
ſtat et locupletat · Suauis ẽ guſtus celeſti
um deliciarum honorabilis amicicia dei et ciui

um familiaritas ſupernorum· fructuoſa cari
tas et meritoria ſublimium premiorum Om
ne quod appetitur propter iſtorum trium a
liquod deſideratur· vel quia putatur delecta
bile· vel honorabile· vel vtile· Sed in quo o
mnia ſimul et plene conueniant non inueni
tur niſi in fructibus ſpiritualium deliciarum
Alia autē aut delectant et turpia ſunt et no
ciua· aut honeſta vel vtilia· ſed difficilia et
laborioſa· Virtus autem vel affectus ↄ ſapi
entie guſtus et diuine ſuauitatis fruitio dul
cis eſt et venerabilis · et conſciētiam letificat
et magnificat· Sed cum ſponſi amplexibꝰ
anima deuota inhianter inheret incipit inter
eiuſ brachia aliquo modo conſopiri· ſicut po
tatus nobili vino in ſoporē reſoluitur · vt nō
ſolum delectabiliter· ſed etiam tenaciter deo
inhereat· et quaſi vi quadam abſtrahatur
ab omni viſibili ſenſu et memoria· ſic tamē
temperate· vt nec plene ſuimet oblita · nec
tamen vere compos ſit ſui· Vnde pſalmiſta ·
Si dormiatis inter medios cleros · id eſt in
ter medios terminos mundi et celi· Item can
ticorum quinto · Ego dormio et cor meum
vigilat· Eſt ei talis iſte ſomnus ſicut illorū
qui incipiunt dormitarē et videntur tamē ſibi

ea que circa se fiunt aliquo modo sentire et in
tellige. ſed pre ſopore nō aduertūt. niſi velint
ſibi vim facere. et ad ſe plenius ꝯuertantur.
Amor enī dei cū pura intelligentia ꝯditus in
ebriat mētē. et ab exterioribus abſtractam
ſua virtute deo ꝯglutinat et ꝯiungit. Et qn
to amor vehementior et intelligentior lucidi
or. tāto validius mētē in ſe rapit quouſqꝫ tā
dem omniū que ſub deo ſūt oblita in ſolo di
uine cōtemplationis radio libere figatur. licet
breuiter. velut in quodam chorusco luminis
celitus emicantis. quia corpus quod corrum
pitur aggrauat animā et deprimit terrena ha
bitatio ſenſū multa ſimul cogitantē. Senſus
enī hominis ꝑ ſe pauca poteſt et vix tenuiter
cogitare Subleuatus autē affectu ſupni lu
minis. tanto plura ſimul intuetur. quāto ſu
pre ſe ſublimius eleuatur Sed corruptio terre
ni corporis et varie huius vite inſipide occu
pationes deprimūt animam et reuocāt ad ſe
ipſam. vt gemēs clamare cogatur cū aplo ad
romanos. vij. Infelix ego homo quis me
liberabit de corpore mortis huius. Item cuꝫ
ꝓpheta. Heu mihi quia incolatus meus pro
longatus eſt. Quanto plus mens ſolita eſt
ad iſta inferiora cogitanda et humana me
ditāda tanto plus a ſupioribus et celeſtibꝫ

deuocõnis intuitu elongat᷑ · et quãto feruen
tius ab inferioꝝ memoria affectu et intelle
ctu ad ſupna ſuſtollitur tanto ꝑfectior eſt
deuotio et purior eius ↄtemplatio · qꝛ ſimul
ꝑfecte nõ pt̄ vtriſqꝫ eſſe intenta · q̄ ab inuicē
ſicut lux et tenebre ſunt diuiſa Qui deo inhe
ret in lumine verſat᷑ Qui mundo inheret in te
nebris eſt · Hec eſt hominis in hac vita ſub
limioꝝ ꝑfectio · ita veꝝ deo vt tota anima
cū omnibꝰ potencijs ſuis et viribꝰ in deū col
lecta · vnus fiat ſpūs cū eo · vt nil meminerit
niſi deū nil ſenciat vel intelligat niſi deum · et
oēs affectus in amoris gaudio vniti in ſola
cōditoris fruicōne ſuauiter quieſcant · ymma
go eni̅ dei in aīma in tribꝰ eius potencijs ex
preſſa cōſiſtit · ſcꝫ in rōne memoria et volun
tate quãdiu iſta nõ ſunt ex toto deo impſſa
nõ eſt aīa deiformis · Forma eni̅ aīe deꝰ eſt
et debet imprimi ſicut ſigillo ſignatum Hoc
nūq̄ꝫ plene fit niſi cum racio ꝑfecte iuxta ca
pacitatē ſuã illuminat᷑ ad cognicōnem dei q̄
eſt ſumma veritas ⁊ volūtas ꝑfecte afficit᷑
ad amandū ſummã bonitatem et memoria
plene abſorbet᷑ ad intuendã et tenendam et
fruendã ſummã felicitatē et qꝛ in eoꝝ conſū
mata adepcōne cōſtat gloria beatitudinis q̄
ꝑficit᷑ in pria · liq̄t ꝙ iſtoꝝ ꝑfecta inchoacō

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

eſt ꝑfectio vie in hac vita · q̈zuis aũt oẽs
ꝟtutũ conatus ad hanc ꝑfectionem tendere
videant᷑ tñ ſpecialiter orõis ſtudiũ ad hoc
nitit᷑ · vt aia toto intellectu et affectu et me
moria in deũ ferat᷑ · qꝛ alijs poſtpoſitis ſoli
deo anima inherere deſiderat cum orat Vnde
orõnis ꝑfectio eſt · cũ id obtinet aia ad qđ
orandũ tendit · vt tota ab infimis abſtracta
ſolum vniat᷑ diuinis · nec volens nec valẽs
aliud ſentire niſi deũ · ibi vere quieſcit anima
ibi deliciatur in ſplendore lucis in amenitate
diuine dulcedinis ⁊ in ſecuritate pacis Hec
aũt ſpũalis amenitas nõ p̃t ꝑ aliq̃s ymagi
nabiles deſcribi ſimilitudines nec ꝑ ſenſibi
lium depingi cõpacões quia pure ſpũalia
tantũ differunt a ſenſibilibꝰ ſicut et ſpiritꝰ
a corpe Spũs vero rõnalis nec corpus eſt
nec corpis ſimilitudo · ¶ Circa vero hũc con
templacõis exceſſum ſunt diuerſe deuocõnũ
ſpecies · quas breuitatis cauſa p̃tero · q̃bus
vel ſcriptura vel ſcp̃ture tractatores diuerſã
nõia impoſuerunt vt iubilus · ebrietas ſpũs
ſpũalis iocunditas · liq̃factio ⁊c̃ q̃ exptis
et vacãtibus explananda relinq̃ · aliqua tñ
breuiter tangã iſtoꝝ Et qꝛ iubilus vſitatũ
nomẽ habet a ſcriptura · videt᷑ ꝙ iubilus ſit
qđdaʒ ſpũale gaudiũ cordi repente ex aliq̃

deuota cogitacōne vel collacōe infuſum · qđ
cor totū cōcutit ex ſui vehemencia · et q̄dam
tremore cōmouet · et delectabiliter cruciat ·
qꝛ motus gaudij cōſolatur · ſꝫ ex impetu for
titudinis corpus debilitat᷑ · et aliq̄n ꝑ riſum
aliq̄n ꝑ quoſdā clamores · aliq̄n ꝑ aliquos
geſtus et ſingultus · q̄ſi euaporando erūpit
non valens ſe intra ſe tacitum cōtinere Gre ·
Jubilū nāqꝫ dicim⁹ · qn̄ ineffabile gaudiū
mens ꝯcipit · qđ nec abſcondi poſſit nec ſer
monibꝰ apiri · et tn̄ q̄buſdā motibꝰ ꝓditur
q̄ꝫuis nullis ſuis ꝓprietatibꝰ apit᷑ Vn̄ pſ̄ ·
Btūs ꝓplūs q̄ ſcit iubilacōnez Non ait qui
dicit ſꝫ qui ſcit qꝛ ſciri quidez iubilatio p̄t ·
ſꝫ dictu exp̄mi nō p̄t · ¶ Ebrietas ſp̄ūs p̄t
dici q̄libet mag̃ amoris et gaudij deuotio ex
qua q̄ſi ex vini fortitudie feruor ſp̄c excreſ
cit · q̄ ſe intra ſe cohibē nō valet · Vn̄ apli ſci
ſp̄c feruore eſtuantes muſto pleni dicebāt᷑
Job · Venter me⁹ q̄ſi muſtū abſqꝫ ſpiraclō
qđ lagunculas nouas diſrūpit · Nouas dt
nō veteres · vel qꝛ veteribꝰ cordibꝰ nō infun
dit᷑ tal' deuocō · ſꝫ nouis id ē in nouitate vite
ābulantibꝰ · vel nouas dt ꝓpter fortitudinē
impetus ſp̄c · qui ſi nouas diſrūpit · q̄ꝫto ma
gis veteres id ē fragiliora corda et infima ·
vel nouas dicit · quia talis feruor ſp̄c nouit

et nondū exercitatis mentibꝰ nup̲ infuſus ·
minꝰ ſeſe valet cohibere qn̄ erumpat p̲ inuſi
tatos geſtus vel voces vel ſingultꝰ ſicut vi
nū nouū in vaſe ebulit q̄d inueteratū q̄eſcit
Qn̄qꝫ eciā corpus quaſi ebrieſcit et mēbra
inhabilia et inflexibibilia fiūt ex ſubita fer
uoris et ſuauitatis influētia et hoc p̄t eſſe qꝛ
ſpūs oēs accēdunt affectu cordis inflam
mato · qꝛ extenſione tminoꝝ et obſtructiōe
viaꝝ ſpiritualiū · membra amittunt humli
tatē officioꝝ ſuoꝝ · vt ligna loquele · manꝰ
opationū et pedes et crura gradiendi q̄uſqꝫ
feruor iteꝝ remittatur et vie ſpirituū apte ſi
ant vt prius · Nec miꝝ ſi hec affectōnes di
uine pn̄t efficere · quaꝝ vͦtus forcior eſt eciā
humane affectōnes hec interdū valent · vt
ſubitus terror et ſubita et immoderata leticia
et ſubitus dolor et odiū immēſum et intempē
ratus amor · ſicut ſepe cōptū eſt eciā in exta
ſim et in ſtuporē vel in feruesim aliquos ex
huiuſmodi raptos eſſe et membra in rigorē
vel tremorē verſa vel eciā febres ex vehemē
ti moleſtia incidiſſe · Quid eciam miꝝ ſi ex
magna ſpūs hilaritate q̄m ſpūs ſanctꝰ cor
di infundit · aliqn̄ erumpit in aliqua aperta
hilaritate indicia vel ſi qn̄qꝫ ſingultibꝰ et fle
tibꝰ aptis ſe tpare nō valeat · et huiuſmodi

interne deuocõnis motus abſcondẽ. Videꝰ
ſepe aliquos ex ſtulta leuitate a riſu et inſo
lentibus cachinnis non poſſe ſe cohibere.
eciã vbi pudor humanꝰ imperat diſciplinã.
eciã aliqñ ex humana triſticia exorta fletui
non poteſt homo q̃zuis libent̃ faceret impare
ſibi. Cum enĩ ſcriptũ ſit. deus noſter ignis
cõſumens eſt. et deus caritas eſt. q̃d mirũ
ſi feruor diuine caritatis cordi infuſus totũ
hominẽ cõmouet. ſicut ſi vitro fragili et vaſi
fictili bulientẽ liquorem vel ignẽ ardentem
infundas crepitacõnis fragorem cõcitas ꝯ.
Cor nanqꝫ diuini amoris gaudio vł diuine
fruicõis inflammatũ deſiderio in ſe dilatat̃
et extẽdit̃. et quaſi intra angaria pectoris
ſe cape non ſufficiens. quodãmodo erumpe
conatur. vt flammã q̃m intus patit̃ foras
eructuet. et ardoris ſui refrigerium qualecũ
qꝫ inueniens euaporet. Qđ tamen ſi non
poteſt. vel ex humano pudore nõ audet. mi
rabiliter in ſemetipſo cruciatur ꝛ corpus val
de ex talibus motibus debilitatur. quia vir
tus diuine dulcedinis intolerabilis eſt imbe
cillitati terreni corporis. ſicut ſi ignem vitro
inmittas Vnde legimꝰ ſanctos ex diuinis
viſitacõnibꝫ vel reuelacõnibꝫ corruiſſe. et vi
ribꝫ emercuiſſe Dañ. x. Vidi viſionẽ hanc

grandem · et non remanſit in me fortitudo et
emarcui nec habui quicq̄ʒ viriū · et iacebam
cōſternatus ſup faciem meā ⁊c̄ Jē · ix · De
excelſo miſit ignē in oſſib⁹ meis et erudiuit
me · ideo ſpūs ſcūs in igne ſup aplōs venit
q͛ vtus amoris diui ſicut ignis illuminat ⁊
inflāmat · ¶ Liquefactio aūt aīe aliud nō
videt̄ eſſe · niſi quedā emollitio a ſua duricia
p quā flexibil' reddit̄ et volūtaria ad amā
dū ſe amantē deū · et liqueſcens ad recipien
dum diuine vtutis miſſiones vt ſicut liquor
liq̄ri · ita ſpē dei ſpiritui hoīs influens miſce
atur · et vn⁹ fiat aīa ſpūs cū deo · Spūalis
iocūditas dici pt gaudiū qd'libʒ in ſpū ſcō
qd a ſpū ſcō infundit̄ q̄ gaudet aīm⁹ in deo
ſiue p̄ pceptis diuis bñficiis vel pmiſſis · et
licet aliq putent ſpūalem eſſe leticiā cū aliqn
int̄ ſe iocundi ſunt · tn̄ ſciant q̄ ſpūal' leticia
ſicut caret amaritudie triſticie ſcli et acadie
torpe ita et diſſolucōis leuitate · Spūalis
em̄ leticia dupl' accipit̄ · ſpecialit̄ et gnālit̄
Specialiter et tunc eſt mot⁹ ſpūalis ſpecial'
gaudii i ſpiritu ſcō ex intuitu bñficiox dei ⁊
future glē et bonitatis diue · Gnāliter et tūc
eſt quedā mētis hilaritas ex bona cōſideacia
ad deū ⁊ bone ꝯſciē teſtimonio reddēs hoiez
beniuolū et deuotū ad oia agenda et ſufferē

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

da ꝑ deo · et oīa q̄ dei ſunt diligēda et ꝑmo
uenda · ideo bis dicit Aplūs ad philippenſ
Gaudete in dn̄o ſp iteꝝ dico gaudete · pmo
gn̄aliter · ſcd̄o ſpecialiter ·

De generibꝰ deuotionū ſiue ↄpunctionū
Ca · lxxiij ·

CVm aūt multa videant̄ eſſe deuocōnū
gn̄a vel cōpunctionū pūt tamē in vij ·
diſtingui drās maxīe ſinglāres iuxta affec
tionū varietates · Aut em̄ ſurgit deuotio ex
tiōre · ā ex dolore · ā deſiderio · ā amore · ā ex
cōpaſſione · ā ex gaudio · ā ex ammiracōnis
ſtupore ¶ Ex tiōre vt cū q̄s ↄpungit̄ tiōre
futuri ſupplicij vel cū timꝫ a deo dereliq̄ ꝓpt̄
meritum pccōꝝ ſuoꝝ · dicēs deo Ne piciās
me a ↄc̄ Ne dēlinq̄s me dn̄e deꝰ ↄc̄ · Ex do
lore cū dolet ſe offendiſſe deū et grāꝫ eiꝰ ami
ſiſſe ł cū dolet ſe tā pm ꝓfeciſſe · et tā pui eē
meriti apud deū · et in tātis ocuł dei diſplicē
ps̄ · Auerte faciē t · ↄc̄ Ex deſiderio cū ſuſpi
rat et āhelat ad grāꝫ āpliorē v̄tutū · et ad fai
li aritatis dine ſuauitatē et ad xpi pn̄ciaꝫ in
celo · ł ad alia ſcā deſideria adiplenda · ps̄ ·
Dn̄e an̄ te oē ↄc̄ · Vſa · Nomē tuū meōriale
tuū i deſiderio aie Aia mea deſideāuit te i no ·
ↄc̄ · Ex cōpaſſione cū xpō paſſo pie ↄpatit̄
et gladius ille aiāꝫ deo fidelem tranſuerberat

et vulnerat · qui marie mrīs eius animā tota
liter ꝑtransiuit Aut cū ꝓximoꝝ incōmodis
et animaꝝ periculis cōpatit᷑ et zelus dom⁹
dei et iniurie deo illate comedunt eam · nec
ſinūt eam dormire ſomno diſſimulacōnis qn̄
triſtet᷑ ad ſinguloꝝ ſcandula · et torqueat᷑
ad ſinguloꝝ calamitates Iob Flebam ſuꝑ
eum qui afflictus erat et cōpaciebat᷑ anima
mea pauperi · Ex amore diuino cum recolit
q̄ꝫ benigne ſecū egerit · et quāta ſibi bn̄ficia
in digno et immerito cōtulerit vel cū penſet
generalia beneficia omni humano generi im
penſa · ꝑ incarnacōnis et paſſionis beneficia ·
et ꝓ ſacramēto altaris · et ſpūs ſancti ſacro
ſancta cariſmata · vel cū ipſius dei ignitam
intuet᷑ bonitatē · q̄ tanta eſt ſicut ei⁹ immen
ſitas et eternitas · q̄ nec menſurā habent nec
finē · et ideo ſine menſura diligendus eſt · et
ſic amore dei michil poteſt eſſe delectabilius
nil honorabili⁹ · nil vtilius · ꝑ hanc affectio
ne dilectionis dei ſingulariter ſpirits ſcūs
teſtimoniū reddit ſpiritui noſtro ꝙ ſumus
filij dei · De hac ſpecialit᷑ dicit᷑ · Qui diligit
deū · hic cognitus eſt ab eo et ego diligētes
me diligo · Cognoſci a deo et diligi ab eo
eſt ab eo approbari Amor dei eſt oīm affec
tionū bonaꝝ cōdimentū · et tanto plus ſapi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

unt deo cetere virtutũ affectiones · q̃zto pl⁹
de hoc habuerint cõdimẽto · nec p̃t eſſe v̾tus
vel deuotio q̃ ex amoris dei radice non pullu
lat · Ex gaudio ſurgit deuotio cum exultat
in dño · memor beneficiorꝝ ei⁹ · vel cũ in ſpe
grẽ eius ꝯfidit ſe eſſe de numero ſaluandorꝝ ·
vel congratulat̾ ſaluti et ꝓfectui ꝓximorꝝ ·
vel cũ exultacõne ſpũs ꝯgaudet glẽ bonorꝝ
et mente ꝑambulat celeſtis prĩe varias mã
ſiones ex q̃bus omnibꝯ et ſingulis cor exhi
larat̾ · et quaſi iocũda volucris q̃nq̃ clauſo
pectore ludit i iubilo et affectu exultacõis
et laudis · q̃ſi querat exire de angaria pecto
ris · pš · Cor meũ et caro mea exultauerunt
in deũ viuũ · ¶ Ex ãmiracõnis ſtupore cum
illuminato intellectu fulgore ſapiẽcie ſtupet
magnitudinem potencie dei et ꝓfunditatem
ſapiencie et ſuauitatẽ et benignitatẽ eius vel
diſcrecõnez iudiciorꝝ ei⁹ vel abiſſum clarita
tis et incõprehenſibilitatẽ immẽſitatis eiu⁹
vel quicq̃d eſt de natura diuitatis ei⁹ et glã
maieſtatis vel q̃rꝝlibet opm ei⁹ ammirabili
rõne Iob xxxvij · Magn⁹ fortitudine et iu
dicio et iuſticia de⁹ et enarrari nõ p̃t · ideo ti
mebũt eũ viri · Aliqñ ꝯmixtim ex diuerſarꝝ
affcõnum motibꝯ deuotio ꝯflat̾ vt timor cũ
dolore · amor cũ gaudio et ãmiracõe ꝯpaſſio

cum desiderij ardore iungat᷑ et q̄si aromata
sil᷑ trita. liquore sup̄ne vnctiōis ɔpacta et
calore ignis diui decocta. q̄ pigmētum salu
tare efficiūt sanādis aiaꝝ languoribus effi
cax et salubre. sicut illi q̄ pigmēta sanitatis
conficiunt. aliqñ de singul᷑. aliqñ de pluribꝰ
et mō de illis. mō de istis ɔposicōnē faciunt
ꝓ varijs remedioꝝ causis. Cū aūt deuotio
sit pie affectōnis pinguedo. et magis se ha
beat ad affectū q̄z ad intellectū sicut videri
p̄t in simplicibus deuotis et l̄ratis pluribꝰ in
deuotis. Vñ pfecta nō est deuotio sine luie
intellcūs. Sz alit se hz itelligēcia simpliciū
deuotoꝝ et aliter deuotoꝝ. Lrāti eñ sciunt
subtiliter loq̄ de quacūqꝫ spūali materia. et
v̄bis ꝓprijs exp̄mere q̄ volūt. et pulchre di
uidē et distinguē causas. et rōnes cōgruas
assignaē. et sermōe ɔposito psuasibilit᷑ et or
diāte ꝓponē. et ex p̄ū qñqꝫ lōgū texere trac
tatū. et ea q̄ plana sūt et nota p se. v̄bis ar
tificioꝭ inuoluē vt rudibꝰ de itimis pBie me
dullis extracta videant᷑ Deuoti aūt simpli
ces clariꝰ vidēt veritatē i se ꝓfundiꝰ sciunt
de ea cogitare et pōdus eiꝰ pēsare et saporis
itimi ves̄ p gustū affcūs scrutari. et p pure
itelligēcie radiū q̄cūqꝫ lucidiꝰ discernē. vt
licet nesciāt v̄bis expssiuis ꝓp̄e distinguē

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

tm̄ ex ipō ſaporis guſtu nāles veritatis diuī
cognoſcē magis valēt q̄z p argumētoꝝ cō
iecturas · Exim̄ de q̄libz mechanico artifice
i arte ſua perito et de ſubtili pħō · q̄ꝝ alt̄ ſcit
arguere de arte et diſſerē et alt̄ ꝓpe opari ·

¶ De reuelacōnibꝰ et viſionibꝰ et ymagiā
riis demonſtracōnibꝰ ·

Dicto de illis q̄ ad affectū ſpecialius
ſpectant videndū eſt breuiter de his q̄
in ſpiritualibꝰ expienciis magis ꝑtinēt ad
intellectū vt ſunt reuelacōes ſecretoꝝ et vi
ſiones et ymaginarie demōſtracōes in q̄b⁹
q̄dā de veritate aliq̄n erudiūt̄ et plurimi de
ludunt̄ · His aūt tāto min⁹ immorandū eſt
q̄zto frequētius eis innitētes decipiūt · et mi
nor ꝓfectus eſt in talib⁹ eciā ſi vera ſunt · li
cet a rudibus et ſpūaliū cariſmatū ignaris ·
magne ſanctitatis et ſapiē virtus in huiōi
cōſiſtere eſtimet̄ ·

¶ De generib⁹ viſionum · ¶ Ca · lxxv

Quatuor ſunt gn̄a viſionū et totidē ſūt
gn̄a reuelacōnū q̄zuis et viſiones dici
pn̄t reuelacōes q: in eis aliq̄ ſecreta reuelāt̄
Quedā viſiōes ꝓpe poſſūt dici corꝑales · q̄
vigilāti corꝑalit̄ oſtēdūt̄ vt moyſes vidit
dn̄m in rubo ardēti et pr̄es ſepe āgelos viſi
bilit̄ ſuſceperūt Ad hāc ꝑt referri q̄ꝝlz ſēſuū

experiencia · vt auditus · guſtus · odoratus · et tactus · qꝛ viſus p quolibet ſenſu poni pt. Exodi · xx · Populꝰ videbat voces et lāpades et ſonitū bucine ꝛc̄ · Voces nāqꝫ et ſonitū bucine nō viſu ſꝫ auditu ꝑcipere potuerunt · Alie ſunt ymaginarie viſiones q̄ vigilanti nō corꝑaliter ſꝫ ymaginarie oſtendūtꝰ ſine ſomno ſꝫ in exceſſu mentisꝰ rapto · vt viſiones ezechiel et daniel et alioꝝ ſanctoꝝ i nouo ꝛ in veteri teſtamēto Alie ſimilitꝰ ymaginarie q̄ dormientibꝫ oſtēdūtur vt Jacob vidit dn̄m innixū ſcale · et pharao ꝛ nabugodonoſor ſōnia viderunt p̄ſagia futuroꝝ Iſte oēs cōueniūt ſimul in hoc ꝙ nō ſolum bonis ſꝫ et malis ſepe oſtenduntur · Item ꝙ qn̄qꝫ vere ſunt et ꝑ eas erudiuntꝰ ad veritatē aliq̄ et qn̄qꝫ deceptorie ꝙ aliqui ꝑ eas deluduntꝰ Ezechiel · iij · Viſionem caſſam vidiſtis et diuinacōnem mendacē locuti eſtis Item · ꝙ nec faciūt ſanctū nec oſtēdunt alioqn̄ balā ſanctus eſſet et eius aſina q̄ vidit angelum et pharao ſanctꝰ eſſet q̄ futuroꝝ preſagia in ſomno vidit Item · ꝙ ſi vere ſunt · tamē ꝑ ſe meritorie nō ſunt · et qui multa talia videt nō eſt melior · et q̄ nulla nō eſt minor ſicut de miraculis aliq̄bus Item ꝙ pluribus ſepe magis nocuerunt talia quam profuerūt ·

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

qꝛ inaniter inde glorian̄tes · extollebantur ·
Multi eciã pugnãtes ſe viſionē vidiſſe cum
nil viderīt · ſeducūt ſe et alios vel ad queſtū
auaricie retorſerunt · Multi finxerūt menda
citer ſe vidiſſe viſiones ne aut haberent̄ infe
riores ceteris aut p̄ ceteris honorarent̄ quaſi
ſanctiores · q̄bus ſecreta dei oſtenderentur
In quibuſdã eciã ſolent huiuſmodi viſiões
eſſe pluãda inſanie · vt cerebro confuſo et fu
mo ip̄m obnubilante · eciã viſus oculoꝝ cō
fundit̄ vt putet ſibi aliq̄d apparere veraciter
q̄d fantaſticū eſt et falſum Eccleſ · xxxiiij ·
Sicut pturiētis cor tuū fantaſias patit̄ ne
dederis cor tuū in illis · ¶ Alia viſio eſt intel
lectualis q̄ illuīnatus oculus luce veritatis
pure ipſam veritatē in ſe cōtemplat̄ vel intel
ligit in viſione ymaginaria veritatē q̄ in illa
cognoſcit̄ · ſicut paul⁹ cū raptus in paradiſū
vel in tercium celū vidit inuiſibilia et audiuit
verba ineffabilia qꝛ nō corporeaꝝ reꝝ yma
gines ſ ipſius veritatis ſplendorē pure intui
tus eſt · Eciã Johēs ewangeliſta licet ſub
figuris corporeaꝝ reꝝ ſcribitur Apocalipſ.
credit̄ tñ omia vidiſſe et intellexiſſe · q̄ ibi fi
guraliter deſcribit vel ꝓpter capacitatē alioꝝ
q̄bus ipſa pura veritas p̄ ſui ſplendore imꝑ
ceptibilis fuit vel magis ꝓpter miſterioꝛum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

reuelacõnem q̄ nõ paſſim oibꝫ ꝓpalanda ſūt
vt exerceant᷑ digni et excludant᷑ indigni a
ſacroꝝ miſterioꝝ intelligencia ſicut et reliq̄
ſanctaꝝ ſcripturaꝝ velaminibꝫ ſunt opta·
Hoc ſignabat velū ante ſcā ſcōꝝ appenſū·
intra qđ nō licebat ꝑplō ſꝫ ſolis ſacerdotibus
introire· Similr̄ ſanctuariū inuolutum in ꝓfōe
leuitis iponebat᷑ portandū· qđ añq̄ʒ inuol
ueret᷑ nō licebat alijs q̄ʒ ſacerdotibꝫ cōtingē
vel vidē Hoc ſignificāte ſpū ſcō qꝛ ꝓfunda
ſcripture miſteria ꝑfecti aliq̄tenꝰ videt· alij
aūt inuoluta portare dñt· dum ſumꝰ in hac
vita velamine figuraꝝ· Ipſe eñ ymagina
riarū vł corꝑaliū viſionū figure· eciā cū vere
ſunt ſcdm̄ ſpūalez ſignificanciā· nō ſunt vē
ſcdm̄ rei exiſtenciā· Nō eñ verꝝ eſt ſubſtā
cialit᷑ eſſe boues in celo· vel leones vel aq̄las
et alia q̄ in apocalipſi et alijs ꝓphaꝝ viſioni
bus deſcribunt᷑· ſꝫ illi ſunt celeſtes ꝟtutes·
q̄ꝝ merita ł officia iſtaꝝ beſtiaꝝ et aliaꝝ
reꝝ ꝓprietatibꝫ figuralit᷑ deſignant᷑· Crediꝰ
xp̄m glorificatum corꝑaliter eſſe in celo· nec
vlt ra ſcdm̄ ſubſtancie ſue veritatez naſci de
ꝟgine lactari vel pati vel alia q̄ euangelica
docet hiſtoria eū feciſſe cū corꝑalit᷑ cū hoibꝫ
in terra cōuerſabat᷑· et tamen ſic ſepe refert᷑
aliq̄bus ſanctis et deuotis apparuiſſe in viſi

one · vel naſcens vel mr̄is gremio cōtentus vel extēſus in cruce nō ꝙ ita ſcd̄m veritatē fiēt · ꝫ ꝙ illis ꝓpter aliq̄ꝫ ſingularē ↄſolacōez et deuocōis excitacōez · vel ꝓpter aliq̄ꝫ ſpūa lem ſignificacōem ſic apparet · Scim⁹ eīm ꝙ xp̄c reſurgens ex mortuis iam non moritᷣ · et mors illi vltra nō dn̄abitᷣ · ſic nec vltra cor palitᷣ lactabitᷣ vel naſcetᷣ Ita de alijs ſcōꝝ vel angeloꝝ apparicōnibꝰ eſt tenendū · Nō videtur aūt p̄tereundum ꝙ quidaꝫ decepti a ſeductorijs ſpiritibꝰ vel ꝓprijs falſis opinio nibus putant ſibi apparē in viſione vel ip̄m xp̄m vel eius glorioſiſſimā genitricē · et non ſolū āplexibꝰ et oſculis · ꝫ et in alijs indecen cōribꝰ geſtibꝰ ab eis demulceri · vt ſicut ſpc̄ ipſoꝝ interi⁹ · ita et caro exteri⁹ ſibi cōgruo oblacōnis ſenſu ſenſibiliter demulceatᷣ et car nalitᷣ cōſoletᷣ · qđ nō ſolū eſt falſum et ſeduc toriū · ꝫ ecīā blaſphemia grauius eſſe liquido cōprobatᷣ · Spc̄ ſci viſitatio cōprobatᷣ illa q̄ ↄtra omnia vicia rep̄menda et deteſtanda infunditᷣ Ita ecīā ſingularitᷣ cōtra carnales illecebras opponitᷣ · et vbi ſpc̄ mundicie ſuo iubare reſplēduit cōtinuo omnes p̄ue volup tatis mot⁹ euaneſcē ⁊ velđ tēbras ſupuenī ente luīe diſparē neceſſe ē · De his q̄ cū ali qn̄ dulcedinē ſpūalē ſenciūt · et mox carnal

delectacõis prurituillã fedant neſcio q̄d iudicē niſi q̄ pocius eligo illis carē floribus q̄s de luti ſordibꝰ legere debere. et ſicut illos dampnat non audeo q̄ inuicti q̄nq̄ʒ in ſpūalibus affectionibus carnalis fluxus liquore maculant ita eciam excuſare neſcio qui tali fluxui ex cõſenſu cõdelectant qualiſcumq̄ʒ coꝝ intencio videatur.

De modis reuelacõnum. Cap. lxxvi.

Reuelatio ſecretoꝝ vel futuroꝝ pluribꝰ modis fieri videt in q̄bus ſicut in viſiombus plurimi ſeducunt putantes ſpiritū eſſe q̄d ꝓprius ſenſus finxerit vel ſpūs erroris ſuggeſſerit. et ideo vaticinijs iā vſq̄ʒ ad faſtidiū repleti ſumꝰ de antixp̄i aduentu de ſignis appropinquātibꝰ iudicio de deſtructione religionū de pſecucõne eccleſie de regni defectione. et varijs mūdi preſſuris et alijs pluribꝰ. quibus eciam viri graues et deuoti pluſq̄ʒ oportuit credibili extiterūt. de ſcriptis ioachim et alioꝝ vaticinijs varias interpretacões extrahentes. q̄ et ſi vera eſſent et autentica. tñ religioſi plurima inuenirent. in q̄bus fructuoſius occuparētur cū et criſtꝰ dñs in ap̄lis tales curioſas tꝑm inquiſicões repreſſerit dicēs. non eſt veſtrū noſſe tēpora et momenta q̄ pater poſuit in ſua poteſtate.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

¶ Reuelátio aliqñ fit per vocem ꝛ verba ex
preſſa· vt petro et iohãni et iacobo in mõte
cũ ihesu vox de nube dixit· Hic ẽ filius me⁹
dilectus ꝛc̃· Vñ petro dictũ eſt· Beat⁹ es
ſymon bariona quia caro et ſanguis nõ reue
lauit tibi· ſed pater meus ꝛc̃· Vel ſicut ſamu
eli primo· ſermo dñi factuſ eſt in ſylo· ¶ A
liqñ fit ꝑ ſomnũ. vt ioſeph viro marie dictũ
eſt in ſomnis vt acciperet mariã ꝛ fugeret in
egyptũ ꝛ rediret· Et magis ſimilit̃ i ſomniſ
dicit̃· ne redeãt ad herodẽ· ꝛ in alijs pluribꝫ
locis ſimile inuenit̃· ¶ Aliqñ ꝑ ſpm̃ angeli
cũ vigilãti ꝛ intrinſecus loquẽti· Vñ zacha
rie· iiij· Angelus qui loquebat̃ in me dixit
ad me· Nũquid neſciſ quid ſũt hec ꝛc̃· ¶ A
liqñ fit ꝑ ſpũm interiuſ in mẽte· Ps̃· Audiã
quid loquat̃ in me deus Et hoc duobus mo
dis· Vno mõ cũ inſpirat menti aliquid agẽ
dũ vel dicẽdũ ł de ꝓprijs doceat vel de alienis
ſicut ꝓphetis inſpirauit q̃d facerẽt vel dicerẽt
vel cũ futura eis vel abſẽtia vel abſcõdita re
uelauit· Scd̃o mõ cũ nõ de ſpeciali facto il
lo vel illo ſꝫ generalit̃ ad plura ꝑ mẽtiſ illuia
tionẽ oñdit q̃d ſcd̃m veritatis iudiciũ ſit me
lius vel nõ meli⁹· Sicut docet oẽs iuſtos de
clinare a malo ꝛ facere bonũ· ꝛ ꝑ ſpm̃ ſciẽtie
vel ↄſilij vel intellcũſ vel ſapientie dei placitũ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

agnoſcere vel eligere potiora. ¶ Eſt et aliꝰ
moduꝰ reuelationū per ſpūm ſanctū cum ho
mo ex dei inſpiratione orat deū ꝓ aliq̄ ſpeci
ali cauſa ꝓpria vel aliena. et per affectum de
uotionis ⁊ fiduciā exauditionis intelligit ſe
exauditū in hac petitione. Sed licet ꝯfidat
ꝙ illud pro quo orauit habiturū ſit ꝓſperū
ſucceſſū. neſcit tamē ſepe qua via habebit ꝓ
ceſſū. E cōtrario cū nō ſentit ſibi infundi fidu
ciā exauditionis. intelligit ſe nō habituruꝫ
effectū ſue petitiōis. licet nō ſit in hoc omni
no certus. quia neſcit an hoc ſit defectus de
uotionis. vel indiciū negate petitionis. Hoc
tamē genus reuelationiꝰ eſt ſpecialiter deuo
tis mētibus familiare. In hoc tamen aliquā
do quidā deuoti inueniunt decepti. ſicut ⁊ in
interna inſpiratione. Et hoc taliter poſſe fieri
videtur. cū homo deuotuꝰ deo aliq̄n intendit
et ꝑ magne deuotionis affectū ꝯfidit deū ſi
bi eſſe fauorabilē. optat vel orat ſibi vel alte
ri iſtud vel illud quod tūc deſiderat euenire.
⁊ cū fuerit iā in affectu deuotiōis ⁊ fiducia
diuine ꝓpiciationis anteq̄m iſtud optaret.
accedēte vero optate rei deſiderio ſit affectꝰ
feruentior. ⁊ fiducia ad deū ex feruore con
ſtantior. ⁊ p̄ſūmit ſpūm ſcūm hanc deuocō
nē oꝑari cū ſpūꝰ malignuꝰ nō poſſit affectū

deuotionis infundere quē nunq̄m habet. con
fidit ſe nō decipi ⁊ in ꝯcepta ſpe deſiderij ſui
nō confundi. quia teſtimoniū ab auctore ꝑ
ſpiritū deuotionis et fiducie creditur appro
baſſe. Sed in hoc poteſt eſſe deceptio. quod
ſpirit⁹ hominis ex deſiderio rei quam diligit
cū de illa ſtudioſe cogitat hilareſcit. etiā cū
in nulla prius erat deuotione ad deū. in qua
aliqñ pro deſiderio illius rei facile ꝓuocaētur
ad lacrimas. maxime ſi eſt res que ſpectat
ad deuotionem qualemcunq;. Sicut ſepe e
tiam cū pro vana gloria quis optat gratiaꝫ
bene predicandi vel ꝓphetandi. vel miracula
faciendi. vel aliud vnde āmirandus videret̄
agēdi. cor deluſū huiuſmodi fantaſmatib⁹
hilareſcit. ⁊ in vanaꝫ affectionem pingue
ſcit. Quanto ergo magis cordis affect⁹ ex
hilarat̄ ⁊ deuotio afficit̄ i ſe cū cogitat ⁊ op
tat quod deſiderat. ⁊ non ex leuitate vel vani
tate ſ; ex maturitate ⁊ caritate dū iterī ē i ali
q̄ ſpūs ꝯſolacōe q̄ facili occaſiōe pt ꝑ āpliora
icitamēta deuocōis ſubleuari. ⁊ tūc ꝯfidētia
ꝓprij ſpūs loquitur ⁊ putat loqui ſpūm ſcm̄
dū nō ſubtrahit deuotionis grām quā dedit.
immo dilatato cordi per deſiderij appetentiā
profuſiorē grām infundit quo cordis exhila
rati capacitas locū āplioris i ſe grē ꝑparauit

Cor eni liberū et beniuolētia iocūdū · aptiꝰ
eſt ad deuotionis gratiā recipiēdā · q̄m triſti
cia et amaritudine ↄſtrictū · quia ſpūſ ſcūſ
amor eſt et beniuolētia · et iocunditas pr̄is
et filij · ⁊ ſimilia ſimilibꝰ magiſ gaudet natu
raliter · Leticia eni ē ꝓpriū celeſtis patrie · Me
ror triſticie eſt huius exilij negociū · Amari
tudo deſperationis eſt infernale ſuppliciū In
oibꝰ ergo reuelationū vel viſionū generibꝰ
magna cautela habenda eſt · ne falſa pro ve
ris · noxia ꝓ ſalutaribꝰ · exigua pro eximi
is · et indifferētia pro ſūmis recipiant̄ · So
lus āt ſpūs ſcūſ p donū ↄſilij ⁊ p grām diſcre
tionis ſpūum · ſcit hoiem expedire et certum
reddere quid in illis recipiendū ſit · vel reſpu
endū · et quomodo eis vtendum · ſicut ⁊ pro
phetas et ſanctos docuit quibuſ nō ſolū vera
oñdit · ſed etiā p veritatis teſtimoniū · quia
vera eſſent interius demonſtrauit · Alijſ autē
videtur eſſe ſecurius talia non querere · obla
tis non cito credere · deceptionis caueam caue
re · aliqñ etiā oblata velut minus fructuoſa
paruipendere · vt ſi vera ſint ſe habeant indif
ferenter ad ea · ſi celſa non innitant̄ eis ne de
cipiant̄ · et ſi velint aduertere querant ſuper
his conſilium ſapientū ſolummodo et pauco
rū · et ad illa ſtudioſe ſeſe exerceant que ſūt

ſecura meritoria ꝛ frcūoſa ſcꝫ vt ſūt vicia ex
tirpaꝛe · et ꝟtutū ſtudijs fidelit̄ iſudare · ſcrip
ture ſacre ſanum ſcrutari intellectū · et per o
rationis vſum mentem accendere ad deuotio
nis affectum · Hec ſūnt ſalubria et ſecura et
fructuoſa ſtudia religioſorum · Et quanto
quis ſe in iſtis magis exercuerit · tāto maio
ris meriti ꝛ maioris glorie apud deum erit ·
Sunt etiā quedā ſenſibiles dulcedines ꝛ ſu
auitatis experientie · que deuotis quandoqꝫ
infunduntur · vt mirabilis fragrantia odorū ·
ineffabilis ſuauitas ſaporum · et hymnidice
melodie vocū et ſonorū · ꝛ tactu ꝑceptibiles
experientie indicibiliū ſuauitatū · Que cum
vere ſūt et a deo · poſſumꝰ eſtimaꝛe quod aut
dentur quibuſdam nouis ꝛ rudibus qui ſpi
ritualia nondū lucide intelligunt · vt ſaltez ꝑ
ſenſibilia cōſolentur in dn̄o qui virtutem pu
re ſpiritualium non cognoſcunt · in quibus
maior vis eſt et certior veritas · et fructuoſi
or profectus et purior perfectio · Etiam ꝓ
uectioribus in ſpiritu conſolationes ſenſibi
les dantur propter redundantiaꝫ interioris
dulcedinis · vt ſicut anima cōmunicat corpo
ri ſuo quaſi comiti ꝛ ſocio vie paſſiones ſuas
ita communicet ei et conſolationes · Triſtā
te enim interius anima etiaꝫ corpus tabeſcit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

vt reparet vires amiſſas per indiſcretionem.
nō ſolū delicatius. ſed etiā diſſolutius q̄z ex
pedit ſe habere. Exhauſtis namqz viribus
maxime capitis et cordis vix audent etiaz p
moram aliquā ad ſtudium deuotionis aſpi
rare. quia retrahit eos cōtinuo moleſtia debi
litatis. ⁊ quo magis volunt cōtra eam cona
ri eo minus pn̄t Et ideo conſultius videtur cō
ſolationes diuinas moderatius querere cuz de
bilitas corpis obſiſtit vt diutius eis frui poſ
ſint. et auctas valeant tolerare. q̄z ad breue
in eis delectari ita indiſcrete vt poſtea fugē
eas oporteat. et ſine ſpe recuperādi amittere
ꝓpter viriū defectionem. Vaſe eni cōtrito li
quor effundit. Vnde pſ̄. Defecit caro mea
et cor meū. quia cū corpis virtus omnino de
ficit. etiam cordis vigor a deuotione langue
ſcit. Contingit etiam plerumqz ſtudioſis de
uotioni. vt cum magis conant habere deuo
tionis gratiā minus habeant. ⁊ cum vehemē
tius inſtant aridiores ⁊ duriores corde fiāt.
ſicut in ſummis feſtiuitatibus ⁊ deuotis tem
poribus paſſionis xp̄i et natiuitatis ⁊ ſimili
bus. et maxime cum ſe ad ſacram cōmunio
nem ſtudent ſollicite preparare. Et multi ex
hoc ſepiſſime grauiter contriſtant. et ad illā
partē cōturbati corde puſillanimit interp̄tāt

q̄ forte indigni ſint viſitacōne diuina et q̄
non placeat deo vt ſicut indigni et indeuoti
ad ſacram ↄmunionē accedant · et ſic ſepe ſe
ſubtrahūt a cibo vite et medicina ſalutis Sꝫ
cū homini incertū ſit an ſit dignus amore vel
odio ſcd̄m racōnem diſpoſicōnis · et merita
ſingulorum deo ſoli ſunt nota ſi non poſſumus
ſcd̄m veritatem cuiqꝫ cōſulere quid in huiōi
ſentire debeat et facere poſſum⁹ tamen ſcd̄m
cōiecturas aliquas colligere racōnes ·

Cur deus ſubtrahit bonis deuocōnis grāz Cap · lxxvij ·

CVr tunc deus ſubtrahit bonis et ſtudio
ſis deuocōnis graciā · cū eam libencius
haberent et inſtancius q̄runt ſup hoc poſſūt
ſex racōnes aſſignari · ¶ Prima humiliatio ·
qꝛ magis humiliatꝰ homo cum nō habet tūc
deuocōem q̄ꝫ alio tēpore et magis cōfunditꝰ
in ſeipſo · ſicut ſeculares plus cōfunduntꝰ ſi
in paſcha non cōmunicant · cum ſolitum eſt
ↄmunicare ceteros q̄ꝫ toto reliquo tp̄e anni ·
Scd̄a eſt purgatio peccati · qꝛ forte p̄ alia
exercitia min⁹ purgatus eſt · vel aliq̄ habet
delicta q̄ non recolit · et vt dignius accedat
ad eucariſtiam et amplius purgetur a pecca
tis · et in hoc punitur in quo magis ſolet · et

quo dolor grauior eo purgatio efficatior · et maxime · qꝛ forte alio tempore mi⁹ ſtudioſe ꝗſiuit deuocõis graciã vel oblatã negligentius recepit · nec dignas pro ea gracias retulit · Tercia eſt · qꝛ punit᷑ mõ in quo peccauit vt tunc illa careat gracia cñ eam deſiderat · qꝛ ante eã neglexit · cũ habere poteat · et cautior de cetero in hac pte fiat · Quarta eſt · vt ex hoc eruditior in grã fiat · ꝙ a deo ſit nõ ab homine · cũ non poteſt eam homo ꝓ voluntate habere ſui arbitrij · ſi deus qui dat ex ſe · qñ vult infudit · qñ vult ſubtrahit · ꝓut ſibi placet et ꝓut accipienti iudicat cõuenire · Item qꝛ ꝙ ex grã ſua dat · nõ ꝓ meritis hoīs · qꝛ ſi daret ſp cũ querit᷑ et non daret niſi quereret᷑ putaret᷑ iam tm̃ dare ſcd̃m merita requirentiũ et nõ ſcd̃m grẽ liberalitatẽ · ideo qñqꝫ ſtudioſe negatur ex iuſticia et nõ querentibus qñqꝫ dat᷑ ex gracia ·

De temptacõnibꝯ deuotoꝝ · Ca · lxxviij

Due ſunt enĩ tempcõnes deuotoꝝ ſatis cõſuete maxime nouis et imperfectis · heſitatio et elatio · Heſitat enĩ ſepe an a deo talis ſit grã · vel homo ꝑ ſe iſtos motus ſuo conatu ꝓcuret et ē ſatis iportuna temptatio Aliqñ etiã videt᷑ homini ꝙ forte poſſit eſſe da

moris illuſio · et fit pplexus q̄ quāq̄ ſtudiū
deuocōis cogitat oīno poſtponē et ſimpliciť
vocalibꝰ orōnibꝰ et actionibꝰ ſolū intentus
eē · q̄ſi in illis ſit ſecurioꝛ q̄ʒ in ſtudio inťne
deuocōnis · et hoc p̄cipue patiť cū deuocōis
gracia ſibi ſubtrahiť · et ſic dupliciť tribulať
ſcʒ de ſubtractione grē et de heſitacōne ſi fue
rit a deo · et ſi gratum habebat Hic diſcipuli
ante plenā ſpūs ſancti miſſionē ſepe vacilla
bant in fide xp̄i dūmodo viſis eiꝰ miraculis
et excellenti doctrina credebāt eum eſſe verū
dei filiū · ſʒ viſis eiꝰ paſſionibꝰ p nob̄ ſuſcep
tis titubātes heſitabant · ſicut eo paſſo anq̄ʒ
certi eſſent de eiꝰ reſurrectōne inť ſe dicebāt
Nos aūt ſperabamꝰ · qꝛ ipſe eſſet redēpturꝰ
iſrł q̄ſi diceret Adhuc ſpe illa fruſtrati ſumꝰ
Hic et poſt reſurrectionē ſuā viſo eo gaude
bant ⁊ dubitabāt donec p multa argumēta
de veritate eius certificati ſunt · maxime poſt
aſcenſionēʒ eiꝰ et ſc̄i ſpc̄ infuſionē Ita et de
uoti xp̄i fideles modo gaudēt de cōſolatione
interne grē · mō dubitāt et triſtanť · ideo va
rie opať in eis ſpc̄ ſcūs nūc illo mō · poſtea
alio mō Iam infundit eis ꝯſolacōem et iam
ſubtrahit donec pluribꝰ indicijs expti veri
tatē et vtilitatēʒ ſue viſitacōis pn̄te grā gau
dent de conſolacōne et ſecuri ſunt de veritate

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

Abſentē ea vtriuſq; muneris ſolacio carent
Sapiens aūt in die maloꝝ nō imemor ſtu
det eſſe bonoꝝ · quoꝝ recordatio reuocat eū
a puſillanitate ſpc̄ et tēpeſtate · et hoc valet
contra pͥmā iſtam temptacōnem heſitacōnis
Rurſū in die bonoꝝ non imemor ſtudet eſſe
maloꝝ ꝑ que humilieť et timore ab elacōis
tumore cōprimať · et ſic ſcđa tēptatio ſanať
¶ Extolluntꝰ eñ deuoti q̄drupliciť · qr aut
gloriantꝰ ſe deuocōis grāz p̄cedētibꝫ ſtudijs
et laboribꝫ meruiſſe · â p̄ ceteris q̂ hanc grāz
nō videntꝰ hr̄e ſe a deo dilectos eſſe · â maio
rem graciam ſibi eſſe datā q̄z ſit in veritate ·
ā ſe melius ea ſcire vti et graciosius recipe et
fructuoſius impendere et minꝰ negligere q̄z
alij qui ſimile donum gracie acceperunt ·
Contra priorē temptacōnem valet cōſtans
fiducia credulitatis ꝙ a deo ſit illa gracia ·
et diligens ꝯſideratio gracie ipſius · ſi ſemꝑ
ſit motus eius ad bonum tantū · et humilis
conſultacio ſuper illa apud aliquē peritum ꝛ
exercitatū in talibuꝰ · et prompta voluntaꝰ
acquieſcendi qualiter in gracia debeat ſe ha
bere · et ſupplex oratio ad deum ne ꝑmittat
hominē decipi a ſenſu ꝓprio vľ ſpiritu alieno
¶ Contra alterā temptacōez elacōnis valēt
diligēs cognitio ꝓprie indigñtatis ꝛ corpisꝰ et

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

negligentie ꝛ ingratitudinis ꝛ inanis glorie
et timida expectatio reddende rationis de gra
tia collata ꝛ neglecta. et pauida ſuſpicatio
ſubtrahende gratie et derelictionis a deo ꝓpt̄
vicia p̄notata iā diu cauſa correctionis tole
rata ꝛ nō emendata. et ſtudioſa ↄſideratio a
liorū qui in grā. in virtutibus. in orationibꝫ
et ſtudijs bonis incōparabilit̄ eos p̄cellūt.

¶ Quinta ratio negate deuotionis cū q̄nqꝫ
ſtudioſius querit̄ eſt. quia aliquando ex im
petuoſo cordis conatu libertas mētis obſtru
itur. dum quaſi per violentam extorſionem
accelerat deuotionis affectum exprimere. ꝛ
ſi non iuxta deſiderium cordis ſtatim poteſt
elicere gratiā deuotionis queſitam cōtriſtat̄.
ꝛ amplius ex hoc indurat̄. ꝛ quo impetuoſi
uſ cupit ſe ad deuotionē cogere tanto minꝰ
ꝓficit et amplius areſcit. ſicut qui botros in
torculari vel oliuas ī prelo ſubito ꝛ nimis ve
hementer ↄprimit liquor magis turbidus et
inſipidus fluit. q̄m ſi paulatim ꝛ moderatiꝰ
cōpreſſiſſet. Quo eni liberior eo pinguior de
uotionis affectus. Ideo alio t̄pe ſepe ē ho
mo deuotior. quia tūc ſp̄us ſue libertati relic
tus ſpōte ſe leuat in ſublime. Violēta nāqꝫ
acceleratio p̄focat ſp̄ūm etiā in corpe. Modo
ſa autē refrigeratio eſt cordis reſpiratio.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

¶ Sexta ratio poteſt eſſe meritum maioris
gratie et glorie. dū deſideriū nō adimpletur
affligēdo purgat aīam. ꝛ patiētia deſolacō
nis. ꝛ humilis ſufferētia merorisꝰ quaſi lima
reddit animā clariorē ꝛ magis ſuſceptibilez
ſplendoris diuini ꝛ amplioris grē ꝛ glorie ca
pacē. Lux eni vultus dei ꝛ fulgor claritatis e
ius omnibus equalit̄ ſuperfulget. Qui autē
purior ē et a vicio obſcurātē liberior magis
capax eſt lucis ꝛ illuminationis deſuper iflu
entis. ſicut vitrum clarum vel metallum bn̄
limatū ꝛ politū radios lumis āplius recipit ꝛ
ſplēdidius efficit̄. Quia igit̄ afflictio lima
eſt aie q̄ rubiginē viciorū abradit. vt deterſo
peccato qd̄ ſua obſcuritate radios diuini lu
minis et fulgoris velut obex ab aia excluſe
rat lucē grē recupat Purgat etiā deus aliqū
deuotorū corda p ſubtractionē illiꝰ ꝯſolatio
nis cuiꝰ carētia eſt eis maxima afflictio. vt
ſic purgati aptiores fiāt abūdātioris grē pā
piēde in pn̄ti et glorie in futuro. etiā ſi hanc
afflictionē ſpecialis culpa nō ꝯtraxit ¶ Si
vero aliquis deſiderat experiri vtrū ſit meliꝰ
ſepius an rarius corpis xp̄i ſuſcipe ſacramē
tū. videt̄ mihi ꝙ nō poſſit ſup hoc omnibus
dari regula vniformis. Varia ſūt hominum
merita et diuerſa operum ſtudia et differen

tia deſideria vel multiplices ſpiritus ſancti o
perationes in ſingulis . et diuerſi etiam ſtatꝰ
in religione . Et ideo ſicut egrotantibus nō
pt vna forma ſeruari in dandis medicinis
corporis propter diuerſitates complexionū
aut loci aut temporis aut diete vel aliarum
conſiderationum . pro quibus aut rarius aut
ſepius . aut maiori . aut minori quantitate e
adem medicina datur . ita et de medicina ſpi
rituali que eſt corpus chriſti intelligendum
Mundanis enim curis occupati . rarius pñt
ſe ad illud recipiendum expedire . q̄z illi qui
tantum ſpiritualibus ſtudiis ſunt intenti et
aliȷ magis et aliȷ minus ſunt circūſpecti i cu
ſtodia vite ſue et morum et conſcientie ſue
puritate . Aliȷ etiam ardentiori deſiderio tra
buntur ad illius ſalutaris cibi perceptionem
Aliȷ vero quodāmodo terrentur cum debent
accedere . et niſi ꝯſciētia vrgeret . et cōſuetu
do religionis indiceret vel timor maioris elon
gationis a deo impellēt valde raro accederēt
ad illud terrificū ſacramētū . Vix tñ aliquis
ita religioſus eſſe videt̄ et ſcūs exceptis ſa
cerdotibꝯ . q̄n ſemel i ſeptiāna ſufficiat ei ex
ꝯſuetudīe ꝯmunicare . niſi ſpecial̄ cauſa qn̄q̄
vel raro plꝰ ſuadeat q̄z ſemel i ſeptimana vt
p̄dictū ē n̄ iſirmitas ſupueniēs ł ſingularis

feſtiuitas ſolemnis · vel inuſitate deuotionꝭ · et intemperata deſiderij ſitis pro illius ſuſcep tione qui ſolus ſufficiat amantis aīe ardorē re frigerare · Et quia talis ardoris impetus nō niſi a ſpū ſcō vt creditur infunditur · ideo le gibus humane cōſuetudinis ꝛ ſtatutis mor taliū nō artatꝰ · ſicut aliquos quoqꝫ vidimus licet paucos quibus xp̄s viuere erat · ita vt ſi non frequentius pane vite reficerentꝰ ſacramē taliter quaſi videbātur vita corporisꝭ iam velle deficere · patentibus indicijs huc defectuz ꝑ dentibus · Et qui ante tā debiles erāt ꝙ nec inceſſum debitum habere poterant poſt ſuſce ptionem ſacramenti in tantū confortabantꝰ quaſi nullam ante ſenſiſſent debilitatez · ma nifeſte apparente veritate · iuxta illud · Ca ro mea vere eſt cibus · et ſanguis meus vere eſt potus · Quia nullus cibus materialis vel potus poſſet ſic celeriter et efficaciter nō ſoluz corpus · ſed et animā recreare · Salubre tn̄ eſt et vtile · qd̄ homo ſepe ſe ad illiꝰ medica mēti ſuſceptionē ꝑparet · ꝛ q̄nto deuotiꝰ va leat illud ꝑcipe ſtudeat et poſt ꝑceptionē in ſtudio deuocōis ſe ꝯſuet Atteūtiꝰ tn̄ religioſi ꝛ q̄ obtulerūt ſe deo ad ꝑpetue ſuiēdū Sic ei erūt i maiori cuſtodia vite ſue ꝛ ꝯſcie · dū ꝛ añꝗ poſt eucariſtie ꝑceptionē ob reuerētiā

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

ipſius ſtudet magis innocēter viuere ⁊ ſtudi
o deuotionis frequēter intēdere. Et licet quā
doqꝫ tepide tn̄ ꝯfidēs de miſericordia dei fidu
cialit̄ accedat. quia ſi ſe indignū reputat. co
gitet ꝙ tāto magis eget. et neccē habet requi
rere medicū. quāto magis ſenſerit ſe egrotū
Nō eni eſt opus valētibus medicus ſꝫ male
habentibus. Nec ideo q̄ris te iūgere xp̄o vt
tu eū ſanctifices. ſꝫ vt tu ſanctificeri9 ab illo
Nec ꝑpterea p̄termittēda eſt ſacra ꝯmunio ſi
qn̄qꝫ nō ſentit homo ſpecialē deuotionis gra
tiā cū ſe ad illā p̄parare ſtudet. vel eū in ipa
ꝑceptione vel poſt forte minus deuotū ſe ſen
tit q̄m vellet. quia ex aliqua ſupradictaruꝫ
cauſarū ratione ſolet illud euenīe. ¶ Circa ſa
cerdotes āt p̄t hec forma teneri. vt nec nimi9
raro nec nimis ꝯtinue celebrare vel īmp̄termiſ
ſe ſacrā hoſtiā ſtudeāt immolare. Nimis eni
ꝯtinue celebrare aliquā videtur notare irreue
rentiā cū vix aliquis tā deuotu9 ſit qui ſemꝑ
eadē deuocōne ferueat ꝙ ſemꝑ cū debita re
uerētia illd̕ faciat ⁊ cordis ardore. quin aliqn̄
reperiat q̄ntulūcūqꝫ qd̕ eū ipediat. Nimis e
tiā raro celebrare q̄muis ex reuerētia aliqn̄ ſo
let fieri ⁊ huilitate. tn̄ qn̄qꝫ torporeꝫ nutrit.
quia minus cīrcūſpectus ē homo in omnib9.
et q̄ſi nō indigere videat̄ ſui cuſtodia cū nō

ꝓponit accedere ad mēſam xp̄i Nuilitas eti
am nō eſt nec ſecurū ꝙ diu ſe ſubtrahat · qꝛ
ſicut nō ē dignꝰ ſepe corpꝰ xp̄i ꝑcipe ſic nec
ſemel · Ideo eū nō recipimꝰ quaſi q̄ digni ſu
mus · ſꝫ vt illo nos ſepe viſitāte ⁊ habitacu
lū cordiꝭ ⁊ corꝑiꝭ nr̄i ſubintrāte magis ac ma
gis digni efficiamur · Quo eni itroierit dn̄s
bn̄dicet · ſicut olim domui obededon bn̄dixit
ꝓpt̄ archā dn̄i in q̄ māna ſeruabatꝛ · ꝓpt̄ hoc
voluit dauid eā reducere cū bn̄dictōne · Sa
pientie · viij · Propoſui hāc adducere mihi ſci
ens qm̄ ꝯmunicabit mecū de bonis ſuis Que
bona pretereo quia in ſcripture pluribꝰ locis
inueniūtꝛ ·

De diuerſis affectibus quibꝰ trahimur ad ꝯmunicandū · Cap̄ · lxxix ·

Diuerſis autē affectionibus ⁊ intentioi
bus diuerſi ad ꝯmunicādū trahūtꝛ · vel
ad celebrādū Aliquos trahit amor dei · vt di
lectū ſepius ad ſe inuitēt. eūqꝫ in ſemetipſis
delectabilitꝛ amplexentꝛ · Aliquos infirmita
tis ꝓprie intuitus · vt eū quaſi medicū ad ſe
vocēt ꝑ quē ab omni infirmitate curentꝛ · Ali
quos ꝯſcia delictorū ſuorū · vt ꝑ eū q̄ſi ꝑ ho
ſtiā placationis ab oībus pccis expiati pur
gētꝛ Aliquos p̄ſſura alicuiꝰ tribulatiōis vt ꝑ
eū q̄ oia p̄t ab oi aduerſitate citiꝰ liberētꝛ · et

tutius ꝓtegāt᷑ Aliquos deſiderium alicuiꝰ grē
vel beneficij īpetrādi ꝑ eū cui pater nil p̄t ne
gare ꝑ ſe itercedentē· Aliquos grārū actio ꝑ
bn̄ficijs diuinis cū nil dignius habemus red
dere deo ꝑ omnibus q̄ nobiꝭ tribuit· q̄m cali
cē ſalutaris accipe id ē ipſū ihesuꝫ· Aliquos
laus ꝛ honor dei et ſcōrū cū nō habeamꝰ ma
ius quo poſſimus deū vel ſāctos ꝑ ſua digni
tate venerari· q̄m xp̄m imolare deo pr̄i· Ali
quos caritas ꝛ ꝯpaſſio ꝓximorū· cū pro ſa
lute viuorū ꝛ ꝑ requie defunctorū nil efficaci
us interpellet q̄ꝫ ſanguis xp̄i pro nobis effu
ſus Hoc eſt ſūmū auxiliū noſtrū cū oramꝰ
deū· vt illū interceſſorē iuocemus q̄ nos patri
recōſiliauit ꝛ ſemꝑ interpellat pro nobis

¶ Multis de orationis ſtudio ꝛ virtute ob
miſſis que ſtudioſus melius orādo ꝑ experiē
tiā diſcet hoc in fine dicēdū· ꝙ oīa que oran
tes petimus ſūt iſta Aut oramus pro malis
que fecimꝰ ignoſcendis · aut pro malis que
patimur amouendis · aut pro bonis que cu
pimus adipiſcendis · aut cū grāꝭ agimꝰ pro
acceptis vel promiſſis · Que nobis dn̄s cōce
dat adipiſci qui eſt benedictus in ſecula·
AMEN·:·

¶ Finitur hic liber ſecūdus profec· reli·

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17

Rest. Rapp 2121

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 17